[277] **18. Bidrag till byggnadsarbeten m. m. vid yrkesskolor**

	Anslag	Nettoutgift
1955/56	7 700 000	2 800 616
1956/57	7 700 000	4 507 369
1957/58 (statsliggaren s. 763)	10 000 000	
1958/59 (förslag)	12 000 000	

Från detta anslag utgår bidrag till kommuner och landstingskommuner till kostnaderna för dels anskaffande av lokaler för yrkesskolväsendet, dels anskaffande av den första uppsättningen stadigvarande undervisningsmateriel till yrkesskolor, dels ock anskaffande av lokaler för elevhem samt inventarier och inredning till dylika lokaler. Bestämmelser om dessa statsbidrag är meddelade i kungörelsen 1957: 480 om statsbidrag till yrkesskolor.

Överstyrelsen för yrkesutbildning föreslår, att anslaget för nästa budgetår höjes med 16 500 000 kronor till 26 500 000 kronor och anför till stöd härför bland annat följande.

Vid en undersökning, som överstyrelsen på framställning av statens byggnadsbesparingsutredning gjorde år 1956 angående då föreliggande, mera konkreta planer på uppförandet av yrkesskolbyggnader, framkom, att byggnadskostnaderna för planerade centrala och lokala yrkesskolor uppgick till i runt tal 275 000 000 kronor. Kostnadsberäkningarna hade i åtskilliga fall skett några år tidigare och därefter skedd ökning av byggnadskostnaderna gör således, att nämnda summa är för låg. Om man tar hänsyn härtill och vidare till efter undersökningen framkomna ytterligare planer, torde investeringskostnaderna för yrkesskolbyggnader, som nu avses komma till stånd, belöpa sig till 325 à 350 miljoner kronor.

Byggnadskvoten för yrkesskolväsendet har under de senaste åren varit endast omkring 20 miljoner kronor. Kvoten belastas med förutom byggnadskostnader för yrkesskolor, som här avses, även byggnadskostnader för högre tekniska läroverk och handelsgymnasier, för enskilda företags byggnader för yrkesutbildning samt för praktiska realskolor.

Det är uppenbart, att en mycket väsentlig ökning av byggnadskvoten måste komma till stånd. De ökade ungdomskullarna måste få möjlighet att erhålla utbildning. Näringslivet kräver i allt mera ökad grad utbildad arbetskraft. 1955 års riksdag har beslutat utvidgning av yrkesskolväsendet. Enhetsskolans fortsatta utbyggnad nödvändiggör, att resurser skapas för att ge en stor del av y-linjens ungdomar skolmässig yrkesutbildning. Många elever vid a- och g-linjerna måste även efter den obligatoriska skolans slut erhålla fortsatt utbildning för framtida yrkesverksamhet vid skolor under överstyrelsens inseende. Sedan vissa frågor rörande den tekniska skolutbildningen varit föremål för behandling av 1956 års riksdag, har överstyrelsen anbefallts att planera för ytterligare utbyggnad av den tekniska skolutbildningens kapacitet. Överstyrelsen anser, att en ökning av byggnadskvoten till minst 60 miljoner är erforderlig under några år framåt, om kapaciteten skall kunna ökas i en i någon mån tillräcklig grad. För centrala och lokala yrkesskolor torde därvid 45 à 50 miljoner årligen kunna tagas i anspråk av kvoten.

Under förutsättning att byggnadstillstånd för undervisnings- och administrationslokaler medgives i en så ökad omfattning redan från och med år 1958 — vilket överstyrelsen anser absolut nödvändigt — torde, med hänsyn också tagen till dessförinnan beviljade statsbidrag till byggnadsarbeten och till inventarier för undervisningslokaler, anslagsbehovet för bidrag till detta ändamål budgetåret 1958/59 kunna beräknas till omkring 20 000 000 kronor. För bidrag till elevhem och för inventarier och inredning till sådana torde därjämte böra beräknas 2 500 000 kronor. Överstyrelsen har för budgetåret 1956/57 beviljat statsbidrag till första uppsättningen stadigvarande undervisningsmateriel vid lokala yrkesskolor med i runt tal 1 900 000 kronor. För budgetåret 1958/59 torde böra för detta ändamål beräknas 2 300 000 kronor och därjämte för statsbidrag till första uppsättningen stadigvarande undervisningsmateriel för centrala yrkesskolor 1 700 000 kronor. Anslagsbehovet skulle således bliva tillhopa (20 000 000 + 2 500 000 + + 2 300 000 + 1 700 000 =) 26 500 000 kronor.

Statskontoret framhåller, att det med hänsyn till den väsentliga utvidgningen av bidragsområdet, som skett från den 1 juli 1957, för närvarande torde vara svårt att beräkna den ökning av medelsbehovet, som är att vänta under budgetåren 1957/59. Enligt ämbetsverkets mening synes emellertid nödvändigheten att begränsa byggnadsverksamheten för olika ändamål utesluta en anslagshöjning ens tillnärmelsevis i den utsträckning överstyrelsen tänkt sig. Endast en mindre uppräkning bör enligt statskontorets mening övervägas och ämbetsverket föreslår för sin del en höjning med 2 000 000 kronor.

Departementschefen. Under hänvisning till vad jag anfört i det föregående under punkten 215 hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till byggnadsarbeten m. m. vid yrkesskolor* för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 12 000 000 kronor.

[278] **19. Bidrag till anordnande av kurser för utbildning av elektriska installatörer**

	Anslag	Nettoutgift
1955/56	75 000	40 419
1956/57	87 700	93 480
1957/58 (statsliggaren s. 763)	91 000	
1958/59 (förslag)	100 000	

Ur detta anslag utgår enligt av Kungl. Maj:t meddelade bestämmelser bidrag till vid centrala och lokala yrkesskolor anordnade kurser för utbildning av elektriska installatörer med behörighet, som avses i kungörelsen 1939: 219 angående behörighet att vid elektriska starkströmsanläggningar utföra installationsarbeten, ävensom fortbildningskurser för per-

soner, som redan förvärvat sådan behörighet, därav högst två kurser för utbildning av driftledare m. fl. vid elektriska distributionsföretag. Anslaget må icke överskridas utan Kungl. Maj:ts medgivande.

Överstyrelsen för yrkesutbildning föreslår, att anslaget för nästa budgetår höjes med 27 000 kronor till 118 000 kronor samt att nu utgående kursavgifter å 20 kronor borttages från samma tidpunkt, dock att kursavgifter för elever från enskild undervisning bibehålles samt höjes från 20 till 30 kronor.

Departementschefen. Jag räknar inte med ändrade grunder för avgifter till dessa kurser under nästa budgetår. Anslaget torde böra uppföras med ett till 100 000 kronor avrundat belopp, vilket innebär en höjning med 9 000 kronor, motsvarande de kostnadsökningar som kan sägas vara av automatisk natur. Därest vid överstyrelsens närmare planering av utbildningen under budgetåret 1958/59 medelsåtgången beräknas bli större än anslagsbeloppet, skall planen för kursverksamhetens omfattning underställas Kungl. Maj:t för prövning av frågan om eventuellt anslagsöverskridande.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till anordnande av kurser för utbildning av elektriska installatörer* för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 100 000 kronor.

[279] **20. Kurs för utbildning av sysselsättnings- och arbetsterapeuter**

	Anslag	Nettoutgift
1955/56	57 000	41 124
1956/57	59 000	65 180
1957/58 (statsliggaren s. 763)	61 500	
1958/59 (förslag)	65 500	

Under denna rubrik har sedan budgetåret 1955/56 medel anvisats till ettårig utbildning av sysselsättnings- och arbetsterapeuter. Anslaget disponeras av överstyrelsen för yrkesutbildning för anordnande vid slöjdföreningens skola i Göteborg av avsedd utbildning i huvudsaklig överensstämmelse med i propositionen 1955: 139 angivna riktlinjer.

Överstyrelsen för yrkesutbildning föreslår, att anslaget för nästa budgetår höjes med 4 500 kronor. Överstyrelsen har därvid beräknat, att arvodet till rektor vid slöjdföreningens skola (nu 4 500 kronor) höjes med 500 kronor och beloppet till undervisningsarvoden (nu 33 500 kronor) med 4 000 kronor.

Departementschefen. Arvodet till rektor vid slöjdföreningens skola har från och med innevarande budgetår uppräknats med 500 kronor i anslutning

till den allmänna höjningen av bisysslearvoden. Någon ytterligare höjning för nästa budgetår är jag inte beredd att tillstyrka.

Mot den föreslagna ökningen av beloppet till undervisningsarvoden har jag ingen erinran, då denna endast motsvarar den för 1957 och 1958 beslutade generella lönehöjningen för statstjänstemännen. Jag föreslår således, att förevarande anslag höjes med 4 000 kronor till 65 500 kronor och hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kurs för utbildning av sysselsättnings- och arbetsterapeuter* för budgetåret 1958/59 anvisa ett reservationsanslag av 65 500 kronor.

[280] **21. Kurser för utbildning av preparatriser m. m.** På riksstaten är för innevarande budgetår under åttonde huvudtiteln E. Universiteten, den medicinska undervisningen m. m. uppfört ett anslag av 54 700 kronor till Kurser för utbildande av laboratoriebiträden, vilket anslagsbelopp disponeras på följande sätt.

1. Kurs för utbildande av laboratoriebiträden vid anatomiska och histologiska institutioner	17 100
2. Kurs i Lund-Malmö för utbildande av laboratoriebiträden vid anatomiska och histologiska institutioner	17 100
3. Bidrag till svenska laboratrisföreningens kursverksamhet	20 500
	54 700

De under punkterna 1 och 2 angivna beloppen å 17 100 kronor förvaltas av två kursnämnder, bestående av tre ledamöter av karolinska institutets lärarkollegium respektive tre ledamöter av vederbörande medicinska fakultet samt tre medlemmar av svenska preparatrisföreningens styrelse. Det under punkten 3 upptagna beloppet är avsett till fortbildning av i yrket redan anställda laboratriser.

Sedan 1956 års tekniska biträdesutredning med skrivelse den 10 januari 1957 till Kungl. Maj:t ingivit förslag beträffande laborantutbildningen och yttranden över detta förslag inhämtats från åtskilliga av denna utbildning berörda myndigheter och sammanslutningar, uppdrog Kungl. Maj:t den 12 april 1957 åt överstyrelsen för yrkesutbildning att efter erforderligt samråd vidtaga åtgärder för igångsättande under hösten 1957 och upprätthållande av en grundläggande fackutbildning av laboratoriebiträdespersonal i form av s. k. laborantskolor i huvudsaklig överensstämmelse med 1956 års tekniska biträdesutrednings nyssnämnda förslag. Därjämte godkände Kungl. Maj:t i princip, att statsbidrag till nu ifrågavarande laborantskolor finge utgå enligt gällande grunder för statsbidrag till heltidskurs vid central yrkesskola.

Tillika uppdrogs åt medicinalstyrelsen att inkomma med förslag rörande vidareutbildningen efter genomgång av laborantskola.

Av olika skäl har under hösten 1957 endast en laborantskola, förlagd till Göteborg, kunnat upprättas och det synes icke nu kunna förutses, huruvida tillräckligt antal dylika skolor skall kunna träda i verksamhet från hösten 1958.

Svenska preparatrisföreningen har, under erinran om att statsbidrag under en följd av år utgått till föreningens teoretiska utbildningskurs för preparatriselever, anhållit, att bidrag till detta ändamål måtte utgå även för nästa budgetår med hänsyn till att utbildning i laborantskolor för närvarande inte kan antagas komma till stånd i erforderlig omfattning. Föreningen ämnar under budgetåret 1958/59 anordna två kurser för preparatriselever, en, avsedd för 20 deltagare, förlagd till Stockholm och en, avsedd för 15 deltagare, förlagd till Uppsala. Kurserna skall stå under överinseende av en studienämnd bestående av tre representanter för vederbörande medicinska fakultet och tre för föreningen. För denna kursverksamhet har föreningen ansökt om statsbidrag med 50 020 kronor.

Medicinalstyrelsen har tillstyrkt, att preparatrisutbildning under nästa budgetår kommer till stånd i enlighet med föreningens förslag.

Överstyrelsen för yrkesutbildning har tillstyrkt föreningens framställning med hänvisning till att utbildning i tillräcklig omfattning eljest icke synes kunna komma till stånd.

Svenska laboratrisföreningen har dels anhållit, att samma belopp som för innevarande budgetår anvisats till föreningens fortbildningsverksamhet, 20 500 kronor, jämväl för budgetåret 1958/59 av Kungl. Maj:t måtte utverkas av riksdagen, dels ock att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för samma budgetår anvisa 24 000 kronor till föreningen för bedrivande av utbildning av kliniskt-kemiska och bakteriologlaboratriser i Stockholm.

Medicinalstyrelsen, som yttrat sig i vad avser den sistnämnda framställningen, tillstyrker, att föreningen beviljas det i denna sökta bidraget.

Överstyrelsen för yrkesutbildning, som yttrat sig över båda de av svenska laboratrisföreningen gjorda framställningarna, har tillstyrkt desamma.

Departementschefen. I avvaktan på att det åt överstyrelsen för yrkesutbildning givna uppdraget rörande utbildning av laboratoriebiträdespersonal giver avsett resultat synes det vara skäligt, att det av staten för innevarande budgetår lämnade bidraget till bekostande av ifrågavarande utbildning anvisas även för budgetåret 1958/59. Jag förordar således, att det under åttonde huvudtiteln J. Yrkesundervisningen under här föreslagen anslagsrubrik anvisas 54 700 kronor, varav 34 200 skall utgå till svenska preparatrisföreningen för anordnande av två kurser för preparatriselever i huvudsaklig överensstämmelse med av föreningen till Kungl. Maj:t den 29 augusti 1957 ingivet förslag, och 20 500 kronor till svenska laboratrisföreningen såsom bidrag till av föreningen anordnad fortbildning av laboratriser. Någon särskild medelsanvisning härutöver till utbildning av föreva-

rande slag är jag inte beredd att tillstyrka. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kurser för utbildning av preparatriser m. m.* för budgetåret 1958/59 anvisa ett anslag av 54 700 kronor.

[281] 22. Utbildning av lärare vid yrkesundervisningen

	Anslag	Nettoutgift
1955/56	532 000	533 060
1956/57	525 000	595 003
1957/58 (statsliggaren s. 764)	926 000	
1958/59 (förslag)	1 124 000	

Detta anslag är i första hand avsett till bestridande av kostnaderna för utbildning av lärare för industri och hantverk, vissa lärare vid högre tekniska läroverk samt handelslärare. Ur anslaget bestrides även kostnader för utbildning och fortbildning i viss omfattning av yrkeslärare inom det husliga arbetsområdet. Allmänna bestämmelser för ifrågavarande utbildning har meddelats av Kungl. Maj:t genom beslut den 20 januari 1950, den 4 september 1953 och den 13 juli 1956.

Överstyrelsen för yrkesutbildning har föreslagit en med 1 221 000 kronor ökad medelsanvisning till utbildning av lärare för yrkesundervisningen för nästa budgetår. Av denna ökning faller 900 000 kronor på ett förslag om helt ändrade grunder för ersättning under utbildningstiden till deltagarna i pedagogiska utbildningskurser för yrkeslärare inom industri och hantverk samt för handelslärare. Nämnda belopp har av överstyrelsen föreslagits skola uppföras på riksstaten som ett särskilt förslagsanslag.

Om man bortser från detta särskilda förslag, för vars närmare innebörd redogöres i det följande, framgår anslagsökningen i övrigt av följande sammanställning.

1. Kurser för utbildning och fortbildning av lärare inom industri och hantverk (nu 618 000):	
a) Vid oförändrade traktamenten till deltagarna	+ 282 000
b) Föreslagen höjning av traktamenten från 13 respektive 7 till 16 respektive 8 kronor	+ 90 000
2. Kurser för lärare vid högre tekniska läroverk (nu 33 000)	
a) Vid oförändrade traktamenten till deltagarna	+ 2 000
b) Föreslagen höjning som vid 1 b)	+ 2 000
3. Kurser för utbildning och fortbildning av lärare inom handel (nu 173 000)	
a) Vid oförändrade traktamenten till deltagarna	+ 86 000
b) Föreslagen höjning som vid 1 b)	+ 18 000
4. Kurser för lärare inom det husliga området (nu 102 000)	
a) Vid oförändrade traktamenten till deltagarna	+ 57 000
b) Vid föreslagen höjning som vid 1 b)	+ 13 000
	+ 550 000

Vid bifall till det nyssnämnda förslaget om ändrade grunder för ersättning under utbildningstiden, vilket överstyrelsen i sina äskanden förutsatt, bortfaller från beloppet 550 000 kronor ett belopp av 229 000 kronor, varför äskandet i ovan under punkterna 1—4 redovisade delar stannar vid (550 000 — 229 000 =) 321 000 kronor. Av beloppet 550 000 kronor belöper 123 000 kronor på de föreslagna traktamentshöjningarna.

Ur överstyrelsens framställning inhämtas bland annat följande.

Den betydande utvecklingen av yrkesutbildningen medför bland annat ett starkt växande behov av utbildade lärare; om icke en högst allvarlig bristsituation skall uppkomma, måste utbildningen av lärare därför avsevärt ökas.

En höjning av till kursdeltagare utgående traktamenten från tretton till sexton respektive från sju till åtta kronor är emellertid med hänsyn till den fortgående prisstegringen högst befogad.

En sådan traktamentshöjning är emellertid icke till fyllest för deltagarna i av överstyrelsen anordnad pedagogisk utbildning av yrkeslärare och handelslärare. Beträffande sistnämnda lärarkategori anförde överstyrelsen i underdånigt utlåtande den 7 november 1956 över en framställning från Läroverkslärarnas Riksförbund bland annat, att de relativt små förmåner, som blivande handelslärare åtnjuter under den pedagogiska utbildningen otvivelaktigt haft ett synnerligen ogynnsamt inflytande på tillströmningen av kompetenta sökande till de pedagogiska utbildningskurserna, varför utbildningskapaciteten icke kunnat utnyttjas, trots det stora utbildningsbehov som föreligger; överstyrelsen framhöll även att »utomordentligt starka skäl talar för att deltagarna i kurser för blivande handelslärare beredes förmåner motsvarande dem som deltagarna i praktisk lärarkurs åtnjuter».

I likhet med vad som anfördes i nyssnämnda utlåtande föreslår överstyrelsen även i detta sammanhang, *att* lärarkandidat med filosofisk ämbetsexamen och lärarkandidat med examen från handelshögskola erhåller arvode, som motsvarar vad han skulle uppbära i lön, om han vore antagen i reglerad befordringsgång vid statsunderstött handelsgymnasium, *att* lärarkandidat med filosofie kandidatexamen erhåller arvode, som motsvarar vad han skulle uppbära i lön, om han vore anställd som extra lärare i lönegrad Ag 14, *samt att* lärarkandidat i handelstekniska ämnen med handelsgymnasieexamen, lärarkandidat i detaljhandelsämnen med praktisk utbildning och lärarkandidat i stenografi och maskinskrivning erhåller arvode, som motsvarar vad han skulle uppbära, om han vore anställd som extra lärare i lönegrad Ag 12.

Motsvarande förmåner bör enligt överstyrelsens uppfattning beredas de blivande yrkeslärarna, under alla omständigheter i samband med senare delen av deras utbildning, d. v. s. under assistentlärartjänstgöringen. De ekonomiska villkor, under vilka den blivande yrkesläraren för närvarande har att förskaffa sig lärarutbildning, måste betecknas som högst otillfredsställande. Medelåldern för deltagarna i förevarande utbildning budgetåret 1956/57 var omkring 31 år, alltså en ålder då flertalet redan kan beräknas vara familjeförsörjare. En 1-årig utbildning måste uppenbarligen bli i hög grad ekonomiskt betungande för den blivande läraren, och i vissa fall torde med all säkerhet de med utbildningen förknippade kostnaderna utgöra en barriär, som verkar direkt avskräckande. Överstyrelsen föreslår, att assi-

stentlärare erhåller arvode, som motsvarar vad han skulle uppbära om han vore anställd som extra lärare i lönegrad Ag 13, d. v. s. två löneklasser under begynnelselönen som yrkeslärare. I samtliga fall bör arvodet utgå med belopp motsvarande lönen för den ortsgrupp, som gäller för orten för lärarkursen respektive assistentlärartjänstgöringen.

Ersättningen till blivande yrkeslärare som fullgör assistentlärartjänstgöring och till deltagare i utbildningskurs för blivande handelslärare synes böra utgå ur ett särskilt förslagsanslag.

Statskontoret avstyrker föreslagna traktamentshöjningar med hänsyn till den uppräkning av beloppen som skedde från och med budgetåret 1956/57. Till spörsmålet om ändrade ersättningsbelopp för deltagare i utbildningskurser för yrkeslärare och handelslärare bör med hänsyn till pågående utredning ställning enligt ämbetsverkets mening inte nu tagas.

1955 års sakkunniga för yrkesutbildningens centrala ledning och viss lärarutbildning, som ingivit en skrift bland annat med anledning av överstyrelsens äskande under denna anslagspunkt, har anfört följande.

Ett synnerligen omfattande planerings- och utbyggnadsarbete på yrkesundervisningens område bedrives för närvarande av såväl kommunerna som landstingen. Kraftåtgärder måste till för att icke en brist på lärare skall uppstå, som kan äventyra detta samhällsviktiga arbete. Den av överstyrelsen för yrkesutbildning föreslagna utökningen av verksamheten på förevarande område är enligt de sakkunnigas uppfattning nödvändig. Denna utökning förutsätter emellertid, att åtgärder vidtagas, som stimulerar lämpliga personer att söka sig till lärarbanan. Som överstyrelsen framhåller, måste utbildningen »uppenbarligen bli i hög grad ekonomiskt betungande för den blivande läraren» och i vissa fall anses »de med utbildningen förknippade kostnaderna utgöra en barriär, som verkar direkt avskräckande». De sakkunniga finner det inte endast i hög grad skäligt utan också — med hänsyn till nyrekryteringen — nödvändigt, att ersättning till de blivande yrkeslärarna och handelslärarna bringas till överensstämmelse med vad som gäller för motsvarande lärarkategorier inom andra områden. Med hänvisning till det anförda vill de sakkunniga tillstyrka de av överstyrelsen för yrkesutbildning föreslagna åtgärderna beträffande utbildningen av lärare inom yrkesundervisningen för budgetåret 1958/59.

Departementschefen. Yrkesskolväsendet befinner sig för närvarande i stark utveckling. Jag vill erinra om den utbyggnad av utbildningskapaciteten på förevarande område, varom beslut fattats vid 1955 års riksdag. I detta sammanhang räknade man med en fördubbling av kapaciteten under den närmaste 15-årsperioden. I konsekvens med detta riksdagsbeslut bedrives ett synnerligen omfattande planerings- och utbyggnadsarbete på yrkesundervisningens område inom såväl landstingen som kommunerna. Upprustning av den tekniska skolutbildningen pågår liksom en utbyggnad av handelsgymnasieorganisationen. Därtill kommer ett växande antal 9 y-avdelningar, allteftersom försöksverksamhet införes i skoldistrikten.

Den betydande utveckling av yrkesutbildningen, som sålunda pågår och

som än mer kan förväntas allteftersom föreliggande planer realiseras, medför självfallet ett starkt växande behov av utbildade lärare. Redan nu är bristen på yrkeslärare på väsentliga avsnitt betydande. Bortåt hälften av antalet yrkeslärare i enhetsskolornas klass 9 y beräknas sålunda sakna pedagogisk utbildning. Motsvarande gäller på vissa andra yrkesområden. En ökad lärarutbildning i takt med yrkesskolväsendets pågående utbyggnad måste därför eftersträvas, om icke en bristsituation skall uppkomma, som avsevärt försvårar genomförandet av det aktuella utbyggnadsprogrammet till förfång för utbildningsmöjligheterna för de växande ungdomskullarna. Jag är sålunda beredd att ansluta mig till den av överstyrelsen för yrkesutbildning föreslagna utökningen av verksamheten för nästa budgetår.

De föreslagna åtgärderna är emellertid icke tillräckliga. Som överstyrelsen närmare redovisat är tillströmningen av kompetenta sökande till de pedagogiska utbildningskurserna dålig. Särskilt gäller detta de pedagogiska utbildningskurserna på 15 veckor för handelslärare samt assistentlärartjänstgöringen för yrkeslärare inom industri och hantverk. Under senare år har därför i dessa fall endast en mindre del av föreliggande utbildningsbehov kunnat täckas genom examinationen från dessa kurser.

Orsaken härtill torde främst vara de ekonomiska villkor, som för närvarande kan erbjudas kursdeltagarna. För närvarande utgår sålunda endast ersättning med traktamente, motsvarande ett belopp av 13 kronor per dag. Då här i regel är fråga om yrkesmän med lång tids praktisk yrkesverksamhet bakom sig, ligger det i öppen dag, att det i många fall måste vara förenat med ekonomiska uppoffringar att lämna ett välavlönat yrkesarbete för att en längre tid underkasta sig en utbildning, under vilken endast en mindre täckning för utbildningskostnaderna kan erbjudas.

Jag finner sålunda en förbättring av de ekonomiska förmånerna för kursdeltagare, varom här är fråga, påkallad. Jag förordar därför att deltagare med sådan teoretisk utbildning, att han kan antagas i reglerad befordringsgång vid handelsgymnasium, under genomgång av 15 veckors pedagogisk utbildningskurs för handelslärare skall äga uppbära ersättning motsvarande vad som utgår enligt gällande bestämmelser om praktisk lärarkurs vid allmänt läroverk. Till annan deltagare i ifrågavarande utbildningskurs liksom till yrkeslärare inom industri och hantverk under assistentlärartjänstgöring torde få utgå ersättning med ett lägre belopp. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela bestämmelser om ersättningsgrunderna i dessa fall. Medel för här avsedda ersättningar torde lämpligen böra anvisas under ett särskilt på riksstaten uppfört förslagsanslag, vilket för nästa budgetår torde böra avvägas till 800 000 kronor. Jag återkommer härtill under närmast följande anslagspunkt.

Vad gäller förslagen i övrigt under punkterna 1—4 i den förut redovisade

sammanställningen, vill jag endast tillägga, att jag ej funnit skäl tillstyrka höjning av ersättningarna i fråga om kurser vid vilka ersättningen under utbildningstiden alltjämt skall utgå i form av traktamente.

Det ökade medelsbehovet på grund av utbildningsverksamhetens utbyggnad, med bortseende från de föreslagna höjda ersättningarna till kursdeltagare i vissa fall, kan således beräknas till (550 000 — 229 000 — 123 000 =) 198 000 kronor. Jag tillstyrker denna höjning av det under detta anslag för innevarande budgetår uppförda beloppet 926 000 kronor och hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Utbildning av lärare vid yrkesundervisningen* för budgetåret 1958/59 anvisa ett reservationsanslag av 1 124 000 kronor.

[282] **23. Ersättning till deltagare i vissa kurser för lärarutbildning.** Under hänvisning till vad jag under närmast föregående anslagspunkt anfört angående ersättning till deltagare i vissa kurser för lärarutbildning, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ersättning till deltagare i vissa kurser för lärarutbildning* för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 800 000 kronor.

[283] **24. Resestipendier åt lärare vid yrkesundervisningen**

	Anslag	Nettoutgift
1955/56	15 000	11 750
1956/57	15 000	18 100
1957/58 (statsliggaren s. 765)	16 500	
1958/59 (förslag)	18 000	

Detta anslag användes till resestipendier åt lärare vid läroanstalter, som står under överstyrelsens för yrkesutbildning inseende. Kungörelsen 1946: 312, ändrad genom kungörelserna 1947: 352 och 1949: 289, innehåller bestämmelser rörande ifrågavarande stipendier.

Överstyrelsen för yrkesutbildning föreslår, att anslaget för nästa budgetår höjes med 13 500 kronor till 30 000 kronor.

Departementschefen. Jag förordar att detta anslag för nästa budgetår uppräknas med 1 500 kronor till 18 000 kronor och hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Resestipendier åt lärare vid yrkesundervisningen* för budgetåret 1958/59 anvisa ett reservationsanslag av 18 000 kronor.

[284] **25. Främjande av lärlingsutbildning hos hantverksmästare**

	Anslag	Nettoutgift
1954/55	310 000	315 485
1955/56	350 000	497 543
1956/57	730 000	894 316
1957/58 (statsliggaren s. 765)	1 125 000	
1958/59 (förslag)	1 250 000	

Enligt gällande bestämmelser (se statsliggaren s. 765) beviljas statsbidrag för utbildande av lärling med antingen 1 500 kronor (lägre bidraget) för varje lärling eller, om lärlingen beredes tillfälle att med bibehållen lärlingslön deltaga i teoriundervisning av viss omfattning, med 2 500 kronor (högre bidraget) för varje lärling. Det lägre beloppet utanordnas med 800 kronor efter första utbildningsåret, med 400 kronor efter andra utbildningsåret och med 300 kronor efter utbildningstidens slut, sedan lärlingsombud styrkt att utbildningen bedrivits ändamålsenligt. Det högre beloppet utanordnas med 1 200 kronor efter första utbildningsåret, med 800 kronor efter andra utbildningsåret och med 500 kronor efter utbildningstidens slut. Till lärlingsombud utgår ersättning med 45 kronor per lärlings utbildningsår och, om ombudet är bosatt å annan ort än den, där utbildningen äger rum, även resekostnadsersättning enligt klass C i allmänna resereglementet samt traktamente med 11 kronor per dag för resor i den omfattning överstyrelsen må föreskriva.

Överstyrelsen har bemyndigats att under budgetåret 1957/58 utdela understöd för utbildning av högst 800 lärlingar. Under budgetåren 1950/56 höjdes antalet bidragsrum successivt från 300 till 600 och samma antal stod till förfogande budgetåret 1956/57. Antalet inkomna ansökningar har emellertid under senare år väsentligt överstigit antalet tillgängliga bidragsrum. På grund av bidragsrummens begränsning till 600 förelåg således den 1 juli 1956 en balans av 547 ärenden och den 1 juli 1957 hade av samma skäl 478 ansökningar inte kunnat avgöras. Redan vid innevarande budgetårs ingång förelåg alltså — även med beaktande av antalet sannolika avslag — ansökningar till hälften av de 800 bidragsrum, som står till förfogande under detta budgetår.

Överstyrelsen för yrkesutbildning, som föreslår, att anslaget för nästa budgetår höjes med 675 000 kronor till 1 800 000 kronor, har i samband med sina anslagsäskanden under denna punkt jämväl framlagt förslag om dels ändrad konstruktion av nu ifrågavarande lärlingsbidrag, dels ändrade bidragsbelopp, dels ock höjning av bidragsrummens antal.

Beträffande *bidragskonstruktionen* föreslås att det nu utgående högre bidraget å 2 500 kronor, vilket inte i något fall kunnat beviljas, avskaffas och ersättes av ett särskilt tillägg till det lägre bidraget, kallat kurstillägg, vilket skall kunna utgå, då hantverksmästaren förbinder sig att enligt föreskrivna villkor låta lärlingen genomgå kompletterande teoriundervisning. En sådan förbindelse skulle således inte behöva avgivas redan då lärlingsutbildningen bestämmes, vilket vore fördelaktigt såväl från lärlingens som

hantverksmästarens synpunkt. Det lägre bidraget (nu 1 500 kronor) skulle enligt förslaget bibehållas, men det skulle dels kallas grundbidrag dels höjas till 2 000 kronor. Till detta grundbidrag skulle kurstillägget, vilket föreslås bli 1 200 kronor, under vissa förutsättningar kunna läggas. Överstyrelsens förslag innebär vidare, att denna kvalitativa förbättring av bidragen skulle få en viss retroaktiv verkan.

I fråga om *bidragsrummens antal* finner överstyrelsen knappast skäl föreligga att begränsa detta på det sätt som nu sker. I varje fall säges ändringar i antalet böra kunna ske snabbt och smidigt, varför överstyrelsen föreslår, att bemyndigande utverkas för Kungl. Maj:t att för varje budgetår fastställa antalet. För det kommande budgetåret räknar överstyrelsen med 1 000 bidragsrum.

Slutligen föreslås också förbättrade ersättningar till lärlingsombuden, nämligen en höjning med 5 kronor till 50 kronor av arvodesbeloppet per år och lärling och en höjning med 1 krona till 12 kronor av dagtraktamentet till ombud, som besöker mästare å annan ort än där han själv bor.

De av överstyrelsen under förutsättning av bifall till nu redovisade förslag beräknade kostnadsökningarna framgår av följande sammanställning.

1. Ökning på grund av åren 1955 och 1956 beslutade ökningar av antalet bidragsrum	+ 76 000
2. Ökning vid höjning av antalet bidragsrum från 800 till 1 000	+ 84 000
3. Ökning vid höjning av det lägre bidraget från 1 500 till 2 000 kronor (grundbidrag) för	
a) under 1958/59 beviljade bidrag	+ 98 000
b) före den 1 juli 1958 beviljade bidrag	+ 250 000
4. Kurstillägg å 1 200 kronor till	
a) grundbidrag beviljade 1958/59	+ 12 000
b) bidrag beviljade före den 1 juli 1958	+ 120 000
5. Ökning på grund av utbyggnad av ombudsinstitutionen vid höjning av antalet bidragsrum till 1 000	+ 9 000
6. Ökning på grund av höjt arvode till ombuden	+ 22 000
7. Ökning på grund av höjt traktamente till ombuden och ökade resekostnader	+ 3 000
	+ 674 000

Statskontoret har ingen erinran mot den föreslagna ändringen av bidragsvillkoren men avstyrker ytterligare höjningar av bidragsbeloppen med hänsyn till att det lägre bidraget från och med budgetåret 1955/56 höjdes från 900 till nuvarande 1 500 kronor. En höjning av antalet bidragsrum från 800 till 900 vill statskontoret inte motsätta sig men avstyrker förslaget att Kungl. Maj:t skulle äga fastställa bidragsrummens antal. Höjda ersättningar till lärlingsombuden säger sig ämbetsverket inte kunna tillstyrka.

Departementschefen. Då det nuvarande högre beloppet till lärlingsbidrag av ifrågavarande slag inte i något fall kunnat beviljas, ansluter jag mig till överstyrelsens förslag att det avskaffas. Den av överstyrelsen föreslagna konstruktionen av bidraget, innebärande att utöver ett grundbidrag skall kunna utgå särskilt kurstillägg, därest lärlingen enligt givna villkor erhåller teoriundervisning, synes vara praktisk. Jag förordar därför denna omkonstruktion av bidraget. Någon höjning av bidragsbeloppen har jag emellertid ej funnit skäl att tillstyrka. Grundbidraget bör följaktligen utgå med samma belopp som det nuvarande lägre bidraget, d. v. s. med 1 500 kronor. Det kurstillägg, som i vissa fall skall kunna utgå därutöver, bör vara av sådan storlek att grundbidrag och kurstillägg tillsamman motsvarar det nuvarande högre bidraget, vilket utgår med 2 500 kronor. Kurstillägget bör således bestämmas till 1 000 kronor och kunna utgå å bidrag, som beviljas från och med den 1 juli 1958.

En ökning av antalet bidragsrum synes mig vara väl motiverad. Jag förordar för egen del, att antalet bidrag, som må kunna beviljas under nästa budgetår, bestämmes till 900. Antalet torde även framdeles böra bestämmas i nu tillämpad ordning.

Om mot förmodan de 800 bidragsrum, som står till förfogande under innevarande budgetår, ej skulle komma att helt tagas i anspråk under budgetåret torde en motsvarande ökning få ske av antalet bidragsrum för nästa budgetår.

Enär ersättningarna till lärlingsombuden höjts så sent som åren 1956 och 1957 kan jag inte biträda de föreslagna höjningarna av dessa.

Vid bifall till vad jag nu förordat skulle, med undantag för ett belopp av 42 000 kronor, som följer av ökningen av antalet bidragsrum med 100, endast kostnadsökningar, som är att betrakta som automatiska, vara erforderliga för nästa budgetår. Jag beräknar medelsbehovet för ifrågavarande ändamål under nästa budgetår till 1 250 000 kronor, vilket innebär en höjning av anslaget med 125 000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Främjande av lärlingsutbildning hos hantverksmästare* för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 1 250 000 kronor.

[285] **26. Främjande av lärlingsutbildning inom muraryrket m. m.**

	Anslag	Nettoutgift
1953/54	200 000	50 538
1954/55	150 000	114 051
1955/56	100 000	143 146
1956/57	200 000	110 611
1957/58 (statsliggaren s. 766)	200 000	
1958/59 (förslag)	150 000	

Ur detta förslagsanslag, som uppförts på riksstaten sedan budgetåret 1952/53, utgår bidrag till byggnadsföretag, som anordnar lärlingsutbildning inom muraryrket och andra byggnadsyrken. Under innevarande budgetår får överstyrelsen för yrkesutbildning bevilja bidrag för utbildning av högst 300 lärlingar. Därest förhållandena prövas ge anledning därtill, äger Kungl. Maj:t enligt medgivande av 1957 års riksdag (se prop. 1957: 1 VIII ht, s. 689) medge ökning av detta antal i den mån bidrag icke tagits i anspråk vid utgången av budgetåret 1956/57.

Bidraget utgör för varje lärling 900 kronor, vilket belopp utanordnas med 600 kronor efter första utbildningsåret och med 300 kronor efter utbildningens slut. Den statsunderstödda utbildningen står under tillsyn av överstyrelsen för yrkesutbildning med biträde av yrkesombud, som av överstyrelsen förordnas till ett antal av högst två för varje lärling. Till yrkesombud utgår ersättning med 45 kronor per lärlings utbildningsår och, därest yrkesombud är bosatt å annan ort än den, där utbildningen äger rum, även resekostnadsersättning enligt klass C allmänna resereglementet samt traktamente med 11 kronor per dag för resor i den omfattning överstyrelsen må föreskriva.

Överstyrelsen för yrkesutbildning föreslår, att anslaget för nästa budgetår höjes med 50 000 kronor till 250 000 kronor. Beträffande de nu gällande bestämmelserna om bidrag från detta anslag föreslår överstyrelsen följande ändringar, nämligen *dels* att bidragsbeloppen per lärling höjes från 900 till 1 400 kronor, *dels* att denna höjning även skall gälla redan beviljade bidrag eller bidragsandelar, vilka förfaller till betalning den 1 juli 1958 eller senare, *dels ock* att ersättningarna och traktamenten till yrkesombuden höjes från 45 till 50 respektive från 11 till 12 kronor.

Av överstyrelsens framställning inhämtas bland annat följande.

Under budgetåret 1955/56 uppgick antalet beviljade statsbidrag till 173, varav 32 avsåg murarlärlingar och 141 träarbetarlärlingar; 36 ansökningar lämnades utan bifall. Under budgetåret 1956/57 har överstyrelsen beviljat statsbidrag för utbildande av 211 lärlingar, varav 24 murarlärlingar, 179 träarbetarlärlingar, 3 plattsättarlärlingar, 1 målarlärling och 4 mattpåläggarlärlingar. 50 ansökningar har lämnats utan bifall.

Vid överläggningar med representanter för arbetsmarknadsstyrelsen, svenska byggnadsindustriförbundet, svenska murareförbundet och svenska byggnadsarbetareförbundet har dessa samstämmigt förklarat, att man anser det värdefullt att möjligheter till bidrag för lärlingsutbildning inom byggnadsyrkena under budgetåret 1958/59 kommer att föreligga i samma omfattning som nu. Med anledning härav får överstyrelsen föreslå, att 300 bidragsrum måtte få disponeras även för budgetåret 1958/59, med möjlighet att vid eventuellt behov efter medgivande av Kungl. Maj:t få ta i anspråk även de bidragsrum för budgetåret 1957/58, vilka vid utgången av detta budgetår eventuellt icke utnyttjats.

Nettoutgiften å anslaget har under budgetåret 1956/57 uppgått till

110 611 kronor. Några säkra hållpunkter för beräkningen av medelsbehovet för budgetåret 1958/59 föreligger ej.

Vid oförändrade grunder för statsbidragen beräknas kostnaderna under budgetåret 1958/59 uppgå till 150 000 kronor. En höjning av de bidrag, som beviljas från och med den 1 juli 1958 medför en kostnadsstegring om 30 000 kronor. Höjes jämväl de före den 1 juli 1958 beviljade bidragen i vad avser statsbidragsandelar, som förfalla till betalning nämnda dag eller senare, ökas kostnaderna med ytterligare 70 000 kronor. Överstyrelsen beräknar alltså att för budgetåret 1958/59 erfordras ett anslag uppgående till (150 000 + 30 000 + 70 000 =) 250 000 kronor.

Departementschefen. Med hänsyn bland annat till det förhållandevis dåliga utnyttjandet av denna form för bidrag till yrkesutbildning ämnar jag låta utreda, om det föreligger tillräckligt starka skäl att bibehålla denna bidragsform för framtiden.

Någon ändring i de gällande bestämmelserna för bidrag ur förevarande anslag finner jag inte skäl tillstyrka. Enligt överstyrelsens beräkningar skulle kostnaderna vid oförändrade bidragsgrunder för det kommande budgetåret uppgå till 150 000 kronor. Jag förordar, att anslaget för nästa budgetår uppföres med detta belopp, vilket innebär en minskning i förhållande till innevarande års medelsanvisning för samma ändamål med 50 000 kronor.

Antalet bidragsrum torde böra bibehållas oförändrat vid 300.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Främjande av lärlingsutbildning inom muraryrket m. m.* för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 150 000 kronor.

[286] **27. Bidrag till kostnader för granskning av utförda gesällprov**

	Anslag	Nettoutgift
1953/54	25 000	15 195
1954/55	15 000	13 718
1955/56	5 000	12 876
1956/57	1 000	13 638
1957/58 (statsliggaren s. 766)	20 000	
1958/59 (förslag)	25 000	

Ur detta reservationsanslag må, då bedömning av gesällprov äger rum på annan ort än vederbörandes bostadsort och på grund därav föranleder resekostnad, utgå bidrag till resekostnad och traktamente dels åt ordförande och ledamöter i granskningsnämnd inom hantverksdistrikt, dels ock åt granskningsman, som deltager i granskning av gesällprov, anordnad enligt av Sveriges hantverks- och småindustriförbund godkänt granskningsförfarande. Bidraget utgår högst med belopp, motsvarande resekostnads-

ersättning enligt reseklass C allmänna resereglementet och traktamente av 16 kronor 50 öre för dag. Nu angivna bestämmelser äger jämväl tillämpning beträffande lärling, som företager resa för avläggande av gesällprov på annan ort än anställningsorten.

Överstyrelsen för yrkesutbildning föreslår, att anslaget för nästa budgetår höjes med 5 000 kronor till 25 000 kronor.

Av överstyrelsens framställning inhämtas bland annat, att antalet gesällprov, som godkänts av distriktslärlingsnämnder och yrkesförbund, år 1948 uppgick till 669, år 1952 till 1 010, år 1955 till 1 099 och år 1956 till 1 204. Den ökning av antalet avlagda gesällprov, som sålunda iakttagits, torde enligt överstyrelsens mening komma att fortsätta, ehuru någon närmare beräkning av antalet inte är möjlig, och motiverar jämte väntade höjningar av biljettpriserna vid järnvägsresor m. m. den nämnda uppräkningen av förevarande anslag för nästa budgetår med 5 000 kronor.

Departementschefen. Mot den föreslagna höjningen av detta anslag med 5 000 kronor till 25 000 kronor har jag ingen erinran utan hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till kostnader för granskning av utförda gesällprov* för budgetåret 1958/59 anvisa ett reservationsanslag av 25 000 kronor.

[287] **28. Bidrag till vissa kurser i cement- och betongteknik.** Från detta reservationsanslag, som nu är uppfört med 13 700 kronor (statsliggaren s. 767), utgår bidrag till svenska forskningsinstitutet för cement och betong vid tekniska högskolan i Stockholm för anordnande av vissa kurser. I enlighet med förslag av institutet torde anslaget för nästa budgetår böra uppföras med oförändrat belopp. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till vissa kurser i cement- och betongteknik* för budgetåret 1958/59 anvisa ett reservationsanslag av 13 700 kronor.

[288] **29. Resestipendier för yrkesutbildning**

	Anslag	Nettoutgift
1954/55	50 000	49 875
1955/56	60 000	57 090
1956/57	60 000	60 600
1957/58 (statsliggaren s. 767)	70 000	
1958/59 (förslag)	80 000	

Överstyrelsen för yrkesutbildning föreslår, att anslaget för nästa budgetår höjes med 35 000 kronor till 105 000 kronor. Som skäl härför fram-

hålles bland annat önskvärdheten av att dels kunna höja utgående traktamenten till kursdeltagare från 4 till 5 kronor dels ock kunna öka stipendiebeloppen, vilka på grund av det stora antalet sökande måste maximeras till 150 kronor. Höjda biljettpriser och behovet av att bereda bättre stipendiemöjligheter för utlandsstuderande anföres också som motiv för en höjning av anslagsbeloppet.

Med hänsyn till utformningen av gällande bestämmelser har överstyrelsen ansett sig förhindrad att utdela stipendier till andra inom gruppen tjänstemän än verkmästare och förmän, vilket enligt överstyrelsens mening på ett icke rättvist sätt utestängt vissa tjänstemän från möjligheten att komma i åtnjutande av nu ifrågavarande stipendier. En ändring härvidlag, vilket överstyrelsen förordar, skulle medföra ett av överstyrelsen till 5 000 kronor beräknat ökat behov av stipendiemedel.

Departementschefen. Detta anslag uppräknades vid fjolårets riksdag med 10 000 kronor, främst för att bereda möjlighet till höjning av traktamentsbeloppen till kursdeltagare. Jag förordar en höjning med samma belopp för nästa budgetår.

Med anledning av vad överstyrelsen anfört rörande behovet av vidgning av kretsen av stipendieberättigade, ämnar jag föranstalta om ändring av gällande bestämmelser i enlighet med av överstyrelsen framlagt förslag.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Resestipendier för yrkesutbildning* för budgetåret 1958/59 anvisa ett reservationsanslag av 80 000 kronor.

K. Folkbildningsåtgärder i övrigt m. m.

[289] 1. Bidrag till folk- och skolbibliotek

	Anslag	Nettoutgift
1956/57	9 288 000	8 545 328
1957/58 (statsliggaren s. 767)	9 847 000	
1958/59 (förslag)	10 797 000	

Skolöverstyrelsen föreslår, att anslaget för nästa budgetår höjes med 1 508 100 kronor enligt följande sammanställning.

1. Folk-, studiecirkel-, sjukhus-, truppförbands- och sjömansbibliotek (nu 5 368 700)	
a) folk- och studiecirkelbibliotek	320 000
b) truppförbandsbibliotek	(112 500)
c) automatisk ökning med anledning av beräknad höjning av lokala biblioteksanslag	500 000
2. Centralbibliotek (nu 680 000)	
a) höjning av det särskilda centralbiblioteksbidraget	100 000
b) tilläggsbidrag	20 000
c) centralbiblioteket för tuberkulosvårdanstalter	35 000
3. Lånecentraler: försöksverksamhet vid Malmö stadsbibliotek (nu 0)	50 000
4. Resekostnadsersättning och traktamente vid biblioteksinspektion från lands- och centralbibliotek (nu 25 500)	2 500
5. Skolbibliotek (nu 3 618 000)	
a) skolor med lägre elevantal än 60	13 000
b) automatisk ökning med anledning av beräknad höjning av lokala biblioteksanslag	400 000
6. Bibliotekskurser (nu 66 000)	
a) biblioteksskolan	10 000
b) skolbibliotekariekurser	19 100
c) folkbibliotekariekurser	500
7. Tidskrifter (nu 5 500)	3 000
8. Seriekommittén (nu 5 000)	5 000
9. Rationaliseringsundersökning vid folkbiblioteken (nu 0)	30 000
Summa ökning	1 508 100

Av handlingarna i ärendet inhämtas bland annat följande.

1. c) Om man räknar med att de kommunala bidragen fortsätter att stiga i samma omfattning som hittills, synes den automatiska stegringen av anslagsposten böra uppskattas till 500 000 kronor.

4. Med hänsyn till inträdd och beräknad ökning av kostnaden för resor föreslås höjning av anslagsposten med 2 500 kronor.

5. b) För budgetåret 1958/59 har man sannolikt att räkna med en ytterligare stegring av de lokala tillskotten. Minskningen av elevantalet i de lägre skolorna medför samtidigt ett något lägre anslagsbehov. Överstyrelsen anser sig under sådana omständigheter icke böra räkna med någon annan ökning än den, som föranledes av den beräknade anslagsbelastningen 1957/58, och uppskattar alltså den automatiska ökningen av anslagsposten till 400 000 kronor.

6. a) Av beloppet till bibliotekskurser avser 7 000 kronor kostnader för biblioteksskolan. För finansiering av skolan utgår därutöver en kursavgift av 250 kronor för elev. Den senaste årskursen räknade 36 elever, av vilka likväl en avbröt studierna och endast erlade halv avgift. Till förfogande stod alltså 15 875 kronor. Av beloppet disponerades i runt tal 10 800 kronor till arvoden åt föreläsare, 1 400 kronor för biträdeshjälp, 500 kronor för materialkostnader, 2 000 kronor för inköp av böcker till handboks- och mönsterbibliotek och återstoden för studiebesök m. m.

Vid 1955 års riksdag erinrade statsutskottet med anledning av två likalydande motioner med hemställan om avgifternas slopande om att utskottet i annat sammanhang förklarat det från principiella synpunkter önskvärt att så långt möjligt eliminera ekonomiska hinder i form av avgifter på olika utbildningsvägar, men att denna målsättning i många fall på grund av skilda orsaker icke kunde förverkligas annat än på längre sikt. Avgiftsbefrielsen vid biblioteksskolan var enligt utskottets mening icke av den angelägenhetsgrad, att den borde genomföras redan då.

Överstyrelsen delar den principiella inställning, som 1955 års statsutskott intagit. Med hänsyn till den rådande personalbristen inom folkbiblioteksväsendet är det särskilt angeläget, att alla hinder undanröjes, som försvårar rekryteringen till bibliotekarieyrket och fördyrar en redan förut kostsam utbildning. Ett slopande av elevavgifterna förutsätter, att beloppet till bibliotekskurser ökas. Överstyrelsen räknar med att till 1958/59 års kurs behöva antaga 40 elever. Ett så högt elevantal kommer att kräva dubblering av vissa övningar, ökat behov av biträdeshjälp samt ökning av posterna för material och diverse. Under sådana omständigheter kan merkostnaden beräknas till 10 000 kronor eller samma belopp, som elevavgifterna skulle ha uppgått till.

6. b) Av beloppet till kurser för innevarande budgetår räknar överstyrelsen med att använda 32 900 kronor för kurser för utbildning av skolbibliotekarier och 5 000 kronor för av vederbörande centralbibliotek och folkskolinspektörer anordnade kurser rörande skolbiblioteket och dess utnyttjande i undervisningen. Till deltagare i förstnämnda kurser utgår reseersättning samt traktamente, räknat efter 13 kronor för dag.

Överstyrelsen finner det angeläget, att kursverksamheten utökas på skolbiblioteksområdet. Inom det nuvarande kursbeloppets ram kan cirka 180 skolbibliotekarier erhålla en veckolång utbildning. Överstyrelsen skulle finna det önskvärt, att möjligheter till sådan utbildning bereddes ytterligare 120 bibliotekarier. Kostnaden kan, med tillämpning av vad överstyrelsen i annat sammanhang föreslår angående reseersättning och traktamente,

beräknas till 8 500 kronor för en veckokurs med 50 deltagare. I föreliggande fall skulle alltså kostnaden uppgå till (6 × 8 500 =) 51 000 kronor.

För de av centralbiblioteken och folkskolinspektörerna anordnade kurserna räknar överstyrelsen med ett ökat medelsbehov av 1 000 kronor.

Den sammanlagda ökningen uppgår alltså till (51 000 — 32 900 + + 1 000 =) 19 100 kronor.

6. c) I fråga om kurserna för utbildning av bibliotekarier vid folkbibliotek med biblioteksarbetet som bisyssla föreslår överstyrelsen, att bidraget uppräknas med hänsyn till de ökade resekostnaderna. Den erforderliga ökningen kan uppskattas till 500 kronor.

9. Inom folkbiblioteken har under senare år kunnat iakttagas en allt starkare framträdande strävan att på olika områden rationalisera biblioteksverksamheten. Genom att använda förenklade arbetsmetoder och uppdela arbetsuppgifterna mellan å ena sidan bibliotekarier och å andra sidan kontorspersonal av olika grader har man bättre kunnat utnyttja de resurser, som stått till buds. Både ur bibliotekens och det allmännas synpunkter är det angeläget, att dessa rationaliseringssträvanden fullföljes och vidgas. Förutsättningen för att detta skall kunna ske är emellertid, att en representativ undersökning av arbetsorganisationen vid folkbiblioteken kommer till stånd. Vid förberedande diskussioner mellan representanter för överstyrelsen, stadsförbundet, landskommunernas förbund och svenska folkbibliotekarieföreningen har man varit ense om önskvärdheten av en sådan förutsättningslös arbets- och rationaliseringsundersökning. Den skulle i första hand vara inriktad på bibliotek med heltidsanställd personal. Undersökningen bör ha till syfte, att med bibehållande av biblioteksverksamhetens allmänna målsättning sådan denna kommer till uttryck i bland annat folkbibliotekssakkunnigas betänkande av år 1949 skapa en arbetsorganisation, som är på en gång effektiv och ekonomiskt försvarlig. Enligt överstyrelsens mening är det motiverat, att bidrag av statsmedel lämnas för undersökningens genomförande.

Svenska stadsförbundet har förklarat sig villigt att låta undersökningen verkställas av dess rationaliseringsavdelning under medverkan av expertis från bibliotekshåll. Överstyrelsen, som intet har att erinra häremot, räknar med att en kommitté med representanter för stadsförbundet, svenska folkbibliotekarieföreningen och överstyrelsen får i uppdrag att planlägga och leda undersökningen.

Den totala utredningskostnaden beräknas till cirka 120 000 kronor. Av det erforderliga beloppet torde stadsförbundet och dess huvudmän, kommunerna, komma att bidraga med hälften. Enligt uppgift av Svenska folkbibliotekarieföreningen är denna villig att tillskjuta en del av kostnaden. Återstoden, av överstyrelsen uppskattad till 50 000 kronor, synes böra bestridas av statsmedel. Härav torde 30 000 kronor böra anvisas för budgetåret 1958/59 och återstoden för budgetåret 1959/60.

Enligt *statskontorets* mening föreligger icke anledning till ändrat ställningstagande beträffande de under punkterna 1 a) och b) samt 5 a) förordade bidragsförbättringarna, vilka i stort sett innebär en upprepning av tidigare i 1956 års petita framlagda, av statsmakterna avvisade förslag i ämnet. Frågan om vidgat stöd till centralbiblioteken var föremål för prövning vid 1957 års riksdag, därvid det för tilläggsbidrag avsedda beloppet höjdes från 40 000 kronor till 80 000 kronor. De under punkterna 2 a) och

b) föreslagna ytterligare förstärkningarna av bidragsgivningen till centralbiblioteken anser sig statskontoret icke kunna biträda. Ämbetsverket är ej heller berett att tillstyrka, att bidragsgivningen utvidgas till att jämväl omfatta centralbiblioteket för tuberkulosanstalter (p. 2 c).

Beträffande förslaget om en lånecentralverksamhet vid Malmö stadsbibliotek (p. 3) framhåller statskontoret, att det icke anser sig kunna tillstyrka förslaget, innan vissa av riksbibliotekarien i dennes utlåtande angivna spörsmål blivit föremål för särskild undersökning. Posten till resekostnadsersättning och traktamente vid biblioteksinspektion (p. 4) kan enligt statskontorets uppfattning beräknas till oförändrat belopp.

Frågan om avskaffande av elevavgifterna vid biblioteksskolan (p. 6 a) anser ämbetsverket icke vara av den angelägenhetsgrad, att den bör genomföras nu. Däremot vill ämbetsverket icke motsätta sig en ökning av medelsanvisningen för utvidgad kursverksamhet för skolbibliotekarier (p. 6 b) med 8 300 kronor, varvid förutsättes att traktamentet skall utgå med oförändrat belopp. Under punkt 6 c beräknar statskontoret oförändrat medelsbehov. Förslagen om ökad bidragsgivning till tidskrifter (p. 7) och till seriekommittén (p. 8) anser sig statskontoret ej heller kunna biträda.

Mot den ifrågasatta medelsanvisningen för rationaliseringsundersökning vid folkbiblioteken (p. 9) har statskontoret icke i och för sig något att erinra, men förutsätter härvid, att undersökningarna bland annat skall syfta till en begränsning av det allmännas utgifter för biblioteksväsendet.

Departementschefen. Jag är icke beredd att tillstyrka genomförande av de av skolöverstyrelsen förordade reformerna beträffande statsbidragen till folk- och studiecirkelbiblioteken (p. 1 a), truppförbandsbiblioteken (p. 1 b), centralbiblioteken (p. 2 a—c) och skolbiblioteken i skolor med lägre elevantal än 60 (p. 5 a). Anslagsposterna till tidskrifter (p. 7) och till seriekommittén (p. 8) anser jag mig böra uppföra med oförändrade belopp.

I 1957 års statsverksproposition, åttonde huvudtiteln (s. 699), angavs att vid fördelningen av det för tilläggsbidrag till centralbiblioteken avsedda beloppet å tillhopa 80 000 kronor såsom särskilt skäl för erhållande av tilläggsbidrag även borde, i avvaktan på slutlig prövning av frågan om ett speciellt bidrag till lånecentraler, beaktas en kostnadskrävande, regionalt mer omfattande utlåning av det slag, som exempelvis Malmö stadsbibliotek bedrev. Jag är icke beredd att för nästa budgetår tillstyrka ett speciellt bidrag till den försöksvis bedrivna lånecentralverksamheten vid Malmö stadsbibliotek (p. 3) innan ytterligare erfarenheter vunnits av den för närvarande i mindre omfattning bedrivna verksamheten vid nämnda bibliotek.

Beträffande medelsanvisningen till bibliotekskurser (p. 6) förordar jag en uppräkning med 17 500 kronor, varav 10 000 kronor till biblioteksskolan. Jag räknar härvid ej med någon ändring beträffande kursdeltagarnas traktamentsförmåner. Den ökade medelsanvisningen till biblioteksskolan — för

närvarande utgår 7 000 kronor till denna verksamhet — avses skola möjliggöra slopande av elevavgifterna vid ifrågavarande skola.

Den av skolöverstyrelsen efter samråd med stadsförbundet och svenska folkbibliotekarieföreningen föreslagna rationaliseringsundersökningen (p. 9) är enligt min mening motiverad och jag tillstyrker, att bidrag av statsmedel lämnas till ändamålet ifråga. Totalkostnaden för undersökningen, vilken kommer att verkställas av stadsförbundets rationaliseringsavdelning, beräknas till cirka 120 000 kronor. Av detta belopp avses stadsförbundet skola bidraga med hälften och folkbibliotekarieföreningen med 10 000 kronor. Återstoden torde böra bestridas av statsmedel, 30 000 kronor för budgetåret 1958/59 och 20 000 kronor för budgetåret 1959/60.

Mot skolöverstyrelsens beräkningar av de automatiska utgiftsstegringarna (p. 1 c, 4 och 5 b) har jag ingen erinran.

Vid bifall till vad jag här förordat torde anslaget för nästa budgetår böra höjas med (17 500 + 30 000 + 500 000 + 2 500 + 400 000 =) 950 000 kronor. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att efter förslag av skolöverstyrelsen meddela närmare bestämmelser beträffande dispositionen av de olika anslagsposterna.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till folk- och skolbibliotek* för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 10 797 000 kronor.

[290] **2. Bidrag till föreläsningsverksamhet.** *Skolöverstyrelsen* föreslår för nästa budgetår i fråga om föreläsningsverksamheten ett sammanförande av det obetecknade anslaget till bidrag till föreläsningsverksamhet å 955 000 kronor (statsliggaren s. 770) och förslagsanslaget till resekostnadsersättning åt föreläsare å 300 000 kronor (statsliggaren s. 771). Överstyrelsen föreslår vidare att anslaget betecknas såsom förslagsanslag samt att vissa förändringar av bidragskonstruktionen göres. Anslaget höjes i förhållande till nuvarande medelsanvisning med 462 500 kronor och höjningen fördelas på anslagsposter enligt följande sammanställning.

1. Bidrag till föreläsningsförbundens föreläsningsverksamhet (nu 425 000)	— 5 000
2. Bidrag till studieförbundens föreläsningsverksamhet (nu 320 000)	— 110 000
3. Bidrag till folkbildningsförbundens kursverksamhet (nu 130 000)	+ 20 000
4. Bidrag till föreläsningsverksamhet inom försvarsväsendet (nu 30 000)	+ 7 500
5. Bidrag till föreläsnings- och folkbildningsförbundens administrationskostnader (nu 50 000)	+ 35 000
6. Bidrag till föreläsares rese- och traktamentskostnader (nu 300 000)	+ 515 000
Summa ökning kronor	462 500

För anordnande av föreläsningar utgår för närvarande statsbidrag till centralbyråer, föreläsningsförbund, lokala föreläsningsanstalter, studieförbund och militärförband. För de i längre folkbildningskurser och ämneskurser ingående föreläsningarna utgår bidrag till folkbildningsförbund. I vissa fall utgår endast bidrag till täckande av arvodeskostnader, medan i andra fall bidrag dessutom erhålles för såväl rese- som traktamentskostnader. Beloppen per föreläsningstimme är varierande.

Till lokal föreläsningsanstalt utgår sålunda, utöver resekostnadsersättning för högst 30 av anstalten anordnade föreläsningar per budgetår, statsbidrag med högst 35 kronor för varje under ett och samma budgetår anordnad föreläsning upp till ett antal av 10 och med högst 15 kronor för varje under budgetåret därutöver anordnad föreläsning. Föreläsningsförbund erhåller för anordnande av föreläsningar bland annat i kommuner, där föreläsningsanstalt ej finnes, bidrag med högst 35 kronor för varje föreläsning samt resekostnadsersättning. Till föreläsningsverksamhet vid truppförband utgår understöd av statsmedel med högst 55 kronor för varje enkel föreläsning och högst 70 kronor för varje dubbelföreläsning samt resekostnadsersättning och traktamente. För längre folkbildningskurs utgör statsbidraget högst 500 kronor för 30 timmars kurs, med tillägg av högst 10 kronor för överskjutande timme upp till 60 timmar, och för ämneskurs, omfattande minst 10 och högst 20 undervisningstimmar, högst 20 kronor för undervisningstimme. Beträffande de av studieförbunden i samband med lokalt eller centralt organiserat studiearbete anordnade föreläsningarna är statsbidragets belopp ej fixerat i de av Kungl. Maj:t med stöd av riksdagens beslut fastställda bestämmelserna.

Överstyrelsen har tidigare föreslagit ett högre bidragsbelopp för egentliga föreläsningstimmar och ett lägre för i verksamheten ingående diskussions- och övningstimmar, varvid i studieförbundens föreläsningsserier och i folkbildningsförbundens kursverksamhet det högre bidragsbeloppet skulle utgå endast till en efter vissa grunder maximerad del av antalet föreläsningstimmar. Då i stort sett hälften av undervisningstimmarna i studieförbundens föreläsningsserier och folkbildningsförbundens kursverksamhet anordnas som föreläsningar och återstoden som diskussions- och övningstimmar, kan samma rättvisa i bidragsgivningen uppnås med ett enhetligt bidragsbelopp till samtliga dessa undervisningstimmar. En sådan enhetlighet skulle avsevärt underlätta såväl organisationernas som överstyrelsens administrering av bidragsgivningen.

Överstyrelsen föreslår därför att ett belopp av högst 30 kronor utgår för av föreläsningsförbund eller föreläsningsförening anordnad enstaka föreläsning och för föreläsning anordnad i samband med allmän studiecirkel. För studieförbundens föreläsningsserier, för föreläsning anordnad i samband med central kursverksamhet och för folkbildningsförbundens kursverksamhet föreslår överstyrelsen ett bidragsbelopp av högst 20 kronor per undervis-

ningstimme. Med hänsyn till det stora värdet av att nya former prövas inom föreläsningsverksamheten, föreslår överstyrelsen att dubbelt bidrag må utgå, då föreläsning anordnas i form av dialogföreläsning, intervjuföreläsning eller estradsamtal.

Genom de föreslagna bidragsgrunderna åstadkommes en administrativ förenkling och större rättvisa mellan de olika föreläsningsformerna. Ännu väsentligare är det enligt överstyrelsens uppfattning att söka komma till rätta med de från fall till fall varierande kostnader, som drabbar föreläsningsanordnarna i form av ersättningar till föreläsarna för resor och traktamenten. Särskilt landsbygdens föreläsningsföreningar får ofta vidkännas större kostnader per föreläsning än städernas och tätorternas. Detsamma gäller för verksamheten i landets nordligaste län i förhållande till södra och mellersta Sverige. Enklast och mest rättvist torde denna kompensation kunna ske genom att bidrag beviljas till såväl resekostnader som traktamenten.

Beträffande de olika anslagsposterna framgår av handlingarna i övrigt i huvudsak följande.

1. Överstyrelsen föreslår, att ett bidrag av högst 30 kronor utgår för varje av föreläsningsförbund eller föreläsningsförening anordnad enstaka föreläsning upp till ett antal av 30 per budgetår. Överstyrelsen bör dock ha möjlighet att medgiva att bidrag i särskilda fall må utgå till ett större antal föreläsningar. Antalet föreläsningar, till vilka bidrag beräknas utgå, uppskattas till 14 000. Bidragsbehovet utgör sålunda (14 000 × 30 kronor =) 420 000 kronor.

2. Bidrag till föreläsningar i studiecirkel bör enligt skolöverstyrelsens mening i fortsättningen utgå ur anslaget till studiecirkelverksamhet. Kostnaderna för s. k. cirkelföreläsningar uppgår till 50 000 kronor.

För anordnande av föreläsningsserier om minst 3 timmar bör bidrag utgå med högst 20 kronor för varje timme. Statsbidraget bör dock uppgå till högst 900 kronor för varje serie. Antalet föreläsningar i dylika serier beräknas till 8 500. Medelsbehovet för dessa föreläsningar utgör sålunda (8 500 × × 20 kronor =) 170 000 kronor.

För föreläsningar i samband med central kursverksamhet föreslås av överstyrelsen ett belopp av högst 20 kronor per bidragstimme upp till ett antal av 2 000 föreläsningar per budgetår. Till denna verksamhet erfordras sålunda (2 000 × 20 kronor =) 40 000 kronor.

Det sammanlagda medelsbehovet under anslagsposten 2 uppgår sålunda till (170 000 + 40 000 =) 210 000 kronor.

3. Bidrag till folkbildningsförbundens kursverksamhet bör enligt skolöverstyrelsens uppfattning i fortsättningen utgå för endast ett slags kurser, kallade folkbildningskurser, om minst 10 och högst 50 undervisningstimmar, fördelade med minst 4 undervisningstimmar i veckan. Liksom beträffande föreläsningsserier bör det totala arvodesbidraget för varje folkbildningskurs uppgå till högst 900 kronor. Antalet undervisningstimmar vid dessa kurser har av överstyrelsen beräknats till 7 500. Bidrag till folkbildningsförbundens föreläsningsverksamhet bör utgå med (7 500 × 20 kronor =) 150 000 kronor.

Det har visat sig svårt att tillämpa nuvarande bestämmelser om att folkbildningskurser och ämneskurser får omfatta endast ett visst antal ämnen eller ämnesgrupper. Enligt överstyrelsens uppfattning bör det väsentliga syftet med en folkbildningskurs vara att samla deltagare till fördjupande studier kring ett enhetligt program. Kurserna bör sålunda inte bjuda på föreläsningar och diskussionstimmar i en rad vitt skilda ämnen. Det torde därför böra föreskrivas, att de ämnen, som behandlas under en kurs, skall höra organiskt samman.

För att undvika att anordnarna av folkbildningskurser och ämneskurser distribuerar statsbidrag till andra organisationer, utan att folkbildningsförbunden ensamma eller tillsammans med andra svarar för planering och genomförande av kurserna, förordar överstyrelsen att statsbidrag må utgå endast till kurser, som anordnas i folkbildningsförbundens egen regi eller i samverkan med andra organisationer.

4. Vad angår föreläsningsverksamheten inom försvarsväsendet har *chefen för försvarsstaben* anhållit, att bidraget höjes från 30 000 kronor till 50 000 kronor.

Skolöverstyrelsen föreslår, att bidrag utgår till högst 900 föreläsningar per år. Överstyrelsen föreslår att under anslagsposten anvisas ett belopp av 37 500 kronor.

5. Särskilt bidrag till administration utgår för närvarande till föreläsningsförbunden med 50 000 kronor. Administrationen av studieförbundens föreläsningsverksamhet bekostas med medel ur den i anslaget Bidrag till föreläsningsförmedling och konsulentverksamhet ingående anslagsposten Bidrag till centralbyråer. Folkbildningsförbunden erhåller inte något administrationsbidrag. Överstyrelsen föreslår, att även folkbildningsförbunden beviljas administrationsbidrag. Bidraget till föreläsningsförbundens och folkbildningsförbundens administrationskostnader bör beräknas till (65 000 + 20 000 =) 85 000 kronor.

6. Överstyrelsen föreslår, att bidrag till föreläsares rese- och traktamentskostnader utgår för samtliga bidragsberättigade föreläsningstimmar. Den genomsnittliga kostnaden per föreläsning för resor och traktamenten beräknas till 25 kronor. Såsom framgår av de tidigare gjorda beräkningarna torde antalet föreläsningstimmar uppgå till cirka 32 600. Ett belopp av 815 000 kronor torde således vara erforderligt för här ifrågavarande ändamål.

Statskontoret, som i och för sig finner det önskvärt, att en förenkling och ett förenhetligande av ifrågavarande bestämmelser kommer till stånd, anser sig icke kunna tillstyrka vare sig en ändring av bidragsgrunderna i enlighet med förslaget eller en förändring av anslaget till förslagsanslag. I nuvarande budgetära läge torde det vidare enligt ämbetsverket få anses uteslutet, att anslaget, som för innevarande budgetår uppräknats med över 100 000 kronor, höjes för möjliggörande av ytterligare ökning av föreläsningsverksamheten. Anslaget till resekostnadsersättning åt föreläsare bör alltjämt upptagas som särskilt anslag, för nästkommande budgetår med förslagsvis 330 000 kronor.

I detta sammanhang torde få anmälas, att *skolöverstyrelsen* i särskild skrivelse den 25 januari 1957 efter förslag av nordiska kulturkommissio-

nens svenska delegation hemställt om medgivande att ur förslagsanslaget till resekostnadsersättning åt föreläsare utbetala bidrag till resekostnadsersättning åt föreläsare från de nordiska grannländerna även för den del av resekostnaderna, som belöper sig på resa utanför Sverige.

Statskontoret har i yttrande över sistnämnda framställning uttalat, att det — med hänsyn till att den föreslagna ändringen synes vara ägnad att främja ett ökat utbyte av föreläsare mellan de nordiska länderna och att de merkostnader, som kan uppkomma för statsverket, torde bli relativt obetydliga — icke har något i sak att erinra mot skolöverstyrelsens hemställan. Enligt ämbetsverkets mening bör dock ändringen anstå, till dess övriga berörda länder förklarat sig beredda att införa motsvarande ersättningsregler.

Departementschefen. Ehuru någon erinran i och för sig icke torde kunna riktas mot skolöverstyrelsens nu framlagda förslag till förenkling och förenhetligande av statsbidragsgrunderna för föreläsningsverksamheten är jag likväl med hänsyn till de ekonomiska konsekvenserna icke beredd att förorda att förslaget genomföres från och med nästa budgetår. Till följd härav bör medel till resekostnadsersättning och — såvitt gäller föreläsare vid truppförbanden — traktamente liksom hittills beräknas under ett särskilt såsom förslagsanslag betecknat anslag. Vidare bör bidrag till s. k. cirkelföreläsningar alltjämt utgå av de anslagsmedel, som anvisas under posten 2.

Ett genomförande av det av nordiska kulturkommissionens svenska delegation framförda förslaget om bidrag till resekostnadsersättning åt föreläsare från de nordiska grannländerna jämväl för den del av resekostnaderna, som hänför sig till resa utanför Sverige, är uppenbarligen ägnat att främja utbytet av föreläsare mellan de nordiska länderna. Jag anser mig därför böra tillstyrka, att förevarande förslag genomföres från och med nästa budgetår. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att efter förslag av skolöverstyrelsen meddela närmare bestämmelser härutinnan. Dessa ersättningar bör liksom övriga resekostnadsersättningar bestridas från förslagsanslaget till resekostnadsersättning åt föreläsare.

Vid bifall till vad jag nu föreslagit torde anslaget för nästa budgetår uppföras med oförändrat belopp.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till föreläsningsverksamhet* för budgetåret 1958/59 anvisa ett anslag av 955 000 kronor.

[291] **3. Resekostnadsersättning åt föreläsare**

	Anslag	Nettoutgift
1956/57	250 000	293 433
1957/58 (statsliggaren s. 771)	300 000	
1958/59 (förslag)	300 000	

Såsom jag vid anmälan av närmast föregående anslag anfört, torde medel till här ifrågavarande ändamål liksom hittills böra upptagas under ett särskilt förslagsanslag. Med hänsyn till anslagsbelastningen under budgetåret 1956/57 torde anslaget för nästa budgetår kunna uppföras med oförändrat belopp. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Resekostnadsersättning åt föreläsare* för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 300 000 kronor.

[292] **4. Bidrag till föreläsningsförmedling och konsulentverksamhet**

	Anslag	Nettoutgift
1956/57	172 000	172 000
1957/58 (statsliggaren s. 771)	192 000	
1958/59 (förslag)	204 000	

Skolöverstyrelsen föreslår i förhållande till innevarande budgetårs medelsanvisning för här avsedda ändamål en ökning med 44 000 kronor enligt följande sammanställning.

1. Bidrag till centralbyråer (nu 123 000) ..... + 17 000
2. Folkbildningsförbundens konsulentverksamhet (nu 69 000) + 27 000

Av skolöverstyrelsens framställning framgår bland annat följande.

1. De fyra centralbyråerna anhåller om ett bidrag för budgetåret 1958/59 av sammanlagt 153 000 kronor till sin föreläsningsförmedling. Som huvudsakliga motiveringar för de begärda höjningarna anföres generella löne-, hyres-, porto- och teleavgiftshöjningar, löneklassuppflyttningar, högre hyra för nya lokaler och ökad omfattning av verksamheten.

Överstyrelsen vill framhålla nödvändigheten av att centralbyråerna erhåller sådana bidrag till sin föreläsningsförmedling att de helt kompenseras för de i deras motiveringar anförda utgiftsökningarna. Överstyrelsen föreslår att bidraget till centralbyråernas föreläsningsförmedling höjes till 140 000 kronor.

2. De för ifrågavarande verksamhet utgående medlen är avsedda till bestridande av högst hälften av kostnaderna för avlönande av minst tio konsulenter. Maximibidraget per heltidstjänstgörande konsulent utgör 6 900 kronor. Överstyrelsen föreslår att bidraget per heltidsanställd konsulent höjes från 6 900 kronor till 8 000 kronor. Enligt överstyrelsens uppfattning är det av stor betydelse att bidragsbeloppet höjes, så att länens bildningsförbund får resurser att anställa väl kvalificerade krafter för detta arbete. Detta bidrag bör utgå för samtliga nu verksamma bildningskonsulenter (tio med heltidstjänst och fyra med halvtidstjänst), varför anslagsposten bör höjas till (12 × 8 000 =) 96 000 kronor.

Departementschefen. Liksom skolöverstyrelsen finner jag en viss höjning av bidragen till centralbyråerna påkallad. Jag föreslår därför, att ifrågavarande anslagspost för nästa budgetår höjes med 12 000 kronor till 135 000

kronor. Vid anmälan av förevarande anslag i 1956 års statsverksproposition (s. 688) utgick dåvarande departementschefen från att bidragsunderlaget för beräknande av bidraget till konsulents avlöningskostnader skulle vara detsamma som för ungdoms- och nykterhetsinstruktörer (12 000 kronor) och föreslog en höjning av maximibidraget per heltidskonsulent från 5 000 kronor till 6 000 kronor. Förslaget vann riksdagens bifall. Vid 1957 års riksdag bifölls ett förslag, att bidragsunderlaget för ungdoms- och nykterhetsinstruktörer ävensom för bildningskonsulenter borde höjas med hänsyn till inträffade lönestegringar från 12 000 kronor till 13 800 kronor. Maximibidraget per heltidskonsulent kom då att uppgå till 6 900 kronor. Skolöverstyrelsen har icke föreslagit någon höjning för budgetåret 1958/59 av bidragsunderlaget för ungdoms- och nykterhetsinstruktörer. Överstyrelsens förslag om höjning av bidragsunderlaget för bildningskonsulenterna anser jag mig icke böra biträda. Jag anser mig ej heller kunna biträda förslaget om ett ökat antal konsulentbidrag. I detta sammanhang vill jag erinra om att jag vid anmälan av anslaget till Folkhögskolor: Bidrag till driften av folkhögskolor tillstyrkt inrättande av tre kombinerade folkhögskollärar- och bildningskonsulenttjänster.

Vid bifall till vad jag sålunda förordat bör under detta anslag anvisas ett belopp av (135 000 + 69 000 =) 204 000 kronor, vilket innebär en höjning med 12 000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till föreläsningsförmedling och konsulentverksamhet* för budgetåret 1958/59 anvisa ett anslag av 204 000 kronor.

[293] 5. Bidrag till studieförbund

	Anslag	Nettoutgift
1956/57	1 945 000	1 945 000
1957/58 (statsliggaren s. 772)	2 145 000	
1958/59 (förslag)	2 245 000	

Av anslaget må sammanlagt högst 20 000 kronor beviljas på landsbygden verksamma studieförbund såsom särskilda bidrag för bildningspropaganda på landsbygden. Återstoden skall användas för bidrag till studieförbunden för organisations- och administrationskostnader.

Skolöverstyrelsen föreslår under detta anslag en höjning med 600 000 kronor. Höjningen avser bidraget till studieförbunden för organisations- och administrationskostnader.

Studieförbunden har för budgetåret 1956/57 erhållit bidrag för här ifrågavarande ändamål med sammanlagt 1 925 000 kronor. Förbundens preliminära verkliga utgifter för 1956/57 har upptagits med 6 297 890 kronor. För nästa budgetår begär förbunden bidrag med tillhopa 4 055 827 kronor.

Den ökade omfattningen av verksamheten ställer ökade krav på studieförbundens centrala administration. En utökning av förbundens personal och ökade medelstilldelningar till administrationskostnader är oundgängligen nödvändiga om förbunden skall kunna möta lokalavdelningarnas och de enskilda deltagarnas krav på hjälp och rådgivning. Det är också nödvändigt, att förbunden beredes ökade resurser för att kunna fullgöra sina granskningsuppgifter för den del av verksamheten, vartill statsbidrag utgår. Den fortgående utvecklingen av verksamheten och det allmer differentierade arbetet ställer allt större krav på studieförbundens centrala ledning. Behovet av ny studiemateriel gör sig alltmer gällande och allt större krav ställes på förbundens rådgivande insatser. Härtill kommer att studieförbunden numera ansvarar för granskningen av större delen av fritidsgrupperna samt att vissa av studieförbunden åtagit sig anordnandet av ungdomsledarkurser i samarbete med de politiska ungdomsorganisationerna. Det är därför oundgängligt, att förbunden ges ökade ekonomiska resurser för att kunna fullgöra sina åligganden. Överstyrelsen beräknar den härför erforderliga anslagshöjningen till 300 000 kronor.

Överstyrelsen fördelar numera ifrågavarande bidrag till studieförbunden på följande fyra huvudposter:

1. Lönekostnader för centralt anställd personal och instruktörsverksamhet.
2. Administrationskostnader inklusive reseersättningar för inspektions- och instruktionsverksamhet.
3. Särskilda åtgärder ex. anskaffande av studiemateriel, utgivande av studieplaner, bildningspropaganda, konferensverksamhet.
4. Pedagogisk verksamhet
   a) För pedagogiska uppgifter anställd personal.
   b) Studieledarutbildning.

Överstyrelsen har under senare år vid bedömningen av de olika förbundens bidragsunderlag gett bidraget till kostnader för pedagogisk verksamhet en framträdande ställning för att därigenom stimulera till ökad pedagogisk aktivitet. Enligt överstyrelsens bedömande är dock en sådan avvägning av bidraget icke tillräcklig, då statsbidraget utgår med betydligt mindre än hälften av de verkliga utgifterna, vilket bland annat medför att förbunden har stora svårigheter att anskaffa enskilda medel till en utbyggnad av den pedagogiska verksamheten. Överstyrelsen anser därför synnerligen starka skäl föreligga för en höjning av maximibidraget till pedagogisk verksamhet från högst hälften av verkliga kostnaden till högst tre fjärdedelar av verkliga kostnaden. De förbättrade bidragsgrunderna beräknas medföra ett ökat anslagsbehov av 300 000 kronor.

Departementschefen. Jag anser mig icke kunna tillstyrka skolöverstyrelsens förslag om ändrade bidragsgrunder för den pedagogiska verksamheten. Jag erinrar härvid om det i 1956 års huvudtitel gjorda och i fjolårets huvudtitel åberopade uttalandet att ett främjande av studiecirkelverksamhetens kvalitativa inriktning bör kunna åstadkommas med tillämpning av nuvarande bidragsgrunder, exempelvis genom att inom ramen för det till 50 procent maximerade bidraget kostnaderna för pedagogisk verksamhet ges en mera framträdande ställning vid bedömande av bidragsunderlaget.

Beträffande medelsanvisningen under detta anslag vill jag dock med

hänsyn till den fortsatta ökningen av studieförbundens arbetsuppgifter föreslå en höjning av bidraget till förbundens organisations- och administrationskostnader med 100 000 kronor till 2 225 000 kronor.

Vid bifall till vad jag här förordat torde detta anslag för nästa budgetår böra upptagas med (2 225 000 + 20 000 =) 2 245 000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till studieförbund* för budgetåret 1958/59 anvisa ett anslag av 2 245 000 kronor.

[294] 6. Bidrag till studiecirkelverksamhet

	Anslag	Nettoutgift
1955/56	4 850 000	6 240 923
1956/57	5 350 000	9 254 395
1957/58 (statsliggaren s. 772)	6 350 000	
1958/59 (förslag)	9 000 000	

Skolöverstyrelsen föreslår för nästa budgetår en höjning av anslaget med 2 650 000 kronor enligt följande sammanställning.

1. Höjning föranledd av verksamhetens ökade omfattning	+ 2 600 000
2. Överflyttning av kostnaderna för s. k. cirkelföreläsningar från anslaget Bidrag till föreläsningsverksamhet	+ 50 000
Summa ökning kronor	2 650 000

Av skolöverstyrelsens framställning inhämtas bland annat följande.

1. Den erforderliga automatiska höjningen av anslaget är svår att beräkna. Överstyrelsen föreslår blott en sådan höjning av anslaget, som är betingad med hänsyn till förbrukningen under föregående budgetår. Överstyrelsen uppskattar denna höjning till 2 600 000 kronor.

2. Studiecirkel har rätt att två gånger anlita särskild fackman inom cirkelns ämnesområde, vilken håller s. k. cirkelföreläsning. Bidrag till denna verksamhet utgår för närvarande ur anslaget till bidrag till föreläsningsverksamhet och uppgick 1956/57 till sammanlagt 50 000 kronor. Med hänsyn till att fråga är om information inom studiecirkel, föreslår överstyrelsen, att medel härför i fortsättningen utgår ur anslaget till bidrag till studiecirkelverksamhet.

Departementschefen. Såsom jag vid anmälan av anslaget till bidrag till föreläsningsverksamhet anfört, bör medel till de s. k. cirkelföreläsningarna alltjämt anvisas under nämnda anslag.

I likhet med överstyrelsen räknar jag med en fortsatt ökning av studiecirkelverksamhetens omfattning och föreslår, att anslaget för nästa budgetår uppföres med 9 000 000 kronor, innebärande en höjning av 2 650 000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till studiecirkelverksamhet* för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 9 000 000 kronor.

[295] **7. Bidrag till speciella folkbildningsåtgärder**

	Anslag	Nettoutgift
1956/57	158 800	162 005
1957/58 (statsliggaren s. 772)	181 000	
1958/59 (förslag)	226 000	

Skolöverstyrelsen föreslår för nästa budgetår en höjning av anslaget med 57 000 kronor i enlighet med följande sammanställning, däri tillika angives medelsanvisningen under de olika delposterna innevarande budgetår.

	Anslag 1957/58	Av överstyrelsen förordad höjning
1. Bidrag till Arbetarnas bildningsförbund för bildningsverksamhet bland sjömän	40 000	10 000
2. Bidrag till Svenska kyrkans sjömansvårdsstyrelse för bildningsverksamhet bland sjömän	5 000	—
3. Bidrag till Svenska fiskarenas studieförbund för bildningsverksamhet bland fiskare	7 500	7 500
4. Bidrag till kursverksamhet bland samerna	5 000	—
5. Bidrag till anordnande av universitetscirklar	50 000	—
6. Bidrag till utgivande av tidskrifter	24 000	4 000
7. Bidrag till Musikfrämjandet	15 000	—
8. Bidrag till kurs- och konferensverksamhet	24 500	10 500
9. Stöd åt försöksverksamhet och undersökningar inom det folkliga bildningsarbetet	10 000	25 000
	Summa ökning kronor	57 000

Statskontoret vill icke motsätta sig, att bidraget till bildningsverksamhet bland fiskare höjes med 2 500 kronor till 10 000 kronor med hänsyn till att bidrag icke längre kan påräknas från fiskerinäringens bensinskattefond. På grund av de ökade framställningskostnaderna synes bidraget till tidskrifter böra ökas med 1 000 kronor. Övriga förslag anser sig statskontoret däremot icke kunna tillstyrka.

I detta sammanhang torde få anmälas en framställning från *skolöverstyrelsen* om ett anslag av 50 000 kronor till bidrag till folkbildningsorganisationerna för anordnande av allmän sexualhygienisk upplysningsverksamhet.

Departementschefen. De av skolöverstyrelsen framlagda förslagen om ökad medelsanvisning anser jag mig icke kunna biträda.

För innevarande budgetår har under elfte huvudtiteln anvisats 45 000 kronor till bidrag till folkbildningsorganisationerna för anordnande av allmän sexualhygienisk upplysningsverksamhet (se statsliggaren s. 1086).

Efter samråd med chefen för inrikesdepartementet förordar jag att från och med budgetåret 1958/59 medel för ifrågavarande verksamhet anvisas under åttonde huvudtiteln. Jag föreslår, att bidraget för nästa budgetår med oförändrat belopp uppföres såsom en anslagspost under anslaget till bidrag till speciella folkbildningsåtgärder. Överflyttningen från elfte huvudtiteln innebär för detta anslag en höjning med 45 000 kronor.

Jag beräknar sålunda under detta reservationsanslag ett belopp av (181 000 + 45 000 =) 226 000 kronor, innebärande en anslagshöjning med 45 000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till speciella folkbildningsåtgärder* för budgetåret 1958/59 anvisa ett reservationsanslag av 226 000 kronor.

[296] 8. Bidrag till verksamheten vid hemgårdar

	Anslag	Nettoutgift
1956/57	150 000	150 000
1957/58 (statsliggaren s. 773)	200 000	
1958/59 (förslag)	200 000	

Av detta anslag skall till riksförbundet Sveriges hemgårdar utgå ett belopp av 24 000 kronor såsom bidrag till bestridande av förbundets administrationskostnader under budgetåret.

Riksförbundet Sveriges hemgårdar anhåller, att anslaget till verksamheten vid hemgårdar för budgetåret 1958/59 höjes till 650 000 kronor och att en viss del av statsbidraget, dock högst 12 procent, får användas som administrationsbidrag för utbyggande av ett förstärkt sekretariat.

Enligt *skolöverstyrelsens* uppfattning är det ett allmänt intresse, att hemgårdarna genom en anslagshöjning till 300 000 kronor erhåller större möjligheter att bedriva sin verksamhet. Överstyrelsen finner, att riksförbundets sekretariat är i behov av förstärkning, och tillstyrker, att ett belopp uppgående till högst 12 procent av statsbidraget, d. v. s. högst 36 000 kronor, får användas till bestridande av administrationskostnaderna.

Departementschefen. Förevarande anslag höjdes innevarande budgetår från 150 000 kronor till 200 000 kronor. Någon höjning av statens bidrag till verksamheten under nästa budgetår anser jag mig icke böra tillstyrka. Bidraget till riksförbundets administrationskostnader torde böra utgå med samma belopp som under innevarande budgetår. Jag hemställer sålunda, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till verksamheten vid hemgårdar* för budgetåret 1958/59 anvisa ett anslag av 200 000 kronor.

[297] **9. Bidrag till verksamheten vid studiehem**

	Anslag	Nettoutgift
1956/57	75 000	75 000
1957/58 (statsliggaren s. 773)	75 000	
1958/59 (förslag)	75 000	

Till *skolöverstyrelsen* har från olika organisationer inkommit framställningar om höjning av detta anslag till sammanlagt 294 400 kronor. Överstyrelsen föreslår en höjning av anslaget med 50 000 kronor.

Departementschefen. Någon höjning av förevarande anslag för nästa budgetår anser jag mig icke kunna förorda. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till verksamheten vid studiehem* för budgetåret 1958/59 anvisa ett anslag av 75 000 kronor.

[298] **10. Utbildning av ungdomsledare**

	Anslag	Nettoutgift
1956/57	381 500	372 255
1957/58 (statsliggaren s. 773)	803 000	
1958/59 (förslag)	878 000	

Detta anslag är nu fördelat sålunda:

1. Bidrag till regionala och centrala kurser för ungdomsledare	735 000
2. Till skolöverstyrelsens disposition för anordnande av kurser för ungdomsledare	18 000
3. Till skolöverstyrelsens disposition för anordnande av försökskurs för ungdomsledare	50 000
Summa kronor	803 000

Skolöverstyrelsen föreslår för nästa budgetår en höjning av anslaget med 292 000 kronor. Av höjningen belöper 265 000 kronor på anslagsposten 1, 12 000 kronor på anslagsposten 2 samt 15 000 kronor på anslagsposten 3.

Av överstyrelsens motivering inhämtas bland annat följande.

1. För budgetåret 1954/55 ansökte ungdomsorganisationerna om sammanlagt 770 000 kronor till bidrag för ungdomsledarkurser, för budgetåret 1955/56 om 957 620 kronor och för budgetåret 1956/57 om 922 150 kronor. För budgetåret 1958/59 har organisationerna anmält ett behov av sammanlagt 1 843 170 kronor, varav 231 550 kronor avser de politiska ungdomsorganisationerna.

De statsunderstödda ungdomsledarkursernas omfattning under budgetåren 1954/57 framgår av följande sammanställning.

	1954/55	1955/56	1956/57
Antalet kurser	193	237	274
Deltagarantalet	4 943	9 325	7 399
Antalet deltagardagar	20 220	22 134	24 481

Anm. På grundval av erfarenheterna från budgetåren 1954/56 nedbringade organisationerna under budgetåret 1956/57 deltagarantalet vid kurserna och förlängde kurstiderna något, det senare framgår av ökningen av antalet deltagardagar.

Överstyrelsen anser det med hänsyn till de fria och frivilliga ungdomssammanslutningarnas fostrande insatser vara nödvändigt att statsanslaget för organisationernas ungdomsledarskolning ytterligare höjes. Det synes överstyrelsen rimligt att ungdomsorganisationerna, som kraftigt förmått öka sitt medlemstal under de år bidrag utgått för främjande av ungdomens förenings- och fritidsverksamhet, erhåller vidgade resurser för ungdomsledarutbildningens främjande, som kan säkerställa en vidare utveckling av organisationerna och främja deras kvalitativa insatser för ungdomens fostran.

2. Då det är av stor vikt att en fortlöpande debatt rörande ungdomsarbetets pedagogiska och metodiska problem över organisationsgränserna vidmakthålles, föreslår överstyrelsen, att för nästa budgetår under denna anslagspost anvisas ett belopp av 30 000 kronor.

3. Under tiden 10 april—19 juni 1957 har överstyrelsen genomfört sin tredje försökskurs för kvalificerad ungdomsledarutbildning. Till kursen uttogs 21 deltagare. Planläggningsarbetet för de hittills genomförda kurserna, i vilket ungdomsorganisationerna medverkat, har visat, att det föreligger ett allmänt intresse för en längre ungdomsledarutbildning, som kan komplettera ungdomssammanslutningarnas egen kursverksamhet. Överstyrelsen föreslår, att bidraget till försöksverksamheten höjes med 15 000 kronor till 65 000 kronor.

Statskontoret finner mot bakgrunden av behovet av ett intensifierat arbete till främjande av ungdomens föreningsliv såsom ett led i strävandena att motverka ungdomens missanpassning och i betraktande av den i äskandet förutsatta utvidgningen av ungdomsledarutbildningen en viss ökning av bidragsgivningen motiverad. Med hänsyn till den för budgetåret 1957/58 genomförda stora höjningen av medelsanvisningen under förevarande anslag synes emellertid enligt ämbetsverkets uppfattning den ifrågasatta bidragsökningen böra avsevärt begränsas. Beträffande av skolöverstyrelsen anordnade kurser respektive försökskurs för ungdomsledare anser sig statskontoret icke kunna tillstyrka de föreslagna bidragshöjningarna. Anslaget bör enligt ämbetsverkets mening uppföras med (803 000 + 47 000 =) 850 000 kronor.

Departementschefen. Under påpekande att det mot bakgrunden av det stegrade alkoholmissbruket vore synnerligen angeläget att skapa ökade förutsättningar för en intensifiering av det arbete, som bedrives till främjande av ungdomens föreningsliv och fritidsverksamhet, föreslogs i fjol en höjning av de tre »ungdomsanslagen» med sammanlagt omkring 1,1 miljoner kronor till något över 3 miljoner kronor. Av höjningen hänförde sig 421 500 kronor

till anslaget till utbildning av ungdomsledare, vilket innebar mer än en fördubbling av detta anslag. Riksdagen biföll Kungl. Maj:ts förslag.

För att säkerställa en vidare utveckling av ungdomsverksamheten och främja organisationernas kvalitativa insatser för ungdomens fostran är det nödvändigt att skapa ytterligare möjligheter för en vidgad ungdomsledarutbildning. Skolöverstyrelsen har i sådant syfte hemställt, att bidraget till regionala och centrala kurser för ungdomsledare (p. 1) höjes från 735 000 kronor till 1 000 000 kronor. Statskontoret tillstyrker en höjning av förevarande anslagspost med 47 000 kronor. För egen del förordar jag, att höjningen — med hänsyn till den för innevarande budgetår genomförda ökningen av bidragsgivningen — begränsas till 75 000 kronor.

För de av överstyrelsen anordnade centrala ungdomsledarkurserna (p. 2) beräknar jag oförändrat belopp.

Till anordnande av en fjärde försökskurs för ungdomsledare (p. 3) har för innevarande budgetår ställts 50 000 kronor till skolöverstyrelsens disposition. För att möjliggöra för överstyrelsen att slutföra denna försöksverksamhet anser jag mig böra tillstyrka att medel anvisas även för nästa budgetår, varvid jag förväntar att skolöverstyrelsen innan ytterligare åtgärder vidtages i anledning av denna verksamhet redovisar slutresultatet av densamma. Jag är emellertid icke beredd att tillstyrka den av överstyrelsen föreslagna höjningen utan föreslår att anslagsposten uppföres med oförändrat belopp.

Jag beräknar sålunda under detta reservationsanslag ett belopp av (810 000 + 18 000 + 50 000 =) 878 000 kronor, vilket innebär en höjning av anslaget med 75 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Utbildning av ungdomsledare* för budgetåret 1958/59 anvisa ett reservationsanslag av 878 000 kronor.

[299] **11. Bidrag till ungdomens fritidsverksamhet**

	Anslag	Nettoutgift
1955/56	1 000 000	1 637 183
1956/57	1 300 000	2 538 967
1957/58 (statsliggaren s. 774)	1 800 000	
1958/59 (förslag)	3 000 000	

Enligt kungörelsen 1954: 575 utgår statsbidrag för anordnande av fritidsgrupp dels med högst hälften av kostnader för handledning och materiel, dock högst med 4 kronor 50 öre per medlem, dels ock med 2 kronor per medlem för lokalkostnad och därmed jämförlig utgift. Gruppen skall bestå av lägst fem, högst tjugufem medlemmar och dess verksamhet skall omfatta minst tjugu timmar.

Skolöverstyrelsen föreslår en höjning av detta förslagsanslag med

1 200 000 kronor och nämner därvid att under det första verksamhetsåret, 1954/55, 9 608 fritidsgrupper med sammanlagt 148 504 deltagare erhållit statsbidrag, 1955/56 20 188 fritidsgrupper med sammanlagt 297 879 deltagare och 1956/57 31 789 fritidsgrupper med sammanlagt 489 196 deltagare.

Överstyrelsen hemställer vidare om bemyndigande att av äskat belopp få använda högst 25 000 kronor för främjande av försöksverksamhet och undersökningar rörande ungdomens fritidsverksamhet.

Statskontoret, som erinrar om det åt skolöverstyrelsen anförtrodda uppdraget att överväga av anslagsutvecklingen påkallade åtgärder, anser en omprövning av bidragsvillkoren med hänsyn till den stora utgiftsstegringen i hög grad angelägen.

Vad angår förslaget att ett belopp av högst 25 000 kronor skulle disponeras för främjande av försöksverksamhet och undersökningar rörande ungdomens fritidsverksamhet anser sig statskontoret icke kunna tillstyrka förslaget, då erfarenheterna av den på närliggande områden — på folkbildningens och nykterhetsfrämjandets områden — pågående försöksverksamheten bör kunna utnyttjas även inom ungdomsvården.

Beträffande medelsbehovet för budgetåret 1958/59 håller statskontoret före, att detta, mot bakgrunden av den senaste belastningssiffran och verksamhetens fortskridande utvidgning, med nuvarande bidragsgrunder icke bör beräknas till lägre belopp än 3,4 miljoner kronor.

Skolöverstyrelsen har den 26 november 1957 inkommit med redovisning för vissa hittills vunna erfarenheter av den med bidrag från förevarande anslag bedrivna fritidsverksamheten m. m. Denna redovisning torde få fogas till handlingarna i ärendet.

I detta sammanhang torde få anmälas, att *Sveriges riksidrottsförbund* ansökt att bli jämställt med erkänt studieförbund i fråga om rekvisition, kontroll och redovisning av statsbidrag till fritidsgrupper. *Överstyrelsen* har i ett över ansökningen avgivet utlåtande föreslagit, att riksidrottsförbundet beredes samma möjligheter som av skolöverstyrelsen godkänt riksförbund för studiecirkelverksamhet och kommun att vara huvudman för fritidsverksamhet. I ärendet har även *statskontoret* avgivit utlåtande.

Departementschefen. Jag biträder Sveriges riksidrottsförbunds yrkande om särskilt huvudmannaskap för förbundets fritidsverksamhet. Med utgångspunkt i belastningen under budgetåret 1956/57 anser jag i likhet med skolöverstyrelsen, att anslaget bör uppräknas med 1 200 000 kronor till 3 000 000 kronor.

Belastningen å förevarande anslag har under de senaste budgetåren stigit mycket kraftigt, vilket sammanhänger med dels de ökande ungdomskullarna och dels en relativ ökning av den bedrivna fritidsverksamheten. Verkställda prognoser visar, att anslagsutvecklingen kan förväntas gå i fortsatt stigande riktning. Jag har för avsikt att låta undersöka och fram-

deles till prövning uppta frågan om möjligheterna att — utan att bidragets stimulanskaraktär äventyras — företa sådana ändringar av bidragsgrunderna, som, om så med hänsyn till de statsfinansiella resurserna skulle visa sig nödvändigt, bör genomföras i syfte att begränsa statens ekonomiska engagemang för ifrågavarande ändamål.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till ungdomens fritidsverksamhet* för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 3 000 000 kronor.

[300] **12. Bidrag till instruktörsverksamhet inom ungdomsorganisationer**

	Anslag	Nettoutgift
1956/57	302 400	132 786
1957/58 (statsliggaren s. 774)	487 900	
1958/59 (förslag)	574 000	

Skolöverstyrelsen föreslår för nästa budgetår en höjning av anslaget med 344 400 kronor. Överstyrelsen anför bland annat följande.

Anslaget för budgetåret 1957/58 är avsett för 34 instruktörsbidrag å högst 14 350 kronor. Under budgetåret 1956/57 har 24 bidrag varit tilldelade 24 olika organisationer. Sedan överstyrelsen sommaren 1954 meddelat ungdomssammanslutningarna, att instruktörsbidrag kunde utgå, ansökte 31 sammanslutningar om sammanlagt 40 instruktörsplatser. För budgetåret 1955/56 ansökte 36 ungdomssammanslutningar om 45 instruktörer, och för budgetåret 1956/57 32 sammanslutningar om 44 instruktörsbidrag, trots att sammanslutningarna vid de båda senaste tillfällena väl känt till att bidragens antal varit oförändrat. För budgetåret 1957/58 har 42 sammanslutningar ansökt om 65 instruktörsbidrag. För budgetåret 1958/59 har 45 opolitiska organisationer anmält behov av 82 instruktörsbidrag. Därtill har 4 politiska ungdomssammanslutningar genom de studieförbund sammanslutningarna tillhör anmält behov av 8 instruktörsplatser. Sammanlagt har alltså 49 organisationer ansökt om 90 instruktörsbidrag. Enligt överstyrelsens uppfattning skulle flertalet av dessa bidrag kunna beviljas, därest erforderliga medel var tillgängliga.

Instruktörernas arbetsinsats är kvalitativt och kvantitativt imponerande. Överstyrelsen ser liksom organisationerna i instruktörsinstitutionen det främsta verktyget för att inom det fria och frivilliga ungdomsarbetet få till stånd och vidmakthålla en högtstående men samtidigt intresseväckande och samlande dels ungdomsledarutbildning och dels utåtriktad, rekryterande ungdomsverksamhet.

Överstyrelsen föreslår, att antalet instruktörsbidrag höjes från 34 till 58, varigenom medelsbehovet skulle uppgå till (58 × 10 350 + 58 × 4 000 =) 832 300 kronor.

Statskontoret anser, att den begärda ökningen av antalet instruktörsbidrag med hänsyn till den betydande höjning av anslaget, som genom-

förts för budgetåret 1957/58 bör kunna begränsas till förslagsvis sex, innebärande ett ytterligare medelsbehov av 86 100 kronor.

Departementschefen. Detta anslag har för innevarande budgetår höjts med 185 500 kronor till 487 900 kronor, varigenom antalet instruktörsbidrag har kunnat ökas från 24 till 34. För nästa budgetår anser jag mig icke böra förorda annan höjning av förevarande anslag än som föranledes av att antalet instruktörsbidrag, med hänsyn till att de politiska ungdomsorganisationerna numera har möjlighet att erhålla dylika bidrag (jfr propositionen 1957: 132), bör ökas med 6 till 40.

Anslaget torde sålunda böra upptagas med (40 × 10 350 + 40 × 4 000 =) 574 000 kronor, vilket innebär en höjning med 86 100 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till instruktörsverksamhet inom ungdomsorganisationer* för budgetåret 1958/59 anvisa ett anslag av 574 000 kronor.

[301] 13. Bidrag till Centralförbundet för nykterhetsundervisning

	Anslag	Nettoutgift
1956/57	750 000	750 000
1957/58 (statsliggaren s. 774)	800 000	
1958/59 (förslag)	900 000	

Det för innevarande budgetår anvisade reservationsanslaget till Centralförbundet är uppdelat på två anslagsposter; av dessa avser den ena å 470 000 kronor bidrag till förbundets verksamhet och den andra å 330 000 kronor bidrag till förbundets organisationskostnader. Den förra anslagsposten har karaktär av särskilt reservationsanslag.

Centralförbundet hemställer, att anslaget för nästa budgetår höjes med 225 000 kronor, varav 170 000 kronor avser förbundets verksamhet och 55 000 kronor dess administrationskostnader.

Av förbundets framställning inhämtas bland annat följande.

Centralförbundet begär dels ökning av bidragen till de mera permanenta verksamhetsformerna, dels bidrag till vissa speciella ändamål såsom utgivande av en folkskrift i alkoholfrågan och av en ny planschserie för skolornas undervisning i alkoholfrågan. En viss uppräkning av kostnaderna med hänsyn till prisutvecklingen har även företagits.

Anslagsökningen till organisationskostnader motiveras av centralförbundet huvudsakligen med den automatiska löneökningen, vilken orsakas av att personalen tillförsäkrats löneförmåner i paritet med statstjänstemän i motsvarande tjänsteställning. Därjämte anmäles behov av viss ökning av biträdespersonalen (ett kontorsbiträde).

Skolöverstyrelsen tillstyrker de begärda anslagshöjningarna.

Såväl skolornas undervisning i alkoholfrågan som den allmänna upplysningsverksamheten på detta område synes vara i behov av ytterligare ut-

vidgning och förbättring. De verksamhetsformer, som upptagits eller utvidgats av centralförbundet efter 1954 års omläggning av nykterhetspolitiken, synes enligt överstyrelsens mening vara väl värda att fullföljas och utbyggas. Överstyrelsen anser sig inte böra ingå på en detaljerad bedömning av den uppgjorda arbetsplanen, men gör på en punkt ett uttalande, nämligen i fråga om framställning av film, bildband, planscher och annan undervisningsmateriel för skolbruk. Det finns, enligt vad överstyrelsen erfarit, ett stort behov av sådan undervisningsmateriel och överstyrelsen vill kraftigt understryka vikten av att centralförbundet får tillräckliga resurser för att framställa sådan i tillräcklig omfattning och av god kvalitet.

Beträffande förbundets organisationskostnader anser överstyrelsen det skäligt, att staten i huvudsak täcker kostnadsökningar av det slag, varom här är fråga. Centralförbundets beräkning av administrationskostnaderna synes kunna godtagas. Att ökningen av verksamhetens omfattning föranleder behov av en mindre ökning av biträdespersonalen, synes överstyrelsen naturligt.

I särskild skrivelse hemställer *centralförbundet* om ett bidragsanslag på tilläggsstat för budgetåret 1957/58 av 50 900 kronor till täckande av på grund av löneökningar uppkomna underskott för budgetåren 1956/58.

Skolöverstyrelsen framhåller i sitt yttrande över sistnämnda skrivelse, att den anser det som ett statsintresse att verksamheten kan fortgå utan inskränkning och helst ytterligare utökas. Enligt överstyrelsens uppfattning måste det också anses rimligt att staten täcker de merkostnader, som inte kunnat förutses vid ingivandet av petita. Beräkningen av medelsbehovet föranleder ingen erinran från överstyrelsens sida.

I yttrande över centralförbundets framställning om tilläggsbidrag påpekar *statskontoret* bland annat följande.

En lönekostnadsstegring av angivna omfattning torde få anses stå i mindre god överensstämmelse med de intentioner, vilka kommit till uttryck vid statsmakternas ställningstagande till statsbidragsgivningen på förevarande område. Av de 15 befattningshavare, vilka upptagits i den för budgetåret 1954/55 fastställda personalplanen, har icke mindre än 5 befattningshavare sedermera erhållit höjd lönegradsplacering, ehuru de härigenom uppkomna utgiftsökningarna uppenbarligen icke kunde rymmas inom det anvisade bidragsbeloppet. Då vidare någon reglering av avlöningsförmånerna icke åsyftats med det skönsmässigt beräknade bidraget, har förbundets befattningshavare icke heller omfattats av de under senare år för statstjänstemännen genomförda löneförhöjningarna. I detta sammanhang må även framhållas, att någon mot kostnadsutvecklingen svarande ökning av bidragen från de till förbundet anslutna organisationerna icke synes ha kommit till stånd. Enligt vad statskontoret inhämtat utgår sagda bidrag sedan lång tid tillbaka regelmässigt med 2 öre per medlem och år. En icke oväsentlig höjning av dessa avgifter bör enligt ämbetsverkets mening kunna genomföras utan organisationernas oskäliga betungande. En höjning av avgifterna i fråga till exempelvis 5 öre per medlem och år skulle medföra en årlig inkomstökning för förbundet av omkring 10 000 kronor.

Statskontoret anser sig icke kunna biträda förbundets framställning om ytterligare bidrag till avlöningskostnaderna för budgetåren 1956/57 och

1957/58. Därest framställningen i allt fall skulle anses böra helt eller delvis vinna tillmötesgående, torde hinder icke möta, att den härvid erforderliga medelsanvisningen regleras över bidraget till förbundets organisationskostnader för budgetåret 1958/59.

Beträffande centralförbundets yrkanden för budgetåret 1958/59 konstaterar *statskontoret,* att behov alltjämt måste anses föreligga för en effektivisering av de åtgärder, vilka från samhällets sida vidtagits i nykterhetsfrämjande syfte, och framhåller vidare bland annat följande.

Viss förstärkning av det till förbundet utgående bidraget i vad avser dess upplysningsverksamhet synes vid angivna förhållande motiverad. Ämbetsverket vill för sin del föreslå, att det för detta ändamål avsedda bidragsbeloppet uppräknas med 75 000 kronor till 545 000 kronor.

Vad därefter angår bidraget till organisationskostnader framhålles till en början, att den i förslaget förutsatta utvidgningen av förbundets personalorganisation med ett kontorsbiträde icke torde vara påkallad. I övrigt föreslår ämbetsverket — under erinran om sitt förslag om höjning av organisationernas årsavgifter — att uppräkningen av bidraget till organisationskostnaderna begränsas till 25 000 kronor.

Departementschefen. Med hänsyn till de skäl, som anförts av centralförbundet, finner jag en höjning av bidraget till förbundets verksamhet påkallad. Jag anser dock, att höjningen kan begränsas till 30 000 kronor och föreslår, att under ifrågavarande anslagspost för nästa budgetår anvisas ett belopp av 500 000 kronor.

Vad beträffar centralförbundets organisation vill jag först erinra om att i propositionen 1954: 155 (s. 45) dåvarande departementschefen föreslog, att ett belopp av 200 000 kronor skulle anvisas till bestridande av förbundets avlöningskostnader. Härvid förutsattes att förbundet i lönefrågor iakttog tillbörlig återhållsamhet och icke erbjöd löneförmåner, som låg över den statliga lönestandarden. Detta förslag och uttalande vann riksdagens bifall. I fjol erhöll centralförbundet en höjning av bidraget till organisationskostnaderna (omfattande såväl avlöningskostnader som övriga administrationskostnader) med 50 000 kronor. Förbundet begär nu dels 50 900 kronor för täckande av på grund av löneökningar uppkomna underskott för budgetåren 1956/58, dels ock ett med 55 000 kronor ökat bidrag till organisationskostnaderna för budgetåret 1958/59. Liksom statskontoret finner jag, att en lönekostnadsstegring av den omfattning, som centralförbundet redovisat, icke kan anses stå i överensstämmelse med de intentioner, vilka kom till uttryck vid statsmakternas ställningstagande till statsbidragsgivningen på förevarande område. Oaktat vad jag nu anfört anser jag mig likväl nödsakad förorda en höjning av bidraget till organisationskostnaderna för nästa budgetår med 70 000 kronor, varav 40 000 kronor avses utgöra engångsbidrag till täckande av förutnämnt underskott. Jag förutsätter emellertid härvid, att förbundet anpassar sin personalorganisa-

tion och sina avlöningskostnader i förhållande till denna medelsram och inom denna räknar med erforderlig marginal för icke nu förutsedda löneutgiftsökningar.

Vid bifall till vad jag sålunda förordat bör under detta anslag anvisas ett belopp av (500 000 + 400 000 =) 900 000 kronor, vilket innebär en höjning med 100 000 kronor.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till Centralförbundet för nykterhetsundervisning* för budgetåret 1958/59 anvisa ett reservationsanslag av 900 000 kronor.

[302] 14. Bidrag till nykterhetsorganisationer m. m.

	Anslag	Nettoutgift
1956/57	1 149 200	1 093 232
1957/58 (statsliggaren s. 775)	1 360 100	
1958/59 (förslag)	1 454 100	

Detta reservationsanslag är nu fördelat på följande poster.

1.	*Grundbidrag till nykterhetsorganisationer m. fl.*		306 000
2.	*Speciella bidrag:*		
	A. Samfälld upplysnings- och propagandaverksamhet	100 000	
	B. Nykterhetsfrämjande verksamhet för barn och ungdom	275 000	
	C. Upplysning i alkoholfrågan på arbetsplatser och för hemmen	100 000	
	D. Publiceringsverksamhet i alkoholfrågan	75 000	
	E. Upplysningsverksamhet bland speciella befolkningskategorier	100 000	650 000
3.	*Bidrag till instruktörer för upplysning i alkoholfrågan*		369 100
	Anm. Härav må utgå såsom bidrag till:		
	a) Avlöning	269 100	
	b) Resekostnadsersättning och traktamente	100 000	
4.	*Bidrag till internationella byrån i Lausanne för alkoholismens bekämpande*		9 000
5.	*Till Kungl. Maj:ts disposition*		25 000
6.	*Till skolöverstyrelsens disposition för samordning av instruktörsverksamheten*		1 000
		Summa kronor	1 360 100

Var och en av anslagsposterna har karaktär av särskilt reservationsanslag.

Grundbidrag utgår nu dels till fyra samarbetsorgan med vissa fixerade belopp, dels till enskilda organisationer med belopp, som står i viss relation till organisationens medlemsantal.

Antalet instruktörsbidrag uppgår till 25. Till avlöning åt instruktör utgår bidrag med belopp, motsvarande tre fjärdedelar av instruktörens årslön, dock högst 10 350 kronor för helt budgetår; till Sveriges lärares nykterhetsförbund och Sveriges studerande ungdoms helnykterhetsförbund utgår emellertid bidrag, motsvarande vederbörande instruktörs hela årslön, dock att bidrag till vartdera förbundet ej får överstiga 13 800 kronor för helt budgetår. Bidraget till resekostnadsersättning och traktamente åt instruktör uppgår till högst 4 000 kronor för helt budgetår.

Skolöverstyrelsen föreslår för nästa budgetår en ökning av anslaget med 1 054 350 kronor enligt följande sammanställning.

1. Höjning av anslagsposten till grundbidrag med hänsyn till organisationernas ökade administrationskostnader	314 000
2. Höjning av anslagsposten till speciella bidrag	600 000
3. Höjning av anslagsposten till instruktörer:	
a) ökning av avlöningsbidraget till Sveriges lärares nykterhetsförbunds instruktör från 13 800 kronor till högst 25 000 kronor	11 200
b) bidrag till ytterligare nio instruktörer	129 150
Summa ökning kronor	1 054 350

Av skolöverstyrelsens framställning framgår bland annat följande.

1. Anslagsposten till grundbidrag fördelas i viss proportion till organisationernas medlemsantal. Beloppet fastställdes 1954 till 291 000 kronor och höjdes 1956 med 15 000 kronor med hänsyn till den stora medlemsökningen inom Motorförarnas helnykterhetsförbund och till att en ny organisation ansetts berättigad till grundbidrag. Sedan 1956 har medlemsökningen fortsatt, vilket betyder, att även organisationer som ökat sitt medlemsantal men ökat mindre än genomsnittet i regel har fått sitt grundbidrag sänkt, trots att verksamheten ej avmattats. Därtill kommer att grundbidragets realvärde med hänsyn till löne- och kostnadsökningar sedan 1954 har betydligt minskat. En höjning synes därför ofrånkomlig, redan om man vill behålla anslaget vid dess tidigare effektivitet och ännu mera om man vill öka densamma.

Nykterhetsrörelsen har under de tre senaste åren experimenterat ut verksamhetsformer, som visat sig framgångsrika, och också kunnat notera en medlemsökning av över 50 000 medlemmar. Rörelsen saknar dock ekonomiska förutsättningar för att kunna genomföra den utbyggnad av verksamheten som läget — inte minst de ökade ungdomskullarna — kräver.

De verksamhetsberättelser och ekonomiska rapporter, som från nykterhetsrörelsen ingivits till överstyrelsen, visar i de flesta fall en intensiv verksamhet förenad med ständiga ekonomiska svårigheter. Det bör särskilt understrykas, att den intensifiering av verksamheten, som framkallats genom de 1954 införda speciella bidragen, medfört inte bara en ökad verk-

samhet utan också starkt ökade administrationskostnader för organisationerna. De speciella bidragen får ej användas till fasta administrationskostnader, endast till kostnader för speciella åtgärder.

Då en avvägning av olika behov måste ske, synes man emellertid böra iakttaga en viss försiktighet vid höjningen av anslag, som baserar sig på visst medlemsantal, och i stället mera inrikta sig på de speciella bidragen, som stimulerar till ökade insatser. Överstyrelsen delar inte den mening, som framfördes i motioner vid 1957 års riksdag, att proportionerna mellan grundbidrag och speciella bidrag borde ändras.

2. Det bör observeras, att bidragen under denna rubrik inte är begränsade till nykterhetssällskapen utan också utnyttjas av politiska ungdomsorganisationer, kvinnoorganisationer, länkorganisationer, försvarsstabens upplysningsavdelning m. fl. Under de hittills förflutna åren, sedan denna bidragsform tillkom år 1954, har tillgången icke något år ens tillnärmelsevis motsvarat efterfrågan, detta trots att de bidragssökande organisationerna i regel själva måste tillskjuta minst lika stora belopp som statsbidragen. Ofta har organisationernas bidrag varit avsevärt större än dessa.

Enligt överstyrelsens mening är det för närvarande ytterst angeläget, att det förebyggande nykterhetsarbetet intensifieras. Härvidlag synes den utåtriktade verksamhet, som bedrives med stöd av de speciella bidragen, i första hand böra understödjas.

För budgetåret 1956/57 ansökte hos överstyrelsen 25 sammanslutningar om bidrag från denna anslagspost med sammanlagt omkring 1 125 000 kronor. Överstyrelsen fördelade genom särskilda beslut sammanlagt 519 200 kronor. I fråga om användningen av anslagsposten till speciella bidrag budgetåret 1956/57 hänvisar överstyrelsen till en av överstyrelsen i samband med anslagsäskandena lämnad preliminär redogörelse.

3. Organisationerna har begärt en betydande ökning av antalet instruktörer. 1954 till 1956 var antalet 22 men ökades från och med innevarande budgetår till 25. Organisationerna har nu 49 heltidsanställda instruktörer utöver de 25, för vilka statsbidrag utgår, och begär bidrag till ytterligare 21.

Överstyrelsen föreslår, att statsbidrag i fortsättningen utgår till ett ökat antal instruktörer, men kan inte tillstyrka en så stor ökning, som organisationerna har föreslagit. Det torde inte vara möjligt att för ändamålet nu erhålla kompetenta personer i den omfattning som begärts. Överstyrelsen föreslår, att antalet instruktörer ökas med nio mot av organisationerna begärda tjugoen. Av dem skulle två tilldelas Godtemplarorden, en Motorförarnas helnykterhetsförbund, en Nationaltemplarorden, en Sveriges blåbandsförening, en Järnvägsmännens helnykterhetsförbund, en De kristna samfundens nykterhetsrörelse och två Centralförbundet för nykterhetsundervisning för användning utanför nykterhetsrörelsen. Totala antalet statsunderstödda instruktörer för upplysning i alkoholfrågan föreslås sålunda ökat från 25 till 34.

Statskontoret anser en viss förstärkning av det till nykterhetsorganisationerna utgående statsbidraget motiverad med hänsyn till det föreliggande behovet av en effektivisering av den nykterhetsfrämjande verksamheten i samhället. Vad beträffar anslagsposten 1 bör uppräkningen begränsas till 45 000 kronor, varvid ämbetsverket räknat med en procentuell ökning av medelsanvisningen svarande mot ökningen av medlemsantalet i nykterhets-

organisationerna under de tre senaste budgetåren. Då statskontoret endast anser sig kunna förorda en ökad medelstilldelning i övrigt av sammanlagt 100 000 kronor, bör anslaget enligt ämbetsverkets mening kunna uppföras med ett till (1 360 100 + 45 000 + 100 000 =) i runt tal 1 505 000 kronor uppräknat belopp.

Departementschefen. Förevarande anslag höjdes för innevarande budgetår med 210 900 kronor. Någon ytterligare höjning av anslaget anser jag mig icke böra förorda för nästa budgetår i annan mån än att anslagsposten till grundbidrag med hänsyn till den fortgående medlemsökningen bör höjas till 400 000 kronor, vilket i förhållande till medelsanvisningen för innevarande budgetår innebär en höjning med 94 000 kronor.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till nykterhetsorganisationer m. m.* för budgetåret 1958/59 anvisa ett reservationsanslag av 1 454 100 kronor.

[303] **15. Bidrag till Svenska nykterhetsfrämjandet**

	Anslag	Nettoutgift
1956/57	15 000	15 000
1957/58 (statsliggaren s. 776)	15 000	
1958/59 (förslag)	15 000	

Anslaget står till skolöverstyrelsens förfogande, att av överstyrelsen disponeras för utbetalning till Svenska nykterhetsfrämjandet, riksförening för bekämpande av alkoholmissbruk och alkoholsjukdomar, vilken äger använda de utbetalade medlen för bestridande av föreningens organisationskostnader. Bidrag ur anslaget utgår med lika stort belopp, som riksföreningen visar sig ha erhållit från annat håll för bestridande av föreningens organisationskostnader och övriga utgifter under budgetåret, dock att bidraget ej må överstiga 15 000 kronor.

Skolöverstyrelsen föreslår, att anslaget höjes med 5 000 kronor.

Departementschefen. Någon höjning av förevarande anslag för nästa budgetår anser jag mig icke kunna förorda. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till Svenska nykterhetsfrämjandet* för budgetåret 1958/59 anvisa ett anslag av 15 000 kronor.

[304] **16. Studiehjälpsnämnden: Avlöningar**

	Anslag	Nettoutgift
1956/57	117 700	120 486
1957/58 (statsliggaren s. 777)	130 000	
1958/59 (förslag)	148 400	

Studiehjälpsnämnden föreslår en höjning av anslaget med 18 400 kronor. Höjningen är helt beroende på automatiska löneuppflyttningar samt beslutade löne- och arvodesförbättringar.

Departementschefen. I likhet med studiehjälpsnämnden beräknar jag avlöningsanslaget till 148 400 kronor, vilket innebär en höjning med 18 400 kronor. Anslaget torde böra fördelas på poster i enlighet med avlöningsstaten i efterföljande hemställan.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) godkänna följande avlöningsstat för studiehjälpsnämnden, att tillämpas från och med budgetåret 1958/59:

Avlöningsstat

1.	Avlöningar till ordinarie personal, *förslagsvis*	100
2.	Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, *förslagsvis*	39 800
3.	Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	77 100
4.	Rörligt tillägg, *förslagsvis*	9 400
5.	Ersättningar till granskningsmän, *förslagsvis*	22 000
	Summa kronor	148 400

b) till *Studiehjälpsnämnden: Avlöningar* för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 148 400 kronor.

[305] 17. Studiehjälpsnämnden: Omkostnader

	Anslag	Nettoutgift
1956/57	20 000	21 154
1957/58 (statsliggaren s. 777)	23 000	
1958/59 (förslag)	27 000	

Studiehjälpsnämnden föreslår en ökning av anslaget med 4 000 kronor. Kostnaderna för tryckning av ansökningsblanketter ökar på grund av ökat elevantal i skolorna och på grund av tillkomsten av en ny ansökningsblankett, nämligen för sökande av allmänt studiebidrag. Härtill kommer att kostnaderna för kontorsmateriel ökar och att viss ersättning av försliten materiel är nödvändig.

Departementschefen. Jag tillstyrker den föreslagna höjningen av förevarande anslag med 4 000 kronor till 27 000 kronor. Jag hemställer således, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Studiehjälpsnämnden: Omkostnader* för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 27 000 kronor.

[306] **18. Ersättning till postverket för dess bestyr med statens studielån**

	Anslag	Nettoutgift
1956/57	80 000	100 640
1957/58 (statsliggaren s. 778)	100 000	
1958/59 (förslag)	110 000	

Enligt Kungl. Maj:ts beslut den 5 juni 1953 skall från och med budgetåret 1953/54 tills vidare för varje studielån, som beviljas ur statens lånefond för universitetsstudier och ur studielånefonden, utgå ett belopp av 10 kronor till generalpoststyrelsen såsom ersättning för dess bestyr med ifrågavarande lånerörelse. Ersättningen bestrides från förevarande anslag, som för innevarande budgetår är uppfört med 100 000 kronor.

Departementschefen. Med hänsyn till den faktiska anslagsbelastningen under senast tilländalupna budgetår synes anslaget för nästa budgetår böra höjas med 10 000 kronor till 110 000 kronor. Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ersättning till postverket för dess bestyr med statens studielån* för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 110 000 kronor.

[307] **19. Statens biografbyrå: Avlöningar**

	Anslag	Nettoutgift
1956/57	145 700	156 682
1957/58 (statsliggaren s. 778)	154 900	
1958/59 (förslag)	174 300	

Direktören för biografbyrån föreslår, att anslaget för nästa budgetår höjes med 19 000 kronor. Höjningen är automatisk och beror på beslutade löne- och arvodesförbättringar.

Departementschefen. Mot den av direktören för biografbyrån framlagda medelsberäkningen har jag ej annan erinran än att arvodesposten — i överensstämmelse med nådigt brev den 31 maj 1957 angående anslag för budgetåret 1957/58 till folkbildningsåtgärder m. m. — torde böra uppräknas med 400 kronor till 50 000 kronor.

Anslaget torde böra uppföras med (154 900 + 19 000 + 400 =) 174 300 kronor och fördelas på olika poster på sätt framgår av avlöningsstaten i efterföljande hemställan.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) godkänna följande avlöningsstat för statens biografbyrå, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1958/59:

Avlöningsstat

1.	Avlöningar till ordinarie tjänstemän, *förslagsvis*	105 900
2.	Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, *förslagsvis*	50 000
3.	Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	2 000
4.	Rörligt tillägg, *förslagsvis*	16 400
	Summa kronor	174 300

b) till *Statens biografbyrå: Avlöningar* för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 174 300 kronor.

[308] **20. Statens biografbyrå: Omkostnader**

	Anslag	Nettoutgift
1956/57	14 300	16 613
1957/58 (statsliggaren s. 779)	14 300	
1958/59 (förslag)	14 800	

Direktören för biografbyrån föreslår, att anslaget för nästa budgetår uppräknas med 500 kronor. Höjningen är huvudsakligen av automatisk natur.

Departementschefen. Jag har intet att erinra mot den av direktören för biografbyrån gjorda beräkningen av medelsbehovet för nästa budgetår. Jag räknar sålunda med en höjning av anslaget med 500 kronor till 14 800 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Statens biografbyrå: Omkostnader* för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 14 800 kronor.

[309] **21. Bidrag till barnfilmkommittén**

	Anslag	Nettoutgift
1956/57	11 000	11 000
1957/58 (statsliggaren s. 779)	16 000	
1958/59 (förslag)	35 000	

Barnfilmkommittén åtnjöt under åren 1949—1954 årligt bidrag till sin verksamhet ur åttonde huvudtitelns reservationsanslag till extra utgifter. Under förevarande rubrik upptogs därefter på riksstaten för budgetåret 1954/55 ett reservationsanslag av 5 000 kronor (vartill kom 3 000 kronor av ett för kalenderåret 1954 anvisat bidrag av 6 000 kronor ur extrautgiftsanslaget). För budgetåret 1955/56 höjdes riksstatsanslaget med 6 000 kronor till 11 000 kronor. Anslaget är för innevarande budgetår upptaget med 16 000 kronor, vilket innebär en höjning i förhållande till medelsanvisningen för budgetåret 1956/57 med 5 000 kronor.

Barnfilmkommittén hemställer för nästa budgetår om en anslagshöjning med 29 000 kronor och anför därvid bland annat följande.

De anspråk som ställs på barnfilmkommittén och dess barnfilmjury stiger alltjämt. Enligt den nyantagna nöjesskatteförordningen skall den film, som visas på barnmatinéer och i barnfilmklubbar och godkänts av barnfilmjuryn åtnjuta befrielse från nöjesskatt. Redan i september 1957 hade från filmbolagen inkommit ansökningar om granskning av filmer i en utsträckning, som skulle motsvara 2 års arbete för juryn efter hittills gällande arbetsschema. Då nöjesskattebefrielsen är av stor ekonomisk betydelse för filmbolagen, måste granskning emellertid ske snarast möjligt. Det är även att antaga att juryns rådgivande verksamhet vid inköp av filmer och överföring till svensk text samt planerande av barnfilmproduktion kommer att ställa stora anspråk på juryn. En följd av allt detta är att barnfilmjuryns verksamhet måste kraftigt utvidgas. Filmgranskning kommer att äga rum 3 dagar i veckan under 7 timmar per dag. Juryns medlemmar har hittills erhållit ett endast obetydligt bidrag till täckande av sina resekostnader och inget egentligt arvode. Den nu aktuella verksamhetsformen kan emellertid ej komma till stånd utan att skäligt arvode utgår till jurymedlemmarna. Härtill kommer att juryns materiel måste tryckas och utdelas i större antal än hittills, då alla biografer, klubbar m. m. behöver ständigt aktuella meddelanden om godkända filmer.

Departementschefen. I den av 1957 års riksdag antagna propositionen 1957: 66 med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 21 december 1945 (nr 823) om nöjesskatt har såsom villkor för skattebefrielse för filmer, som visas på barnfilmmatinéer och i barnfilmklubbar, förutsatts godkännande av barnfilmjuryn. Då juryn på grund härav redan nu mottagit ansökningar om granskning av filmer i sådan omfattning, att det efter hittills gällande arbetsschema skulle ta två år att granska dessa filmer, måste juryns verksamhet kraftigt utökas. Barnfilmkommittén har äskat dels ett belopp av 45 000 kronor för nästa budgetår, dels ock ett belopp av 29 000 kronor på tilläggsstat för budgetåret 1957/58, vilket skulle innebära en medelsanvisning av 45 000 kronor även för sistnämnda budgetår. För egen del anser jag den för innevarande budgetår erforderliga ytterligare medelsanvisningen böra begränsas till 25 000 kronor. Jag avser att senare denna dag föreslå anvisande av detta belopp på tilläggsstat II för innevarande budgetår. Då antalet begärda granskningar torde bli av större omfattning under det första verksamhetsåret, som de nya bestämmelserna om skattebefrielse gäller, än under påföljande år, räknar jag med att höjningen av anslaget för budgetåret 1958/59 bör kunna begränsas till 19 000 kronor och anslaget uppföras med 35 000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till barnfilmkommittén* för budgetåret 1958/59 anvisa ett reservationsanslag av 35 000 kronor.

L. Gymnastiska centralinstitutet m. m.

[310] 1. Gymnastiska centralinstitutet: Avlöningar

	Anslag	Nettoutgift
1956/57	467 000	491 097
1957/58 (statsliggaren s. 780)	500 000	
1958/59 (förslag)	536 300	

I anslutning till den förra året beslutade höjningen av statstjänstemännens löner har Kungl. Maj:t med stöd av riksdagens i skrivelsen 1957: 321 anmälda beslut medgivit, att den under detta förslagsanslag upptagna anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal må innevarande budgetår överskridas med högst 38 300 kronor.

Direktionen över gymnastiska centralinstitutet har i sina anslagsäskanden för nästa budgetår å ena sidan räknat med en minskning av medelsbehovet under ifrågavarande anslag med i runt tal 76 000 kronor såsom följd av den av 1957 års riksdag beslutade omorganisationen av sjukgymnastutbildningen i Stockholm. Å andra sidan har direktionen framlagt följande förslag, vilka medför en ökning av medelsbehovet med i avrundat tal 46 000 kronor.

1. Inrättande av en i lönegrad Ag 26 placerad tjänst som lektor i psykologi och pedagogik samt kroppsövningarnas teori med samtidig indragning av lärarbefattningen i psykologi och pedagogik (arvode nu 4 500 kronor).
2. Höjd ersättning till lärare, som icke är anställda vid institutet men som fullgör arbete med handledning av institutets elever vid deras undervisningsövningar.
3. Höjning med 2 000 kronor av ettvart av de arvoden å 3 000 kronor, som nu utgår till två biträdande lärare för handledning av institutets elever vid övningsundervisning.
4. Anvisande av 2 845 kronor för undervisning i hållningslära och samaritlära.
5. Anvisande av 600 kronor till kurser i brandskydd och trafikkunskap.

Av tillgängliga handlingar inhämtas bland annat följande.

1. I avvaktan på de i 1951 års omorganisationsförslag framförda ändringarna i institutets organisation hemställde direktionen år 1954 om inrättandet av en lärartjänst i kroppsövningarnas speciella teori (särskilt psyko-

logi och pedagogik) som föreslagits av gymnastiklärarutbildningssakkunniga (SOU 1951: 59 s. 70—72). Hemställan gjordes just vid denna tidpunkt med anledning av att innehavaren av vikariatet på en icke-ordinarie gymnastiklärartjänst, gymnastikdirektör O. Halldén, enligt gällande bestämmelser skulle ha varit tvungen att lämna denna tjänst den 1 juli 1955. Frågan fick då sin lösning genom att Kungl. Maj:t på nytt förordnade Halldén som lärare i gymnastik i lönegrad Cg 27, varjämte Halldén förordnades som lärare i psykologi och pedagogik med ett arvode av 4 500 kronor. Genom Halldéns långa erfarenhet som gymnastiklärare, kombinerad med de kunskaper i ämnena psykologi, pedagogik och sociologi, som han manifesterat genom akademiska examina, har Halldén enligt direktionens mening de största förutsättningar för att upprätthålla en lärartjänst av först angivet slag. Tjänsten skulle förutom 110 timmar i psykologi och pedagogik omfatta 25 timmar i kroppsövningarnas historia, 65 timmar speciell teori samt cirka 300—350 timmar handledning av undervisningsövningar, vartill skulle komma personlig rådgivning och vägledning i undervisningsarbetet. Undervisningen i psykologi omhänderhas redan nu av Halldén. Genom inrättandet av den föreslagna tjänsten kommer undervisningen i kroppsövningarnas historia att kunna utformas på ett rationellare och effektivare sätt än förut. Därjämte vinner man, att de redan tidigare genom ökat elevantal och utökning av lärostoffet hårt belastade lärarna i kroppsövningarnas metodik och praktik avlastas denna arbetsbörda. Undervisningen i kroppsövningarnas speciella teori föreslogs av gymnastiklärarutbildningssakkunniga till sammanlagt 250 timmar, varav cirka 80 timmar skulle ligga på läraren anknuten till psykologi och pedagogik. Med anledning av att undervisningen för övrigt icke kommer att undergå den genomgripande omorganisation, som förutsattes i de sakkunnigas förslag, föreslås här cirka 65 timmar. Direktionen understryker att det betydelsefulla ämnet kroppsövningarnas teori icke fått den plats i utbildningsprogrammet, som bör tillkomma detsamma. Detta beror till stor del på att den kategori av lärare som hittills skött densamma icke haft tillräcklig utbildning, eftersom de är utbildade för en helt annan verksamhet. Oftast har de erhållit sin anställning vid institutet på grund av meriter som skickliga pedagoger. För närvarande blandas ofta teori- och metodikundervisningen, varför det icke sällan blir en upprepning av exempel utan att den principiella innebörden kunnat klargöras. De grundläggande teoretiska principerna har i varje fall fått ett ringa utrymme. Genom tillkomsten av en lektorstjänst i kroppsövningarnas teori möjliggöres en gränsdragning mellan metodikundervisning och undervisning i kroppsövningarnas teori som skulle innebära en nödvändig rationalisering bland annat för att underlätta genomförandet av fria studier i utbildningen. Den uppdelning som för närvarande förefinnes beträffande den teoretiska undervisningen i dels gymnastikens teori och dels lekens och idrottens teori skulle då också kunna tas bort och en lärare skulle ha ansvaret för denna del av undervisningen både för kvinnliga och manliga elever.

Eftersom tjänstgöringen för lektorn i psykologi och pedagogik samt kroppsövningarnas teori vid gymnastiska centralinstitutet enligt direktionens mening i många hänseenden kommer att överensstämma med lektorernas vid lärarhögskolan, anser direktionen, att även löneställningen bör vara densamma och att tjänsten placeras i Ag 26. Härmed bortfaller arvodet å 4 500 kronor för läraren i psykologi och pedagogik.

3. Sedan direktionen i sina anslagsäskanden år 1946 hemställt om an-

visande av medel till anställande av två biträdande lärare för handledning av institutets elever vid övningsundervisningen, inrättades ifrågavarande befattningar från och med budgetåret 1947/48. Befattningshavarnas arvoden fastställdes till 3 000 kronor per år för en tjänstgöring av 12 timmar per vecka. Institutet är nu i ännu högre grad än 1947 i behov av dessa lärare, men det har visat sig svårt att få kvalificerade lärare till dessa tjänster, då arvodet är så lågt. Direktionen föreslår därför en höjning av arvodet till 5 000 kronor för vardera.

5. Med sjukgymnastutbildningens avskiljande från institutet kommer undervisningen i ortopedisk hållningslära och samaritlära ej längre att ombesörjas av läraren i sjukgymnastik. Det synes direktionen nu vara mest ändamålsenligt att denna undervisning bestrides av en timlärare. Direktionen beräknar 1 125 kronor (25 timmar à 45 kronor) för undervisning i ortopedisk hållningslära och 720 kronor för undervisning i samaritlära (16 timmar à 45 kronor). I samband med den teoretiska utbildningen i hållningslära och samaritlära har praktisk utbildning bedrivits av specialister på dessa områden. Något särskilt anslag för arvode till dessa har dock icke funnits. Direktionen hemställer, att 600 kronor anvisas för kursen i praktisk hållningsgymnastik (30 timmar à 20 kronor) samt 400 kronor för kursen i praktisk samaritlära (20 timmar à 20 kronor).

6. Jämlikt Kungl. Maj:ts cirkulär den 23 juni 1953 (nr 384) angående undervisning i brandskydd och olycksfallsvård skall undervisning i brandskydd anordnas vid gymnastiklärarlinjen under 7 timmar per läsår. För undervisningen må anlitas fackutbildad instruktör och biträdande instruktör mot särskilt arvode. Det härför erforderliga medelsbehovet uppskattas till 300 kronor.

Beträffande trafikkunskap har skolöverstyrelsen hemställt om en utökning av undervisningen vid institutet. Några anslag för genomförandet av denna undervisning, som måste skötas av specialister, finns dock ej. Direktionen hemställer därför om 300 kronor för kurs i trafikkunskap.

Slutligen torde i detta sammanhang få anmälas, att direktionen i skrivelse den 26 september 1957 föreslagit vissa åtgärder för möjliggörande av en ökad intagning av studerande vid institutet. Av skrivelsen framgår bland annat att det under vissa närmare angivna förutsättningar är möjligt att provisoriskt, i avvaktan på en utbyggnad av institutets lokaler, öka intagningen vid institutet genom dubblering vartannat år av endera manliga eller kvinnliga kursen. Medeltalet utexaminerade per år beräknas härvid komma att öka med 10 till omkring 75. De årliga kostnaderna för dubbleringen uppskattar direktionen till i avrundat tal 90 000 kronor.

Departementschefen. Det av direktionen framlagda förslaget om en ökning av gymnastiska centralinstitutets utbildningskapacitet är enligt min mening av den art, att detsamma bör bli föremål för en överarbetning. Av denna anledning utverkade jag den 8 november 1957 Kungl. Maj:ts bemyndigande att tillkalla en sakkunnig för att verkställa en översyn av nämnda förslag. Såsom sakkunnig tillkallade jag samma dag kanslirådet i ecklesiastikdepartementet L. Häggqvist. Jag räknar icke med att beredningen av

ärendet kan slutföras inom sådan tid, att ett förslag kan framläggas för innevarande års riksdag.

I sina anslagsäskanden för innevarande budgetår föreslog direktionen inrättande av en i lönegrad Cg 33 placerad befattning som lärare i kroppsövningarnas speciella teori, avsedd för gymnastikdirektören O. Halldén. Min företrädare i ämbetet fann förslaget beaktansvärt, men ansåg att det borde ytterligare övervägas, innan definitiv ställning toges till detsamma. Med hänsyn härtill var han icke beredd att tillmötesgå direktionens framställning. Direktionen har i sina anslagsäskanden för nästa budgetår framfört ett med det tidigare framlagda i stort sett överensstämmande förslag. Efter den ytterligare prövning av frågan, som ägt rum, anser jag mig böra förorda, att vid institutet från och med nästa budgetår inrättas en i lönegrad Ae 23 placerad tjänst som lärare i psykologi och pedagogik samt kroppsövningarnas teori. Vid bifall till vad jag förordat kan ett nu till en lärare i psykologi och pedagogik utgående arvode å 4 500 kronor indragas.

Enligt min mening bör innehavaren av den nya lärartjänsten vara skyldig meddela undervisning i psykologi 110 timmar, i kroppsövningarnas historia 25 timmar och i kroppsövningarnas teori 65 timmar, allt per läsår, samt i gymnastikens metodik och praktik 12 veckotimmar. Enligt vad jag under hand inhämtat blir det med denna undervisningsskyldighet möjligt att disponera institutets lärarkrafter på ett sådant sätt, att särskild vikarie icke längre erfordras för fullgörande av den undervisning, som institutets föreståndare åtnjuter befrielse från i sin lärartjänst. Ett till arvode åt dylik vikarie under anslaget nu beräknat belopp av 8 300 kronor kan med hänsyn härtill indragas från och med nästa budgetår.

Jag anser mig böra förorda, att arvodena åt de två biträdande lärarna för handledning av institutets elever vid övningsundervisningen uppräknas till 3 600 kronor från och med nästa budgetår. Däremot är jag icke beredd biträda förslaget om höjd ersättning till lärare, som icke är anställda vid institutet men som fullgör arbete med handledning av institutets elever vid deras undervisningsövningar. Nämnda ersättning har från och med den 1 juli 1957 höjts från 5 kronor till 6 kronor för undervisningstimme.

För teoretisk och praktisk undervisning i ortopedisk hållningslära och samaritlära har direktionen äskat 2 845 kronor. Mot förslaget har jag ingen annan erinran än att timarvodet för teoriundervisningen synes mig ha beräknats något för högt. Med hänsyn härtill finner jag mig böra förorda en till 2 435 kronor begränsad medelsanvisning för ifrågavarande undervisning.

Jag finner det vidare motiverat, att den föreslagna kursen i trafikkunskap kommer till stånd och förordar därför, att härtill anvisas 300 kronor. Kostnaderna för undervisning i brandskydd torde böra bestridas från det under elfte huvudtiteln uppförda förslagsanslaget till utbildnings- och övnings-

verksamhet inom civilförsvaret, ur vilket anslag kostnader för undervisning i övrigt av ifrågavarande slag bestrides.

Slutligen beräknar jag i likhet med direktionen en minskning av medelsbehovet under förevarande anslag med 76 000 kronor till följd av 1957 års riksdags beslut om omläggning av sjukgymnastutbildningen i Stockholm. Beslutet innebär bland annat, att en lärartjänst i Ao 23 vid centralinstitutet skall utgå ur personalförteckningen från och med den 1 juli 1958.

Vid bifall till vad jag förordat i det föregående bör förevarande anslag för nästa budgetår minskas med 59 300 kronor. Å andra sidan erfordras en höjning av anslaget med 95 600 kronor till följd av lönehöjningen för statstjänstemännen, löneklassuppflyttningar m. m. Anslaget bör i enlighet härmed för nästa budgetår höjas med 36 300 kronor till 536 300 kronor. Det bör fördelas på olika poster på sätt framgår av avlöningsstaten i efterföljande hemställan.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1958/59, vidtaga de ändringar i personalförteckningen för gymnastiska centralinstitutet, som föranledes av vad jag i det föregående anfört;

b) godkänna följande avlöningsstat för gymnastiska centralinstitutet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1958/59:

Avlöningsstat

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, *förslagsvis*	181 600
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, *förslagsvis*	29 100
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	262 900
4. Rörligt tillägg, *förslagsvis*	62 700
Summa kronor	536 300

c) till *Gymnastiska centralinstitutet: Avlöningar* för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 536 300 kronor.

[311] 2. Gymnastiska centralinstitutet: Omkostnader

	Anslag	Nettoutgift
1956/57	117 700	127 525
1957/58 (statsliggaren s. 781)	157 400	
1958/59 (förslag)	158 400	

Direktionen över gymnastiska centralinstitutet föreslår att detta förslagsanslag för nästa budgetår höjes med 8 500 kronor enligt följande sammanställning.

1. Bränsle, lyse och vatten (nu 68 000)	+ 2 000
2. Övriga expenser (nu 65 000)	+ 6 500
	+ 8 500

Den under punkt 1 föreslagna ökningen är av automatisk karaktär. Belastningen å delposten uppgick för budgetåret 1956/57 till 69 781 kronor. Av den under punkt 2 äskade höjningen avses 2 000 kronor för inköp av en dupliceringsmaskin och återstoden, 4 500 kronor, för inköp av en gräsklippningsmaskin.

Departementschefen. Delposten till bränsle, lyse och vatten torde i enlighet med föreliggande förslag böra uppräknas med 2 000 kronor. Vad beträffar delposten till övriga expenser förordar jag anvisande av ett engångsbelopp av 2 000 kronor för inköp av dupliceringsmaskin.

Den under omkostnadsstaten upptagna inkomstposten lokalhyror m. m. är nu uppförd med 8 000 kronor. Med hänsyn till de redovisade inkomstbeloppen för budgetåren 1955/56 och 1956/57 — 13 000 kronor respektive 11 247 kronor — torde posten för nästa budgetår böra uppföras med 11 000 kronor.

Enligt mina beräkningar bör detta anslag alltså för nästa budgetår höjas med (2 000 + 2 000 — 3 000 =) 1 000 kronor till 158 400 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Gymnastiska centralinstitutet: Omkostnader* för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 158 400 kronor.

[312] 3. Gymnastiska centralinstitutet: Materiel, böcker m. m.

	Anslag	Nettoutgift
1956/57	38 000	38 757
1957/58 (statsliggaren s. 782)	44 000	
1958/59 (förslag)	44 000	

Direktionen över gymnastiska centralinstitutet hemställer, att detta anslag höjes med 3 000 kronor, vilket belopp avses för inköp av två bandinspelningsapparater, en för vardera manliga och kvinnliga kursen.

Departementschefen. Ifrågavarande anslag torde i första hand böra sänkas med 2 000 kronor, motsvarande ett för innevarande budgetår under anslagsposten till bokinköp och bokbindning anvisat engångsbelopp. Å andra sidan tillstyrker jag att under anslagsposten till materiel beräknas det av direktionen äskade engångsbeloppet av 3 000 kronor för inköp av

två bandinspelningsapparater. Med hänsyn till att ur denna post nu utgår vissa medel för sjukgymnastutbildningen, vilken enligt statsmakternas beslut skall från och med den 1 juli 1958 överflyttas från gymnastiska centralinstitutet till karolinska institutet, torde emellertid höjningen av posten kunna begränsas till 2 000 kronor. Vid bifall till vad jag nu förordat bör alltså anslaget för nästa budgetår uppföras med oförändrat belopp, 44 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Gymnastiska centralinstitutet: Materiel, böcker m. m.* för budgetåret 1958/59 anvisa ett reservationsanslag av 44 000 kronor.

[313] **4. Gymnastiska centralinstitutet: Särskild undervisning i idrott och gymnastik m. m.**

	Anslag	Nettoutgift
1956/57	16 000	16 000
1957/58 (statsliggaren s. 782)	16 000	
1958/59 (förslag)	18 300	

Direktionen över gymnastiska centralinstitutet hemställer, att anslaget för nästa budgetår höjes med 2 300 kronor. Till stöd härför har anförts i huvudsak följande.

Simundervisningen har under de senaste åren helt bedrivits i sportpalatset. Eftersom institutet icke ensamt får förfoga över bassängen de tider som förhyres, har det alltid varit stora svårigheter med utbildningen i simning. För att åstadkomma effektivare utbildning prövades läsåret 1956/57 en annan utväg, nämligen att förlägga simutbildningen av de manliga eleverna till riksidrottsförbundets institut på Bosön. Bassängen där är visserligen så liten att man inte samtidigt kan undervisa 35 elever men för halva kursen är den idealisk, om man ensam får förfoga över simhallen. Eftersom gymnastiska centralinstitutet ej heller förfogar över egen idrottshall förhyrdes också Bosöns idrottshall och kurserna delades så att ena hälften undervisades i bollspel och den andra i simning, varefter grupperna bytte lokaler.

Kostnaderna för förhyrning av Bosöns sim- och idrottshall uppgår till 100 kronor per gång, sammanlagt cirka 2 000 kronor. Kostnaderna för bussresor uppgingo likaledes till cirka 100 kronor per gång eller 2 000 kronor för hela terminen. Under vårterminen förlades simutbildningen 10 gånger till sportpalatset, eftersom Bosön saknar hoppanordningar och anordningar för avancerad simutbildning, medförande en kostnad av 1 050 kronor.

De för simutbildningen beräknade anslagsmedlen uppgår för närvarande till 5 400 kronor, varav kvinnliga kurserna, som fortfarande bedriver simutbildning i sportpalatset, erhåller 2 700 kronor. För de manliga kurserna fanns således disponibelt 2 700 kronor. Underskottet täcktes genom att eleverna själva fick betala en del av sina resor och del av badavgifterna till sportpalatset under vårterminen. Dessutom fick antalet simlektioner under vårterminen inskränkas till något under det i timplanerna fastställda. Direktionen föreslår att för simundervisningen anvisas ytterligare 2 300 kronor.

Departementschefen. I enlighet med direktionens förslag torde detta anslag för nästa budgetår böra höjas med 2 300 kronor till 18 300 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Gymnastiska centralinstitutet: Särskild undervisning i idrott och gymnastik m. m.* för budgetåret 1958/59 anvisa ett anslag av 18 300 kronor.

[314] **5. Bidrag till Stockholms studenters idrottsförening till lokalhyra m. m.**

	Anslag	Nettoutgift
1956/57	6 500	6 500
1957/58 (statsliggaren s. 782)	6 500	
1958/59 (förslag)	6 500	

Enligt beslut av Kungl. Maj:t skall detta anslag huvudsakligen användas till bestridande av kostnader för förhyrande av simhallar, idrottshallar, gymnastiksalar, idrottsplatser och dylikt till kurser i olika idrottsgrenar för studerande vid Stockholms högskolor.

Föreningen hemställer för nästa budgetår om ett anslag av 20 950 kronor.

Departementschefen. Jag anser mig icke kunna tillstyrka någon anslagshöjning utan föreslår, att oförändrat belopp, 6 500 kronor, anvisas för nästa budgetår. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till Stockholms studenters idrottsförening till lokalhyra m. m.* för budgetåret 1958/59 anvisa ett anslag av 6 500 kronor.

[315] **6. Understöd åt svenska Dalcroze-institutet**

	Anslag	Nettoutgift
1956/57	10 000	10 000
1957/58 (statsliggaren s. 783)	10 000	
1958/59 (förslag)	10 000	

Föreståndaren för svenska Dalcroze-institutet hemställer för nästa budgetår om en höjning av detta anslag med 5 000 kronor.

Skolöverstyrelsen tillstyrker den föreslagna höjningen.

Departementschefen. Jag anser mig icke kunna tillstyrka någon anslagshöjning utan föreslår oförändrad medelsanvisning. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Understöd åt svenska Dalcroze-institutet* för budgetåret 1958/59 anvisa ett anslag av 10 000 kronor.

M. Understöd åt vetenskap, vitterhet och konst m. m.

[316] **1. Understöd för utgivande av tidskrifter, lärda verk och läroböcker**

	Anslag	Nettoutgift
1956/57	418 500	418 575
1957/58 (statsliggaren s. 783)	204 400	
1958/59 (förslag)	191 500	

Detta reservationsanslag disponeras för innevarande budgetår på följande sätt.

1. Bidrag till utgivande av Svenskt biografiskt lexikon	104 400
2. Understöd för utgivande av tidskrifter, lärda verk och läroböcker i övrigt	100 000
Summa kronor	204 400

1. Bidrag till utgivande av Svenskt biografiskt lexikon. *Samfundet för Svenskt biografiskt lexikons utgivande* hemställer, att bidraget på grund av automatiska merkostnader för arvoden till befattningshavare, som avlönas med anlitande av detta bidrag, för nästa budgetår höjes med 8 100 kronor.

Vidare har samfundet i sina anslagsäskanden aktualiserat frågan om pensionering av lexikonets huvudredaktör, professorn Bengt Hildebrand. I anledning härav må framhållas följande.

I 1957 års statsverksproposition anmäldes, att samfundets styrelse i skrivelse den 21 september 1956 hemställt, att 68 846 kronor måtte anvisas för gäldande av vissa engångsavgifter avseende pensionering av Hildebrand. För att denne skall bliva berättigad att för pension tillgodoräkna tid före den 1 juli 1953, då SPA-reglementet blev tillämpligt på hans tjänst, erfordras nämligen sådana avgifter. Den tid, varom är fråga, omfattar åren från och med 1937, då Hildebrand tillträdde sin nuvarande befattning, samt därutöver ett år sex månader, som han enligt Kungl. Maj:ts beslut den 4 november 1955 må tillgodoräkna av tid han under åren 1922—1924 tjänstgjort vid kanslersämbetet för rikets universitet och olika statliga ämbetsverk. Dåvarande chefen för ecklesiastikdepartementet förklarade sig icke beredd att taga ställning till frågan om statsbidrag till dessa engångsavgifter.

Över styrelsens nämnda framställning inhämtades i fjol yttrande från *statskontoret,* som i detta anförde bland annat följande.

Statskontoret har från statens pensionsanstalt införskaffat yttrande i ärendet. Av detsamma inhämtas bland annat, att utav de i framställningen angivna engångsavgifterna 14 105 kronor belöper å tid efter den 1 januari 1950, medan 54 741 kronor avser sådan del av tidigare anställning, som icke utan kostnad kan tillgodoräknas. Vid bedömande av frågan i vilken utsträckning statsbidrag till dessa avgifter skall medgivas, bör enligt statskontorets mening såsom högsta gräns sättas ett belopp, motsvarande de engångsavgifter, som erfordras för att Hildebrand må kunna tillgodoföras två tredjedelar av anställningstid före den 1 juli 1953, då hans befattning förenades med pensionsrätt enligt SPA-reglementet. Med utgångspunkt häri skulle tillgodoräkning ifrågakomma med högst 11 år 10 månader (2/3 av tiden 1/12 1937—30/6 1953 samt 1 år 6 månader enligt nådigt brev den 4/11 1955). Då Hildebrand mot nämnda engångsavgift av 14 105 kronor tillgodoföres 10 år 3 månader, har statskontoret icke något att erinra mot att statsbidrag medgives för gäldande härav. För tillgodoräkning av ytterligare tid — 1 år 7 månader — upp till förenämnda gräns erfordras emellertid engångsavgift till betydande belopp. Med hänsyn härtill och med beaktande jämväl av att Hildebrand under senare år utöver ordinarie lön åtnjutit så stora inkomster av lexikonarbetet, att han bort kunna i viss utsträckning själv sörja för sin pensionering, anser sig statskontoret icke böra tillstyrka, att statsmedel tages i anspråk för erläggande av engångsavgifter utöver vad förut förordats.

Statskontoret framhöll vidare, att, därest Kungl. Maj:t skulle finna skäl tillmötesgå framställningen i vidare mån, ytterligare statsbidrag syntes böra lämnas högst för möjliggörande av tillgodoräkning av återstående hälft eller 9 månader av den statliga anställningstid om 1 år 6 månader, som innefattas i Kungl. Maj:ts omförmälda beslut den 4 november 1955.

I skrivelse den 29 november 1957 har *samfundets styrelse* meddelat att de i framställningen den 21 september 1956 angivna engångsavgifterna enligt av statens pensionsanstalt verkställd omräkning från och med den 5 oktober 1957 uppgår till 73 612 kronor. För gäldande av dessa avgifter hemställer styrelsen om anvisande för nästa budgetår av 53 612 kronor samt — med hänvisning till en i ärendet den 14 maj 1957 avlåten skrivelse — om bemyndigande att för täckande av återstoden av nämnda avgifter få disponera en under anslagsposten till bidrag till utgivande av Svenskt biografiskt lexikon förefintlig reservation av i runt tal 20 000 kronor.

2. Understöd för utgivande av tidskrifter, lärda verk och läroböcker i övrigt. I enlighet med ett av Kungl. Maj:t i 1957 års åttonde huvudtitel framlagt förslag har uppgiften att fördela bidrag till utgivande av vetenskapliga tidskrifter och arbeten på de teologiska och humanistiska samt medicinska och odontologiska områdena från och med innevarande budgetår anförtrotts humanistiska fondens nämnd respektive statens medicinska forskningsråd och särskilda medel till denna publiceringsverksamhet har anvisats under anslagen till humanistisk forskning och till medicinsk forskning. Då teologiska, humanistiska, medicinska

och odontologiska tidskrifter dessförinnan utgjorde huvudgruppen av de publikationer för vars utgivande bidrag utgick ur förevarande anslagspost sänktes denna i samband med omläggningen från 318 500 kronor till 100 000 kronor, vilket belopp ställts till Kungl. Maj:ts förfogande för bidrag till sådan publiceringsverksamhet, som icke kan hänföras till nyss angivna områden. Härav har genom beslut den 27 juni 1957 anvisats sammanlagt 21 300 kronor för utgivande av tidskrifter på de samhälls- och rättsvetenskapliga områdena.

Statens samhälls- och rättsvetenskapliga forskningsråd föreslår i sina anslagsäskanden för nästa budgetår, att behandlingen av ansökningar om bidrag till samhälls- och rättsvetenskapliga tidskrifter och utbetalande av bidrag till desamma anförtros rådet.

Departementschefen. Jag vill först anmäla, att tillkallandet av den i 1957 års statsverksproposition avsedda sakkunnigutredningen rörande Svenskt biografiskt lexikon fördröjts på grund av vissa särskilda omständigheter, bland annat till följd av att det mellan Albert Bonniers förlagsaktiebolag och samfundet 1937 träffade avtalet om tryckning av lexikonet efter uppsägning från bolagets sida upphört att gälla från och med den 29 oktober 1957. Enligt detta avtal har bolaget utan kostnad för samfundet tryckt lexikonet mot det att auktorrätten övergått på bolaget. Sedan nu arbetet med statsverkspropositionen avslutats är det min avsikt att med företrädare för samfundet närmare diskutera de ekonomiska konsekvenserna av uppsägningen av avtalet samt att därefter slutföra arbetet med utarbetande av direktiv för ifrågavarande utredning.

I anledning av föreliggande framställningar om anvisande av medel till engångsavgifter för Hildebrands pensionering har jag inhämtat vissa uppgifter från statens pensionsanstalt rörande kostnaderna för tillgodoräkning av tjänstår. Härav framgår, att för tillgodoräkning av två tredjedelar av ifrågakommande tid eller elva år och tio månader erfordras en engångsavgift av 28 644 kronor. Denna avgift gäller vid inbetalning senast den 5 april 1958. Vid senare inbetalning tillkommer viss ränta. Jag har funnit mig böra förorda, att kostnaderna för angivna tillgodoräkning bestrides av statsmedel. Sammanlagda kostnaden beräknar jag med utgångspunkt i att engångsavgiften kommer att inbetalas i början av juli månad 1958 till i avrundat tal 29 000 kronor. Härav bör i enlighet med samfundets förslag 20 000 kronor bestridas med reserverade medel. Återstoden, 9 000 kronor, torde böra anvisas under anslagsposten till bidrag till utgivande av Svenskt biografiskt lexikon.

Jag tillstyrker vidare, att nyss nämnda anslagspost uppräknas med 8 100 kronor till följd av vissa automatiska merkostnader för löner. Anslagsposten torde alltså sammanlagt böra höjas med 17 100 kronor till 121 500 kronor.

I enlighet med vad som förordades i fjolårets statsverksproposition har Kungl. Maj:t för innevarande budgetår fastställt en särskild stat för dispositionen av bidraget till lexikonets utgivande. Dylik stat torde böra fastställas jämväl för nästa budgetår.

Vad därefter gäller anslagsposten till understöd för utgivande av tidskrifter, lärda verk och läroböcker i övrigt synes det mig följdriktigt, att den i fjol beslutade omläggningen av bidragsgivningen till vetenskapliga tidskrifter och arbeten nu utsträckes till att avse även sådana samhälls- och rättsvetenskapliga publikationer, till vars utgivande bidrag hittills utgått från förevarande anslagspost. Jag föreslår därför, att uppgiften att fördela bidrag till publikationer av nu angivet slag anförtros statens samhälls- och rättsvetenskapliga forskningsråd och att medel härtill framdeles anvisas under rådets forskningsanslag. Vid bifall till detta förslag bör nu ifrågavarande anslagspost minskas med 20 000 kronor. Därutöver har jag funnit en ytterligare minskning av nämnda anslagspost med 10 000 kronor möjlig. Anslagsposten bör alltså för nästa budgetår upptagas med 70 000 kronor.

Vid bifall till vad jag sålunda förordat bör ifrågavarande anslag för nästa budgetår uppföras med (121 500 + 70 000 =) 191 500 kronor. Detta innebär en anslagsminskning med 12 900 kronor.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Understöd för utgivande av tidskrifter, lärda verk och läroböcker* för budgetåret 1958/59 anvisa ett reservationsanslag av 191 500 kronor.

[317] **2. Bidrag till nämnden för svensk språkvård**

	Anslag	Nettoutgift
1956/57	20 000	20 000
1957/58 (statsliggaren s. 784)	20 000	
1958/59 (förslag)	20 000	

Nämnden hemställer, att detta anslag för nästa budgetår höjes med 23 500 kronor. I sin motivering framhåller nämnden, bland annat, att den är i starkt behov av högre statsbidrag om den i fortsättningen skall kunna effektivt fullgöra sin uppgift att följa det svenska språkets utveckling och utöva en rådgivande och språkvårdande verksamhet samt därvid även samarbeta med språknämnderna i Danmark, Finland och Norge.

Departementschefen. Jag anser mig icke kunna förorda någon höjning av detta anslag. Anslaget torde sålunda för nästa budgetår böra uppföras med oförändrat belopp, 20 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till nämnden för svensk språkvård* för budgetåret 1958/59 anvisa ett anslag av 20 000 kronor.

[318] **3. Humanistisk forskning.** Under denna rubrik har för innevarande budgetår anvisats ett anslag av 1 025 000 kronor (statsliggaren s. 784).

I sina anslagsäskanden för nästa budgetår hemställer *vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien,* efter framställning av *humanistiska fondens nämnd,* att detta anslag måtte höjas med 675 000 kronor till 1 700 000 kronor. Humanistiska fondens nämnd har i sin framställning anfört i huvudsak följande.

Vad beträffar den hittillsvarande delen av nämndens verksamhet, stöd åt humanistisk och teologisk forskning och sådan publiceringsverksamhet, som icke är av periodisk karaktär, har sedan senaste höjning av anslaget flera faktorer medverkat till att detta numera är allt för knappt. Jämte den automatiska ökningen av forskningsvolymen inverkar här avsevärda stegringar av trycknings- och resekostnaderna samt höjning av arvoden till forskare eller forskningsbiträden i rimlig proportion till de statliga löneklassernas höjningar. Nämnden har funnit det trängande nödvändigt att anslaget i denna del höjes från 850 000 kronor till 1 000 000 kronor, om nämnden skall finna sig i stånd att tillgodose de mest angelägna av de behov som framlägges för nämnden. Därtill kommer att nämnden under innevarande budgetår motser utgifter för pensionering och automatiska lönetillägg för fast anställd personal hos Diplomatarieverket och verket Sveriges Kyrkor m. m. med omkring 35 000 kronor.

Vad angår den nytillkomna sektorn av nämndens verksamhet, stöd åt periodiska publikationer, har nämnden tillsatt en särskild kommitté av sakkunniga med uppdrag att utreda de svåröverskådliga medelsbehov som här föreligger. Denna kommitté har övertygande motiverat ett faktiskt årligt anslagsbehov av 671 000 kronor för denna verksamhet. Nämnden föreslår alltså att akademien ville hos Kungl. Maj:t hemställa om ett anslagsäskande för budgetåret 1958/59 å (1 000 000 + 35 000 + 671 000 =) avrundat 1 700 000 kronor till stöd åt humanistisk och teologisk forskning och publiceringsverksamhet.

Departementschefen. Jag anser mig böra föreslå en höjning av detta anslag med 100 000 kronor. Anslaget torde sålunda för nästa budgetår böra uppföras med 1 125 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Humanistisk forskning* för budgetåret 1958/59 anvisa ett anslag av 1 125 000 kronor.

[319] **4. Statens medicinska forskningsråd: Förvaltningskostnader**

	Anslag	Nettoutgift
1956/57	113 600	139 732
1957/58 (statliggaren s. 785)	128 300	
1958/59 (förslag)	140 500	

Statens medicinska forskningsråd föreslår, att detta förslagsanslag för nästa budgetår höjes med 20 700 kronor till 149 000 kronor. Höjningen

betingas — förutom av automatisk ökning av avlöningskostnaderna — av följande förslag:

1) höjning av årsarvodet till rådets sekreterare (nu 9 600 kronor) med 1 920 kronor,
2) höjning av årsarvodet till rådets kamrerare (nu 3 000 kronor) med 600 kronor,
3) anvisande av 6 000 kronor till arvode åt biträdande sekreterare,
4) inrättande av en kontorsbiträdestjänst i reglerad befordringsgång.

Av rådets framställning inhämtas beträffande förslaget under punkt 3 bland annat följande.

Rådets sekreterare fullgör för närvarande ensam sin syssla och har att handlägga hela det löpande arbetet i rådets kansli, sköta expeditionen av skrivelser från rådet samt delta i allt förekommande utrednings- och organisationsarbete inom rådet och dess nämnder och subkommittéer. Med den utökning, som sedan rådets tillkomst 1945 skett av dess anslag och av dess initiativarbete, har dessa mångskiftande uppgifter nu överskridit vad som kan medhinnas av en person, som har tjänsten som bisyssla. Då det emellertid enligt rådets bedömning är ogörligt att på heltid kunna anställa en tillräckligt kompetent medicinsk forskare för att sköta sysslan som sekreterare åt rådet, kvarstår endast alternativet att förstärka sekreterarpersonalen genom en biträdande sekreterare. Rådet anser det nödvändigt att anställa en biträdande sekreterare med en lön på 500 kronor per månad, vilket sammanlagt per år utgör 6 000 kronor.

Departementschefen. I detta sammanhang torde få framhållas, att 1955 års universitetsutredning i ett betänkande, som avses skola avlämnas under sommaren 1958, kommer att framlägga förslag beträffande bland annat den statliga anslagsgivningen till forskningen och forskningsrådens administration.

Även om forskningsrådens kansliorganisation sålunda inom en relativt snar framtid kan komma att omprövas, har jag ansett ett så starkt behov föreligga av en utökning av medicinska forskningsrådets personal med en biträdande sekreterare, att jag funnit medel härför böra anvisas för nästa budgetår. I anledning härav och då den av forskningsrådet föreslagna regleringen av arvodena till rådets sekreterare och kamrerare synes mig skälig tillstyrker jag den för ifrågavarande ändamål äskade medelsanvisningen av tillhopa 8 520 kronor. Därutöver beräknar jag tillhopa 3 600 kronor för automatiska utgiftsökningar. Anslaget torde alltså böra höjas med i avrundat tal 12 200 kronor till 140 500 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Statens medicinska forskningsråd: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 140 500 kronor.

[320] **5. Statens medicinska forskningsråd: Medicinsk forskning.** Under denna rubrik har för innevarande budgetår anvisats ett reservationsanslag av 3 125 000 kronor. Anslaget skall enligt Kungl. Maj:ts beslut den 6 juni 1957 disponeras på följande sätt:

1. Medicinsk forskning	3 000 000
2. Medicinsk och odontologisk publiceringsverksamhet	125 000
Summa kronor	3 125 000

I sina anslagsäskanden för nästa budgetår hemställer *medicinska forskningsrådet* om en anslagshöjning med 2 325 000 kronor enligt följande sammanställning:

1. Medicinsk forskning utom den försvarsmedicinska (nu 2 775 000)	+ 1 000 000
2. Försvarsmedicinsk forskning (nu 225 000)	+ 1 250 000
3. Medicinsk och odontologisk publiceringsverksamhet (nu 125 000)	+ 75 000
	2 325 000

Medicinsk forskning utom den försvarsmedicinska. Forskningsrådet har inledningsvis anfört följande.

Statens medicinska forskningsråd har i sina petitaskrivelser under senare år framfört den åsikten, att den medicinska utvecklingen och sjukvårdens utbyggnad i vårt land gör det nödvändigt med en förhållandevis kraftig, stegvis utökning av de för den medicinska forskningen tillgängliga anslagen. Rådet har också med den största tillfredsställelse kunnat konstatera, att de av regeringen föreslagna och av riksdagen beviljade anslagen under de tre senaste budgetåren varje gång ökats i överensstämmelse med den av statens medicinska forskningsråd framlagda planen. Beträffande den framtida utvecklingen inom rådets arbetsfält kan för närvarande inte skönjas någon avmattning i den intensiva framstegstakt, som karaktäriserar den moderna medicinen. Snarare ger en alltmera vidgad användning av biofysiska och biokemiska metoder en ständigt fördjupad grundforskning och en vidgning av den experimentella forskningen till sådana tillämpade fält, som kommer den kliniska medicinen allt närmare. Även de praktiska tillämpningarna av den medicinska forskningens rön gör oavlåtligen betydelsefulla framsteg. Det finns således all anledning anta, att den nuvarande uppåtgående kurvan för behovet av forskningsanslag och för ny personal inom det medicinska forskningsfältet skall karaktärisera även de närmaste 10—20 åren.

Utgående från sådana allmänna förutsättningar och med blicken riktad på de för ögonblicket konkreta frågeställningarna inom grundforskning och klinisk tillämpning på det medicinska fältet har statens medicinska forskningsråd i skrivelse den 21 februari 1957 till 1955 års universitetsutredning framlagt ett principprogram för den kommande utformningen av rådets arbete och de nya utvecklingslinjer, som organisatoriskt måste tänkas komma till stånd. Rådet förutser där behovet av en utbyggnad av universitetsorganisationen för att göra det möjligt att öka rekryteringen av den me-

dicinska forskarpersonalen och stärka den tekniska personalorganisationen liksom också för att öka universitetens materiella forskningsresurser. Rådet förutser också att en vidgad forskningsorganisation, stödd på medel som kan lämnas via det medicinska forskningsrådet, måste uppbyggas vid de teoretiska och kliniska institutionerna. På detta sätt, menar rådet, kan tillgängliga anslagsmedel fördelas på möjligast objektiva vis och i första hand komma de aktiva forskarna och institutionerna till del. Denna linje för understöd av den medicinska forskningen skapar vidare förutsättningar för upprättande av arbetsgrupper, ledda av medicinska forskare med olika kompetens från professor och nedåt.

Rådet har redan i fråga om några speciella problem börjat en sådan utveckling. Sålunda har docent Lars Leksell, neurokirurgiska kliniken, Lund, friställts under två års tid för utarbetande av metoder att använda högenergetisk strålning i neurokirurgien, och docent Bengt Gustafsson, histologiska institutionen, Lund, skall under tre år bearbeta problem rörande uppfödning av bakteriefria djur.

Såsom framgår av det anförda har rådet i skrivelse till 1955 års universitetsutredning framlagt en plan för utbyggnaden av den medicinska forskningsverksamheten. Enligt denna bör budgetåret 1966/67 ett totalanslag av 12 miljoner kronor stå till forskningsrådets disposition och anslagsmedlen för ändamålet ettvart av budgetåren 1958/59—1966/67 därför uppräknas med 1 000 000 kronor. Beträffande den närmare innebörden av planen torde få hänvisas till handlingarna i ärendet.

Forskningsrådet understryker i sina anslagsäskanden, att det är av avgörande betydelse för utvecklingen av medicinen i vårt land, att de i rådets skrivelse skisserade utvecklingsmöjligheterna kommer till stånd, samt anför därefter i huvudsak följande.

Motiven för den ökning av rådets anslag för medicinsk forskning, som nu återigen i enlighet med rådets plan begäres, sammanfaller givetvis i stort sett med vad som angivits i tidigare petitaskrivelser och vad som berörts i skrivelsen till universitetsutredningen. Rådet finner det därför inte nödvändigt med en alltför ingående diskussion utan vill nöja sig med att sammanfatta huvudpunkterna. Anspråken på rådets forskningsanslag är i ständigt ökande, vilket återspeglar en glädjande utbyggnad av personalorganisationen vid de medicinska institutionerna vid landets fakulteter och högskolor och en stark utveckling av de sjukvårdande institutionerna, där också ett ökat utrymme för medicinsk forskning successivt visar sig. Ansökningarna om forskningsanslag utgjorde sålunda under budgetåret 1956/57 cirka 4,1 miljoner kronor, då 2,5 miljoner kronor fanns att dela ut. Institutionernas utbyggnad är ännu inte avslutad, utan såväl de äldre medicinska fakulteterna som medicinska fakulteten i Göteborg och den, som nu synes sannolikt, tillkommande utbildningsanstalten i Umeå kommer att uppvisa fortsatt utökning av forskningspersonal och behov av forskningsresurser. Inom odontologien fortsätter utvecklingen av tandläkarhögskolorna i Malmö och i Stockholm med dess Norrlandsfilial i Umeå. Under senare år har rådet vidare skönjt en allt kraftigare utveckling av forskningen inom veterinärmedicinen, vilket också kommer att kräva ökade anslag.

Rådet önskar vidare peka på några fält inom medicinen, som fortsätt-

ningsvis står i förgrunden. Glädjande är att en bred och kraftfull grundforskning alltjämt utvecklar sig vid de teoretiska institutionerna. Utbildningen av forskare på dessa institutioner är givetvis en förutsättning för vidgat arbete på alla områden av medicinen. Inom kirurgien sker en fortsatt utveckling med tillämpning av experimentella forskningsmetoder, vilket särskilt präglar hjärt- och kärlkirurgien och neurokirurgien. Det internmedicinska området genomgår, särskilt ifråga om ämnesomsättningsforskning och endokrinologi, en sjudande utveckling tack vare möjligheterna att alltmera använda biokemiska metoder och genom en ökad tillämpning av isotoptekniken. Ett fält, som kommit i fokus för samhällsintresset och som väsentligt berör invärtesmedicinen, är ju den geriatriska forskningen som drar till sig ett allt större intresse och behöver ett ökat stöd från rådets sida.

Rådet vill även framhålla den starka utvecklingen av de tekniska resurserna inom röntgenologien och radioterapien. På bägge dessa fält har, i anslutning till modern elektronisk teknik, framkommit nya diagnostiska och terapeutiska möjligheter. Särskild uppmärksamhet tilldrar sig givetvis möjligheterna till tumörbehandling med hjälp av högenergetisk strålning från olika slag av apparater och med hjälp av starkt radioaktiva ämnen. Även vårt land måste delta i dessa ansträngningar för att genom egen erfarenhet hos vårt lands läkare kunna tillgodogöra sig den pågående och kommande utvecklingen. Forskningsarbete på detta område är synnerligen kostnadskrävande. Ett annat fält, som rådet under senare år ständigt ägnat ett särskilt intresse, är den psykiatriska forskningen. Det är rådets mening att starka ansträngningar även i fortsättningen måste göras på detta område, som är så betydelsefullt ur nationalekonomisk synpunkt genom det stora antalet vårdplatser och sjuka, som samhället måste sörja för. Ett särskilt problem inom psykiatrien skapas genom befolkningens ändrade åldersfördelning och det ökade antalet gamla personer, vilkas psykiska sjukdomstillstånd har speciella särdrag. Detta gör att psykiatrisk forskning även inom geriatriken utgör ett mycket stort fält. Betydande uppgifter väntar också inom det i den medicinska utbildningen nya ämnet socialmedicin, vars två första institutioner nu håller på att sättas i gång i Lund och Göteborg. Inom detta ämnesområde har rådet redan genom en kommitté för arbetsfysiologi och arbetspsykologi tagit initiativ till ökade forskningsinsatser. Likaså menar rådet att alkoholforskningen i dagens brydsamma läge måste tilldra sig större intresse i fortsättningen än hittills. Rådet har också inrättat en av de nya forskningsläkartjänsterna i alkoholforskning. Också andra områden inom den förebyggande medicinen i stort skulle kunna nämnas som betydelsefulla och för framtiden insatskrävande fält. Även om andra kliniska områden än de nu nämnda skulle kunna beröras när det gäller behovet av medicinsk forskning, finner rådet inte anledning att nu ingå på en ytterligare detaljdiskussion härom, utan rådet vill endast framhålla att behovet av ökade medicinska forskningsanslag gör sig gällande inom praktiskt taget alla discipliner på grund av den relativt otillfredsställande utbyggnaden av den kliniska forskningsorganisationen på universitetsavdelningarna.

Under hänvisning till vad förut anförts och i enlighet med den plan för utvecklingen av anslaget för medicinsk forskning, som rådet utvecklat i sin skrivelse till 1955 års universitetsutredning, får rådet hemställa, att dess reservationsanslag för medicinsk forskning för budgetåret 1958/59 uppräknas med 1 000 000 kronor.

Försvarsmedicinsk forskning. Med understrykande av att ett uppskjutande av erforderliga åtgärder för upprustning av den försvarsmedicinska forskningen icke längre kan ske utan att irreparabel efterblivenhet riskeras, vilket skulle äventyra värdet av all beredskapsplanläggning, har *försvarsmedicinska nämnden* i skrivelse till medicinska forskningsrådet framlagt förslag till omorganisation av den försvarsmedicinska forskningsverksamheten samt angivit den erforderliga ökningen för nästa budgetår av medelsanvisningen till försvarsmedicinsk forskning till i avrundat tal 1 250 000 kronor. Därvid har nämnden bland annat beräknat ett sammanlagt medelsbehov av 197 600 kronor för forskning inom området för kemisk krigföring, av 178 900 kronor för forskning inom området för biologisk krigföring, av 396 400 kronor för strålskyddsforskning och radiobiologi, av 300 000 kronor för brännskadeforskning samt av 50 000 kronor och 30 000 kronor för forskning rörande blodkonservering respektive verkan av nedkylning.

Forskningsrådet, som enligt av vad som tidigare anförts framgår äskat tillhopa 1 475 000 kronor till nu ifrågavarande ändamål, har anfört i huvudsak följande.

Rådet vill på det livligaste understryka försvarsmedicinska nämndens uttalande, att forskningen inom försvarsmedicinen måste organiseras på ett annat sätt än hittills. Då hela frågan om forskningsorganisationen i vårt land för närvarande bearbetas inom 1955 års universitetsutredning, vill rådet icke i förevarande läge binda sig för något särskilt organisationsförslag utan förutsätter, att universitetsutredningen tar upp frågan i hela dess vidd under beaktande av vad försvarsmedicinska nämnden anfört. Då det emellertid är väsentligt, att en ökad försvarsmedicinsk forskning omedelbart kommer igång, vill rådet föreslå, att betydligt ökade anslag beviljas till försvarsmedicinsk forskning. Rådet hemställer därför om ett reservationsanslag för försvarsmedicinsk forskning för budgetåret 1958/59 på 1 475 000 kronor.

Medicinsk och odontologisk publiceringsverksamhet. Under förevarande anslag har från och med innevarande budgetår upptagits en särskild anslagspost till medicinsk och odontologisk publiceringsverksamhet. Bidrag till utgivandet av vetenskapliga tidskrifter och arbeten på det medicinska och odontologiska området utgick tidigare från reservationsanslaget till understöd för utgivande av tidskrifter, lärda verk och läroböcker. Den nya anslagsposten är uppförd med 125 000 kronor.

Forskningsrådet har, såsom förut nämnts, föreslagit en uppräkning av anslagsposten med 75 000 kronor till 200 000 kronor. Till stöd härför har forskningsrådet anfört i huvudsak följande.

Rådet har ännu ingen erfarenhet om behovet av understöd till den medicinska publiceringsverksamheten i de former, som kommer att gälla för framtiden. Rådet är emellertid förvissat om att de beviljade anslagsmedlen är otillräckliga. Rådet vill här endast erinra om att universitetskanslern i sitt ursprungliga förslag begärde ett anslag på 200 000 kronor, vilken sum-

ma rådet finner böra utgå till denna verksamhet under budgetåret 1958/59. Rådet ämnar snarast göra en utredning om det aktuella behovet för anslagsmedel för medicinsk publiceringsverksamhet och återkommer i frågan, när utredningen blir klar.

Departementschefen. Den redogörelse, som jag i det föregående lämnat för medicinska forskningsrådets anslagsäskanden, torde klart visa, att behovet av anslagsmedel till medicinsk forskning är mycket stort. Jag anser mig därför böra tillstyrka en så kraftig höjning av anslaget som med 800 000 kronor. Anslaget för nästa budgetår bör sålunda uppföras med 3 925 000 kronor. Detta bör liksom innevarande budgetårs anslag uppdelas på två anslagsposter, en till medicinsk forskning och en till medicinsk och odontologisk publiceringsverksamhet. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att efter förslag av forskningsrådet besluta angående anslagsmedlens fördelning på de två nämnda anslagsposterna. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Statens medicinska forskningsråd: Medicinsk forskning* för budgetåret 1958/59 anvisa ett reservationsanslag av 3 925 000 kronor.

[321] **6. Statens naturvetenskapliga forskningsråd: Förvaltningskostnader**

	Anslag	Nettoutgift
1956/57	86 500	95 637
1957/58 (statsliggaren s. 786)	100 300	
1958/59 (förslag)	107 300	

Naturvetenskapliga forskningsrådet hemställer, att rådets anslag till förvaltningskostnader för nästa budgetår höjes med 43 500 kronor till 143 800 kronor. Därvid har rådet beräknat ökningen av avlöningskostnaderna till följd av allmänna lönehöjningen m. m. till i avrundat tal 6 500 kronor. Höjningen i övrigt betingas av följande förslag:

Avlöningar

1) höjning av anslagsmedlen till ersättningar för särskilda utredningar (nu 27 000 kronor) med 14 000 kronor,
2) anvisande av 10 000 kronor för förstärkning av den mera kvalificerade personalen på rådets kansli,
3) inrättande av en skrivbiträdestjänst i reglerad befordringsgång,
4) anvisande av ytterligare 2 000 kronor till extra skrivhjälp (nu 4 000 kronor)

Omkostnader

5) höjning av anslagsmedlen till expenser (nu 8 000 kronor) med 3 000 kronor.

Beträffande motiveringen för forskningsrådets förslag torde få hänvisas till handlingarna i ärendet.

Departementschefen. I fråga om anslagsmedlen till omkostnader anser jag mig böra tillstyrka den av forskningsrådet äskade höjningen med 3 000 kronor. Vidare räknar jag med en ökning av medelsbehovet under anslaget med 4 000 kronor i anledning av automatiska merkostnader för löner. I övrigt ifrågasätter jag icke någon ändring beträffande detta anslag, som alltså för nästa budgetår torde böra höjas med sammanlagt 7 000 kronor till 107 300 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Statens naturvetenskapliga forskningsråd: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 107 300 kronor.

[322] **7. Statens naturvetenskapliga forskningsråd: Naturvetenskaplig forskning.** Under denna anslagsrubrik har från och med innevarande budgetår sammanförts de två tidigare å riksstaten uppförda reservationsanslagen till Statens naturvetenskapliga forskningsråd: Främjande av naturvetenskaplig forskning och till Statens naturvetenskapliga forskningsråd: Naturvetenskaplig publiceringsverksamhet. Anslaget, som för innevarande budgetår är uppfört med 3 155 000 kronor, skall enligt Kungl. Maj:ts beslut den 6 juni 1957 disponeras på följande sätt:

1. Naturvetenskaplig forskning	2 750 000
2. Naturvetenskaplig publiceringsverksamhet	405 000
Summa kronor	3 155 000

Forskningsrådet föreslår, att fem forskarbefattningar i lönegrad Ae 24 inrättas vid forskningsrådet från och med den 1 juli 1958, samt hemställer för nästa budgetår om höjning av anslagsposten 1 med 1 750 000 kronor, varav 130 000 kronor avses för nämnda fem befattningar, samt av anslagsposten 2 med 55 000 kronor.

Av rådets framställning inhämtas bland annat följande.

Naturvetenskaplig forskning. Såsom framhållits i tidigare petitaskrivelser och i andra sammanhang är det rådets bestämda uppfattning, att de svenska forskningsråden i likhet med vad som skett och sker i andra länder bör ges resurser och bemyndiganden, som sätter dem i stånd att befordra forskningen inom landet även i andra avseenden än genom utdelande av tillfälliga och starkt begränsade forskningsanslag och stipendier. I själva verket har sedan några år en sådan utveckling påbörjats även hos oss. Till och med budgetåret 1955/56 nöjde sig statsmakterna visserligen med att endast upprätthålla rådets anslag vid det realvärde det hade vid starten 1946. 1956/57 skedde emellertid en — låt vara blygsam — realvärdeshöjning i och med att anslaget sattes till 2 250 000 kronor. Det väsentliga är emellertid, att denna tendens fortsatt genom att anslaget för 1957/58 satts till 2 750 000 kronor. Denna tendens till verklig ökning av

rådets ekonomiska resurser är ytterst väsentlig inte bara därför att den ger rådet större ekonomiska möjligheter till stöd åt goda forskningsuppslag utan också — och i särskilt hög grad — därför att den är ett uttryck för statsmakternas intention att även på längre sikt kontinuerligt bygga ut den svenska forskningen så snabbt som förhållandena det medger. Därigenom blir det möjligt för rådet att framhålla för studerande och yngre forskare, att de kan lita på att genomförandet av en verklig livsuppgift som yrkesforskare successivt kommer att möjliggöras för ett allt större antal unga män och kvinnor. Härigenom skapas på längre sikt den främsta förutsättningen för det nya på vetenskapens och teknikens grund vilande samhälle, varom universitetsutredningen talar, nämligen en stor och välutbildad kader av forskare, var och en specialist inom någon av den mångfald olika discipliner, från vilka samverkan fordras, om resultat skall nås i den mångfacetterade och komplicerade värld som vetenskapssamhället utgör.

1955 års riksdag beslöt att inrätta fem forskningsläkartjänster i samma lönegrad som docenttjänster. Sedermera har antalet successivt ökats och är budgetåret 1957/58 uppe i 11. Dessa tjänster förs under ett särskilt anslag Gemensamma universitetsändamål: Klinisk forskning, men kan sägas i realiteten vara knutna till det medicinska forskningsrådet. Naturvetenskapliga forskningsrådet har tidigare uttalat sig för att motsvarande forskartjänster skulle anknytas även till detta råd. Någon konkret framställning i detta ärende har dock tidigare ej gjorts av naturvetenskapliga forskningsrådet, främst därför att rådet önskat avvakta erfarenheterna dels från medicinska rådets forskningsläkartjänster, dels också från de befattningar med SPP-pension som råden fått möjlighet inrätta. Denna erfarenhet föreligger nu, och man kan utan tvekan säga, att båda dessa vägar visat sig mycket lämpliga och värdefulla. Rådet vill därför nu framföra önskemål om att till rådet knytes ett antal forskarbefattningar med docents löneställning. Till att börja med bör fem dylika tjänster inrättas vid det naturvetenskapliga forskningsrådet. Rådet beräknar för ändamålet 130 000 kronor, vilket belopp lämpligen synes böra anvisas under reservationsanslaget till naturvetenskaplig forskning.

Rådet vill också beröra några speciella forskningsprojekt, som under det gångna året kommit att framstå som alltmera aktuella och som därtill har en karaktär, som något avviker från dem, som rådet i allmänhet stödjer.

Vid AB Atomenergis nya anläggning vid Studsvik kommer den nya reaktorn att erbjuda unika forskningsmöjligheter. Atombolaget har visat största förståelse för grundforskningens önskemål härutinnan, men torde knappast självt kunna finansiera sådana byggnader, apparaturer och anordningar som exklusivt tjänar grundforskningens intressen. Atomkommittén och forskningsråden har därför igångsatt en utredning om vilka särskilda anordningar, som där kan komma att behövas för ren grundforskning. De olika råden måste därför räkna med vissa icke obetydliga kostnader dels för uppförande av dylika anordningar, dels också för bestridande av forskningar av olika slag med utnyttjande av Studsviksreaktorn. — Sedan ett antal år ger rådet bidrag till driften av den zoologiska stationen i Neapel på grund av den stora betydelse denna station fått för de svenska marinbiologernas arbete. Under de närmaste åren måste för rådet ökade kostnader härför förutses. — Rådet har, främst genom sin ordförande och sin sekreterare, deltagit i överläggningar mellan representanter för ett

antal europeiska stater om upprättande av ett astronomiskt storobservatorium i Sydafrika. Ännu så länge har endast relativt blygsamma ekonomiska insatser behövt göras av rådet i fråga om detta projekt men förberedelserna har nu framskridit så långt att ett avgörande om eventuellt svenskt deltagande i ett dylikt observatoriums byggande inom en icke alltför långt avlägsen framtid blir aktuellt. Rådet är emellertid icke berett att ännu framlägga förslag i saken. — Stora krav på medelsanvisning har ställts på forskningsråden från representanter för vattenvårdens intressen. Dessa önskemål är synnerligen beaktansvärda, men för närvarande överstiger de helt rådens möjligheter och ännu har därför inga åtgärder kunnat vidtagas. I den mån rådens resurser ökas, måste dessa frågor emellertid ånyo tas upp till prövning inom råden.

Under de tre senaste budgetåren har det tillgängliga anslaget utgjort cirka 60 procent av ansökt belopp. Detta betyder, att rådet på grund av medelsbrist tvingats avslå en betydande del av ingivna ansökningar. Medelbeloppet per beviljat anslag har trots det sjunkande penningvärdet hållit sig nästan konstant under alla år, vilket är en indikator på rådets relativt sett sjunkande resurser. Först under budgetåret 1956/57 har en mindre stegring skett, och detta sammanhänger med det glädjande faktum, att rådet detta år ju haft en något höjd medelstillgång. I någon mån avspeglas detta också i den nyss nämnda procentsiffran, som visat någon liten stegring de två senaste åren i förhållande till vad tidigare gällt. Redan denna statistik belyser tydligt otillräckligheten i rådets medel till forskningens stödjande.

Utgående från siffrorna för ansökta belopp budgetåren 1954/57 synes rådet under budgetåret 1958/59 få räkna med ett ansökt belopp av omkring 5 miljoner kronor. Om vidare rådet skall kunna ha möjlighet att självt taga initiativ till vissa angelägna forskningar, synes ett anslagsbelopp för forskning på minst 4,5 miljoner kronor behövligt.

N a t u r v e t e n s k a p l i g p u b l i c e r i n g s v e r k s a m h e t. Under innevarande budgetår har till rådet överförts vissa publikationer, som tidigare erhållit medel ur lärdaverksanslaget. Dessa ansökningar uppgår till ett belopp av cirka 10 000 kronor. Någon höjning av rådets anslag för att möta denna nya belastning har ej vidtagits. För budgetåret 1958/59 synes dock en överföring av ett sådant belopp till rådets anslag böra ske. För de ändamål, som redan tidigare finansierats från rådets anslag har i flera tidigare petitaskrivelser äskats en höjning till 450 000 kronor. Denna höjning har särskilt motiverats med hänvisning till behovet av att kunna ge ökat stöd till vissa tidskrifter. Detta behov föreligger även nu. Vidare bör anföras, att rådet förutsätter en väsentlig höjning av forskningsanslaget. Därmed följer att en ökning av möjligheterna till publicering också måste ske, då ju resultaten av forskningsarbetet eljest ej kan på ett ratiotionellt sätt bringas till allmän kännedom och utnyttjande.

I sina anslagsäskanden har forskningsrådet vidare hemställt, att rådet måtte beredas möjlighet att ordna pensionsförsäkring för högt kvalificerade tekniker.

Departementschefen. Jag är inte beredd att nu taga ställning till det av naturvetenskapliga forskningsrådet framförda förslaget om inrättande av

till rådet knutna särskilda forskartjänster. Ej heller är jag beredd att nu pröva frågan om pensionsförsäkring för viss teknisk personal.

Vad gäller medelsanvisningen för nästa budgetår under ifrågavarande anslag finner jag en väsentlig förstärkning av denna motiverad. Jag anser mig därför böra tillstyrka en höjning av anslaget med 600 000 kronor. Anslaget för nästa budgetår bör sålunda uppföras med 3 755 000 kronor. Detta bör liksom innevarande budgetårs anslag uppdelas på två anslagsposter, en till naturvetenskaplig forskning och en till naturvetenskaplig publiceringsverksamhet. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att efter förslag av forskningsrådet besluta angående anslagsmedlens fördelning på de två nämnda anslagsposterna.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Statens naturvetenskapliga forskningsråd: Naturvetenskaplig forskning* för budgetåret 1958/59 anvisa ett reservationsanslag av 3 755 000 kronor.

[323] **8. Bidrag till publicering av den svenska djuphavsexpeditionens resultat**

	Anslag	Nettoutgift
1953/54	60 000	33 096
1954/55	1 000	12 873
1955/56	1 000	26 084
1956/57	1 000	45 724
1957/58 (statsliggaren s. 787)	39 000	
1958/59 (förslag)	27 000	

Rörande tillkomsten av detta reservationsanslag torde få hänvisas till 1951 års åttonde huvudtitel, s. 462 ff.

Statens naturvetenskapliga forskningsråd har hemställt, att detta reservationsanslag för nästa budgetår måtte utgå med 27 000 kronor.

Departementschefen. I enlighet med forskningsrådets förslag torde detta anslag för nästa budgetår böra uppföras med 27 000 kronor, vilket innebär en anslagsminskning med 12 000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till publicering av den svenska djuphavsexpeditionens resultat* för budgetåret 1958/59 anvisa ett reservationsanslag av 27 000 kronor.

[324] **9. Statens samhälls- och rättsvetenskapliga forskningsråd: Förvaltningskostnader m. m.**

	Anslag	Nettoutgift
1956/57	23 000	22 998
1957/58 (statsliggaren s. 787)	30 000	
1958/59 (förslag)	30 000	

Statens samhälls- och rättsvetenskapliga forskningsråd hemställer, att detta förslagsanslag för nästa budgetår höjes med 2 400 kronor. Beloppet avses för reglering av de nu till rådets sekreterare, kamrerare och skrivbiträde utgående arvodena.

Departementschefen. Jag anser mig icke kunna tillstyrka någon höjning av detta anslag. Detta bör alltså uppföras med oförändrat belopp, 30 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Statens samhälls- och rättsvetenskapliga forskningsråd: Förvaltningskostnader m. m.* för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 30 000 kronor.

[325] **10. Statens samhälls- och rättsvetenskapliga forskningsråd: Samhälls- och rättsvetenskaplig forskning**

	Anslag	Nettoutgift
1956/57	480 000	528 247
1957/58 (statsliggaren s. 787)	495 000	
1958/59 (förslag)	530 000	

Statens samhälls- och rättsvetenskapliga forskningsråd hemställer, att anslaget för nästa budgetår höjes med 110 000 kronor till 605 000 kronor.

Såsom framgår av vad jag vid min anmälan av anslaget till understöd för utgivande av tidskrifter, lärda verk och läroböcker anfört har rådet föreslagit, att uppgiften att fördela bidrag till utgivande av sådana samhällsvetenskapliga och rättsvetenskapliga tidskrifter m. m., till vars utgivande bidrag nu utgår från nämnda anslag, i fortsättningen anförtros rådet och att medel för ändamålet anvisas under rådets forskningsanslag. I samband med denna omläggning bör enligt forskningsrådet under detta anslag uppföras en ny anslagspost, benämnd »Samhällsvetenskaplig publiceringsverksamhet». Enligt rådets förslag bör vid bifall härtill det äskade anslagsbeloppet av 605 000 kronor fördelas på följande sätt.

1. Samhällsvetenskaplig forskning	340 000
2. Samhällsvetenskaplig publiceringsverksamhet	80 000
3. Rättsvetenskaplig forskning	125 000
4. Rättsvetenskaplig publiceringsverksamhet	60 000
Summa kronor	605 000

Rådets förslag i vad gäller anslagsposten till samhällsvetenskaplig forskning innebär en ökad medelsanvisning till detta ändamål av 40 000 kronor. Till stöd härför åberopas att behovet av forskningsanslag undergått en kraftig stegring och förväntas ytterligare öka under de närmaste åren till följd av den ökade tillströmningen av studerande till universitet och högskolor.

Av det till samhällsvetenskaplig publiceringsverksamhet äskade beloppet

motsvarar 17 500 kronor bidrag som innevarande budgetår anvisats från lärdaverksanslaget till samhällsvetenskapliga tidskrifter m. m. Vidare uppskattar rådet det belopp, som under senaste budgetåren i genomsnitt beviljats från nuvarande anslagsposten till samhällsvetenskaplig forskning för tryckning av samhällsvetenskapliga arbeten till 60 000 kronor.

Anslagsposten till rättsvetenskaplig forskning är nu uppförd med 100 000 kronor och rådets förslag innebär alltså en förstärkning av medelsanvisningen till ifrågavarande ändamål med 25 000 kronor. Höjningen motiveras med att den pågående upprustningen av de juridiska fakulteterna kan antagas medföra en ökning av antalet rättsvetenskapliga forskare.

Till rättsvetenskaplig publiceringsverksamhet har för innevarande budgetår under ifrågavarande anslag anvisats 35 000 kronor. Rådets förslag om anvisande av 60 000 kronor till detta ändamål innebär alltså en förstärkning av medelsanvisningen med 25 000 kronor, varav 3 800 kronor motsvarar bidrag som för budgetåret 1957/58 utgått till »Nordisk tidskrift för international Ret» från lärdaverksanslaget. Höjningen i övrigt motiveras med att nya periodiska rättsvetenskapliga skrifter inom kort kommer att utgivas.

Departementschefen. Jag har tidigare i dag vid min anmälan av anslaget till understöd för utgivande av tidskrifter, lärda verk och läroböcker föreslagit, att uppgiften att fördela bidrag till sådana samhälls- och rättsvetenskapliga publikationer, till vars utgivande bidrag nu utgår från nämnda anslag, i fortsättningen anförtros statens samhälls- och rättsvetenskapliga forskningsråd. I anledning av detta förslag har jag vidare beräknat en minskning av lärdaverksanslaget med 20 000 kronor, vilket belopp alltså bör överföras till nu förevarande forskningsanslag. Därutöver har jag funnit mig böra förorda en förstärkning av detta anslag med 15 000 kronor, vilket sålunda för nästa budgetår bör höjas med sammanlagt 35 000 kronor till 530 000 kronor. Det torde böra få ankomma på Kungl. Maj:t att efter förslag av forskningsrådet besluta angående anslagsbeloppets fördelning på de av rådet föreslagna anslagsposterna.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

> att till *Statens samhälls- och rättsvetenskapliga forskningsråd: Samhälls- och rättsvetenskaplig forskning* för budgetåret 1958/59 anvisa ett reservationsanslag av 530 000 kronor.

[326] **11. Psykologisk och pedagogisk forskning.** Detta reservationsanslag är nytt för innevarande budgetår och uppfört med 130 000 kronor (statsliggaren s. 788). *Styrelsen för psykologisk-pedagogiska institutet* hemställer, att anslaget för nästa budgetår höjes med 120 000 kronor.

Ur styrelsens framställning inhämtas bland annat följande.

Psykologisk-pedagogiska institutet, som i sin hittillsvarande verksamhet haft att främja och bedriva vetenskaplig verksamhet på det psykologisk-pedagogiska området med direkt inriktning på skolans behov, har i blott begränsad omfattning — med ungefär en tredjedel av de äskade beloppen (sökta anslagsbelopp åren 1953—1956 respektive 67 000, 110 000, 182 000 och 212 000 kronor) — kunnat tillmötesgå framställningar om bidrag till sådan pedagogisk forskning. Institutets anslagssumma är sålunda alltför blygsam redan för de ändamål, som institutet hittills inriktat sig på.

Institutets verksamhetsområde har efter omorganisationen utvidgats till att omfatta ett främjande av forskning inte endast på det pedagogisk-psykologiska utan även på andra psykologiska områden, vilka med den utveckling, som samhälls- och näringslivet undergår, med säkerhet kan beräknas få ständigt växande betydelse. En successiv årlig ökning av förevarande anslag är således helt ofrånkomlig. När styrelsen nu begränsar ökningen till 120 000 kronor, sker detta i avbidan på den mer allsidiga prövning av medelsbehovet, som kan ske, sedan styrelsen trätt i full verksamhet.

Departementschefen. I likhet med styrelsen för psykologisk-pedagogiska institutet finner jag det angeläget, att successivt ökade medel ställes till den psykologiska och pedagogiska forskningens förfogande. Jag förordar, att förevarande anslag för nästa budgetår höjes med 50 000 kronor. Anslaget torde sålunda böra uppföras med 180 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Psykologisk och pedagogisk forskning* för budgetåret 1958/59 anvisa ett reservationsanslag av 180 000 kronor.

[327] **12. Flyg- och navalmedicinska nämnden: Avlöningar**

	Anslag	Nettoutgift
1956/57	280 000	299 837
1957/58 (statsliggaren s. 788)	298 700	
1958/59 (förslag)	367 300	

I anslutning till den förra året beslutade höjningen av statstjänstemännens löner har Kungl. Maj:t med stöd av riksdagens i skrivelsen 1957: 321 anmälda beslut medgivit, att den under detta förslagsanslag upptagna anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal må under innevarande budgetår överskridas med högst 54 000 kronor.

Flyg- och navalmedicinska nämnden hemställer, att anslaget för nästa budgetår höjes med 221 500 kronor, varav 54 000 kronor motsvarar förutnämnda överskridande. Nämndens förslag i övrigt innebär följande.

1. Laborator i Ag 26 i flygmedicin med placering vid flyg- och navalmedicinska avdelningen vid karolinska institutet.
2. Laboratoriebiträde i Ag 9 till nyssnämnda laborator.
3. Två forskningsläkare i Ag 24 avsedda för navalmedicinsk forsknings- och försöksverksamhet med placering tills vidare vid flyg- och navalmedicinska avdelningen vid karolinska institutet.
4. Forskningsläkare i Ag 24 avsedd för centrifuganläggningen vid karolinska institutet.
5. Forskningsläkare i Ag 24 vid flyg- och navalmedicinska avdelningen i Lund.
6. Psykolog i Ag 23 med placering tills vidare vid centrifuganläggningen vid karolinska institutet.
7. Instrumentmakare i Ag 11 vid flyg- och navalmedicinska avdelningen vid gymnastiska centralinstitutet.
8. Löneklassuppflyttning (+ 540).
9. Minskning av anslagsposten till rörligt tillägg (— 13 400).

Av nämndens framställning inhämtas bland annat följande.

Nämnden har under det nu förflutna budgetåret i samarbete med representanter för flygvapnet, luftfartsstyrelsen, SAAB och SAS inventerat behovet av flygmedicinsk forsknings- och försöksverksamhet för den närmaste 5—10-årsperioden. För närvarande pågår en bearbetning av de sålunda klarlagda premisserna för nämndens kommande verksamhet. Emellertid har nämnden redan i detta skede av utredningen nödgats konstatera, att den flygmedicinska forsknings- och försöksverksamheten med nuvarande resurser ej kan hålla takten med den flygtekniska utvecklingen i vårt land.

Nämnden är icke beredd att nu föreslå alla de åtgärder, som med anledning härav kan bli erforderliga. Redan nu måste emellertid fastslås, att icke ens alla av de mest brådskande arbetsuppgifterna inom flygmedicinen kan medhinnas av de inom nämnden permanent anställda forskarna. Nämnden är sålunda i stor utsträckning nödsakad att vid uppgörandet av sitt flygmedicinska forskningsprogram förlita sig på tillfälligt anställda forskare och oavlönade arbetskrafter med på detta specialområde inriktat forskarintresse. Vid de fysiologiska institutionerna har också lyckligtvis under senare år åtskilliga docenter och assistenter i sin verksamhet sysslat med problem, som varit av stort intresse för flygmedicinen. Med hänsyn till att nämnden icke har möjlighet att bereda dessa intresserade forskare fast anställning, blir emellertid deras insatser inom flygmedicinen helt naturligt endast av kort varaktighet. I det trängda läge, som den flygmedicinska forskningen alltså nu befinner sig och som förorsakats av den oerhört hastiga utvecklingen av såväl civil- som militärflyg, kan nämnden icke underlåta att redan i föreliggande anslagsäskanden anmäla behov av ytterligare en laboratur i flygmedicin, med prioritet framför tidigare föreslagna men hittills icke beviljade forskartjänster. Genom inrättande av denna laboratur skulle nämnden beredas möjlighet att till sig knyta en välkvalificerad forskarkraft, docenten i fysiologi vid karolinska institutet, Arne Åström, som alltsedan nämndens tillkomst år 1946 ägnat sig åt för flygmedicinen betydelsefulla forskningsuppgifter. Då Åströms förordnande såsom e. o. docent

utlöper i november 1958, måste han — om möjlighet icke beredes till en fast anställning inom flygmedicinen — ägna sig åt annan verksamhetsgren inom medicinen. Flygmedicinen skulle förlora en synnerligen väl kvalificerad kraft, om icke möjlighet tillskapas att bereda Åström en fastare anställning hos nämnden från och med nästa budgetår. Nämnden föreslår därför att ytterligare en laboratur i flygmedicin inrättas.

Såsom biträde åt laboratorn bör från och med samma tidpunkt tillkomma ytterligare ett laboratoriebiträde i Ag 9.

I sina anslagsäskanden för budgetåret 1957/58 föreslog nämnden inrättande av följande tjänster, två tjänster som forskningsläkare avsedda för navalmedicinsk forsknings- och försöksverksamhet med placering tills vidare vid flyg- och navalmedicinska avdelningen vid karolinska institutet, en tjänst som forskningsläkare avsedd för centrifuganläggningen vid samma avdelning, en tjänst som forskningsläkare vid flyg- och navalmedicinska avdelningen i Lund, en tjänst som psykolog med placering tills vidare vid centrifuganläggningen vid karolinska institutet samt en tjänst som instrumentmakare vid flyg- och navalmedicinska avdelningen vid gymnastiska centralinstitutet. Nämnden vidhåller alltjämt sin uppfattning att tillskapandet av dessa tjänster är en nödvändig förutsättning för lösandet av de mest angelägna arbetsuppgifterna inom flyg- och navalmedicinen. Om tjänsterna såsom forskningsläkare och psykolog mot denna nämndens bestämda uppfattning nu icke anses kunna inrättas, måste anslaget till flyg- och navalmedicinsk forskning i motsvarande mån uppräknas för att möjliggöra arvodesanställning av ifrågavarande personal.

Departementschefen. Flyg- och navalmedicinska nämndens förslag om förstärkning av den för flygmedicinsk forsknings- och försöksverksamhet avsedda personalen med en laborator anser jag mig såtillvida böra biträda, att jag förordar inrättande av en tjänst som forskningsläkare, vilken torde böra placeras i lönegraden Ae 24. Övriga förslag om nya tjänster anser jag mig icke kunna tillstyrka.

Jag beräknar hela avlöningsanslaget för nästa budgetår till 367 300 kronor. Detta innebär en anslagshöjning med 68 600 kronor, varav omkring 38 500 kronor är av automatisk natur. Anslaget bör fördelas på olika poster i enlighet med avlöningsstaten i efterföljande hemställan. I personalförteckningen för flyg- och navalmedicinska nämnden bör vidtagas vederbörlig ändring i anledning av vad jag i det föregående förordat.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1958/59, vidtaga den ändring i personalförteckningen för flyg- och navalmedicinska nämnden, som föranledes av vad jag i det föregående anfört;

b) godkänna följande avlöningsstat för flyg- och navalmedicinska nämnden, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1958/59:

Avlöningsstat

1.	Arvode, bestämt av Kungl. Maj:t	3 000
2.	Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	315 000
3.	Rörligt tillägg, *förslagsvis*	49 300
	Summa kronor	367 300

c) till *Flyg- och navalmedicinska nämnden: Avlöningar* för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 367 300 kronor.

[328] **13. Flyg- och navalmedicinska nämnden: Omkostnader**

	Anslag	Nettoutgift
1956/57	22 000	21 680
1957/58 (statsliggaren s. 788)	22 000	
1958/59 (förslag)	24 000	

Flyg- och navalmedicinska nämnden föreslår, att detta anslag för nästa budgetår höjes med 4 500 kronor till 26 500 kronor. Av höjningen avser 3 000 kronor anslagsposten till expenser och 1 500 kronor anslagsposten till inköp av litteratur.

I sin motivering framhåller nämnden, att de i omkostnadsstaten för budgetåret 1957/58 uppförda anslagsposterna till expenser, 7 500 kronor, och till inköp av litteratur, 3 500 kronor, redan med nuvarande personalstyrka endast täcker ett minimibehov. Vid bifall till nämndens förslag om personalförstärkning synes enligt nämnden en förstärkning av nu berörda anslagsposter nödvändig.

Departementschefen. Jag har funnit mig böra förorda, att envar av anslagsposterna till expenser och till inköp av litteratur uppräknas med 1 000 kronor. Ifrågavarande anslag torde alltså för nästa budgetår böra höjas med 2 000 kronor till 24 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Flyg- och navalmedicinska nämnden: Omkostnader* för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 24 000 kronor.

[329] **14. Flyg- och navalmedicinska nämnden: Flyg- och navalmedicinsk forskning**

	Anslag	Nettoutgift
1956/57	230 000	238 759
1957/58 (statsliggaren s. 789)	230 000	
1958/59 (förslag)	250 000	

Flyg- och navalmedicinska nämnden föreslår, att detta reservationsanslag för nästa budgetår höjes med 45 000 kronor.

Av höjningen, som hänför sig till anslagsposten till driftkostnader, avses 10 000 kronor för centrifuganläggningen vid karolinska institutet. Tillkomsten av den under nämndens avlöningsanslag äskade laboraturen i flygmedicin beräknas vidare medföra ett ytterligare medelsbehov för driftkostnader av 10 000 kronor. Återstoden av höjningen, 25 000 kronor, motiveras med angelägenheten av att nämnden beredes möjlighet att i erforderlig utsträckning anställa tillfällig personal såsom ersättare för ordinarie personal, som på grund av sjukdom eller av annan anledning får avbryta medverkan i etablerade försöksgrupper.

Departementschefen. Jag anser mig böra tillstyrka en höjning av ifrågavarande anslag med 20 000 kronor. Anslaget torde därför för nästa budgetår böra uppföras med 250 000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Flyg- och navalmedicinska nämnden: Flyg- och navalmedicinsk forskning* för budgetåret 1958/59 anvisa ett reservationsanslag av 250 000 kronor.

[330] 15. Atomforskning

	Anslag	Nettoutgift
1956/57	3 275 000	3 286 045
1957/58 (statsliggaren s. 789)	3 675 000	
1958/59 (förslag)	4 375 000	

Atomkommittén hemställer, att anslaget för nästa budgetår höjes med 1 825 000 kronor till 5 500 000 kronor.

Av atomkommitténs framställning inhämtas bland annat följande.

Föregående år äskade atomkommittén 4,8 miljoner kronor, men härav beviljades endast 3 675 000 kronor. Denna starka nedprutning försatte kommittén i en mycket besvärlig situation. Det stöd åt atomforskningen som givits det senaste decenniet har nu börjat resultera i dels att goda experimentella resurser i form av apparatur och liknande utrustning börjar finnas vid ett antal institutioner, dels också däri att ett växande antal unga forskare fått sin grundutbildning och står färdiga att göra sina insatser med nya forskningsprojekt. Detta förhållande måste betecknas som mycket glädjande och tillfredsställande, men det medför naturligtvis ett ökat tryck på atomkommitténs ekonomi, eftersom löner måste finnas för dessa forskare och deras hjälpkrafter, varjämte de måste kunna förses med medel för att bestrida de stora driftkostnader, som är ofrånkomliga inom den moderna kärnforskningen. Atomkommittén har i det längsta dragit sig för att skära ned personalstaterna på de institutioner, varom här är fråga. I själva verket skulle det vara synnerligen befogat att i stället bygga ut dessa, men därtill har praktiskt taget ingen möjlighet funnits. Antalet av kommittén avlönade heltidsanställda befattningshavare var 1950/51 uppe i 134 per-

soner. De följande åren noterades följande siffror 111, 117, 118, 115, 124, 128 och är budgetåret 1957/58 137. Av dessa 137 har 10 tillkommit för det nya område atomkommittén måst gå in på, nämligen strålningsbiologien. Först i och med 1957/58 har sålunda antalet verksamma personer stigit — mycket obetydligt — över nivån för budgetåret 1950/51. Under de mellanliggande åren har antalet anställda varit nästan konstant omkring 120 och för de vetenskapsområden, som kommittén sedan gammalt stött, sålunda främst kärnfysik och kärnkemi, har kommittén sedan ett flertal år tvingats ställa sig så gott som helt avvisande till även mycket starkt motiverade önskemål om personalökning. Dessa siffror visar beklaglig stagnation i utvecklingen, som icke beror på brist på kompetenta och intresserade personer eller avsaknad av viktiga forskningsobjekt utan på medelsbrist. Trots att personalstaten på detta sätt under en lång följd av år konsekvent måst hållas nere, har ändå den på sätt och vis största svårigheten för de vetenskapliga institutioner, som får medel från kommittén, varit bristen på driftmedel. Den apparatur, de byggnader och den övriga utrustning, som finns, representerar så stora värden att det icke är förenligt med god ekonomi att tvingas till ett alltför lågt utnyttjande av dessa resurser på grund av för ringa tillgång på driftmedel. Det kan också tilläggas, att den apparatur, varom här är fråga, under en relativt kort tid representerar toppen av effektivitet. Nya förbättrade konstruktioner tillkommer ständigt, och därmed förlorar forskarna, som ju särskilt inom denna disciplin måste hela tiden arbeta i främsta frontlinjen, intresset för apparaten, eftersom bättre resultat då kan nås på institut med modernare utrustning. Det är sålunda mycket viktigt med hög utnyttjningsgrad av en apparatur under den tid den verkligen är modern. Man måste också räkna med stora och ständigt återkommande kostnader för modernisering av dylik apparatur, annars blir den snart föga användbar. Även det rena underhållet blir mycket dyrbart och medför ofta krav på extraanslag, som kommittén ej kan avvisa, då avslag skulle betyda, att apparaturen helt ställs ur funktion.

Kommittén har på senare tid sett sig nödsakad att föra en alltmera restriktiv politik även beträffande ändamål, som är av stor vikt och ändå drar relativt små kostnader såsom t. ex. resor för forskningar och studier i utlandet, för deltagande i symposier och konferenser m. m. Detta har även utanför forskarnas krets väckt uppmärksamhet och även givit visst eko i pressen. Samtidigt måste erkännas, att atomforskarna på denna punkt ändå snarast är bättre ställda än andra vetenskapsmän, för vilka denna fråga är ett verkligt brännande problem.

Det kan synas som om atomkommittén fått icke obetydliga ökningar av sin budget. Så t. ex. har ju från budgetåret 1956/57 till budgetåret 1957/58 en ökning skett med 400 000 kronor. Emellertid förorsakar 1957 års lönehöjning för statstjänstemännen atomkommittén ökade lönekostnader från 1 januari 1957 fram till 1 juli 1958 på över 300 000 kronor. Under denna tid måste andra prisstegringar förutses, som utan tvivel kommer att ta i anspråk de återstående 100 000 kronor, varför hela ökningen är fiktiv.

I ett par tidigare petitaskrivelser har kommittén utförligt motiverat nödvändigheten att i vårt land genomföra ett stort forskningsprogram på strålningsbiologiens område. Med hänvisning till vad där sagts och till den ingående diskussion rörande denna fråga, som ägt rum i press, radio och inom offentligheten över huvud taget, så måste man utgå ifrån att förståelse för detta behov numera föreligger överallt i samhället. Våren 1957

inkom till atomkommittén ansökningar om anslag inom detta forskningsområde på cirka 1,3 miljoner kronor. Av detta har kommittén kunnat bevilja cirka 650 000 kronor. För 1958/59 beräknar kommittén, att en ökning av medelstilldelningen för det strålningsbiologiska avsnittet med *500 000 kronor* är behövligt.

Som redan tidigare i denna skrivelse har anförts, synes det kommittén helt nödvändigt, att en avsevärt ökad medelstilldelning möjliggöres för forskningar inom de områden kommittén sedan gammalt understött. De centrala disciplinerna där är kärnfysik och kärnkemi, men från dessa grenas ut specialområden sådana som isotopseparation, användning av isotoper i teknisk och vetenskaplig forskning, kemiska analysmetoder, studier inom vissa grenar av kosmisk strålning, mätning av strålnivån i atmosfären m. fl.

I fråga om behovet av medel till Vetenskapsakademiens forskningsinstitut för experimentell fysik har föreståndaren meddelat, att det fortsatta forskningsarbetet med de båda cyklotronerna kommer att kräva icke obetydliga investeringar. Vid den större cyklotronen kommer sålunda — utom de under senaste åren bedrivna transuranarbetena — verksamheten att inriktas på undersökningar med s. k. utdragen stråle. För dessa arbeten enligt en ny på institutet utvecklad metod behövs för fokusering och analys av den yttre strålen 3 st. elektromagneter till en beräknad kostnad av cirka 75 000 kronor samt för spektrometern cirka 150 000 kronor. Förutom dessa belopp på sammanlagt cirka 225 000 kronor kommer så kostnaden för ett lämpligt strålningsskyddat laboratorieutrymme, varom utredning för närvarande pågår, men som uppskattningsvis beräknats draga en kostnad av samma storleksordning.

I och med att denna nya apparatur kommer i drift är det synnerligen betydelsefullt, att den dagliga drifttiden vid cyklotronen ökas, i första hand genom införande av två skift. Härigenom kommer driftkostnaderna för cyklotronen att öka med omkring 100 000 kronor/år.

För bearbetning av nya forskningsområden är det även behövligt att komplettera den mindre cyklotronen vid forskningsinstitutet för fysik med ny apparatur. Den sammanlagda kostnaden för denna komplettering av mätapparaturen vid den mindre cyklotronen uppskattas till 75 000 kronor.

Institutionsföreståndaren har avsett, att den här skisserade moderniseringen av utrustning vid forskningsinstitutet för fysik skulle genomföras under en tidsperiod av 2 à 3 år.

Under det budgetår, varom här är fråga, väntas flera stora forskningsanläggningar komma i drift, t. ex. A/B Atomenergis reaktor i Studsvik och den stora elektronsynkrotronen vid fysiska institutionen vid Lunds universitet. För dessa kommer ökade driftsanslag att behövas. Det kan vara orsak att här även av andra skäl särskilt nämna fysiska institutionen vid Lunds universitet. Där har nu även en stor Van de Graaffgenerator börjat komma i drift, och över huvud taget har denna institution övergått från ett skede, där uppbyggnad och utrustning varit mycket påtagliga, till ett skede, dominerat av dessa nytillkomna resursers utnyttjande för forskning, vilket kommer att kräva ökad personal och ökade anslag för drift. Institutionsföreståndaren har beräknat vissa engångskostnader, som kan förutses uppkomma i samband med att elektronsynkrotronen tas i bruk. Dessa uppgår i första hand till 120 000 kronor (fokuserings- och avböjningsmagneter 50 000, läcksökare 35 000, industritelevisionsanläggning 20 000, strålskydd 15 000). Vidare föreligger ett starkt önskemål att kunna till denna

maskin anskaffa en bubbelkammaranläggning. Kostnaden härför skulle bli betydande, omkring 200 000 kronor.

Vad här sagts om fysiska institutionen i Lund, sålunda att vi här har en institution, som nu går in i ett särskilt aktivt skede av forskningsarbete, gäller också om fysiska institutionen vid Uppsala universitet. Även denna institution bör erhålla ökade resurser för utnyttjande av den goda personaluppsättning och de apparativa möjligheter, som där framvuxit.

Genom vissa teoretiska upptäckter som gjorts under senaste tid har forskning inom betaspektroskopien fått ökad betydelse. Fysiska institutionen i Uppsala har goda resurser inom detta område som givetvis bör på bästa sätt utnyttjas. Vidare kan erinras om, att en forskargrupp på denna institution sedan en tid varit inriktad på studier av den kontraherade plasman (»pinchen») i raka urladdningsrör — ett problem av betydelse i samband med frågan om fusionens utnyttjande för energiproduktion. Denna forskargrupp förbereder nu enligt anmälan från institutionsföreståndaren byggandet av en mera omfattande anläggning, som kommer att få formen av ett ringformigt urladdningsrör, försett med magneter och spolsystem etc. Kostnaderna för den första anläggningen av detta slag har av institutionsföreståndarna beräknats till cirka 500 000 kronor.

Gustaf Werners institut för kärnkemi är vårt största institut för kärnkemisk forskning. Detta institut har nu en mycket dyrbar utrustning centrerad kring den stora synkrocyklotronen. Behovet av denna maskin är så stort att den behöver drivas praktiskt taget dygnet runt. Även i detta fall är det fråga om en institution, som kommit in i det skede, då de investeringar och det utrustningsarbete, som under en följd av år nedlagts, börjar på ett markerat sätt bära frukt. Det är därför mycket angeläget, att denna institution ges ökade resurser.

I fråga om Studsvik, som likaledes nämndes här, tillkommer en speciell sak. Det är mycket angeläget, att denna dyrbara reaktoranläggning utnyttjas så hundraprocentigt som möjligt och detta även för grundforskning. Detta kommer emellertid att kräva särskilda anordningar i Studsvik, både byggnader och apparatur. Atomkommittén, atombolaget och forskningsråden har tillsammans tillsatt en kommitté för att studera dessa frågor. Atombolaget kan ju knappast bekosta dessa ting, även om bolaget är mycket välvilligt inställt visavis forskningens behov av att utnyttja detta unika forskningsredskap. Bortsett från dessa anordningar kommer särskilda anslag att krävas från atomkommittén och från forskningsråden för själva driften av olika forskningsprojekt i Studsvik.

I vårt land har — hittills i blygsam skala — förberedande försök gjorts inom forskningsområden, som berör termonukleära reaktioner och fusionsproblemet. Det synes nödvändigt, att dessa arbeten utökas och utvidgas till nya områden, även om det ännu är svårt att ange, hur eller i vilken omfattning detta kan ske. Det kan i detta sammanhang nämnas, att tekniska forskningsrådet föreslagit atomkommittén att under budgetåret 1958/59 bevilja 200 000 kronor till en magnet (dennas sammanlagda kostnad beräknas till 750 000 kronor) på institutionen för elektronik vid tekniska högskolan i Stockholm med motiveringen, att magneten till viss del skulle kunna användas för experiment av förut antytt slag. Kommittén finner detta helt befogat, men avgörandet sammanhänger helt naturligt med storleken av kommitténs resurser under det nämnda budgetåret.

För ökning av forskningsmöjligheterna inom de kärnfysiska, kärnkemiska

och därmed sammanhängande områden beräknar kommittén ett behov av storleksordningen *1 miljon kronor.*

Till bestridande av utgifter för atomkommitténs egen verksamhet får under innevarande budgetår av anslaget till atomforskning disponeras högst 168 200 kronor. En uppräkning av nämnda anvisning torde böra ske med 10 380 kronor i anledning av lönehöjningarna den 1 januari 1957 och den 1 januari 1958. Härutöver torde en mindre höjning vara erforderlig med hänsyn till inträffade prisstegringar m. m. Vidare medför den ökning av kommitténs verksamhet, som blir resultatet, om kommitténs förslag till utökade resurser för forskning följs, ett behov av ökade medel för kansliets verksamhet. Totalt synes en ökning med cirka *30 000 kronor,* d. v. s. till cirka 200 000 kronor, vara erforderlig.

Delegationen för atomenergifrågor tillstyrker den av atomkommittén för nästa budgetår begärda medelsanvisningen. Delegationen understryker särskilt, att en intensifierad forsknings- och utbildningsverksamhet beträffande den radioaktiva strålningens biologiska skadeverkningar är angelägen med hänsyn till tillkomsten inom en snar framtid av atomreaktorer.

Departementschefen. Detta anslag har för innevarande budgetår höjts med 400 000 kronor till 3 675 000 kronor. En ytterligare förstärkning av medelsanvisningen under anslaget är emellertid uppenbarligen starkt motiverad med hänsyn till angelägenheten av att öka forskningsmöjligheterna på de kärnfysiska, kärnkemiska och därmed sammanhängande forskningsområdena samt behovet av en intensifierad forskning inom strålningsbiologien. Jag anser mig därför böra tillstyrka, att anslaget höjes med 700 000 kronor till 4 375 000 kronor. Vid anslagsavvägningen har jag räknat med att för nästa budgetår ett investeringsanslag av 250 000 kronor kommer att anvisas för uppförande å karolinska institutets område av en laboratoriebyggnad för vissa strålningsbiologiska undersökningar. Till ifrågavarande byggnadsföretag har atomkommittén den 3 maj 1957 beslutat disponera 250 000 kronor ur förevarande forskningsanslag, vilken medelsdisposition genom skrivelser den 17 och den 18 maj 1957 underställts Kungl. Maj:ts prövning. Enligt min mening bör emellertid medel till byggnadsföretaget icke utgå ur anslag å driftbudgeten, varför jag senare i dag vid anmälan av till ecklesiastikdepartementets handläggning hörande ärenden angående anslag å kapitalbudgeten avser att föreslå anvisande av förutnämnda investeringsanslag av 250 000 kronor.

Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att liksom nu bestämma storleken av det belopp, som av förevarande anslag bör ställas till atomkommitténs förfogande för bestridande av administrationskostnader.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Atomforskning* för budgetåret 1958/59 anvisa ett reservationsanslag av 4 375 000 kronor.

[331] **16. Europeiskt samarbete inom kärnforskningen.** Detta förslagsanslag, som för innevarande budgetår är uppfört med 2 700 000 kronor, är avsett till bestridande av kostnaderna för Sveriges deltagande i det europeiska samarbetet på kärnforskningens område enligt den överenskommelse härom, som träffats mellan ett antal europeiska stater, däribland vårt land. (Se 1954 års statsverksproposition, bilagan åttonde huvudtiteln, s. 570 ff.). Samarbetet under de första sju åren avser bland annat uppbyggande av ett europeiskt kärnforskningsinstitut i Genève.

Atomkommittén hemställer, att förevarande anslag för nästa budgetår uppföres med 2 000 000 kronor. Därvid anför kommittén i huvudsak följande.

När kommitténs förra petitaskrivelse ingavs, beräknades kostnaden för investering och forskningsarbete under den inledande sjuårsperioden till 197 miljoner schweizerfrancs. Under det gångna året har denna beräkning modifierats så att man nu måste räkna med en siffra på 219 miljoner schweizerfrancs. De svenska representanterna har delat och delar den uppfattning, som även övriga länders företrädare givit uttryck åt, nämligen att det är nödvändigt, om hela företaget skall bli vad som avsetts därmed, att utrustningen hålls på toppen av effektivitet och att vid planeringen hänsyn i varje ögonblick tas till de framsteg och den utveckling, som ägt rum. Därmed följer att man måste vänta sig en successivt stegrad kostnad, inte bara beroende på de ständigt stigande priserna och lönerna utan också på grund av att tekniken förfinas, kompliceras och medför behov av alltmera avancerad och samtidigt alltmera dyrbar utrustning. Trots detta har de svenska representanterna i Cern i hög grad sökt verka återhållande med utgifterna, även i fråga om angelägna behov. I viss utsträckning har andra länder därvid företrätt en likartad uppfattning, särskilt under det senaste året, men i stort sett måste det sägas att övriga länder varit betydligt mera benägna för generositet vid institutets planering än vad vi varit och att de svenska representanterna ofta kommit att stå rätt ensamma i sina krav på långt driven sparsamhet.

Den fördelning av kostnaderna, som gäller för åren 1953 till 1960, framgår av följande tabell. Beloppen angives i miljoner schweizerfrancs:

1953—55	1956	1957	1958	1959	1960	Summa
25,861	38,934	61,826	40,164	27,744	24,454	218,983

Under åren 1958 och 1959 skulle sålunda sammanlagt erfordras (40,164 + + 27,744) 67,908 eller för den tid, som svarar mot det svenska budgetåret 1958/59 33,954 miljoner schweizerfrancs. Sverige bidrager för närvarande med 4,85 procent, varför det svenska bidraget utgör 1,647 miljoner schweizerfrancs eller avrundat 2,0 miljoner kronor.

På samma sätt som tidigare bör inom ramen för detta anslag bestridas utgifter för svenska representanters deltagande i sammanträden med Cern och dess kommittéer.

Cern har inom sin nuvarande organisation satt upp en mindre grupp för studiet av nya idéer för utveckling av acceleratortekniken, speciellt vad gäller ernående av högre energier och högre partikelströmmar. Denna frågas vikt har på senare tid ytterligare accentuerats genom teoretiska studier, syftande till dylika förbättringar, vilka pågår på flera håll i världen, särskilt i USA och Sovjetunionen. Det arbete i detta avseende som utförts inom

Cern har hittills endast dragit mindre kostnader, men man måste förutse att inom en icke alltför långt avlägsen framtid konkreta förslag framkommer om en verksamhet av en sådan omfattning, att den icke kan rymmas inom Cerns nuvarande ekonomiska plan. Kommittén har velat anmäla detta redan nu, med tanke på kommande ekonomiska konsekvenser för vårt lands del. Det är väl att märka att ett sådant program i den mån det får större omfattning icke utan vidare ingår i det åtagande vårt land gjort genom sitt deltagande i Cern. Det är förutsett i konventionen (artikel II punkt 4 jämfört med artikel III punkt 3), att varje stat har frihet att deltaga i tilläggsprogram eller ej.

Delegationen för atomenergifrågor tillstyrker den av atomkommittén för nästa budgetår begärda medelsanvisningen.

Departementschefen. Såsom av det föregående framgår har atomkommittén i sina anslagsäskanden uppskattat medelsbehovet för budgetåret 1958/59 under förevarande anslag — vilket för innevarande budgetår är uppfört med 2 700 000 kronor — till 2 000 000 kronor. Därvid har kostnaderna för CERN-institutets uppbyggnad beräknats skola kulminera under år 1957. För de därefter följande tre åren visar kostnadsutvecklingen en fallande tendens. Emellertid har under hand meddelats mig, att enligt numera föreliggande beräkningar kostnaden under år 1958 blir endast obetydligt lägre än under år 1957 och även under år 1959 icke oväsentligt högre än tidigare kalkyler givit vid handen. Med hänsyn härtill har jag ansett mig böra föreslå, att anslaget för nästa budgetår uppföres med oförändrat belopp, 2 700 000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Europeiskt samarbete inom kärnforskningen* för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 2 700 000 kronor.

[332] **17. Bidrag till nordiska institutet för teoretisk atomfysik.** Efter förslag av Kungl. Maj:t i propositionen 1957: 119 har riksdagen dels för Sveriges del beslutat om inrättande av ett nordiskt institut för teoretisk atomfysik i Köpenhamn, dels ock till bestridande av Sveriges andel i kostnaderna för institutet under budgetåret 1957/58 under nyss angivna rubrik anvisat ett förslagsanslag av 150 000 kronor.

Tillkomsten av ifrågavarande institut grundar sig på en av Nordiska rådet vid dess femte session i Helsingfors 1957 antagen rekommendation. I nyssnämnda proposition har en redogörelse lämnats för institutets organisation och uppgifter m. m. Jag torde här blott få erinra om att de årliga kostnaderna för institutet beräknades till 650 000 svenska kronor; räknat efter de nordiska ländernas invånarantal skulle Sverige för täckande av dessa kostnader lämna ett årligt anslag av 240 000 kronor. För innevarande budgetår kunde emellertid medelsanvisningen begränsas till 150 000 kronor med hänsyn till att institutet ej kunde påbörja sin verksamhet förrän under hösten 1957.

Atomkommittén hemställer, att anslaget för nästa budgetår uppföres med förutnämnda belopp av 240 000 kronor.

Delegationen för atomenergifrågor tillstyrker den av atomkommittén föreslagna uppräkningen av anslaget.

Departementschefen. Som av det föregående framgått beräknades i fjol det svenska årsbidraget till ifrågavarande nordiska institut till 240 000 kronor. Anslaget torde, i enlighet med atomkommitténs förslag, för nästa budgetår böra uppföras med nämnda belopp, 240 000 kronor, vilket innebär en anslagshöjning med 90 000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till nordiska institutet för teoretisk atomfysik* för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 240 000 kronor.

[333] **18. Matematikmaskinnämnden: Avlöningar. 19. Matematikmaskinnämnden: Omkostnader. 20. Matematikmaskinnämnden: Materiel m. m.** Till matematikmaskinnämnden har för innevarande budgetår anvisats till avlöningar ett förslagsanslag av 1 000 kronor, till omkostnader ett förslagsanslag av 1 000 kronor och till materiel m. m. ett reservationsanslag av 1 000 kronor (se statsliggaren s. 790 f.).

I sina anslagsäskanden hemställer *matematikmaskinnämnden,* att vart och ett av nämnda anslag för nästa budgetår uppföres med oförändrat belopp, 1 000 kronor.

I detta sammanhang torde jämväl få anmälas, att matematikmaskinnämnden i särskilda skrivelser den 4 april 1957 och den 31 oktober 1957 gjort framställningar angående anskaffning av en ny matematikmaskin.

Nämnden erinrar i skrivelsen den 4 april 1957 inledningsvis om att den i sina anslagsäskanden för innevarande budgetår hemställde om medgivande att träffa avtal om förvärv av en ny matematikmaskin, men att dåvarande departementschefen ej var beredd att taga ställning till detta förslag. Härefter anför nämnden bland annat följande.

Efterfrågan på maskintid har stigit oavbrutet sedan elektronrörsmaskinen Besk togs i bruk vid årsskiftet 1953/54. Besk drivs nu såväl vardagar som helgdagar 24 timmar om dygnet och är fullbelagd. Räknevolymen är för närvarande ungefär 50 procent större än för ett år sedan. Enligt vad nämnden har sig bekant kommer dessutom åtskilliga beräkningsprojekt att kraftigt expandera, bland annat inom vattenfallsstyrelsen, försvarsväsendet, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, aktiebolaget Atomenergi, Sveriges meteorologiska och hydrologiska instituts och flygvapnets väderlekstjänst samt universitet och högskolor. Dessutom kommer angelägna insatser från nämndens sida inom databehandlingsområdet att leda till ökat behov av maskintid.

Besk används för närvarande till 40 procent av statliga verk och institu-

tioner och dessutom till 40 procent av SAAB, som anser att dess behov av maskintid på Besk kommer att förbli i huvudsak på den nuvarande nivån även när bolagets egen elektroniska maskin kan utnyttjas. Det förefaller nämnden klart, att under de närmaste åren intet statligt verk ensamt kommer att sysselsätta en maskin av Besks storlek mer än ungefär ett halvt skift. Därför bör även maskinen nummer två placeras centralt hos nämnden. Detta skulle dessutom medföra den fördelen att den tekniskt utbildade personalen koncentreras till ett ställe samt att driftsäkerheten ökas genom att de båda maskinerna kan understödja varandra. Detta är en väsentlig synpunkt vid de problemtyper, där resultatet krävs omgående, t. ex. vid väderprognoser.

Under den tidrymd betalning skall ske kommer att finnas överskott av inkomstmedel, tillräckliga för att medge ifrågavarande inköp. Som överskott har härvid räknats vad som återstår av beräknade inkomster sedan de medel avdelats, som erfordras för nämndens verksamhet under ifrågavarande tid. Vid denna beräkning har förutsatts att det tekniska utvecklingsarbetet återupptages i full utsträckning, bland annat med sikte på konstruktion av en kommande väsentligt större matematikmaskin än Besk.

Därest anskaffning av ifrågavarande maskin icke skulle komma till stånd, bedömer nämnden, att detta måste medföra omfattande konsekvenser såväl för de statliga myndigheternas möjlighet att på goda villkor erhålla beräkningsarbeten utförda som framförallt för nämndens framtida möjlighet att på ett tillfredsställande sätt omhänderha sina uppgifter. Den nya maskinen skulle alltså bland annat medverka till finansieringen av nämndens kommande projekt.

Sedermera har nämnden ingivit en promemoria i ärendet, i vilken anförts bland annat följande.

Sedan skrivelsen den 4 april 1957 avläts har vunnits ökad erfarenhet av nuvarande Besk med det nya kärnminnet installerat och av den kapacitetsökning som ombyggnaden hösten 1956 innebär. Likaså har ytterligare underlag vunnits för en bedömning av sysselsättningen. Uppenbart finns ett starkt växande behov av räknetid inom statliga institutioner, men framför allt har framkommit risken för en utströmning av statliga kunder, när modernare maskiner blir tillgängliga utanför nämnden.

Vad som krävs är en maskin med större snabbminne än det Besk har och tillsatsutrustning av ny art för in- och utmatning av data (magnetband m. m.). Detta kan lämpligen nås endast genom förvärv av en ny maskin. Anledningen härtill är att den nuvarande maskinen åldras. Teknikerna hänvisar till att delar i maskinen försämras med tiden. Under den tid som gått sedan skrivelsen avläts har klarhet nåtts om den tillsatsutrustning som utvecklas och som kan tillkomma senare. Den kan ej gärna anslutas till nuvarande maskin utan måste tillföras en ny. Den gamla maskinen är ej från början konstruerad med tanke på möjligheten att öka minnet utöver nuvarande kapacitet. En komplettering av nuvarande maskin skulle, även om det vore ur teknisk synpunkt försvarligt, draga betydande extra kostnader och kräva en lång avstängningsperiod.

I skrivelsen den 31 oktober 1957 har nämnden anfört följande.

Under den tid som förflutit sedan nämndens tidigare skrivelse i ärendet avgavs har det allt tydligare framstått hur nödvändigt det är för nämnden

att äga en konkurrenskraftig maskinanläggning för att kunna betjäna i varje fall de statliga myndigheter och andra beställare som för närvarande anlitar nämnden. Med nuvarande Besk kan nämnden icke hävda sig i den konkurrens, som uppstått eller inom kort är att emotse genom tillkomsten av andra modernare maskinanläggningar i landet. Det är sålunda för nämnden av största vikt att snarast möjligt disponera en ny maskin. I annat fall hotar den serviceverksamhet som nämnden för närvarande bedriver att i det närmaste upphöra. Därmed undanrycks den ekonomiska grundvalen för nämndens verksamhet. Om denna skall bestå i hittillsvarande omfattning, kommer i så fall att krävas särskilda statsanslag, väsentligt större än som eljest kunde bli erforderliga. En sådan utveckling måste därför effektivt motarbetas.

Sedan nämnda skrivelse avgavs har vissa nyanskaffningsalternativ uppstått och prövats inom nämnden. Bland dessa ingår olika möjligheter till köp och helt eller delvis eget bygge. Med hänsyn till förhandlingsläget är det ej lämpligt att här redovisa dessa. Vid nämndens överväganden beaktas även behovet av sådan tillsatsapparatur, att maskinanläggningen blir lämpad för såväl matematiska och tekniska beräkningar som databehandling. Samtliga anskaffningsalternativ kan rymmas inom en kostnadsram av 1,7 miljoner kronor. En del av detta belopp finns redan disponibelt. Vid ingången av innevarande budgetår förelåg nämligen ett överskott av drygt 760 000 kronor utgörande dels överskottsmedel från tidigare budgetår dels fordringar för maskinkörningar m. m. för tiden till och med maj månad 1957.

Med hänvisning till vad förut anförts får nämnden anhålla, att Kungl. Maj:t måtte hos riksdagen utverka bemyndigande att medge nämnden att disponera högst 1,7 miljoner kronor för anskaffning av ny maskinutrustning.

I anslagsäskandena för budgetåret 1958/59 uttalar nämnden, att den vid uppgörandet av dessa förutsatt att en ny maskin kommer att vara i drift under större delen av budgetåret. Nämnden erinrar vidare om att huvuddelen av den tekniska personalen jämte några matematiker under våren 1956 lämnade sina anställningar, det stora flertalet för att inträda i aktiebolaget Åtvidabergs industrier. I fortsättningen anför nämnden bland annat följande.

Nämnden har numera i sin strävan att samla en ny grupp av tekniker återbesatt i det närmaste samtliga tjänster och räknar med att inom kort ha fyllt även återstående vakanser. Den tekniska avdelningen har nu att helt i egen regi svara för all underhållsservice m. m. vid Besk. Det tekniska utvecklingsarbetet kan åter upptagas vid nämnden.

Nämnden har genom avtal den 22 september 1956 mot ersättning lämnat aktiebolaget Åtvidabergs Industrier de tekniska data, ritningar m. m., vilka nämnden innehar avseende Besk, med rätt för bolaget att enligt denna information tillverka matematikmaskiner. Samtidigt har bolaget åtagit sig att för nämndens räkning gentemot SAAB fullgöra vissa åtaganden enligt en till avtalet fogad och av SAAB godkänd specifikation, bland annat innebärande information och rådgivning vid byggandet av maskinen Sara. SAAB har därigenom tillförsäkrats ett fullgörande av nämndens förpliktel-

ser gentemot SAAB enligt avtal, som ingicks år 1954 och utlöper den 1 januari 1959.

När nämnden nu framlägger sina anslagsäskanden för budgetåret 1958/59, sker det efter en omprövning av verksamheten utifrån samma målsättning som nämnden hittills haft att följa. Det har skett under beaktande av rådande utveckling inom nämndens arbetsfält och de förändringar i förutsättningarna denna kan innebära. Därigenom föregripes ej den utredning, som för närvarande pågår inom databehandlingskommittén.

Vad beträffar inkomsterna från driften av matematikmaskinerna m.m. under nästa budgetår beräknar nämnden en ökning därav med 600 000 kronor till 2 300 000 kronor. Av de sålunda beräknade inkomsterna föreslås att 1 294 000 upptages såsom uppbördsmedel under avlöningsanslaget och 154 500 kronor under omkostnadsanslaget. I den mån inkomsterna överstiger (1 294 000 + 154 500 =) 1 448 500 kronor, bör enligt nämnden överskottet tillgodoföras materielanslaget. Nämnden förutsätter, att Kungl. Maj:t — liksom hittills — bestämmer i vilken utsträckning överskottsmedel må av nämnden disponeras för materielanskaffning. Beträffande beräkningen av inkomsterna anför nämnden:

Efter ombyggnad under september 1956, varvid det äldre katodstrålerörsminnet ersattes av ett ferritminne, och installation av en ny snabbstans presterar Besk numera väsentligt mer per tidsenhet än tidigare. En härav motiverad tariffhöjning trädde i kraft den 1 november 1956. Även med beaktande av att viss obetald körtid bland annat för forskararbeten inom och utom nämnden beviljas uppskattar nämnden inkomsterna per år från driften av Besk m.m. till minst 1 700 000 kronor. Nämnden förutsätter emellertid att en andra maskin kommer att vara installerad och i drift under större delen av nästkommande budgetår. När denna nya, i vissa hänseenden effektivare maskin tages i bruk torde en del räkneuppdrag överföras till denna från Besk. För nytillkommande uppdrag kan den i varje särskilt fall lämpligaste maskinen väljas. Trots att vid denna tidpunkt flera andra matematikmaskiner tagits i bruk inom landet anser sig nämnden kunna räkna med en ökad beräkningsvolym för sina maskiner. Räknebehovet växer fortfarande snabbt icke minst inom statsförvaltningen. Dessutom kommer den nya maskinen tack vare större snabbminne och tillsatsapparatur för hålkorts- och magnetbandsmatning att bredda verksamhetsfältet ut över nya problemtyper. Nämnden uppskattar inkomsterna för nästa budgetår till 2 300 000 kronor.

Avlöningsanslaget. För att nämnden skall kunna fylla sin givna uppgift är enligt nämndens mening ökade arbetsinsatser i flera hänseenden ofrånkomliga, bland annat på databehandlingsområdet. Nämnden framhåller vidare att den i avvaktan på resultatet av pågående utredning uppgjort anslagsäskandena för budgetåret 1958/59 med utgångspunkt i nuvarande organisation.

I fråga om avlöningsanslaget har nämnden framlagt — förutom beräkningar av automatiska utgiftsökningar — följande förslag.

1) matematiker i Ag 19,
2) matematikerbiträde i Ag 13,
båda för matematiska avdelningen,
3) matematiker i Ag 23,
4) matematiker i Ag 21,
5) matematiker i Ag 19,
samtliga för databehandling,
6) förste byråingenjör i Ag 21,
7) två ingenjörsbiträden i Ag 12,
8) verkmästarebiträde i Ag 12,
samtliga för tekniska avdelningen,
9) tre ingenjörer (maskinskötare) i Ag 13,
10) ingenjör (för tillsyn av hjälpapparatur) i Ag 13,
11) två timavlönade remstansningsbiträden (kostnad 16 200 kronor),
samtliga för driften av den till inköp föreslagna matematikmaskinen,
12) förste byråsekreterare i Ag 23,
13) expeditionsvakt i Ag 7,
14) kontorsbiträde i reglerad befordringsgång,
15) anvisande av ytterligare 90 000 kronor till tillfällig personal,
16) anvisande av 6 000 kronor till bestridande av kostnader för beredskapstjänst.

Av nämndens framställning inhämtas bland annat följande.

Punkterna 1 och 2. Beträffande matematiska avdelningen begränsade sig nämnden i fjol till att föreslå tre nya befattningar som matematiker och två som matematikerbiträden. Av dessa beviljades två respektive en. Denna förstärkning har redan visat sig vara otillräcklig. Nämnden finner det ytterst beklagligt, att en fortlöpande dokumentation ännu icke kunnat komma till stånd, i all synnerhet som en relativt ringa arbetsinsats på detta område skulle ge stort utbyte. Det har inte heller varit möjligt att i önskvärd omfattning bedriva systematiska teoretiska och experimentella studier rörande numeriska metoder, en verksamhet, som är av väsentlig betydelse för maskinernas rationella utnyttjande. I fråga om de i förslaget upptagna matematikerbiträdena bör påpekas, att avsikten var att dessa skulle överta en del mindre kvalificerade arbetsuppgifter, som för närvarande åvilar matematikerna. Nämnden återkommer därför nu och föreslår en ökning med en matematikerbefattning i Ag 19 och ett matematikerbiträde i Ag 12.

Punkterna 3—5. Databehandlingskommittén har vid överläggning med nämnden understrukit angelägenheten av att nämnden snarast igångsätter såväl kurser i databehandling för tjänstemän inom statsförvaltningen som jämförande studier av olika datamaskiner, särskilt i avseende på deras praktiska användning och lämplighet för olika arbetsuppgifter. Nämnden bedriver för närvarande dylika studier och planerar även en kursverksamhet, men de personella resurserna medger ej att detta arbete ens tillnärmelsevis sker i önskvärd takt. En snar personalförstärkning för detta ändamål är sålunda nödvändig. För att direkt under arbetschefen planera och leda

nämndens verksamhet inom databehandlingens område föreslås för nästa budgetår en befattningshavare i Ag 23 och för olika självständiga studieuppgifter, för kursverksamhet m. m. en matematiker i Ag 21 och en i Ag 19.

Punkterna 6—8. När anslagsäskandena avgavs föregående år kunde nämnden i sin granskning av arbetsuppgifter och tjänster icke ingå på den tekniska avdelningen, enär avdelningens verksamhet fortfarande låg nedlagd och samtliga tjänster stod vakanta. De högre tekniska tjänsterna är numera besatta liksom inom kort även samtliga lägre tjänster. Avdelningens framtida arbetsuppgifter har dessutom kunnat preciseras, varför dess personalbehov under kommande budgetår nu kan prövas.

Besk har i sin hittillsvarande utformning varit otillräcklig för två problemtyper. För databehandlingsproblem är visserligen räknesnabbheten tillräcklig men minne och organ för in- och utmatning är underdimensionerade. På denna punkt avses den för inköp föreslagna maskinen fylla behoven. Men det finns militära, tekniska och vetenskapliga problemtyper där dessa maskiner är för långsamma i synnerhet inom atomfysiken, flygtekniken, meteorologin och geofysiken — områden som alla är av växande betydelse. Den tekniska utvecklingen av databehandlingsmaskiner har redan tagits om hand av industrin i stor skala. För att möta de nämnda militära, tekniska och vetenskapliga problemtypernas behov har däremot endast ett fåtal maskinprojekt påbörjats i U.S.A. med räknehastigheter 10 à 100 gånger Besks. Det förefaller icke sannolikt att sådana maskiner kommer att göras i större upplaga under de närmaste tio åren. Förutom skötseln av de maskiner nämnden kan ha i drift är det därför en angelägen uppgift för nämndens tekniska avdelning att i samarbete med liknande institutioner i andra länder utveckla en maskin med väsentligt större snabbhet, kapacitet och driftsäkerhet än Besks. För att kunna bedriva utvecklingsarbetet i den takt som kräves är en personalförstärkning nödvändig. I avvaktan på större erfarenhetsunderlag för bedömning av personalbehovet inskränker sig nämnden nu till att föreslå en förstärkning med endast en förste byråingenjör i Ag 21 samt 2 ingenjörsbiträden i Ag 12 och ett verkmästarbiträde i Ag 12.

Punkterna 9—11. För driften av den nya maskinen, som förutsättes bli installerad senast i början av kommande budgetår, erfordras tre ingenjörer i Ag 13 såsom maskinskötare, en ingenjör i Ag 13 för tillsyn av hjälpapparatur samt två timavlönade stansbiträden.

Punkterna 13 och 14. De äskade befattningarna som expeditionsvakt och som kontorsbiträde är enligt nämndens mening båda oundgängligen erforderliga på grund av den ökade verksamheten.

Punkt 15. För anställande av tillfällig personal har nu beräknats omkring 40 000 kronor, vilket belopp utnyttjas till avlöning av praktikanter och tillfälligt engagerad expertis. Till stöd för den äskade förstärkningen av medelsanvisningen härtill åberopas angelägenheten av att nämnden beredes ökad möjlighet att tillfälligt anställa dylik personal, bland annat med hänsyn till personalrekryteringen.

Punkt 16. Enligt SFS 1957: 468 skall till tekniker, som bestrider beredskapstjänst, utgå arvode med högst 85 kronor per vecka. Nämnden uppskattar kostnaderna härför under budgetåret 1958/59 till 6 000 kronor.

Omkostnadsanslaget. Nämnden föreslår följande förändringar beträffande omkostnadsanslaget.

1) höjning av delposten till bränsle, lyse, elektrisk kraft och vatten (nu 15 000 kronor) med 5 000 kronor,
2) höjning av delposten till övriga expenser (nu 34 000 kronor) med 14 000 kronor,
3) höjning av anslagsposten till litteraturanskaffning, inbindning av tidskrifter m. m. (nu 10 000 kronor) med 10 000 kronor,
4) höjning av anslagsposten till publikationstryck (nu 3 000 kronor) med 2 000 kronor,
5) höjning av anslagsposten till nattlig bevakning av nämndens lokaler (nu 6 000 kronor) med 500 kronor,
6) höjning av anslagsposten till studier och konferenser m. m. (nu 20 000 kronor) med 25 000 kronor.

Av nämndens framställning inhämtas bland annat följande.

De under punkterna 1 och 5 föreslagna höjningarna är av automatisk karaktär liksom även i huvudsak höjningen under punkten 2. Förslaget om anvisande av ytterligare 10 000 kronor till litteraturanskaffning (p. 3) motiveras med angelägenheten av att nämnden beredes ökad möjlighet att komplettera biblioteket och dokumentationsavdelningen. Till stöd för förslaget om förstärkning av anslagsmedlen till publikationstryck (p. 4) framhålles vikten av att nämnden kan publicera sina tekniska och matematiska forskningsresultat m. m. i önskvärd omfattning. Vad därefter slutligen gäller den föreslagna uppräkningen av anslagsposten till studier och konferenser (p. 6) skulle denna medge ett normalt behov av besök i U.S.A.

Materielanslaget. Nämnden anser sig icke nu kunna beräkna utgifterna för materielanskaffning under nästa budgetår. Dessa torde emellertid komma att uppgå till höga belopp med hänsyn bland annat till nämndens plan att anskaffa en ny matematikmaskin. En del av utgifterna för denna anskaffning skulle komma att hänföra sig till nästa budgetår. Då nämnden förutsätter att materielutgifterna kommer att täckas av inflytande inkomstmedel och att — såsom hittills — dylika medel får disponeras för dessa utgifter, föreslår nämnden, att anslaget uppföres med ett nominellt belopp av 1 000 kronor.

Kommittén för maskinell databehandling framhåller, att nämnden snarast bör få tillgång till ytterligare en matematikmaskin samt tillstyrker bifall till nämndens anslagsäskanden. Kommittén har anfört bland annat följande.

Vid sina överväganden har kommittén funnit att databehandlingsmaskiner bör komma till användning inom statsförvaltningen. Databehandlingsmaskinerna, som arbetar efter samma grundprinciper som matematikmaskinerna, representerar stora ekonomiska värden, som det gäller att förränta på bästa sätt. Det är därför av vikt, att de arbetsuppgifter, för vilka maskinerna skall användas, är noggrant planlagda och förberedda för maskinbearbetning. En stor del av förberedelsearbetet måste ankomma på personal inom verken med detaljkännedom om arbetsuppgifterna, men för att uppläggningen skall bli rationell erfordras att specialister med ingående

kunskaper i programmeringsfrågor och erfarenhet på det elektrontekniska området deltaga i arbetet. Med beaktande av ekonomiska och befolkningspolitiska synpunkter torde dylika specialister jämte tekniska maskinexperter endast kunna påräknas till begränsat antal. Därför torde dylik sakkunskap böra finnas centralt representerad för att vid behov kunna sättas in. Av stor vikt för förräntningen av de värden det här gäller är vidare, att maskinerna blir utnyttjade i största möjliga utsträckning. Då sålunda dubbelorganisationer, som berör personal av samma typ och kvalifikationer, måste undvikas, och då inom matematikmaskinnämnden redan finnes företrädd sakkunskap på såväl det tekniska som det matematiska området, finner kommittén lämpligt, att matematikmaskinnämnden utnyttjas för den verksamhet som kommer att bli erforderlig inom förevarande område.

Kommittén anser vidare, att en intensifierad undervisning i databehandling för tjänstemän inom statsförvaltningen snarast bör komma till stånd och att effektiv dokumentationsverksamhet och litteraturtjänst bör bedrivas på området. De personalförstärkningar som begärts för såväl dokumentationsverksamhet, litteraturtjänst m. m. som undervisning och studier av olika slag rörande databehandling finner kommittén lämpligt avvägda för det skede, vari man nu befinner sig.

Det må ock framhållas, att arbetsgrupper för databehandling bildats inom olika verk och att i några fall arbetet framskridit så långt, att maskinprogrammering är aktuell eller pågår. För att pågående utredningar skall kunna fullföljas och snabbt leda till resultat är det angeläget, att en för databehandling lämpad maskinanläggning blir tillgänglig vid nämnden, där program kan utprovas och praktiska erfarenheter vinnas vid utförandet av olika databehandlingsarbeten. I anslutning till vad sålunda anförts och med beaktande av vad nämnden uttalat angående behovet av en ny maskin anser kommittén, att nämnden snarast bör få tillgång till en maskin, lämpad för såväl matematiska och tekniska beräkningar som databehandling. Maskinen bör komma till användning för utprovning av databehandlingsprogram och för rutinkörningar av olika databehandlingsarbeten. Såvitt kommittén kan bedöma kommer en sådan maskin icke att täcka databehandlingsbehovet inom statsförvaltningen. Ytterligare maskinbehov torde komma att anmäla sig.

Vad därefter angår det av nämnden föreslagna utvecklandet av en större maskin inom matematikmaskinnämnden för lösande av högt kvalificerade militära, tekniska och vetenskapliga problem, finner kommittén, att nämndens nuvarande resurser härför böra ökas. Kommittén får därför tillstyrka, att nämnden erhåller för utvecklingsarbetet erforderlig förstärkning med såväl fast som tillfälligt anställd personal (tekniker och matematiker).

Departementschefen. Såsom framgått av den lämnade redogörelsen har matematikmaskinnämnden framlagt förslag om anskaffning av en ny matematikmaskin. För närvarande disponerar nämnden endast en maskin, elektronrörmaskinen Besk, vilken togs i bruk vid årsskiftet 1953/54. Driften vid nämndens första maskin, relämaskinen Bark, upphörde vid utgången av juli 1955. Denna maskin är nu nedmonterad.

I likhet med nämnden och databehandlingskommittén finner jag det angeläget, att nämnden så snart som möjligt får tillgång till ytterligare en matematikmaskin. Icke minst den snabba utvecklingen inom databehand-

lingsområdet och de vidgade arbetsuppgifter på detta område, som enligt kommitténs uppfattning bör ankomma på nämnden, talar enligt min mening för denna maskinanskaffning. Även flera andra i det föregående redovisade omständigheter visar, att det föreligger ett starkt behov av ytterligare en maskin. Frågan om anskaffning av en ny matematikmaskin bör därför enligt min mening underställas årets riksdag. I fråga om sättet för anskaffningen och kostnaden härför är visserligen utredningen icke helt slutförd. Fullt tillräckligt underlag för ett riksdagens ställningstagande i huvudsaken torde emellertid få anses föreligga. Enligt min åsikt bör Kungl. Maj:t nu utverka riksdagens bemyndigande att, sedan ytterligare utredning och fullständigt förslag framlagts av nämnden, fatta beslut om anskaffning av en ny matematikmaskin. Den avsedda maskinanskaffningen kräver icke någon särskild medelsanvisning från riksdagens sida, då enligt nämndens förslag anskaffningskostnaden skall helt täckas med överskottsmedel från nämndens verksamhet.

Bemyndigandet torde sålunda bland annat böra innefatta befogenhet för Kungl. Maj:t att besluta rörande sättet för anskaffningen. Huruvida den nya maskinen bör inköpas eller helt eller delvis byggas av nämnden är nämligen såsom av det föregående framgått beroende av resultatet av pågående förhandlingar.

Att säkert beräkna kostnaderna för maskinanskaffningen är i nuvarande förhandlingsläge icke möjligt. Vilkendera utvägen som än väljes för anskaffningen anses denna dock kunna ske inom en kostnadsram av 1 700 000 kronor. Riksdagens bemyndigande synes därför böra avse en maskinanskaffning inom denna kostnadsram. Jag föreslår, att Kungl. Maj:t utverkar riksdagens bemyndigande att anskaffa ny matematikmaskinutrustning till ett värde av högst 1 700 000 kronor och att till bestridande av kostnaden härför disponera överskottsmedel från nämndens verksamhet.

Vad beträffar nämndens framställningar under avlöningsanslaget tillstyrker jag förslaget om inrättande av en för matematiska avdelningen avsedd tjänst som matematikerbiträde i Ag 13. Däremot är jag icke beredd förorda den äskade tjänsten som matematiker i Ag 19. Nämndens förslag till vissa nya tjänster för dess verksamhet på databehandlingens område anser jag mig i så måtto böra biträda, att jag föreslår, att erforderliga medel beräknas för en matematiker i Ag 21 och en i Ag 19. Den av nämnden för tekniska avdelningen och för driften av den nya matematikmaskinen äskade personalförstärkningen har icke givit mig anledning till erinran. Jag förordar därför, att medel anvisas för anställande av en förste byråingenjör i Ag 21, fyra ingenjörer i Ag 13, två ingenjörsbiträden och ett verkmästarbiträde i Ag 12 samt två remstansningsbiträden mot timarvode. I anledning av nämndens förslag om inrättande av en tjänst som expeditionsvakt och en som kontorsbiträde i reglerad befordringsgång samt om anvisande av ytterligare 90 000 kronor till tillfällig personal har jag funnit

mig böra föreslå en förstärkning med 50 000 kronor av medelsanvisningen för anställande av tillfällig personal. Nämndens beräkning av medelsbehovet för ersättningar för beredskapstjänst och för automatiska utgiftsökningar under anslaget har icke givit mig anledning till erinran. Förslaget om inrättande av en tjänst som förste byråsekreterare i Ag 23 anser jag mig däremot icke kunna tillstyrka.

Vid bifall till vad jag nu föreslagit bör i avlöningsstaten såsom utgifter upptagas sammanlagt 1 199 000 kronor. I jämförelse med innevarande budgetår innebär detta en ökning med 385 000 kronor.

Vad gäller omkostnadsanslaget anser jag mig böra såtillvida biträda nämndens förslag om uppräkning av anslagsposterna till litteraturanskaffning samt till studier och konferenser, att jag föreslår, att envar av dessa höjes med 5 000 kronor. I övrigt tillstyrker jag nämndens förslag.

Utgifterna under omkostnadsanslaget bör vid bifall till vad jag nu föreslagit för nästa budgetår beräknas till 130 500 kronor, vilket innebär en ökning med 31 500 kronor.

Nämnden uppskattar de sammanlagda inkomsterna under nästa budgetår till 2 300 000 kronor. Av detta belopp bör enligt nämnden så stora andelar upptagas under avlönings- och omkostnadsanslagen i form av särskilda uppbördsmedel, att nämnda anslag för nästa budgetår kan uppföras med allenast nominella belopp av 1 000 kronor. I den mån inkomsterna överstiger summan av nu avsedda uppbördsmedel föreslår nämnden, att överskottet skall — enligt för närvarande gällande regler — få disponeras för materielanskaffning. Jag får i detta sammanhang erinra om att Kungl. Maj:t genom beslut den 6 juni 1957 förklarat Sig vilja efter förslag av nämnden meddela beslut angående dispositionen av det belopp, varmed inkomsterna under innevarande budgetår från driften av matematikmaskinerna m. m. må överstiga det i avlönings- och omkostnadsstaterna upptagna inkomstbeloppet.

För egen del föreslår jag, att av de för nästa budgetår beräknade inkomsterna 1 198 000 kronor upptages såsom uppbördsmedel under avlöningsanslaget och 129 500 kronor såsom uppbördsmedel under omkostnadsanslaget. Därigenom kan båda dessa anslag för nästa budgetår uppföras med nominella belopp av 1 000 kronor.

Liksom nu torde nämndens inkomster i den mån de överstiger de såsom uppbördsmedel under avlönings- och omkostnadsanslagen upptagna beloppen böra tillgodoföras materielanslaget. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t, som äger befogenhet att disponera över överskottsmedlen under innevarande budgetår, att efter förslag av nämnden bestämma i vilken utsträckning uppkommande överskottsmedel under nästa budgetår må disponeras till — förutom anskaffning av ny matematikmaskinutrustning i enlighet med vad jag tidigare förordat — materielanskaffning för nämndens verksamhet. I överensstämmelse med nämndens förslag torde sålunda ma-

terielanslaget för nästa budgetår böra uppföras med ett nominellt belopp av 1 000 kronor, d. v. s. samma belopp som för innevarande budgetår.

Avlöningsanslaget torde böra fördelas på poster på sätt framgår av avlöningsstaten i efterföljande hemställan.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

A. medgiva att matematikmaskinutrustning för matematikmaskinnämndens behov må inköpas till ett värde av högst 1 700 000 kronor, att gäldas med inkomsterna från matematikmaskinnämndens verksamhet;

B. godkänna följande avlöningsstat för matematikmaskinnämnden, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1958/59:

Avlöningsstat

Utgifter

1. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, *förslagsvis*	17 000
2. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, *förslagsvis*	1 027 000
3. Rörligt tillägg, *förslagsvis*	155 000
Summa kronor	1 199 000

Särskilda uppbördsmedel

Inkomster från matematikmaskinnämndens verksamhet	1 198 000
Nettoutgift kronor	1 000

C. för budgetåret 1958/59 anvisa

a) till *Matematikmaskinnämnden: Avlöningar* ett förslagsanslag av 1 000 kronor;

b) till *Matematikmaskinnämnden: Omkostnader* ett förslagsanslag av 1 000 kronor;

c) till *Matematikmaskinnämnden: Materiel m. m.* ett reservationsanslag av 1 000 kronor.

[334] **21. Bidrag till Konung Gustaf V:s forskningsinstitut**

	Anslag	Nettoutgift
1956/57	175 400	183 100
1957/58 (statsliggaren s. 792)	183 100	
1958/59 (förslag)	222 800	

I anslutning till den förra året beslutade höjningen av statstjänstemännens löner har Kungl. Maj:t med stöd av riksdagens i skrivelsen 1957: 321

anmälda beslut medgivit, att detta anslag må för innevarande budgetår överskridas med högst 20 500 kronor.

Styrelsen för Konung Gustaf V:s 80-årsfond räknar i sina anslagsäskanden för nästa budgetår med att förevarande anslag vid oförändrad personalorganisation bör höjas med 23 500 kronor, varav 20 500 kronor motsvarar förutnämnda överskridande och 3 000 kronor avser automatiskt ökade kostnader för ålderstillägg. Därutöver äskas 8 400 kronor i bidrag till driftkostnaderna. Detta bidrag jämte vissa andra medel, som ställts till institutets förfogande från annat håll, erfordrades för en planerad omorganisation av föreståndarbefattningen vid institutet och för inrättande i samband därmed av tre nya befattningar vid institutet, nämligen en som teknisk assistent, en som laboratoriebiträde och en som kontorsbiträde.

Med anledning av sistnämnda äskande torde få erinras om att styrelsen i sina anslagsäskanden för innevarande budgetår räknade med en ökning av lönekostnaderna vid institutet från och med ingången av år 1958 och en häremot svarande höjning av statsbidraget för budgetåret 1957/58 till följd av att hittillsvarande föreståndaren, professorn vid karolinska institutet Nanna Swartz, som tillika vore innehavare av överläkarbefattningen vid karolinska sjukhusets medicinska klinik, då avginge med pension från professuren och överläkarbefattningen. Enligt fondstyrelsen vore det nämligen uteslutet, att förhållandet med en föreståndare, som även vore innehavare av professors- och överläkarbefattningar, därefter kunde bestå. Om lämplig föreståndare skulle kunna förvärvas måste föreståndararvodet — nu 25 200 kronor — höjas och beräknas till belopp, motsvarande det som tillkomme professor vid universitet. Samtidigt med omorganisationen av föreståndarbefattningen måste, framhöll fondstyrelsen vidare, personalen vid forskningsinstitutet förstärkas med en teknisk assistent, ett laboratoriebiträde, en expeditionsvakt och ett kontorsbiträde. Vid anmälan av denna anslagsfråga i 1957 års åttonde huvudtitel förklarade sig dåvarande departementschefen icke vara beredd att på grundval av då föreliggande utredning taga ställning till frågan i vad mån staten borde ikläda sig ansvar för sådana kostnadsökningar, som kunde följa av ändrade förutsättningar för institutets drift.

Fondstyrelsen upplyser nu att nyss refererade uttalande föranlett styrelsen undersöka möjligheterna att i och för föreståndarbefattningens omorganisation erhålla donationsmedel. Undersökningarna har resulterat i att till 80-årsfonden kommer att doneras sammanlagt 850 000 kronor under förutsättning, bland annat, att föreståndaren för institutet erhåller arvode motsvarande professorslön och tillförsäkras professors namn.

Av tillgängliga handlingar inhämtas bland annat följande.

Sedan länge har inom fondstyrelsen det framtida personalbehovet vid forskningsinstitutet varit föremål för övervägande. Särskilt har föreståndarbefattningens definitiva utformning ingående dryftats. Full enighet har

därvid rått om att en självständig tjänst borde eftersträvas och att innehavaren borde ha lön och ställning som professor. Enligt de meddelade direktiven skall forskningsinstitutets uppgift vara forskning över de reumatiska sjukdomarna och i mån av utrymme över andra invalidiserande folksjukdomar. Det bör i detta sammanhang framhållas, att forskning över barnförlamningen icke bedrives vid institutet, i det att denna forskning förlagts till karolinska institutets virologiska institution. Bland forskningsinstitutets uppgifter skall även ingå samarbete med den reumatologiska kliniken vid karolinska sjukhuset, vilket samarbete ansetts böra ske bland annat genom att ett mindre antal vårdplatser inom kliniken upplåtes till institutets föreståndare för forskningsuppgifter beträffande invalidiserande folksjukdomar, i första hand reumatiska sjukdomar. Sjukhusets direktion har i skrivelse den 30 augusti 1957 förklarat sig ej ha något att erinra mot att för forskningsuppgifter beträffande reumatiska sjukdomar högst nio vårdplatser vid den reumatologiska kliniken upplåtes till föreståndaren.

Planerna på inrättandet av en självständig föreståndartjänst har tagit fastare form, sedan två donationsfonder, bildade genom förordnande av samma givare, ställt i utsikt, att 80-årsfonden för ifrågavarande ändamål skulle erhålla omkring 400 000 kronor utav envar av fonderna. Det definitiva ställningstagandet från donationsfondernas sida sker dock först sedan närmare kunnat angivas, hur omorganisationen av institutets ledning skall genomföras. Vid den kontakt, fondstyrelsen haft med donationsfonderna, har man å ömse sidor utgått från att i samband med omorganisationen av föreståndarbefattningen viss personalförstärkning skulle ske samt att behovet av statsbidrag till forskningsinstitutet därför icke skulle minska genom omorganisationen utan tvärtom bli något större än för närvarande.

Vid sina överväganden rörande omorganisationen har fondstyrelsen stannat vid att föreståndarbefattningen bör anordnas på följande sätt.

Föreståndarbefattningen tillsättes efter ansökan. Över ansökningarna höres sakkunniga, utsedda av fondstyrelsen bland personer, föreslagna av de medicinska fakulteterna och lärarkollegiet vid karolinska institutet. Föreståndaren, som benämnes professor, förordnas därefter av fondstyrelsen. Förordnandet underställes Kungl. Maj:ts prövning och fastställelse.

Till föreståndare må endast den utses, som äger framstående skicklighet inom internmedicinsk forskning och är behörig att inneha befattning såsom överläkare vid medicinsk avdelning. Såsom särskild merit anses forskning rörande de invalidiserande folksjukdomarna, i första hand de reumatiska sjukdomarna.

Föreståndaren skall vara underkastad bestämmelserna i Kungl. Maj:ts reglemente för pensionering genom statens pensionsanstalt av vissa icke-statliga befattningshavare (SPA-reglementet) och placerad i den pensionsklass, som användes för professor. I reglementet angiven fortlöpande avgift erlägges av 80-årsfonden.

Lön, semester och andra avlöningsförmåner utgår i enlighet med de bestämmelser i statens avlöningsreglemente, som gäller för innehavare av professur vid universitet.

Föreståndaren skall icke kunna uppsägas från sin befattning. Gör han sig skyldig till svårare fel eller försummelse i tjänsten eller finnes han eljest uppenbart olämplig, skall han kunna av fondstyrelsen för viss tid eller för alltid skiljas från sin befattning. Beslut, som nu sagts, äger ej giltighet, med mindre det blivit av Kungl. Maj:t fastställt.

Föreståndaren och vikarie för honom äger åtnjuta rätt till tjänstårsberäkning lika med civila läkare i statens tjänst under de förutsättningar, som omnämnas i § 57 mom. 1 allmänna läkarinstruktionen.

De nu angivna bestämmelserna angående föreståndarbefattningen är avsedda att meddelas i det av fondstyrelsen utfärdade tjänstereglementet för befattningar vid forskningsinstitutet.

Föreskrifterna att de medicinska fakulteterna och lärarkollegiet vid karolinska institutet skall avgiva förslag å sakkunniga, att föreståndaren skall benämnas professor, att förordnandet av föreståndare och beslut om att för viss tid eller för alltid skilja denne från hans befattning skall prövas och fastställas av Kungl. Maj:t samt att föreståndaren och vikarie för honom skall åtnjuta rätt till tjänstårsberäkning lika med civila läkare i statens tjänst, kräver medverkan från statsmakternas sida. Ehuru SPA-reglementet redan är tillämpligt å fast anställd befattningshavare vid forskningsinstitutet (se SFS 1955 nr 454), kräves medverkan av statsmakterna även beträffande pensionsklass och tjänstårsberäkning enligt nämnda reglemente.

Företrädarna för de båda donationsfonderna har förklarat, att därest den angivna omorganisationen av föreståndarbefattningen kommer till stånd, de preliminärt gjorda utfästelserna kommer att infrias genom att 850 000 kronor överlämnas till 80-årsfonden.

Vid bedömandet av anslagsbehovet för budgetåret 1958/59 synes böra förutsättas, att ändringen av föreståndarbefattningen kommer till stånd den 1 juli 1958. Beräkningen av löneutgifterna blir då följande:

1 föreståndare och professor (Bo 3)	37 740
1 förste forskningsingenjör (Ae 23)	24 540
1 assistent (Ae 19)	19 968
1 instrumentmakare (Ao 11)	13 212
2 tekniska assistenter (Ae 9) à 11 904 kronor	23 808
2 institutionsvaktmästare (Ae 8) à 11 304 kronor	22 608
3 laboratoriebiträden (Ae 7) à 10 752 kronor	32 256
1 kanslibiträde (Ao 7)	10 752
2 kontorsbiträden (Ae 5) à 9 684 kronor	19 368
4 ekonomibiträden (Ae 2) à 8 304 kronor	33 216
Ålderstillägg	15 800
Vikarier m. m.	7 800
Pensionsavgifter	14 500
Summa kronor	275 568

Beräkningen innebär i förhållande till den till grund för nu gällande utgiftsstat liggande beräkningen av löneutgifterna, att föreståndarlönen höjes till professorslön, att inrättande sker av en befattning som teknisk assistent, en laboratoriebiträdesbefattning och en kontorsbiträdesbefattning (det i anslagsäskandena för budgetåret 1957/58 angivna inrättandet av en expeditionsvaktsbefattning skulle försöksvis anstå), att posten ålderstillägg uppräknas med 4 800 kronor, varav 3 000 kronor avser de nuvarande befattningarna och 1 800 kronor de tre nytillkommande befattningarna, att posten till vikarier ökas med 1 800 kronor (ökningen är en följd av att när

föreståndarens lön höjes, en ökning sker även av kostnaden för vikarie) samt att pensionsavgifterna ökas med 2 500 kronor i anledning av att under budgetåret 1958/59 pensionsavgifter för sista hälften av år 1958 tillkommer för föreståndarbefattningen och för de tre nya befattningarna (föreståndarbefattningen är för närvarande icke förenad med pensionsrätt).

Löneposten bör alltså upptagas till avrundat 275 000 kronor. För posterna värme, lyse och vatten samt övriga kostnader bör räknas med oförändrat 20 000 kronor respektive 45 000 kronor. Utgifterna beräknas sålunda till sammanlagt (275 000 + 20 000 + 45 000 =) 340 000 kronor. Vad inkomstsidan beträffar räknas med ett belopp av 125 000 kronor — d. v. s. 42 600 kronor mer än enligt nu gällande inkomststat. Behovet av statsbidrag skulle sålunda bli (340 000 — 125 000 =) 215 000 kronor.

Universitetskanslern, som i ärendet inhämtat yttrande från medicinska fakulteterna vid universiteten i Uppsala, Lund och Göteborg samt lärarkollegiet vid karolinska institutet, har anfört följande.

Emot styrelsens anslagsäskanden för nästa budgetår har jag icke funnit anledning till erinran.

Beträffande föreståndarbefattningen får jag — från de synpunkter jag har att företräda — tillstyrka bifall till styrelsens förslag. Föreståndaren bör enligt vad styrelsen angivit vara behörig att inneha befattning såsom överläkare vid medicinsk avdelning. Beträffande vederbörandes kompetens som överläkare bör medicinalstyrelsens yttrande inhämtas. Såväl medicinska fakulteten vid universitetet i Lund som lärarkollegiet vid karolinska institutet har framhållit önskvärdheten av att innehavaren av föreståndarbefattningen finge säte och stämma i institutets lärarkollegium. Enligt min mening torde detta förslag efter ytterligare utredning framdeles böra upptagas till övervägande.

Departementschefen. Konung Gustaf V:s forskningsinstitut utgör enligt gällande stadgar för Konung Gustaf V:s 80-årsfond ett institut för forskning över de invalidiserande folksjukdomarna, i första hand de reumatiska sjukdomarna och barnförlamningen. Statsbidrag till institutet beviljades första gången för budgetåret 1947/48. I propositionen 1947: 272, vari frågan om statsbidrag behandlades, avsågs att staten skulle lämna institutet årligt bidrag till driftkostnaderna.

Såsom framgått av det föregående har föreståndarskapet vid forskningsinstitutet alltsedan dettas tillkomst innehafts av professorn i medicin vid karolinska institutet och överläkaren vid karolinska sjukhusets medicinska klinik Nanna Swartz. Professor Swartz har beviljats avsked med pension från professors- och överläkarbefattningarna från och med den 1 januari 1958. Styrelsen för fonden har nu anmält, att den funnit erforderligt att från och med den 1 juli 1958 genomföra en omorganisation av föreståndarebefattningen och i samband därmed förstärka institutets personalorganisation med en befattning som teknisk assistent, en som laboratoriebiträde och en som kontorsbiträde.

I vad gäller föreståndarbefattningen innebär styrelsens förslag att denna i lönehänseende framdeles skall bli likställd med universitetsprofessur. Vidare föreslås att föreståndaren skall benämnas professor. Beträffande förslaget i övrigt torde jag få hänvisa till min tidigare lämnade redogörelse.

Mot styrelsens förslag i här återgivna delar synes mig icke finnas något att erinra. Vad kanslern anfört torde få beaktas vid ärendets fortsatta behandling inom ecklesiastikdepartementet. Riksdagens medverkan erfordras nu såtillvida som omorganisationen av föreståndarbefattningen och den förut angivna personalförstärkningen, vilken synes mig väl avvägd, förutsätter ökat statsbidrag, av styrelsen beräknat till 8 400 kronor. Återstoden av de beräknade kostnaderna för omorganisationen av föreståndarbefattningen och personalförstärkningen täckes helt av avkastningen från donationsmedel å tillhopa 850 000 kronor, som vid bifall till styrelsens förslag ställes till fondens förfogande. Mot de av styrelsen tillämpade grunderna för beräkning av bidragsbeloppets storlek har jag icke funnit anledning till annan erinran än att hänsyn bör tagas till den efter den 1 januari 1958 ikraftträdande lönehöjningen. Med hänsyn härtill beräknar jag den för ifrågavarande ändamål erforderliga höjningen av forskningsinstitutets statsbidrag till 10 600 kronor.

Den i ärendet väckta frågan om föreståndarbefattningens förenande med pensionsrätt enligt reglementet för statens pensionsanstalt torde icke böra prövas i detta sammanhang.

Förutom med nyss angivna belopp av 10 600 kronor torde detta anslag böra höjas med 29 100 kronor på grund av vissa automatiska merkostnader för löner till de befattningshavare vid forskningsinstitutet, som redan nu avlönas med bidrag från detta anslag. Anslaget för nästa budgetår torde alltså böra höjas med sammanlagt 39 700 kronor och uppföras med 222 800 kronor.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till Konung Gustaf V:s forskningsinstitut* för budgetåret 1958/59 anvisa ett anslag av 222 800 kronor.

[335] **22. Bidrag till medicinska Nobelinstitutets avdelning för biokemi**

	Anslag	Nettoutgift
1956/57	100 000	109 767
1957/58 (statsliggaren s. 792)	110 000	
1958/59 (förslag)	145 000	

I sina anslagsäskanden för nästa budgetår beräknar *lärarkollegiet vid karolinska institutet* kostnaderna för arvoden åt befattningshavare vid avdelningen, vilka avlönas från här ifrågavarande anslag, till i runt tal

117 000 kronor. För materiel beräknar lärarkollegiet oförändrat belopp, 11 000 kronor.

Universitetskanslern, som ej funnit anledning till erinran mot lärarkollegiets beräkningar, hemställer, att anslaget för nästa budgetår uppföres med 128 000 kronor.

I särskild framställning den 31 maj 1957 har lärarkollegiet hemställt om löneförbättringar för bland annat vissa tjänstemän vid nu ifrågavarande avdelning.

Över nämnda framställning har *kanslern* avgivit yttrande.

Departementschefen. Ökningen av lönekostnaderna för avdelningens personal, vilken sedan lång tid tillbaka avlönas med tillämpning av det statliga lönesystemet, gör en uppräkning av bidraget nödvändig. Med ledning av de närmare beräkningar, som jag låtit verkställa beträffande behovet av en ökning av bidraget, tillstyrker jag, att detta höjes med ett till 35 000 kronor avrundat belopp. Ifrågavarande anslag torde sålunda för nästa budgetår uppföras med 145 000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till medicinska Nobelinstitutets avdelning för biokemi* för budgetåret 1958/59 anvisa ett reservationsanslag av 145 000 kronor.

[336] **23. Bidrag till oceanografiska institutet**

	Anslag	Nettoutgift
1956/57	111 500	114 253
1957/58 (statsliggaren s. 792)	128 800	
1958/59 (förslag)	141 900	

Genom beslut den 6 juni 1957 har Kungl. Maj:t med stöd av riksdagens i skrivelsen 1957: 321 anmälda beslut medgivit, att detta anslag må budgetåret 1957/58 överskridas med högst 7 200 kronor. Detta överskridande avser att täcka ökade avlöningskostnader.

Styrelsen för oceanografiska institutet hemställer, att anslaget för nästa budgetår uppföres med 173 400 kronor, innebärande en anslagshöjning med 44 600 kronor. Styrelsens anslagsäskanden innebär följande.

1. Arvode till en laborator i submarin geologi samt pensionsavgifter för denne.
2. Höjning av medelsanvisningen till bränsle, lyse och vatten med 600 kronor, till renhållning och städning med 300 kronor och till försäkringar med 600 kronor.
3. Anvisande av ytterligare 4 500 kronor till laboratoriemateriel, 1 100 kronor till verkstadsmateriel och 500 kronor till institutets bibliotek.

4. Minskning med 7 600 kronor, motsvarande engångsanvisning för innevarande budgetår.
5. Höjning med i avrundat tal 14 200 kronor för täckande av ökade avlönings- och pensionskostnader till följd av den av 1957 års riksdag beslutade lönehöjningen m. m., varav 7 200 kronor motsvarar det för innevarande budgetår medgivna överskridandet.

De under punkterna 2, 4 och 5 upptagna utgiftsförändringarna är av automatisk natur. I sin motivering till förslaget om ökad medelsanvisning till laboratorie- och verkstadsmateriel framhåller styrelsen, att ifrågavarande ökning, som betingas av bland annat inträffade prisstegringar, är nödvändig, om institutet skall kunna fullgöra sin uppgift som forskningsinstitut. Till stöd för förslaget om anvisande av ytterligare 500 kronor till institutets bibliotek åberopas bland annat prishöjningar på böcker m. m.

Departementschefen. Till bestridande av automatiskt ökade avlönings- och pensionskostnader torde böra beräknas 14 200 kronor. För ökade kostnader för bränsle, lyse och vatten, renhållning och städning samt försäkringar torde böra anvisas 1 500 kronor. Därjämte finner jag mig kunna förorda en med 5 000 kronor ökad medelsanvisning för de under punkten 3 angivna ändamålen. Vidare beräknar jag en minskning i medelsbehovet med 7 600 kronor, motsvarande för innevarande budgetår anvisat engångsbelopp. I övrigt ifrågasätter jag icke någon ändring beträffande förevarande anslag. Vid bifall till vad jag förordat bör hela anslaget för nästa budgetår höjas med 13 100 kronor till 141 900 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till oceanografiska institutet* för budgetåret 1958/59 anvisa ett anslag av 141 900 kronor.

[337] **24. Bidrag till internationella meteorologiska institutet i Stockholm**

	Anslag	Nettoutgift
1956/57	130 000	130 000
1957/58 (statsliggaren s. 792)	130 000	
1958/59 (förslag)	130 000	

Detta anslag har varit uppfört å riksstaten från och med budgetåret 1955/56 (VIII ht p. 372; SU 8 p. 170; Rskr 8). Vid ingången av nämnda budgetår ombildades Stockholms högskolas meteorologiska institut till ett internationellt meteorologiskt institut under en särskild styrelse men med bibehållen anknytning till högskolan. Institutet har till uppgift dels att bedriva forskning i meteorologi och därmed sammanhängande ämnen samt att främja internationellt samarbete på meteorologiens område, dels att svara för den akademiska undervisningen och forskningen i meteorologi vid

Stockholms högskola. Institutet erhåller i egenskap av meteorologiskt institut vid Stockholms högskola medel å högskolans stat, för innevarande budgetår beräknade till i runt tal 110 000 kronor. För särskilda forskningsuppdrag tillföres institutet medel genom kontrakt eller särskilda anslag från vissa institutioner, fonder och internationella organisationer. Dessa medel uppskattas för innevarande budgetår till 450 000 kronor. Hyreskostnader och kostnader för underhåll av lokal belastar statens allmänna fastighetsfond. Förevarande anslag är avsett att garantera institutet en erforderlig basorganisation av icke alltför liten kapacitet.

I sina anslagsäskanden för nästa budgetår har *styrelsen för internationella meteorologiska institutet* hemställt, att anslaget med hänsyn till den allmänna lönehöjningen måtte uppräknas med 5 000 kronor till 135 000 kronor. I en särskild skrivelse har styrelsen därjämte äskat ett engångsbidrag av 85 000 kronor för anskaffning av viss laboratorieutrustning m. m.

Departementschefen. Någon höjning av detta anslag anser jag mig icke kunna tillstyrka för nästa budgetår. Anslaget bör sålunda uppföras med oförändrat belopp, 130 000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till internationella meteorologiska institutet i Stockholm* för budgetåret 1958/59 anvisa ett anslag av 130 000 kronor.

[338] **25. Ersättning åt författare för utlåning av deras verk genom bibliotek**

	Anslag	Nettoutgift
1956/57	750 000	691 685
1957/58 (statsliggaren s. 792)	860 000	
1958/59 (förslag)	870 000	

Detta förslagsanslag är uppfört å riksstaten sedan budgetåret 1954/55. Ur anslaget utgår ersättning åt de svenska författarna för utlåningen genom landsbibliotek, statsunderstödda folkbibliotek samt skolbibliotek av enligt gällande auktorrättsliga lagstiftning rättsskyddade verk av svensk författare. Enligt gällande grunder utgår ersättningen med ett sammanlagt belopp, motsvarande tre öre för varje hemlån och tolv öre per volym av det totala antalet referensböcker som på en gång är i bruk inom här ifrågavarande bibliotek. Av nämnda tre öre per hemlån och tolv öre per referensexemplar tillfaller i regel två öre respektive åtta öre vederbörande författare, medan återstoden i huvudsak går till gemensamma ändamål för de svenska författarna, främst understöd och pensioner. Sedan det sammanlagda belopp som skall utgå ur anslaget fastställts, skall beloppet avsättas till en särskild diversemedelsfond, benämnd Sveriges författarfond.

Fonden förvaltas av statskontoret, medan de till fonden avsatta medlen disponeras av ett särskilt organ, styrelsen för Sveriges författarfond.

Styrelsen för Sveriges författarfond föreslår, att ifrågavarande anslag för nästa budgetår höjes med 200 000 kronor till 1 060 000 kronor. Höjningen betingas, förutom av automatisk utgiftsökning, av ett förslag om särskild ersättning för till svenska språket översatta verk, kostnadsberäknad till 192 000 kronor. Därjämte hemställer styrelsen om uppförande å riksstaten av ett nytt förslagsanslag av 60 000 kronor, avsett till bestridande av styrelsens förvaltningskostnader, vilka för närvarande belastar författarfonden.

Ersättning för översatta verk. Styrelsen framhåller, att den översatta litteraturen för bibliotekspubliken har en betydelse, som väl kan mäta sig med originalverkens. En utvidgning av systemet för biblioteksersättningen till att avse även den översatta litteraturen framstår därför som en angelägen komplettering och en akt av rättvisa. Enligt styrelsens mening är det vidare en betydande kulturell angelägenhet att översättarkåren beredes stöd från det allmännas sida. Efter att ha diskuterat hur ersättningen lämpligast bör utformas förordar styrelsen, att ersättningen tills vidare skall utgå med belopp, motsvarande ett öre per lån samt att beloppet i sin helhet skall tillföras fonden för att användas till allmänna ändamål för översättarna, såsom pensioner, understöd, stipendier och resebidrag. Beträffande detta förslag torde i övrigt få hänvisas till handlingarna i ärendet.

Omkostnadsanslag. Kostnaderna för styrelsens verksamhet bestrides nu ur den del av fonden, som skall användas till allmänna ändamål. Styrelsen anser, att särskilda medel bör anvisas för här avsedda kostnader från och med nästa budgetår. Förslaget motiveras i huvudsak med angelägenheten av att fonden i större utsträckning får möjlighet att tillgodose behovet av understöd och pensioner.

Anslagsberäkning. Av framställningen inhämtas följande:

Under de senaste kalenderåren har antalet boklån i de här ifrågavarande biblioteken utgjort i runt tal:

År	Antal lån	Ökning från föregående år
1952	32 500 000	3 000 000
1953	35 300 000	2 800 000
1954	37 800 000	2 500 000
1955	39 500 000	1 700 000
1956	42 800 000	3 300 000

Såsom styrelsen framhöll i sin anslagsberäkning föregående år kompliceras beräkningarna av en år 1955 vidtagen ändring av redovisningsperioderna, vilket torde vara en av orsakerna till att ökningen 1956 är så stor, efter det att ökningarna de närmast föregående åren visat en fallande tendens. Det är ytterst vanskligt att med ledning av de anförda siffrorna beräkna lånefrekvensen under 1957 och 1958. Ökningen torde med anled-

ning av periodändringen bli något lägre än den för 1956 redovisade och synes kunna med viss sannolikhet beräknas till cirka 2,5 miljoner per år, vilket för 1958 skulle betyda en total utlåningssiffra av cirka 48 miljoner. Därav kan något över 56 procent antagas vara ersättningsberättigade eller cirka 26 900 000. Medelsbehovet för här avsedda ersättning torde därför kunna beräknas till 808 000 kronor. Därtill kommer, liksom föregående år, till ersättning för referensexemplar ett belopp av 60 000 kronor. Vad angår den föreslagna särskilda ersättningen för till svenska språket översatta verk torde den anslagsökning, som därav föranledes, böra beräknas till 192 000 kronor.

I detta sammanhang torde få anmälas, att *fria litterära yrkesutövarnas centralorganisation* (FLYCO) i underdånig skrivelse den 17 april 1957 anhållit, att ersättning för utlåning av böcker genom de offentliga biblioteken måtte beviljas översättare i likhet med svenska originalförfattare. Till stöd för förslaget har anförts i huvudsak följande.

Auktorrättskommittén anför i motiven till sitt 1956 avlämnade lagförslag, att upphovsmannarätt principiellt omfattar även utlåning och att den ordning som har genomförts beträffande författarna har grundats på allmänna rättvise- och skälighetsöverväganden. »Den ledande synpunkten har härvid varit att biblioteksutlåning utgör ett samhälleligt utnyttjande av författarens verk och att det är rimligt, att författarna av staten erhålla skälig ersättning härför», heter det på sid. 246—247 i betänkandet. Kommittén fortsätter på sid. 251: »En särskild fråga är huruvida bearbetare och översättare böra äga rätt till ersättning. För en sådan rätt tala såväl de ovan (sid. 250) anförda skälen om litteraturens knappa villkor i ett litet språkområde som önskvärdheten att förkovra översättarverksamhetens ekonomi och anseende.»

Styrelsen för Sveriges författarfond säger om ersättningsrätten i sitt remissyttrande över auktorrättskommitténs betänkande: »Styrelsen vill särskilt understryka att enligt styrelsens mening samma rätt tillkommer bearbetare och översättare. Styrelsen föreslår att ersättning till dessa i former liknande dem som gälla för författare blir föremål för statsmakternas övervägande.»

I själva verket torde översättarna vara de enda intellektuella arbetare, som aldrig har erhållit något som helst stöd av samhället och dess kulturvårdande myndigheter. De har därför ständigt nödgats arbeta under synnerligen bekymmersamma omständigheter, och deras existensmöjligheter har ytterligare försämrats genom de senaste årens ekonomiska utveckling, eftersom honorarnivån inte ens tillnärmelsevis har anpassats till levnadskostnadernas stegring. Särskilt kvalitetsöversättare som kan och vill åtaga sig de svåraste, mest tids- och kunskapskrävande uppgifterna har härigenom kommit i en mycket prekär situation. För att belysa disproportionen mellan intäkt och arbetsprestation har en högt kvalificerad och rutinerad översättare genom noggranna tidsstudier konstaterat att han i bästa fall kunde förtjäna 3 kronor 50 öre per timme på översättningen av en Faulkner-roman. Exemplet är ingalunda enastående — omräknade i timpenning sjunker honoraren inte sällan till ännu lägre belopp för samma kategori av översättare.

Härtill kommer att bokförläggarna — till skillnad mot Radiotjänst — berövar översättarna upphovsmannarättens förmåner genom sin tvångsvis

genomdrivna praxis, som även fixeras i deras översättarkontrakt. Översättarna ställs inför valet att antingen underteckna dessa och därmed avhända sig sin lagstadgade rätt, eller att gå miste om levebrödet. Förläggarnas praxis innebär, att betalningen utgår med endast ett blygsamt engångshonorar, oberoende av upplagans storlek, och att ingen extra gottgörelse lämnas, då förläggaren säljer översättningen vidare till annat förlag eller publicerar den i nya utgåvor — i stora folkupplagor, i samlingsverk, i följetongform etc. Som exempel kan nämnas att den skicklige översättare som introducerade Marcel Aymé på den svenska bokmarknaden honorerades med inalles 720 kronor för dennes succéroman »Det gröna stoet», vilken först utgavs i omkring 50 000 exemplar och därefter av förläggaren avyttrades till ett annat förlag för utgivning i en populärserie — i 75 000 exemplar.

Såsom fria yrkesutövare har översättare varken pensioner, betalda semestrar eller sjuklöner. På få undantag när finns det heller inga översättarstipendier. Av sina knappa inkomster måste översättarna alltså själva bekosta de fortlöpande studier och de utlandsresor, som är nödvändiga förutsättningar för att de skall kunna hålla en hög kvalitetsnivå — ett mål som måste eftersträvas, inte minst med tanke på översättningslitteraturens viktiga roll i folkbildningens tjänst. Denna roll framgår klart av Författarfondens statistik över biblioteksutlåningen.

Den lämnade redogörelsen torde visa att ersättning för bibliotekslån skulle vara av stor betydelse för översättarna, framför allt då det gäller att förbättra deras möjligheter till vidareutbildning. FLYCO vågar därför hoppas att statsmakterna skall beakta dess vädjan.

Om denna förhoppning infrias, utgår FLYCO från att omhänderhavandet av anslagsmedlen för biblioteksersättning till översättare anförtros åt Sveriges författarfond. FLYCO anser sig icke i detta sammanhang böra framlägga några rekommendationer om medlens fördelning.

Styrelsen för Sveriges författarfond hänvisar i över framställningen avgivet utlåtande till sina anslagsäskanden för budgetåret 1958/59.

Statskontoret, som haft att yttra sig över såväl styrelsens anslagsäskanden som ifrågavarande framställning från nämnda centralorganisation, har anfört följande.

Statskontoret ifrågasätter, huruvida de synpunkter, som legat till grund för statsmakternas beslut att av statsmedel bereda författarna ersättning för biblioteksutlåningen av deras verk, över huvud taget kan motivera, att en motsvarande gottgörelse även skulle beredas översättarna, vilka för sitt arbete erhåller ersättning i ett för allt, oberoende av i vilken utsträckning avsättning vinnes för den översatta boken. Redan av denna anledning är den föreslagna utvidgningen av förevarande ersättningssystem ägnad att ingiva starka principiella betänkligheter. Härtill kommer att ett genomförande av förslaget beräknats medföra en betydande årlig utgiftsökning för statsverket — för budgetåret 1958/59 uppgående till icke mindre än 192 000 kronor. Vid sålunda angivna förhållanden anser sig ämbetsverket icke kunna tillstyrka nu ifrågavarande förslag.

Vad härefter angår yrkandet, att ett särskilt anslag skulle ställas till styrelsens förfogande för bestridande av kostnaderna för administration och statistik, kan statskontoret icke finna, att vad styrelsen härutinnan anfört utgör tillräckliga skäl för en ändrad ordning beträffande finansie-

ringen av berörda kostnader. Framhållas må, att för bestridandet av kostnader för kollektiva ändamål, till vilka bland annat hänföres administrerandet av förevarande ersättningsverksamhet, disponeras — förutom ett belopp, motsvarande ett öre per boklån — även sådana för individuell gottgörelse avsedda medel, vilka till följd av begränsningar i ersättningsrätten icke tages i anspråk för sitt egentliga syfte. Denna omfördelning av anslagsmedlen torde medföra en icke obetydlig ökning av det för kollektiva ändamål avsedda beloppet. Enligt ämbetsverkets mening bör det således icke ifrågakomma, att särskilda medel anvisas för administrationskostnaderna.

I övrigt har framställningen icke föranlett någon erinran från statskontorets sida.

Departementschefen. Jag är icke beredd att tillstyrka föreliggande förslag om biblioteksersättning för översatta verk.

Enligt min mening bör förvaltningskostnaderna för styrelsen för Sveriges författarfond även framdeles bestridas ur den del av fonden, som skall användas till kollektiva ändamål. I likhet med statskontoret kan jag sålunda icke biträda styrelsens förslag om anvisande av särskilda medel för ifrågavarande förvaltningskostnader.

Enligt gällande regler skall ur förevarande anslag för nästa budgetår utgå ersättning till författare för bokutlåningen och för användningen av referensböcker i landsbiblioteken, de statsunderstödda folkbiblioteken samt skolbiblioteken under år 1958. Styrelsens anslagsberäkning i denna del har icke givit mig anledning till erinran. Den förutsedda automatiska utgiftsökningen torde därför böra uppskattas till i avrundat tal 10 000 kronor och anslaget alltså uppföras med 870 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ersättning åt författare för utlåningen av deras verk genom bibliotek* för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 870 000 kronor.

[339] **26. Stipendier åt författare av hög litterär förtjänst.** Genom beslut av 1955 års riksdag (VIII ht p. 374; SU 8 p. 172; Rskr 8) har gällande grunder för dispositionen av det nu å riksstaten uppförda anslaget till Stipendier åt högt förtjänta skönlitterära författare fastställts. Enligt nämnda riksdagsbeslut skall ur anslaget utdelas endast belöningar eller s. k. meritstipendier för högklassigt skönlitterärt skapande. Pensioner och understöd av övervägande social karaktär åt författare skall däremot bestridas med härför tillgängliga medel ur den i nästföregående punkt omnämnda författarfonden. Meritstipendierna utdelas av Kungl. Maj:t efter förslag av styrelsen för denna fond. Det för innevarande budgetår anvisade anslaget av 100 000 kronor har disponerats av Kungl. Maj:t genom beslut den 15 november 1957.

Styrelsen för Sveriges författarfond hemställer att anslaget för nästa

budgetår upptages till oförändrat belopp, 100 000 kronor. Därjämte föreslår styrelsen sådan ändring av grunderna för anslagets disposition, att kretsen av stipendieberättigade utvidgas att omfatta även icke skönlitterära författare. Nämnden anför härom huvudsakligen följande.

En utvidgning av anslagets användningsområde synes styrelsen motiverad bland annat av det system för litterära belöningar av statsmedel som nu tillämpas. I detta system ingår förevarande anslag som det viktigaste ledet. Det uppdelas för närvarande i tio belöningar om vardera 10 000 kronor, kallade statsstipendier. Det är styrelsens önskan, att dessa belöningar — till belopp, som i jämförelse med tidigare praxis får anses betydande — skall få anseende som några av de viktigaste och mest hedrande, som utdelas på området i vårt land, och i varje fall som de förnämsta utgående av statsmedel. Som en komplettering härav använder styrelsen en mindre del av författarfondens »fria» del till belöningar av liknande karaktär, ehuru till mindre belopp, vanligen 5 000 kronor, kallade författarpremier.

Den sålunda tillämpade ordningen är tänkt som ett sammanhängande system. Den lider dock av den inadvertensen, att det viktigaste inslaget, nämligen det här ifrågavarande riksstatsanslaget, är begränsat till skönlitteraturen, medan ingen sådan begränsning gäller för författarfondens del. Detta gör att systemet ter sig något skevt. Enligt styrelsens mening bör begränsningen till skönlitteratur upphävas.

För nutida uppfattning torde det vara naturligt att inte göra en dylik skillnad. Historiskt lär det nog förhålla sig så, att i dessa sammanhang skönlitteraturen stått i förgrunden för intresset, medan andra former av litteratur, såsom essayer och kritik, historia och memoarer, resor och naturskildring, journalistik, kommit i andra planet. Denna rangordning kommer väl alltid att bibehållas i viss mån, men att i princip helt utestänga dessa andra former från statsstipendier och dylikt kan inte vara riktigt. För vår litteraturs och vårt språks vård och utveckling är de senare väl så viktiga.

Författarfondens tillkomst och det sätt, varpå dess styrelse sammansatts, kan ses som ett uttryck för denna ändrade syn på frågan om vad som är belöningsvärd litterär förtjänst. Fondens verksamhet omfattar litterär verksamhet av alla slag, och styrelsen ser utvidgningen av förevarande anslags tillämpningsområde som en konsekvens av detta ställningstagande.

Naturligtvis är det ej fråga om att pruta av på de krav på hög kvalitet, som nu ställes och bör ställas vid valet av statsstipendiater. Det kan väntas, att den föreslagna utvidgningen kommer att tillämpas med försiktighet och att kraven på litterär förtjänst hos icke-skönlitterära kandidater kommer att ställas högt.

Vid bifall till vad styrelsen här hemställt bör anslagets rubrik ändras, förslagsvis till »Stipendier åt författare av hög litterär förtjänst».

Svenska akademien har i avgivet utlåtande tillstyrkt bifall till styrelsens förslag och därvid anfört bland annat följande.

Akademien finner framställningen till alla delar väl motiverad och synnerligen beaktansvärd. Det kan icke råda tvivel om att dessa statliga författarstipendiers värde som belöning eller utmärkelse skulle avsevärt höjas, om litteraturen som huvudbegrepp erhåller en fullt representativ räckvidd och utvidgas att vid sidan av skönlitteraturen även omfatta sådana bety-

delsefulla kategorier som litteraturhistoria, biografi, resebeskrivning, essäistik o. s. v. Dessa kategorier är dessutom alltjämt något missgynnade i fråga om offentligt understöd och erkännande i denna form, medan däremot den rent skönlitterära produktionen för närvarande får anses jämförelsevis väl tillgodosedd från skilda håll. Ur dessa synpunkter vill akademien för sin del livligt förorda den ändring i stipendieutdelningens praxis, som nu föreslås av styrelsen för Sveriges författarfond.

Departementschefen. Såsom framgår av min i det föregående lämnade redogörelse utgår ur här ifrågavarande anslag numera endast s. k. meritstipendier åt skönlitterära författare. Pensioner och understöd av övervägande social karaktär bestrides däremot med härför tillgängliga medel ur Sveriges författarfond. Syftet med anslaget är alltså nu att inom vårt land belöna och därmed även stimulera till högklassigt *skönlitterärt* skapande.

Styrelsen för författarfonden och svenska akademien har enligt min mening anfört vägande skäl för att anslaget omdisponeras så, att ur detsamma framdeles kan utgå meritstipendier även åt andra författare än de skönlitterära. Jag anser mig därför böra tillstyrka det av författarfondens styrelse framlagda förslaget om en utvidgning av kretsen av stipendieberättigade författare. Vid bifall till vad jag förordat torde anslagsrubriken böra ändras till »Stipendier åt författare av hög litterär förtjänst». Stipendierna bör fortfarande utdelas av Kungl. Maj:t.

I vad gäller anslagsbeloppet förordar jag i likhet med författarfondens styrelse oförändrad medelsanvisning, 100 000 kronor.

Under åberopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen.

att till *Stipendier åt författare av hög litterär förtjänst* för budgetåret 1958/59 anvisa ett anslag av 100 000 kronor.

[340] **27. Understöd åt skriftställaren E. H. Thörnberg.** Detta anslag, som utgått alltsedan budgetåret 1936/37, höjdes av riksdagen från och med budgetåret 1955/56 från 4 800 kronor till 6 000 kronor. För nästa budgetår föreslår jag att oförändrat belopp anvisas och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Understöd åt skriftställaren E. H. Thörnberg* för budgetåret 1958/59 anvisa ett anslag av 6 000 kronor.

[341] **28. Statens konstråd**

	Anslag	Nettoutgift
1956/57	13 000	11 843
1957/58 (statsliggaren s. 793)	14 800	
1958/59 (förslag)	14 800	

Under förutsättning att 1948 års konstutrednings i dess betänkande »Konstbildning i Sverige» (SOU 1956: 13) framförda förslag rörande konstnärlig utsmyckning av offentliga byggnader genomföres har *statens konstråd* hemställt om en ökning av medelsanvisningen till konstrådets verksamhet med 34 700 kronor till 49 500 kronor.

Departementschefen. Jag är för närvarande icke beredd att taga ställning till förutberörda, av 1948 års konstutredning framlagda förslag. Vid sådant förhållande torde ifrågavarande anslag för nästa budgetår böra uppföras med oförändrat belopp, 14 800 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Statens konstråd* för budgetåret 1958/59 anvisa ett anslag av 14 800 kronor.

[342] 29. Konstnärlig utsmyckning av statliga byggnader

	Anslag	Nettoutgift
1956/57	200 000	282 795
1957/58 (statsliggaren s. 793)	200 000	
1958/59 (förslag)	200 000	

Statens konstråd hemställer, att detta reservationsanslag för nästa budgetår höjes med 150 000 kronor till 350 000 kronor.

Konstrådet erinrar i sina anslagsäskanden för nästa budgetår om att rådet biträtt 1948 års konstutrednings förslag om återupplivande av den av riksdagen år 1937 godkända principen, att vid beviljande av medel till statliga byggnader skulle i anslaget inbegripas ett för konstnärlig utsmyckning avsett belopp, i allmänhet icke understigande en procent av byggnadskostnaderna. Vidare skulle enligt konstutredningens förslag bidrag av statsmedel utgå till konstnärlig utsmyckning av jämväl vissa andra offentliga byggnader. Konstrådet anser tiden vara inne för statsmakterna att taga ställning till ifrågavarande förslag. Även om förslag förelägges 1958 års riksdag och då godtages, bör emellertid den nuvarande formen för finansieringen av de statliga byggnadernas konstnärliga utsmyckning bibehållas under nästkommande budgetår. Enligt konstrådet skulle i annat fall medel helt komma att saknas till sådan utsmyckning av den årgång statliga byggnader, varom beslut kan komma att fattas vid 1958 års riksdag.

Beträffande anslagsbehovet uttalar konstrådet, att enligt rådets uppfattning det årliga anslaget till konstnärlig utsmyckning av statliga byggnader i nuvarande kostnadsläge ingalunda vore för högt tilltaget, om det uppginge till 500 000 kronor. Konstrådet förordar, att som en övergång till den av konstutredningen föreslagna ordningen anslaget höjes till 350 000 kronor.

Departementschefen. Då jag icke anser mig kunna tillstyrka någon ökning av medelsanvisningen under förevarande anslag, förordar jag, att anslaget för nästa budgetår uppföres med oförändrat belopp, 200 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Konstnärlig utsmyckning av statliga byggnader* för budgetåret 1958/59 anvisa ett reservationsanslag av 200 000 kronor.

[343] **30. Teaterrådet.** Till bestridande av kostnaderna för teaterrådets verksamhet har för innevarande budgetår under förevarande anslagsrubrik anvisats ett förslagsanslag av 10 000 kronor. Tidigare bestreds ifrågavarande kostnader från departementets kommittéanslag.

Teaterrådet föreslår, att anslaget för nästa budgetår uppföres med oförändrat belopp.

Departementschefen. I enlighet med teaterrådets framställning bör detta förslagsanslag för nästa budgetår uppföras med oförändrat belopp, 10 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Teaterrådet* för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 10 000 kronor.

[344] **31. Bidrag till samfundet De nio.** Detta anslag torde för nästa budgetår i enlighet med en av samfundet gjord framställning böra uppföras med oförändrat belopp, 10 000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till samfundet De nio* för budgetåret 1958/59 anvisa ett anslag av 10 000 kronor.

[345] **32. Sveriges deltagande i det s. k. tredje internationella geofysiska året**

	Anslag	Nettoutgift
1954/55	15 000	15 000
1955/56	300 000	150 000
1956/57	240 000	4 233
1957/58 (statsliggaren s. 794)	315 000	
1958/59 (förslag)	30 000	

Detta reservationsanslag har varit uppfört å riksstaten sedan budgetåret 1954/55. Under anslaget har hittills anvisats sammanlagt 870 000 kronor. — Med det tredje internationella geofysiska året menas de till åren 1957—58 samordnade stora internationella forskningarna inom geofysiken. Sveriges deltagande omfattar bland annat en expedition till Spetsbergen, temporär intensifiering av observationstjänsten vid Stockholms

observatoriums permanenta solstation på Capri samt komplettering av observationerna av jonosfär och kosmisk strålning inom Sverige.

I det förslag rörande Sveriges deltagande, som svenska nationalkommittén för geodesi och geofysik framlade i skrivelse den 21 oktober 1954 (se 1955 års åttonde huvudtitel, s. 712 ff.), beräknades medelsbehovet för budgetåren 1955/59 till 990 000 kronor. Vid anmälan av denna anslagsfråga uttalade dåvarande chefen för ecklesiastikdepartementet, att han icke i och för sig ifrågasatte någon ändring i programmet, men betonade vikten av att de möjligheter till besparingar, som kunde föreligga, också tillvaratoges. Med hänsyn härtill och till att även andra medel borde kunna påräknas för ändamålet ansåg sig departementschefen icke böra räkna med större sammanlagd medelsanvisning under förevarande anslag än 750 000 kronor. Med skrivelse den 15 augusti 1955 framlade nationalkommittén förnyade kostnadsberäkningar, slutande på en totalkostnad av 750 000 kronor. Härutöver ansåg emellertid nationalkommittén nödvändigt att beräkna en förhöjning av lönekostnaderna med sammanlagt 29 200 kronor. Under hänvisning till nyssnämnda uttalande ansåg sig departementschefen dock icke böra tillstyrka någon uppräkning av den totala medelsanvisningen för ifrågavarande ändamål (se 1956 års åttonde huvudtitel, s. 758 ff.). Sedermera meddelade nationalkommittén i skrivelse den 9 juli 1956, att en utvidgning av programmet för Sveriges deltagande vore önskvärd för att tillfredsställande observationsmaterial skulle kunna erhållas. För att genomföra denna utvidgning av programmet äskade nationalkommittén 280 000 kronor utöver förutnämnda belopp av 750 000 kronor. I 1957 års statsverksproposition ansåg sig departementschefen dock icke kunna biträda nationalkommitténs önskemål i vidare mån än att han föreslog, att den totala medelsanvisningen under förevarande anslag höjdes med 150 000 kronor till 900 000 kronor. Detta förslag godtogs av riksdagen.

Svenska nationalkommittén för geodesi och geofysik hemställer i sina anslagsäskanden för nästa budgetår om anvisande av återstoden, 30 000 kronor, av den godkända totala medelsanvisningen av 900 000 kronor. Därjämte anmäler nationalkommittén ett ytterligare medelsbehov av 469 000 kronor, vilket belopp avses för sammanställning, arkivering och bearbetning av under geofysiska året insamlade data. Beloppet föreslås uppdelat på de närmast kommande två budgetåren och för nästa budgetår hemställes om anvisande av 251 000 kronor. För budgetåret 1958/59 äskar alltså nationalkommittén sammanlagt (30 000 + 251 000 =) 281 000 kronor.

Beträffande beräkningen m. m. av förutnämnda belopp av 469 000 kronor torde få hänvisas till nationalkommitténs anslagsäskanden.

Vetenskapsakademien, statens naturvetenskapliga forskningsråd och statens tekniska forskningsråd tillstyrker samtliga nationalkommitténs framställning.

Departementschefen. Såsom framgått av den lämnade redogörelsen räknades ursprungligen med en total medelsanvisning under ifrågavarande anslag av 750 000 kronor. Sedan svenska nationalkommittén för geodesi och geofysik funnit en utökning av programmet för Sveriges deltagande i det tredje internationella geofysiska året önskvärd för att tillfredsställande observationsmaterial skulle kunna erhållas och med anledning härav begärt en betydande utvidgning av den tidigare fastställda anslagsramen, tillstyrkte dåvarande departementschefen i 1957 års statsverksproposition en ökning av nämnda anslagsram med 150 000 kronor till 900 000 kronor. Av sistnämnda belopp återstår att anvisa 30 000 kronor.

Nationalkommittén har i sina anslagsäskanden för nästa budgetår ånyo hemställt om en betydande utvidgning av anslagsramen, denna gång med icke mindre än 469 000 kronor. Detta belopp avses för bestridande av kostnaderna för sammanställning, arkivering och bearbetning av under det geofysiska året insamlade data. Ehuru jag är fullt medveten om att nyssnämnda åtgärder är erforderliga för att de gjorda forskningsinsatserna under det geofysiska året skall kunna till fullo utnyttjas, är jag dock icke beredd tillstyrka, att anslagsramen nu återigen utvidgas med ett betydande belopp. För erhållande av behövliga medel för här avsedda ändamål torde nationalkommittén i stället böra hänvända sig till vederbörande forskningsråd. Jag vill i detta sammanhang erinra om att jag i det föregående vid behandlingen av forskningsanslagen tillstyrkt avsevärda förstärkningar av den statliga anslagsgivningen till forskningen.

Förevarande anslag torde för nästa budgetår böra uppföras med 30 000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Sveriges deltagande i det s. k. tredje internationella geofysiska året* för budgetåret 1958/59 anvisa ett reservationsanslag av 30 000 kronor.

N. Diverse

[346] **1. Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Slottsbyggnadernas delfond. 2. Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Byggnadsstyrelsens delfond. 3. Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Uppsala universitets delfond. 4. Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Lunds universitets delfond.** Anslagen är nu uppförda med respektive 29 000 kronor, 12 339 000 kronor, 1 488 000 kronor och 1 136 000 kronor. Under åberopande av vad chefen för finansdepartementet vid anmälan av för flera huvudtitlar gemensamma frågor anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för budgetåret 1958/59 anvisa

a) till *Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Slottsbyggnadernas delfond* ett förslagsanslag av 29 000 kronor;

b) till *Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Byggnadsstyrelsens delfond* ett förslagsanslag av 13 779 000 kronor;

c) till *Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Uppsala universitets delfond* ett förslagsanslag av 1 560 000 kronor;

d) till *Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Lunds universitets delfond* ett förslagsanslag av 1 193 000 kronor.

[347] **5. Ersättning till domänverkets fond för upplåten mark.** Detta anslag är för innevarande budgetår under rubriken Ersättning till statens domäners fond för upplåten mark uppfört med 23 900 kronor. Under åberopande av vad chefen för finansdepartementet under rubriken För flera huvudtitlar gemensamma frågor anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ersättning till domänverkets fond för upplåten mark* för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 24 000 kronor.

[348] **6. Sveriges anslutning till vissa internationella vetenskapliga sammanslutningar**

	Anslag	Nettoutgift
1956/57	24 000	33 092
1957/58 (statsliggaren s. 795)	37 000	
1958/59 (förslag)	37 000	

Vetenskapakademien har i sina anslagsäskanden anmält, att årsavgiften till internationella unionen för kristallografi ändrats från 20 pund sterling till 60 dollars. Tillika har akademien anhållit, att i de fall, då höjningar av årsavgifter komme att ske, medel måtte få tagas i anspråk härför ur detta anslag. Akademien har vidare hemställt, att medel måtte anvisas såsom bidrag till de olika nationalkommittéernas utgifter för expenser (skrivhjälp, papper, porton, telefon m. m.) med 1 000 kronor för varje kommitté samt såsom bidrag till bestridande av resekostnader för svenska representanter vid deltagande i ifrågavarande sammanslutningars sammanträden med 1 500 kronor.

Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien har gjort framställning om oförändrat anslag för svensk anslutning till Union académique internationale. *Riksföreningen mot cancer* har likaledes hemställt om oförändrad medelsanvisning för årsavgiften till Union Internationale contre le Cancer. *Svenska nationalkommittén för hushållsundervisning,* som nu åtnjuter bidrag med 1 500 kronor till bestridande av nationalkommitténs årsavgift till internationella förbundet för hushållsundervisningens befrämjande och till kommitténs utgifter i övrigt för budgetåret 1957/58, hemställer om oförändrat anslag.

Svenska kommittén för internationellt historiskt samarbete har gjort framställning om ett anslag av 1 500 kronor till årsavgiften till Comité international des sciences historiques och till kommitténs utgifter i övrigt för budgetåret 1958/59.

Departementschefen. Vetenskapsakademiens förnyade förslag att medel måtte beräknas till de olika nationalkommittéernas utgifter för expenser är jag icke beredd att tillstyrka. Anslaget torde med hänsyn härtill för nästa budgetår kunna uppföras med oförändrat belopp. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Sveriges anslutning till vissa internationella vetenskapliga sammanslutningar* för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 37 000 kronor.

[349] **7. Bidrag till svenska institutet i Rom m. m.** Detta anslag är nu uppfört med 106 000 kronor och disponeras på sätt framgår av statsliggaren, s. 796.

I sina anslagsäskanden för nästa budgetår hemställer *institutets styrelse* om höjning av anslaget med 13 800 kronor enligt följande sammanställning.

1. Höjning av föreståndarens avlöning (nu 21 780)	4 820
2. Höjning av arvodet åt bibliotekarie, tillika sekreterare (nu 13 470)	3 000
3. Höjning av anslagsposten till expenser och övriga utgifter (nu 32 950)	6 000
Summa ökning (avrundat)	13 800

Av handlingarna i ärendet framgår bland annat följande.

1. Föreståndarens avlöning har sedan budgetåret 1955/56 utgått med 21 780 kronor. De senare åren har levnadskostnaderna i Italien fortsatt att öka. Den officiella indexhöjningen uppgår för tiden juni 1955—juni 1957 till 12,32 procent. Till innehavare av docentbefattning vid universiteten utgår från och med den 1 juli 1957 lön i Ae 24, motsvarande i ortsgrupp 5 en årslön av 25 836 kronor. Fr. o. m. den 1 januari 1958 beräknas denna avlöning komma att höjas med 3 procent och kommer alltså att belöpa sig till i runt tal 26 600 kronor. Föreståndarens avlöning ligger alltså under avlöningen för innehavare av docentbefattning med icke mindre än i runt tal 4 800 kronor. På innehavaren av föreståndarbefattningen måste ställas höga vetenskapliga krav (minst docentkompetens). Härtill kommer, att han måste besitta egenskaper och erfarenheter, som gör honom väl skickad att företräda vårt land i hans ämnesområde berörande internationella sammanhang. Styrelsen finner för sin del rimligt, att föreståndarens avlöning i varje fall jämställes med de löneförmåner, som från och med nästa budgetår kommer att utgå till innehavare av docentbefattning.

2. Såsom arvode till bibliotekarien utgår sedan budgetåret 1955/56 ett belopp av 13 470 kronor. Från och med den 1 juli 1957 tjänstgör bibliotekarien jämväl som intendent. Då styrelsen anser det angeläget att bibliotekariens avlöning står i någorlunda rimlig proportion till de arbetsuppgifter, som åvilar honom, hemställer styrelsen att bibliotekariens arvode från och med nästa budgetår ökas med 3 000 kronor till 16 470 kronor (motsvarande i stort sett avlöning till tjänsteman i Ae 15).

3. Lönerna till vaktmästarna, vilka bestrids av medel å denna post, uppgår sammanlagt till omkring 11 000 kronor för år, motsvarande en tredjedel av anslaget till expenser och övriga utgifter.

Föreståndaren har för styrelsen framhållit nödvändigheten av att lönerna till denna personal följer den allmänna lönestegring, som ägt rum i Italien.

Det ur statsmedel beviljade beloppet till expenser och övriga utgifter täcker allenast cirka 55 à 60 procent av de verkliga kostnaderna. Bristen — uppgående till i medeltal omkring 22 000 kronor — har täckts genom ianspråktagande av donationsmedel. Svårigheterna för institutet att erhålla tillskott ur donationsmedel blir alltmera markerade.

Departementschefen. Med hänsyn till vad som anförts till stöd för en höjning av, bland annat, föreståndarens avlöning anser jag mig böra föreslå, att förevarande anslag för nästa budgetår uppföres med 110 000 kro-

nor, innebärande en anslagshöjning med 4 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till svenska institutet i Rom m. m* för budgetåret 1958/59 anvisa ett anslag av 110 000 kronor.

[350] **8. Skandinavisk bibliotekarie vid nordiska avdelningen av S:te Geneviève-biblioteket i Paris m. m.** Detta anslag, som för innevarande budgetår är uppfört med 7 000 kronor, disponeras på följande sätt:

1. Bidrag med 350 kronor för månad till avlönande av skandinavisk (dansk) bibliotekarie vid nordiska avdelningen vid S:te Geneviève-biblioteket i Paris	4 200
2. Anskaffande av svensk litteratur åt omförmälda avdelning	2 800
Summa kronor	7 000

Riksbibliotekarien hemställer om oförändrat anslag för nästa budgetår.

Departementschefen. I enlighet med riksbibliotekariens förslag föreslår jag, att förevarande anslag uppföres med oförändrat belopp. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Skandinavisk bibliotekarie vid nordiska avdelningen av S:te Geneviève-biblioteket i Paris m. m.* för budgetåret 1958/59 anvisa ett anslag av 7 000 kronor.

[351] **9. Bidrag till avlöning av föreståndare för svenska studenthemmet i Paris.** Anslaget har från och med budgetåret 1953/54 höjts med 1 500 kronor till 10 500 kronor. Med sistnämnda belopp bör anslaget uppföras även för nästa budgetår. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till avlöning av föreståndare för svenska studenthemmet i Paris* för budgetåret 1958/59 anvisa ett anslag av 10 500 kronor.

[352] **10. Främjande av internationellt-kulturellt samarbete.** Till detta ändamål är nu uppfört ett reservationsanslag av 375 000 kronor. Därav har, såsom framgår av s. 797 f. i statsliggaren, 209 685 kronor anvisats såsom bidrag till vissa grenar av svenska institutets verksamhet, nämligen 169 835 kronor för sammanlagt 38 stipendier till studerande från vissa främmande länder för studier i Sverige, 33 400 kronor till lönefyllnad åt av institutet avlönade svenska universitetslektorer i utlandet och 6 450 kronor till föreläsarutbyte med vissa länder. Vidare utgår från förevarande anslag 18 000 kronor till Sverige-Amerika stiftelsen för stipendier åt tre amerikanska och en kanadensisk studerande för studier vid svenska universitet och högskolor samt 25 000 kronor till Tessinsällskapet såsom bidrag till Institut Tessin i Paris. I övrigt disponeras anslaget av

Kungl. Maj:t dels till reseunderstöd och studiestipendier för såväl svenskar som utlänningar, dels ock till ett allsidigt främjande av internationellt-kulturellt samarbete även på annat sätt.

Styrelsen för svenska institutet hemställer för nästa budgetår om en höjning av anslaget med 89 200 kronor enligt följande sammanställning.

1. Sex nya stipendier, varav två för folkhögskoleungdom från Storbritannien och Västtyskland	35 200
2. Ökat bidrag till lektoratsverksamheten, främst i Förenta staterna, Västtyskland och Schweiz	53 000
3. Föreläsarutbyte	1 000
Summa ökning	89 200

Departementschefen. Förevarande anslag har för innevarande budgetår höjts med 100 000 kronor till 375 000 kronor. För nästa budgetår ifrågasätter jag icke någon ändring av anslagets belopp. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Främjande av internationellt-kulturellt samarbete* för budgetåret 1958/59 anvisa ett reservationsanslag av 375 000 kronor.

[353] **11. Främjande av nordiskt-kulturellt samarbete.** Detta anslag är för innevarande budgetår uppfört med 300 000 kronor och disponeras på följande sätt (statsliggaren s. 798):

1. Nordiska docentstipendier	40 200
2. Bidrag till svenska kommittén för nordiskt-akademiskt samarbete	25 000
3. Bidrag till svenska föreningen Norden för lektoratsverksamhet	80 000
4. Bidrag till svenska föreningen Norden för lärarutbyte inom det allmänna skolväsendet, abnormundervisningsväsendet och folkhögskolorna mellan Sverige, Norge, Danmark och Finland	20 000
5. Anordnande av nordiskt-akademiskt lärarutbyte	1 000
6. Bidrag till Nordens skolresetjänst för främjande av skolresor och skolungdomsutbyten mellan de nordiska länderna	5 000
7. Bidrag till gemensam nordisk journalistutbildning	17 300
8. Bidrag till vetenskapsakademien för bestridande av vissa kostnader förenade med det nordiska samarbetet på marinbiologiens område	13 100
9. Till Kungl. Maj:ts disposition	98 400
Summa kronor	300 000

Svenska kommittén för nordiskt-akademiskt samarbete har hemställt om höjning av posten 2 med 20 000 kronor. Den begärda ökningen avser

delposten till bidrag till anordnande av gruppresor för studerande vid svenska universitet och högskolor till de övriga nordiska länderna. *Föreningen Nordens centralstyrelse* har anhållit om oförändrat anslag under anslagsposten 3. Härjämte har centralstyrelsen begärt ökning av anslagsposten 4 med 17 500 kronor för möjliggörande av ökat lärarutbyte och höjning av till deltagarna i utbytet utgående traktamenten. *Styrelsen för Nordens skolresetjänst* har hemställt om oförändrad medelsanvisning under posten 6.

Professor emeritus J. Runnström, ordförande i *Nordiska kollegiet för marinbiologi,* har hemställt, att i enlighet med Nordiska rådets rekommendation vid dess fjärde session i januari—februari 1956 ett belopp av 10 000 kronor anvisas såsom Sveriges bidrag till ordnande av internordiska kurser i marinbiologi. För närmare upplysning om ifrågavarande nordiska samarbete på marinbiologiens område hänvisas till tillägg 2 till den av Nordiska kulturkommissionen vid Nordiska rådets fjärde session avgivna berättelsen (Nordiska rådet Sag C 2).

Departementschefen. Detta anslag har för innevarande budgetår höjts med 50 000 kronor till 300 000 kronor. Anslaget torde jämväl för nästa budgetår böra uppföras med sistnämnda belopp. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela bestämmelser i fråga om dispositionen av anslaget, varjämte Kungl. Maj:t alltjämt bör äga besluta angående dispositionen av uppkomna eller uppkommande reservationer å de olika anslagsposterna.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Främjande av nordiskt-kulturellt samarbete* för budgetåret 1958/59 anvisa ett reservationsanslag av 300 000 kronor.

[354] **12. Kostnader för Sveriges medlemskap i Unesco.** Detta anslag är nu uppfört med 780 000 kronor och disponeras på följande sätt:

1. Årsbidrag till Unesco	670 000
2. Deltagande i konferenser m. m. anordnade av eller i samband med Unesco	20 000
3. Svenska Unescorådets verksamhet	90 000
Summa kronor	780 000

Den för innevarande budgetår fastställda staten för svenska Unescorådet återfinnes å s. 802 i statsliggaren.

Svenska Unescorådet hemställer, att anslaget för nästa budgetår höjes med 224 000 kronor till 1 004 000 kronor, och beräknar därvid medelsbehovet på sätt framgår av efterföljande sammanställning.

1.	Årsbidrag till Unesco	830 000
2.	Kostnader för deltagande i generalkonferensens sammanträde år 1958	30 000
3.	Kostnader för deltagande i konferenser m. m. anordnade av eller i samband med Unesco	20 000
4.	Kostnader för medverkan i vissa med Unesco samarbetande internationella organisationer och i av dessa anordnade konferenser m. m. (ny anslagspost)	15 000
5.	Kostnader för svenska Unescorådets verksamhet	109 000
	Summa kronor	1 004 000

Av handlingarna inhämtas bland annat följande.

1. Sveriges bidragskvot har för åren 1957 och 1958 fastställts till 1,37 procent mot tidigare 1,23 procent.

2. Unescos generalkonferens sammanträder enligt stadgan endast vartannat år. Sammanträdet år 1958 kommer att äga rum i Paris i november och december.

4. Från den föreslagna nya posten skall bestridas kostnaderna för Sveriges medverkan i bland annat den internationella konstnärsorganisationen, det internationella teaterinstitutet och det internationella musikrådet, till vilka sammanslutningar Sverige anslutit sig under de senaste åren. Kostnaderna i samband härmed har hittills delvis bestritts från posten till kostnader för deltagande i konferenser m. m. anordnade av eller i samarbete med Unesco, vilket avsevärt minskat möjligheterna för Sverige att sända svenska representanter till dylika konferenser m. m. inom andra Unescos verksamhetsområden.

5. Den för innevarande budgetår av Kungl. Maj:t fastställda staten slutar på 97 300 kronor. Unescorådet föreslår, att posten ökas med 11 700 kronor enligt följande sammanställning.

Kanslipersonal (nu 61 500)	+ 5 300
Upplysningsverksamhet (nu 7 000)	+ 3 000
Expenser (nu 10 500)	+ 1 900
Mottagande av utländska studiegrupper och besökare (nu 0)	+ 1 500
	+ 11 700

Beträffande delposten till kanslipersonal föreslår rådet en höjning med 5 300 kronor för att möjliggöra anställande av en biträdande sekreterare på heltid. Den under delposten till upplysningsverksamhet föreslagna höjningen avses skola bidraga till rådets möjligheter att i större utsträckning tillmötesgå det årligen växande antalet framställningar om upplysningsmaterial och andra former av information om Unescos och andra FN-organs verksamhet. Genom ökningen av rådets verksamhet och genom prissteg-ringar under de senaste åren erfordras en höjning av rådets anslag till expenser med 1 900 kronor.

Departementschefen. För årsbidrag till Unesco torde i enlighet med rådets förslag böra beräknas 830 000 kronor. Till kostnaderna för Sveriges deltagande i generalkonferensens sammanträde år 1958 bör upptagas ett

belopp av 30 000 kronor. Till bestridande av kostnaderna för deltagande i av Unesco anordnade internationella konferenser m. m. beräknar jag oförändrat belopp, 20 000 kronor. Rådets förslag om anvisande av särskilda medel till kostnader för medverkan i vissa med Unesco samarbetande internationella organisationer och i av dessa anordnade konferenser m. m. anser jag mig icke böra biträda. Staten för Unesco-rådet slutar nu på 97 300 kronor. Detta belopp torde på grund av ökade expenskostnader böra uppräknas med 700 kronor till 98 000 kronor. Liksom hittills bör stat för Unescorådet få fastställas av Kungl. Maj:t.

Vid bifall till vad jag förordat torde förevarande förslagsanslag för nästa budgetår böra upptagas med 978 000 kronor, vilket innebär en höjning med 198 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kostnader för Sveriges medlemskap i Unesco* för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 978 000 kronor.

[355] **13. Bidrag till bestridande av kostnader för vissa internationella kongresser i Sverige.** Detta anslag är för innevarande budgetår uppfört med 250 000 kronor (statsliggaren s. 802). Beloppet avser bidrag till åtta kongresser, av vilka fem hållits år 1957, två skall hållas år 1958 och en år 1960.

Bidrag har nu äskats för följande kongresser.

1.	Sjunde internationella mikrobiologikongressen i Stockholm år 1958 (fortsatt bidrag)	80 000
2.	Nittonde internationella geografkongressen i Norden år 1960 (fortsatt bidrag)	25 000
3.	Åttonde nordiska geologmötet i Stockholm år 1958	11 600
4.	Internationell kongress i internationell rätt i Uppsala och Stockholm år 1958	38 400
5.	Femte internationella kongressen för socialskydd i Stockholm år 1958	55 400
6.	Nordiska gynekologkongressen i Stockholm år 1958	20 000
7.	Tolfte nordiska patologkongressen i Göteborg år 1959	20 000
8.	Andra internationella symposiet för röntgenmikroskopi och röntgenmikroanalys i Stockholm år 1959	20 000
9.	Internationellt symposium i samband med internationella kommissionens för optik femte konferens i Stockholm år 1959	44 500
10.	The International Council of Museums' femte konferens i Stockholm år 1959	60 000
11.	Elfte internationella historikerkongressen i Stockholm år 1960 (sammanlagt äskas ett bidrag av 175 000 kronor)	25 000
	Summa kronor	399 900

Statskontoret beräknar bidragen till sjunde internationella mikrobiologikongressen och till nittonde internationella geografkongressen till 50 000 respektive 25 000 kronor. Beträffande övriga aktualiserade kongresser ifrågasätter ämbetsverket till en början, huruvida i nuvarande budgetära läge utrymme kan anses föreligga för statliga bidrag överhuvudtaget till dessa kongresser. Då man i vart fall endast torde kunna räkna med begränsad medelsanvisning under förevarande anslag, lärer bidrag knappast böra ifrågakomma för andra kostnader än för sekretariat, föreläsningsarvoden och lokalhyror. Ett bidragsbelopp å förslagsvis 85 000 kronor föreställer sig statskontoret därvid såsom lämpligt avvägt. Med beaktande av en reservation å anslaget av i runt tal 11 100 kronor håller statskontoret före, att förevarande anslag bör för budgetåret 1958/59 kunna uppföras med ett till i runt tal (75 000 + 85 000 — 11 100 =) 150 000 kronor nedräknat belopp.

Universitetskanslern framhåller att det — från de synpunkter kanslern har att företräda — synes motiverat, att anslag av statsmedel anvisas till ifrågavarande kongresser, med undantag dock för kongressen i internationell rätt. För kongresser, planerade att hållas under år 1958 och första halvåret 1959, bör statsbidrag ställas till förfogande under nästa budgetår. För optiksymposiet och museikonferensen, vilka är avsedda att äga rum under senare halvåret 1959, bör anslagsberäkningen uppdelas på budgetåren 1958/59 och 1959/60. Bidraget till historikerkongressen torde kunna uppdelas på tre budgetår.

Departementschefen. För bidrag till bestridande av kostnader för vissa internationella kongresser i Sverige har för nästa budgetår äskats ett belopp av 399 900 kronor. För egen del anser jag mig böra förorda en medelsanvisning av 250 000 kronor.

Enligt min mening bör det i fortsättningen ankomma på Kungl. Maj:t att meddela bestämmelser om den närmare dispositionen av de för ifrågavarande ändamål anvisade medlen, varjämte Kungl. Maj:t bör äga besluta angående dispositionen av uppkomna eller uppkommande reservationer å anslaget. Jag räknar med att det härigenom skall finnas bättre möjligheter att undvika sådana kraftiga nedskärningar av bidragsäskanden, som eljest under vissa budgetår kan behöva företagas på grund av icke önskvärd anhopning av bidragsansökningar.

Vid anmälan i fjol av frågan om bidrag till bestridande av kostnaderna för sjunde internationella mikrobiologikongressen och nittonde internationella geografkongressen tillstyrktes för den förstnämnda kongressen ett totalt bidragsbelopp av 80 000 kronor och för den sistnämnda ett totalt bidragsbelopp av 175 000 kronor. För innevarande budgetår anvisades respektive 30 000 kronor och 25 000 kronor. Återstående belopp för mikrobiologikongressen, 50 000 kronor, torde böra utgå ur förevarande anslag för

nästa budgetår. Även för den fortsatta bidragsgivningen till geografkongressen bör detta anslag tagas i anspråk.

Vid bifall till vad jag nu förordat torde förevarande anslag för nästa budgetår böra uppföras med 250 000 kronor eller med samma belopp som för innevarande budgetår. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till bestridande av kostnader för vissa internationella kongresser i Sverige* för budgetåret 1958/59 anvisa ett reservationsanslag av 250 000 kronor.

[356] **14. Kommittéer och utredningar genom sakkunniga**

	Anslag	Nettoutgift
1954/55	850 000	645 275
1955/56	600 000	871 748
1956/57	750 000[1]	1 025 648
1957/58 (statsliggaren s. 803)	750 000	
1958/59 (förslag)	1 250 000	

Till förevarande ändamål anvisades för budgetåret 1956/57 anslag å sammanlagt 750 000 kronor. Medelsåtgången under samma budgetår uppgick till i runt tal 1 025 000 kronor. Reservationen å anslaget utgjorde vid ingången av innevarande budgetår omkring 56 000 kronor. För sistnämnda budgetår är förevarande anslag uppfört med likaledes 750 000 kronor. Då kommittékostnaderna även för de närmast följande åren torde komma att bli avsevärda, bland annat med hänsyn till de höjda kommittéarvodena och till den av 1957 års riksdag beslutade löneplansrevisionen, anser jag mig icke kunna förorda, att förevarande anslag för nästa budgetår beräknas till lägre belopp än 1 250 000 kronor, vilket innebär en höjning med 500 000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kommittéer och utredningar genom sakkunniga* för budgetåret 1958/59 anvisa ett reservationsanslag av 1 250 000 kronor.

[357] **15. Extra utgifter.** Detta anslag är nu uppfört med 300 000 kronor. Nettoutgiften å anslaget utgjorde enligt budgetredovisningen för sistförflutna budgetår, då anslagssumman var 280 000 kronor, 272 944 kronor. Anslaget belastas regelmässigt av vissa årligen återkommande utgifter av skilda slag, vilka icke ansetts vara av sådan natur, att särskilda anslagsmedel för ändamålet bort anvisas under åttonde huvudtiteln, och därjämte av en mängd tillfälliga utgifter av engångsanslags karaktär, ofta av så

[1] Härav å tilläggsstat II 150 000 kronor.

brådskande art eller av sådan beskaffenhet, att riksdagens medverkan icke ansetts böra ifrågasättas. För nästa budgetår räknar jag med en ökad belastning å anslaget för tillgodoseende av vissa ändamål, för vilka särskilda anslag icke ansetts böra upptagas i riksstaten. Med hänsyn härtill anser jag mig böra för nästa budgetår föreslå en höjning av anslaget med 30 000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Extra utgifter* för budgetåret 1958/59 anvisa ett reservationsanslag av 330 000 kronor.

Sammanfattning

Huvudtitelns slutsumma, i den av 1957 års riksdag godkända riksstaten utgörande 1 331 123 300
skulle vid bifall till de i det föregående framställda förslagen för budgetåret 1958/59 komma att uppgå till 1 561 429 300
innebärande en höjning med 230 306 000

Förändringar inom huvudtitelns avdelningar framgår av följande sammanställning:

Avdelning	Anvisat 1957/58	Äskat 1958/59	Ökning eller minskning
A. Ecklesiastikdepartementet	1 543 500	1 919 500	+ 376 000
B. Arkiv, bibliotek och museer	8 242 300	9 379 600	+ 1 137 300
C. Kyrkliga ändamål	6 692 300	6 432 000	— 260 300
D. Akademier m. m.	5 569 200	6 494 000	+ 924 800
E. Universiteten, den medicinska undervisningen m. m.	91 856 700	119 028 100	+ 27 171 400
F. Tekniska högskolor	26 735 800	33 886 300	+ 7 150 500
G. Skolöverstyrelsen, anstalter för lärarutbildning m. m.	38 266 900	51 107 100	+ 12 840 200
H. Allmänna läroverken m. m.	280 381 500	335 503 900	+ 55 122 400
I. Folkskoleväsendet m. m. .	732 148 500	830 071 800	+ 97 923 300
J. Yrkesundervisningen	77 396 900	95 397 300	+ 18 000 400
K. Folkbildningsåtgärder i övrigt	25 994 200	31 332 600	+ 5 338 400
L. Gymnastiska centralinstitutet m. m.	765 500	773 500	+ 7 800
M. Understöd åt vetenskap, vitterhet och konst m. m.	17 598 400	19 871 100	+ 2 272 700
N. Diverse	17 931 400	20 232 500	+ 2 301 100
Summa kronor	1 331 123 300	1 561 429 300	+ 230 306 000

Åttonde huvudtiteln föreslås alltså för budgetåret 1958/59 höjd med i runt tal 230,3 miljoner kronor. De automatiska utgiftsstegringarna beräknas utgöra omkring 203,8 miljoner kronor. De beror till största delen på 1957 års löneplansrevision, 1957 och 1958 års höjning av den allmänna lönenivån samt skolväsendets utveckling på grund av elevantalets ökning.

I förutnämnda belopp av 203,8 miljoner kronor har även inräknats erforderliga medelsanvisningar för effektuerande av vissa tidigare principbeslut från statsmakternas sida, bland annat angående den medicinska högskolan i Umeå, länsskolnämnderna, vissa förstärkningsanordningar i folkskolans undervisning samt höjning av statsbidragen till folkhögskolorna.

Den icke-automatiska höjningen av utgifterna under åttonde huvudtiteln beräknas utgöra i runt tal 26,5 miljoner kronor. Höjningen faller till största delen på den högre undervisningen och forskningen. I nyssnämnda belopp av 26,5 miljoner kronor ingår sålunda bland annat preliminärt beräknade medel för kostnader under nästa budgetår för genomförande av de förslag, som avses skola i särskild proposition framläggas i anledning av 1955 års universitetsutrednings betänkande om den akademiska undervisningen och forskarrekryteringen.

Beträffande icke-automatiska utgiftsökningar i övrigt samt vissa andra förslag av mera allmänt intresse torde här få anges följande.

För årets riksdag framlägges förslag om inrättande av ett stort antal professurer och andra högre akademiska befattningar. I samband med genomförande av fjärde och sista etappen av läkarutbildningsreformen föreslås inrättande från och med nästa budgetår av en professur i dermatovenereologi vid Uppsala universitet, en professur i hygien och en professur i socialmedicin vid Lunds universitet, en professur i sistnämnda ämne vid Göteborgs universitet samt en professur i barnpsykiatri vid karolinska institutet. Härtill kommer ytterligare ett antal medicinprofessurer. Sålunda förordas inrättande från och med nästa budgetår av en professur i klinisk fysiologi vid Uppsala universitet, en professur i neurokirurgi vid Lunds universitet med docenten L. Lecksell som förste innehavare och en personlig professur i extremitetskirurgi, särskilt handkirurgi, vid Göteborgs universitet för docenten E. Moberg. Vid upptagandet i årets statsverksproposition av vissa preliminära anslagsbelopp för den nya medicinska högskolan i Umeå har vidare, i överensstämmelse med den av riksdagen godkända propositionen 1957: 188, beräknats medel för följande sju professurer, nämligen en i medicin, en i röntgendiagnostik, en i patologi, en i klinisk fysiologi, en i kirurgi, en i radioterapi med tumördiagnostik och en i ortopedi. Därjämte framlägges förslag om inrättande av en professur i hygien vid Göteborgs universitet från och med budgetåret 1959/60. Sammanlagt beräknas sålunda inrättande av sexton medicinprofessurer. — I enlighet med den beslutade omläggningen av den juridiska och samhällsvetenskapliga utbildningen tillkommer nästa budgetår en professur i företagsekonomi och en preceptur i nationalekonomi vid vartdera av Uppsala och Lunds universitet samt en preceptur i offentlig rätt vid Stockholms högskola. — Enligt den tidigare godkända upprustningsplanen för Stockholms högskola skall nästa budgetår inrättas en andra professur i fysik vid högskolan. Vidare förordas inrättande vid högskolan av en personlig preceptur i stats-

kunskap för docenten N. B. E. Andrén. — Vid Lunds universitet föreslås inrättande av en personlig professur i teoretisk fysik för docenten A. O. G. Källén. — Vid var och en av tandläkarhögskolorna i Stockholm och Malmö avses skola inrättas en laboratur i odontologisk farmakologi. — Förslag framlägges om inrättande av sju nya professurer vid de tekniska högskolorna. Härav skall fem inrättas vid tekniska högskolan i Stockholm, nämligen en i arkitektur I, en i konstruktionslära, en i mekanisk värmeteori och kylteknik, en i gasdynamik och en i vägbyggnad, varav de två sistnämnda först från och med budgetåret 1959/60. Vid Chalmers tekniska högskola tillkommer två professurer, en i materialbehandling med formlära och en i byggnadskonstruktion. Sistnämnda högskola föreslås få fyra nya laboratурer, varav en i husbyggnadslära, en i allmän teleteknik, en i matematik och en i fysik, medan för tekniska högskolan i Stockholm föreslås en ny laboratur, nämligen i teoretisk elektroteknik. — Det totala antalet föreslagna högre akademiska befattningar utgör således tjugusju professurer, fyra precepturer och sju laboratурer. Härjämte förordas inrättande av tio docenturer och tre forskardocenturer.

Den nuvarande provisoriska ökningen av antalet arkitekturstuderande vid de tekniska högskolorna föreslås bli definitiv. Detta innebär en fördubbling av utbildningskapaciteten vid högskolornas fackavdelningar för arkitektur.

Särskild proposition avses skola framläggas om ökad utbildning av apotekare och receptarier vid farmaceutiska institutet.

Anslagen till materiel och till utrustning av nya institutioner vid universitet och högskolor föreslås höjda med avsevärda belopp.

Förslag framlägges om anskaffande av en ny matematikmaskin för matematikmaskinnämndens räkning.

För de statliga forskningsråden förordas väsentliga anslagshöjningar. Sålunda föreslås en ökning av anslagsmedlen till humanistisk forskning med 100 000 kronor, till medicinsk forskning med 800 000 kronor, till naturvetenskaplig forskning med 600 000 kronor och till atomforskning med 700 000 kronor. I anslutning härtill må nämnas att antalet forskningsläkare — vilka avlönas från ett speciellt anslag — ökas med fyra till femton.

Vidare tillstyrkes ett framlagt förslag om omorganisation av Konung Gustaf V:s forskningsinstitut. I ledningen för detta forskningsinstitut skall i fortsättningen stå en heltidsanställd föreståndare med professors namn och ställning.

Anslaget till naturastipendier föreslås höjt med 2 535 000 kronor.

Medel beräknas för konstnärsstipendier av liknande slag som de nuvarande tonsättarstipendierna.

Statsanslaget för utdelning av meritstipendier åt författare föreslås skola i fortsättningen kunna disponeras för utdelning av stipendier åt icke blott — såsom hittills — skönlitterära författare utan även författare av exempelvis essayer, biografi m. m.

Det särskilda anslaget till den under skolöverstyrelsens ledning pågående försöksverksamheten föreslås höjt med 250 000 kronor till 1 500 000 kronor. Inom denna ram avses skola påbörjas bland annat försöksverksamhet med regionala skolpsykologer.

Särskild proposition avses skola framläggas om lärarutbildning av gymnasieingenjörer för enhetsskolans behov.

Anslag till folkskoleseminarieorganisationen m. m. upptas endast med preliminärt beräknat belopp i avvaktan på den slutliga prövningen av 1957 års lärarutrednings förslag om utbildning av klasslärare för enhetsskolans högstadium.

En väsentlig ökning förordas beträffande elevintagningen vid seminarierna för huslig utbildning. I samband därmed föreslås viss förbättring av utgående statsbidrag.

De kommunala gymnasierna i Malmö, Brännkyrka i Stockholm och Värnamo föreslås till förstatligande. Vidare framlägges förslag om inrättande av statliga försöksgymnasier i Västertorp i Stockholm från och med nästa budgetår och i Nacka från och med budgetåret 1959/60.

Beträffande skolkuratorsinstitutionen förordas en förstärkning genom inrättande av två kuratorstjänster i Ae 14, avsedda för läroverk där utbildning av kuratorspraktikanter äger rum. Ökade anslagsmedel beräknas för biträdeshjälpen på rektorsexpeditionerna vid de statliga läroanstalterna.

Förslag framlägges om höjt bidrag till vissa statsunderstödda internatläroverk.

Under ett särskilt anslag till vissa för skolväsendet gemensamma ändamål beräknas medel bland annat till undervisningsfilm och till rationaliseringsundersökningar beträffande undervisningsmateriel och skolinventarier samt skolmåltidsverksamheten.

Statsbidrag beräknas för ytterligare en folkhögskola.

Utbyggnaden av de tekniska läroverkens utbildningskapacitet föreslås skola fortsättas genom inrättande av åtta nya intagningsavdelningar vid befintliga läroverk, varjämte framlägges förslag om inrättande av ett högre tekniskt läroverk i Trollhättan från och med budgetåret 1959/60.

Statsbidrag föreslås till handelsgymnasierna i Linköping och Västerås.

Anslagsmedlen till utbildning av lärare vid yrkesundervisningen föreslås höjda med i runt tal 1 miljon kronor.

Antalet bidrag för lärlingsutbildning hos hantverksmästare föreslås höjt från 800 till 900.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:
Gösta Nilsson

REGISTER

till

Åttonde huvudtiteln för budgetåret 1958/59

A. Ecklesiastikdepartementet

Sid.		Kronor
	Ecklesiastikdepartementet:	
1.	Avlöningar	1 804 000
2.	Omkostnader	115 500
	Säger för ecklesiastikdepartementet	1 919 500

B. Arkiv, bibliotek och museer

	Riksarkivet:	
4.	Avlöningar	1 114 000
7.	Omkostnader	89 100
8.	Inköp av arkivalier och tryckta arbeten	9 000
9.	Fortsatt utgivande av sådana handlingar, som äro av vikt för fädernes-landets historia	1 500
	Lands- och länsarkiven:	
10.	Avlöningar	920 000
13.	Omkostnader	169 300
15.	Inköp av arkivalier och tryckta arbeten	5 200
16.	Bokbindning och konservering av arkivalier	12 700
	Kungl. biblioteket:	
16.	Avlöningar	1 459 000
22.	Omkostnader	255 500
25.	Bokinköp och bokbindning	420 000
	Stifts- och landsbiblioteken:	
27.	Avlöningar	341 000
29.	Omkostnader	11 000
30.	Bokinköp och bokbindning m. m.	71 700
	Nationalmuseet:	
31.	Avlöningar	1 044 000
35.	Omkostnader	144 500
38.	Underhåll och ökande av samlingarna m. m.	142 000
	Livrustkammaren:	
39.	Avlöningar	256 000
40.	Omkostnader	35 500
	Naturhistoriska riksmuseet:	
40.	Avlöningar	1 334 000
43.	Omkostnader	181 400
44.	Materiel m. m.	234 000
	Statens etnografiska museum:	
45.	Avlöningar	197 000
46.	Omkostnader	63 900
47.	Underhåll och ökande av samlingarna m. m.	6 000
47.	Medelhavsmuseet	120 300
49.	Bidrag till nordiska museet	516 800

Sid.		Kronor
49.	Bidrag till kulturhistoriska museet i Lund	86 700
50.	Bidrag till musikhistoriska museet	67 000
50.	Bidrag till Drottningholms teatermuseum	43 000
51.	Bidrag till stiftelsen Thielska galleriet	10 000
51.	Bidrag till svenska skolmuseet	3 500
51.	Bidrag till stiftelsen Carl och Olga Milles' Lidingöhem	15 000
	Säger för arkiv, bibliotek och museer	9 379 600

C. Kyrkliga ändamål

	Domkapitlen och stiftsnämnderna:	
52.	Avlöningar	1 028 800
57.	Omkostnader	151 400
60.	Kostnader för skogsbiträden	1 000
62.	Reparations- och förbättringsarbeten å biskopsgården i Växjö	2 200
64.	Kleresistaten	7 000
64.	Vissa ersättningar till kyrkofonden	5 050 800
64.	Kurser för utbildande av kyrkomusiker m. m.	67 000
67.	Stipendier för utbildande av präster, förtrogna med finska och lapska språken	4 800
67.	Kyrkors underhåll	2 000
68.	Bidrag till restaurering av Linköpings domkyrka	1 000
68.	Ersättningar till kyrkor	90 000
69.	Bestridande i vissa fall med allmänna medel av kostnader, förenade med friköp av lägenheter å kyrklig jord	1 000
69.	Bidrag till svenska ekumeniska nämnden	25 000
	Säger för kyrkliga ändamål	6 432 000

D. Akademier m. m.

70.	Bidrag till svenska akademien	2 300
	Vetenskapsakademien:	
70.	Bidrag till forskningsinstitutet för experimentell fysik	550 800
71.	Bidrag till naturvetenskaplig forskning i Övre Norrland	66 300
72.	Bidrag till vetenskaplig verksamhet i övrigt	91 800
	Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien:	
	Riksantikvarieämbetet och statens historiska museum m. m.:	
72.	Avlöningar	1 927 000
77.	Omkostnader	320 900
79.	Inredning och utrustning	50 000
80.	Bidrag till avlöningar inom landsantikvarieorganisationen	600 000
	Statens historiska museum m. m.:	
82.	Underhåll och ökande av samlingarna	52 000
	Riksantikvarieämbetet:	
83.	Vård och underhåll av fornlämningar och byggnadsminnesmärken	275 000
85.	Fornminnesinventering	160 000
	Ostasiatiska arkeologiska samlingarna:	
86.	Avlöningar	60 700
88.	Omkostnader	7 000
	Akademien för de fria konsterna med konsthögskolan:	
89.	Avlöningar	462 000
90.	Omkostnader	98 700
90.	Undervisningsmateriel m. m.	66 300
91.	Stipendier m. m.	80 200

Sid.		Kronor
	Musikaliska akademien med musikhögskolan:	
93.	Avlöningar	1 444 000
101.	Omkostnader	83 000
103.	Inköp och bindning av böcker och musikalier samt underhåll och vård av instrument	41 000
104.	Stipendier m. m.	40 000
105.	Inredning och utrustning av nya lokaler	15 000
	Säger för akademier m. m.	6 494 000

E. Universiteten, den medicinska undervisningen m. m.

	Universitetskanslersämbetet:	
106.	Avlöningar	296 000
109.	Omkostnader	35 000
110.	Vissa åtgärder för upprustning av universitet och högskolor	*12 800 000
	Uppsala universitet:	
112.	Avlöningar	16 669 000
131.	Omkostnader	1 160 000
132.	Materiel m. m.	2 188 000
133.	Bokinköp och bokbindning för universitetsbiblioteket	480 000
134.	Inredning och utrustning av nya lokaler	1 750 000
	Lunds universitet:	
141.	Avlöningar	16 274 000
160.	Omkostnader	888 000
161.	Materiel m. m.	1 960 000
161.	Bokinköp och bokbindning för universitetsbiblioteket	515 000
162.	Inredning och utrustning av nya lokaler	730 000
	Göteborgs universitet:	
168.	Avlöningar	6 981 000
189.	Omkostnader	573 000
191.	Materiel m. m.	966 000
192.	Bokinköp och bokbindning för medicinska fakultetens bibliotek	105 000
192.	Bidrag till Göteborgs stad för verksamheten vid medicinska fakultetens bibliotek	160 400
195.	Inredning och utrustning av nya lokaler	4 200 000
	Karolinska mediko-kirurgiska institutet:	
214.	Avlöningar	8 244 000
231.	Omkostnader	574 500
232.	Materiel m. m.	1 355 000
233.	Bokinköp och bokbindning för biblioteket	85 000
234.	Inredning och utrustning av nya lokaler	500 000
	Medicinska högskolan i Umeå:	
241.	Avlöningar	575 000
241.	Omkostnader	50 000
241.	Materiel m. m.	125 000
241.	Bokinköp och bokbindning för biblioteket	150 000
241.	Inredning och utrustning av nya lokaler	300 000
241.	Vissa kostnader för läkarutbildningen	*75 000
242.	Bidrag till Stockholms högskola	12 014 000
269.	Ersättning för vissa till Stockholms högskola upplåtna lokaler	72 000
269.	Ersättning för viss tomträttsavgäld till Stockholms stad	113 000

* Beräknat belopp.

Sid.		Kronor
	Tandläkarhögskolan i Stockholm:	
269.	Avlöningar	4 893 000
278.	Omkostnader	977 600
280.	Bokinköp och bokbindning m. m.	27 000
280.	Nyanskaffning och underhåll av utrustning	160 000
281.	Utrustning av en odontologisk högskoleklinik i Umeå	20 000
	Tandläkarhögskolan i Malmö:	
282.	Avlöningar	3 257 000
289.	Omkostnader	614 200
290.	Bokinköp och bokbindning m. m.	16 000
291.	Nyanskaffning och underhåll av utrustning	120 000
292.	Utrustning av vissa lokaler m. m.	5 500
	Tandläkarhögskolorna:	
293.	Anskaffning av undervisningsinstrument m. m.	254 000
293.	Lärarkliniker	50 000
294.	Anordnande av utbildning för tandtekniker och tandsköterskor	50 000
	Gemensamma universitetsändamål:	
297.	Ersättning åt vissa opponenter vid disputationer	72 000
297.	Naturastipendier åt studerande vid universiteten m. fl. läroanstalter	9 515 000
305.	Bidrag till tryckning av doktorsavhandlingar	600 000
305.	Resestipendier åt ordinarie lärare m. fl.	85 000
306.	Gästföreläsningar	70 000
307.	Klinisk forskning	401 000
308.	Vidareutbildning av läkare	30 000
309.	Ämnes- och fakultetskonferenser	25 000
310.	Extra utgifter	300 000
311.	Bidrag till Stockholms högskolors rektorskonvents verksamhet	30 000
	Rasbiologiska institutet:	
312.	Avlöningar	157 800
313.	Omkostnader	20 000
313.	Materiel m. m.	25 000
	Farmaceutiska institutet:	
314.	Avlöningar	701 000
317.	Omkostnader	80 700
318.	Materiel m. m.	110 000
318.	Inredning och utrustning av nya lokaler	60 000
319.	Ökad intagning av studerande	*400 000
	Ortnamnskommissionen:	
319.	Avlöningar	164 000
320.	Omkostnader	18 900
321.	Insamling och bearbetning av vetenskapligt material	41 000
322.	Bidrag till institutet för ortnamns- och dialektforskning i Göteborg	12 000
	Landsmålsarkiven:	
322.	Avlöningar	376 100
324.	Omkostnader	20 800
324.	Insamling och bearbetning av vetenskapligt material	81 000
325.	Bidrag till institutet för folkminnesforskning i Göteborg	28 900
326.	Ersättning åt sakkunniga i befordringsärenden vid universiteten m. m.	300 000
326.	Bidrag till instituten för socialpolitisk och kommunal utbildning och forskning	857 000
331.	Kurser för fortsatt utbildning av befattningshavare i kommunal och social tjänst	42 000
332.	Fortsättnings- och repetitionskurser för läkare	10 000

* Beräknat belopp.

Sid.		Kronor
	Garantilånenämnden:	
332.	Avlöningar	72 500
334.	Omkostnader	20 000
334.	Kostnader för avskrivning av vissa studielån med statlig kreditgaranti	100 000
335.	Bidrag till inventarier i studentbostadshus	750 000
337.	Bidrag till Sveriges förenade studentkårer för redigering av ett register över vissa licentiat- och doktorsavhandlingar	2 200
337.	Bidrag till anordnande av praktisk-pedagogiska utbildningskurser för blivande läroverkslärare m. m.	42 000
	Säger för universiteten, den medicinska undervisningen m. m.	119 028 100

F. Tekniska högskolor

	Överstyrelsen för de tekniska högskolorna:	
339.	Avlöningar	85 300
339.	Omkostnader	13 400
	Tekniska högskolan i Stockholm:	
340.	Avlöningar	12 656 000
365.	Omkostnader	1 705 600
368.	Materiel m. m.	1 700 000
369.	Nyanskaffning av apparater m. m.	1 700 000
371.	Bokinköp och bokbindning för högskolans bibliotek	130 000
372.	Resebidrag till studerande	61 000
374.	Inredning och utrustning av nya lokaler	1 586 000
374.	Inredning och utrustning av nya lokaler vid svenska träforskningsinstitutet	123 000
	Chalmers tekniska högskola:	
376.	Avlöningar	8 651 000
397.	Omkostnader	665 000
398.	Materiel m. m.	1 400 000
400.	Nyanskaffning av apparater m. m.	1 300 000
402.	Bokinköp och bokbindning för högskolans bibliotek	130 000
402.	Resebidrag till studerande	25 000
403.	Inredning och utrustning av nya lokaler	1 800 000
	Gemensamma ändamål vid de tekniska högskolorna:	
407.	Bidrag till tryckning av doktorsavhandlingar	25 000
407.	Ersättning åt sakkunniga i befordringsärenden m. m.	60 000
408.	Resestipendier åt lärare m. fl.	70 000
	Säger för tekniska högskolor	33 886 300

G. Skolöverstyrelsen, anstalter för lärarutbildning m. m.

	Skolöverstyrelsen:	
409.	Avlöningar	5 480 000
421.	Omkostnader	800 000
424.	Försöksverksamhet m. m.	1 500 000
	Särskilda försöksskolan i Linköping:	
446.	Driftkostnader	*750 000
446.	Utrustning	1 000
	Länsskolnämnderna:	
447.	Avlöningar	3 859 000
453.	Omkostnader	1 121 000

* Beräknat belopp.

Sid.		Kronor
	Lärarhögskolan i Stockholm:	
456.	Avlöningar	5 402 000
464.	Omkostnader	411 000
467.	Materiel, böcker m. m.	100 000
468.	Folkskoleseminarieorganisationen m. m.	*27 500 000
469.	Resestipendier åt lärare vid folkskoleseminarier	10 500
	Statens skolköksseminarium:	
469.	Avlöningar	384 000
473.	Omkostnader	40 000
473.	Bidrag till fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala	907 100
474.	Bidrag till seminariet för huslig utbildning i Umeå	378 000
475.	Bidrag till Göteborgs skolköksseminarium	167 000
475.	Bidrag till vissa handarbetsseminarier	246 400
477.	Bidrag till August Abrahamsons stiftelse för slöjdlärarutbildning	110 000
478.	Särskoleseminariet i Stockholm	80 000
478.	Bidrag till Ericastiftelsen	146 200
482.	Kurser för lärare m. fl.	1 393 900
488.	Kurser för gymnasieingenjörer	*320 000
	Säger för skolöverstyrelsen, anstalter för lärarutbildning m. m.	51 107 100

H. Allmänna läroverken m. m.

	Allmänna läroverken:	
489.	Avlöningar	195 000 000
519.	Omkostnader	1 187 100
523.	Bidrag till läroverkens kassor	10 000 000
524.	Ersättning för djäknepenningar m. m.	8 500
524.	Avlöning åt deltagare i praktiska lärarkurser m. m.	3 890 000
524.	Understöd åt vissa kommunala gymnasier m. m.	335 000
525.	Bidrag till driften av högre kommunala skolor	46 184 000
	Privatläroverk:	
528.	Bidrag till vissa privatläroverk	11 280 000
530.	Bidrag till hälsovården vid vissa privatläroverk	35 500
530.	Bidrag till vissa internatläroverk	675 000
531.	Läroboksnämnden	63 500
532.	Centralnämnden för skolungdomsutbytet med utlandet	9 000
533.	Intagningsnämnder vid vissa allmänna läroverk m. fl. läroanstalter	21 700
534.	Språkassistentverksamhet vid högre läroanstalter	130 000
534.	Resestipendier åt lärare vid de allmänna läroverken m. fl. läroanstalter	95 000
535.	Psykologisk-pedagogiska institutet	70 600
537.	Bokinköp och bokbindning vid pedagogiska biblioteket	20 000
537.	Vissa kostnader för student- och realexamina	989 000
538.	Studiebidrag och stipendier	65 255 000
542.	Brevskolestipendier	150 000
543.	Bidrag till avlönande av föreståndare vid elevhem vid högre läroanstalter	105 000
	Säger för allmänna läroverken m. m.	335 503 900

I. Folkskoleväsendet m. m.

Skolmåltider

544.	Bidrag till anordnande av skolmåltider	26 200 000
546.	Bidrag till anskaffande av inventarier för skolmåltider	400 000

* Beräknat belopp.

Std.		Kronor
	Skolbyggnader	
547.	Bidrag till vissa byggnadsarbeten inom det allmänna skolväsendet	69 700 000
553.	Bidrag till elevhemsbyggnader inom det allmänna skolväsendet	3 000 000
	Folkskoleväsendet	
	Folkskolor m. m.:	
554.	Bidrag till driften av folkskolor m. m.	646 000 000
566.	Försökskostnadsbidrag	2 540 000
567.	Resekostnadsersättningar åt skolläkare vid folk- och småskolor	50 000
568.	Bidrag till avlöning åt lärare m. m. vid vissa sjukvårdsanstalter och barnhem	700 000
568.	Folkundervisningens främjande i rikets nordligaste gränsorter m. m.	290 000
569.	Bidrag till inackordering av skolbarn i elevhem eller enskilda hem	1 600 000
570.	Bidrag till anordnande av skolskjutsar för skolpliktiga barn m. m.	41 000 000
572.	Bidrag till vissa fullbordade byggnadsarbeten	3 000 000
573.	Byggnadsbidrag för vissa äldre undervisningslokaler	300 000
574.	Byggnadsbidrag till tjänstebostäder	3 500 000
575.	Övergångsbidrag till tjänstebostäder	160 000
575.	Bidrag till Skytteanska skolan i Tärna	50 200
576.	Anordnande av kombinerad korrespondens- och radioundervisning	690 000
577.	Resestipendier åt lärare vid folk- och fortsättningsskolor	63 000
578.	Stipendier åt folkskollärare för vinnande av behörighet att undervisa i engelska	280 000
579.	Bidrag till vissa särskilda skoländamål	320 000
	Nomadskolor:	
586.	Avlöningar	1 214 000
587.	Omkostnader	548 000
588.	Fortsättningsskolundervisning för nomadbarn	65 000
	Folkhögskolor	
	Folkhögskolor:	
589.	Bidrag till driften av folkhögskolor	15 323 000
594.	Byggnadsbidrag	2 500 000
594.	Bidrag till arvoden åt skolläkare	37 500
595.	Utbildning av lärare	46 000
	Abnormundervisningen	
	Läroanstalter för blinda:	
596.	Avlöningar	1 520 000
598.	Omkostnader	415 500
	Vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte:	
601.	Avlöningar	886 700
603.	Omkostnader	248 300
604.	Skrivmaskiner åt avgående blindskolelever	43 600
605.	Resor för blindskolelever jämte åtföljande vårdare	60 000
605.	Arvoden åt blivande blindlärare	14 400
605.	Tryckning av blindskrifter	20 000
605.	Bidrag till anskaffande av böcker åt blinda	50 000
	Skolor för döva:	
606.	Avlöningar	4 841 500
610.	Omkostnader	1 611 100
611.	Resor för elever jämte åtföljande vårdare	100 000
612.	Stipendier åt vissa fortsättningsskolpliktiga döva m. fl.	3 000
612.	Arvoden åt blivande lärare för döva	153 000
613.	Kurser för personal m. fl.	6 000
614.	Engångsanskaffning av utrustning m. m.	70 000

Std.		Kronor
618.	Bidrag till förskolor och skolhem för döva barn	380 000
618.	Bidrag till bildningsverksamhet bland döva	8 000
619.	Bidrag till tidning för döva	2 000
619.	Bidrag till Hörselfrämjandet	62 000
	Säger för folkskoleväsendet m. m.	830 071 800

J. Yrkesundervisningen

Överstyrelsen för yrkesutbildning:

621.	Avlöningar	2 311 000
629.	Omkostnader	288 200
630.	Yrkespedagogisk reformverksamhet	140 000

Högre tekniska läroverk:

632.	Avlöningar	11 856 000
641.	Omkostnader	1 298 000
643.	Materiel, böcker m. m.	1 535 000
645.	Föreläsningar och fortbildningskurser	62 000

Konstfackskolan:

645.	Avlöningar	1 300 000
649.	Omkostnader	250 000
649.	Undervisningsmateriel m. m.	375 900
651.	Understöd åt handelsgymnasier	2 606 000
655.	Vissa kostnader för handelsgymnasieexamen	30 000
655.	Bidrag till bergsskolan i Filipstad m. m.	92 300
656.	Bidrag till textilinstitutet i Borås	262 000
658.	Bidrag till Lennings textiltekniska institut i Norrköping	210 000
659.	Bidrag till driften av centrala yrkesskolor	15 100 000
661.	Bidrag till driften av lokala yrkesskolor	42 000 000
666	Bidrag till byggnadsarbeten m. m. vid yrkesskolor	12 000 000
667.	Bidrag till anordnande av kurser för utbildning av elektriska installatörer	100 000
668.	Kurs för utbildning av sysselsättnings- och arbetsterapeuter	65 500
669.	Kurser för utbildning av preparatriser m. m.	54 700
671.	Utbildning av lärare vid yrkesundervisningen	1 124 000
675.	Ersättning till deltagare i vissa kurser för lärarutbildning	800 000
675.	Resestipendier åt lärare vid yrkesundervisningen	18 000
676.	Främjande av lärlingsutbildning hos hantverksmästare	1 250 000
678.	Främjande av lärlingsutbildning inom murayrket m. m.	150 000
680.	Bidrag till kostnader för granskning av utförda gesällprov	25 000
681.	Bidrag till vissa kurser i cement- och betongteknik	13 700
681.	Resestipendier för yrkesutbildning	80 000
	Säger för yrkesundervisningen	95 397 300

K. Folkbildningsåtgärder i övrigt m. m.

683.	Bidrag till folk- och skolbibliotek	10 797 000
687.	Bidrag till föreläsningsverksamhet	955 000
691.	Resekostnadsersättning åt föreläsare	300 000
692.	Bidrag till föreläsningsförmedling och konsulentverksamhet	204 000
693.	Bidrag till studieförbund	2 245 000
695.	Bidrag till studiecirkelverksamhet	9 000 000
696.	Bidrag till speciella folkbildningsåtgärder	226 000
697.	Bidrag till verksamheten vid hemgårdar	200 000
698.	Bidrag till verksamheten vid studiehem	75 000
698.	Utbildning av ungdomsledare	878 000
700.	Bidrag till ungdomens fritidsverksamhet	3 000 000
702.	Bidrag till instruktörsverksamhet inom ungdomsorganisationer	574 000

Sid.		Kronor
703.	Bidrag till Centralförbundet för nykterhetsundervisning	900 000
706.	Bidrag till nykterhetsorganisationer m. m.	1 454 100
709.	Bidrag till Svenska nykterhetsfrämjandet	15 000
	Studiehjälpsnämnden:	
709.	Avlöningar	148 400
710.	Omkostnader	27 000
711.	Ersättning till postverket för dess bestyr med statens studielån	110 000
	Statens biografbyrå:	
711.	Avlöningar	174 300
712.	Omkostnader	14 800
712.	Bidrag till barnfilmkommittén	35 000
	Säger för folkbildningsåtgärder i övrigt m. m.	31 332 600

L. Gymnastiska centralinstitutet m. m.

	Gymnastiska centralinstitutet:	
714.	Avlöningar	536 300
718.	Omkostnader	158 400
719.	Materiel, böcker m. m.	44 000
720.	Särskild undervisning i idrott och gymnastik m. m.	18 300
721.	Bidrag till Stockholms studenters idrottsförening till lokalhyra m. m.	6 500
721.	Understöd åt svenska Dalcroze-institutet	10 000
	Säger för gymnastiska centralinstitutet m. m.	773 500

M. Understöd åt vetenskap, vitterhet och konst m. m.

722.	Understöd för utgivande av tidskrifter, lärda verk och läroböcker	191 500
725.	Bidrag till nämnden för svensk språkvård	20 000
726.	Humanistisk forskning	1 125 000
	Statens medicinska forskningsråd:	
726.	Förvaltningskostnader	140 500
728.	Medicinsk forskning	3 925 000
	Statens naturvetenskapliga forskningsråd:	
732.	Förvaltningskostnader	107 300
733.	Naturvetenskaplig forskning	3 755 000
736.	Bidrag till publicering av den svenska djuphavsexpeditionens resultat	27 000
	Statens samhälls- och rättsvetenskapliga forskningsråd:	
736.	Förvaltningskostnader m. m.	30 000
737.	Samhälls- och rättsvetenskaplig forskning	530 000
738.	Psykologisk och pedagogisk forskning	180 000
	Flyg- och navalmedicinska nämnden:	
739.	Avlöningar	367 300
742.	Omkostnader	24 000
742.	Flyg- och navalmedicinsk forskning	250 000
743.	Atomforskning	4 375 000
748.	Europeiskt samarbete inom kärnforskningen	2 700 000
749.	Bidrag till nordiska institutet för teoretisk atomfysik	240 000

Sid.		Kronor
	Matematikmaskinnämnden:	
750.	Avlöningar	1 000
750.	Omkostnader	1 000
750.	Materiel m. m.	1 000
760.	Bidrag till Konung Gustaf V:s forskningsinstitut	222 800
765.	Bidrag till medicinska Nobelinstitutets avdelning för biokemi	145 000
766.	Bidrag till oceanografiska institutet	141 900
767.	Bidrag till internationella meteorologiska institutet i Stockholm	130 000
768.	Ersättning åt författare för utlåning av deras verk genom bibliotek	870 000
772.	Stipendier åt författare av hög litterär förtjänst	100 000
774.	Understöd åt skriftställaren E. H. Thörnberg	6 000
774.	Statens konstråd	14 800
775.	Konstnärlig utsmyckning av statliga byggnader	200 000
776.	Teaterrådet	10 000
776.	Bidrag till samfundet De nio	10 000
776.	Sveriges deltagande i det s. k. tredje internationella geofysiska året	30 000
	Säger för understöd åt vetenskap, vitterhet och konst m. m.	19 871 100

N. Diverse

	Ersättning till statens allmänna fastighetsfond:	
779.	Slottsbyggnadernas delfond	29 000
779.	Byggnadsstyrelsens delfond	13 779 000
779.	Uppsala universitets delfond	1 560 000
779.	Lunds universitets delfond	1 193 000
779.	Ersättning till domänverkets fond för upplåten mark	24 000
780.	Sveriges anslutning till vissa internationella vetenskapliga sammanslutningar	37 000
780.	Bidrag till svenska institutet i Rom m. m.	110 000
782.	Skandinavisk bibliotekarie vid nordiska avdelningen av S:te Geneviève-biblioteket i Paris m. m.	7 000
782.	Bidrag till avlöning av föreståndare för svenska studenthemmet i Paris	10 500
782.	Främjande av internationellt-kulturellt samarbete	375 000
783.	Främjande av nordiskt-kulturellt samarbete	300 000
784.	Kostnader för Sveriges medlemskap i Unesco	978 000
786.	Bidrag till bestridande av kostnader för vissa internationella kongresser i Sverige	250 000
788.	Kommittéer och utredningar genom sakkunniga	1 250 000
788.	Extra utgifter	330 000
	Säger för diverse	20 232 500
	Summa	1 561 429 300

BIHANG

TILL

RIKSDAGENS PROTOKOLL

ÅR 1958

FÖRSTA SAMLINGEN

FJÄRDE BANDET

Bilagor till Kungl. Maj:ts proposition nr 1
angående statsverkets tillstånd och behov:
nionde—tionde huvudtitlarna

NIONDE HUVUDTITELN

JORDBRUKSDEPARTEMENTET

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 3 januari 1958.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden NILSSON, STRÄNG, ANDERSSON, LINDELL, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, NETZÉN, KJELLIN, JOHANSSON.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Netzén, redogör härefter för de frågor, som tillhör regleringen för budgetåret 1958/59 av utgifterna under riksstatens nionde huvudtitel, avseende anslagen till jordbruksdepartementet, och anför därvid följande.

För att åstadkomma en mera överskådlig och ändamålsenlig redovisning av den under jordbruksdepartementet hörande verksamheten har i samband med upprättandet av förevarande huvudtitel en omgruppering och i vissa fall en ändring av anslagsrubrikerna genomförts, varvid samtidigt vissa å riksstaten för budgetåret 1957/58 särskilt upptagna anslag sammanförts eller uppdelats under andra rubriker. De vidtagna förändringarna har angivits i anslutning till vederbörande anslagsrubrik. Även en ny indelning i avdelningar har gjorts. För att underlätta jämförelser med anslagsredovisningen i riksstaten för innevarande budgetår har i registret till huvudtiteln hänvisningar skett till motsvarande anslagsrubriker i sagda riksstat.

A. Jordbruksdepartementet m. m.

[1] **1. Jordbruksdepartementet: Avlöningar**

	Anslag	Nettoutgift
1955/56	710 000	750 570
1956/57	794 000	806 789
1957/58 (statsliggaren s. 805)	918 000	
1958/59 (förslag)	1 062 000	

Fr. o. m. år 1955 har en befattningshavare i jordbruksdepartementet innehaft förordnande att i regeringsrätten föredraga vissa till departementet hörande mål och ärenden. Ersättning för detta uppdrag har hittills utgått från den i kommunikationsdepartementets avlöningsstat uppförda icke-ordinarie posten. Enligt min mening synes ifrågavarande ersättning, vilken utgår med visst belopp per föredragningstimme, i fortsättningen böra bestridas från motsvarande anslagspost i jordbruksdepartementets avlöningsstat. Förevarande anslag bör för detta ändamål uppräknas med 1 000 kronor. För att möjliggöra anställande av tillfällig skrivpersonal under vissa delar av året, då behovet av skrivhjälp är särskilt stort, synes anslaget vidare böra höjas med 2 800 kronor. I övrigt torde beträffande jordbruksdepartementets avlöningsanslag icke böra vidtagas annan ändring än att detsamma på grund av beräknade löneklassförändringar och reglerad befordringsgång samt 1957 års löneplansrevision och omreglering av posten till rörligt tillägg bör höjas med 140 200 kronor. I anslutning till sistnämnda omräkningar synes ett belopp motsvarande grundlönerna för 1 ordinarie kanslibiträdestjänst och 2 ordinarie kontorsbiträdestjänster, vars innehavare förordnats å högre tjänster, böra överföras från ordinarieposten till icke-ordinarieposten. Jag förutsätter därvid att vikarie icke kommer att förordnas å någon av de nu nämnda ordinarie tjänsterna.

Vid bifall till vad jag förordat, skulle förevarande anslag för nästa budgetår behöva höjas med 144 000 kronor.

Anslaget beräknas sålunda:

Avlöning till departementschefen 47 200 (+ 9 500) kronor;

avlöningar till ordinarie tjänstemän 529 500 (+ 95 700) kronor;

ersättningar till expertis och tillfällig arbetskraft 83 600 (+ 8 600) kronor;

avlöningar till övrig icke-ordinarie personal 267 700 (+ 82 200) kronor;

rörligt tillägg 134 000 (— 52 000) kronor.

Anslaget uppföres alltså med (47 200 + 529 500 + 83 600 + 267 700 + + 134 000 =) 1 062 000 (+ 144 000) kronor.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) fastställa följande avlöningsstat för jordbruksdepartementet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1958/59:

Avlöningsstat

1. Avlöning till departementschefen	47 200
2. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, *förslagsvis*	529 500
3. Ersättningar till expertis och tillfällig arbetskraft, *förslagsvis*	83 600

4. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal.. 267 700
5. Rörligt tillägg, *förslagsvis* 134 000

Summa kronor 1 062 000

b) till *Jordbruksdepartementet: Avlöningar* för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 1 062 000 kronor.

[2] **2. Jordbruksdepartementet: Omkostnader**

	Anslag	Nettoutgift
1955/56	61 600	75 205
1956/57	61 600	71 497
1957/58 (statsliggaren s. 806)	66 000	
1958/59 (förslag)	76 700	

Departementets lokaler har genom ombyggnad utökats med 2 nya tjänsterum. För möblering av dessa rum och av vissa utrymmen i en av departementets korridorer synes böra anvisas ett belopp av sammanlagt 2 200 kronor. För att underlätta arbetet inom departementet har det befunnits önskvärt att anskaffa en s. k. snabbtelefonanläggning. Kostnaden för en dylik anläggning har uppskattats till 5 000 kronor. Delposten till övriga expenser torde därutöver på grund av inträffade kostnadsstegringar böra uppräknas med 1 100 kronor. Av sistnämnda skäl torde jämväl böra ske en uppräkning av delposten till bränsle, lyse och vatten samt av posten till publikationstryck med 400 respektive 1 000 kronor. Slutligen synes posten till reseersättningar böra höjas med 1 000 kronor. Anslaget torde alltså för nästa budgetår böra uppräknas med sammanlagt 10 700 kronor till 76 700 kronor.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Jordbruksdepartementet: Omkostnader* för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 76 700 kronor.

[3] **3. Lantbruksattachéer: Avlöningar**

	Anslag	Nettoutgift
1955/56	241 500	305 172
1956/57	316 100	283 954
1957/58 (statsliggaren s. 812)	324 300	
1958/59 (förslag)	362 600	

Genom Kungl. Maj:ts beslut den 10 maj, den 6 juni och den 4 oktober 1957 har avlöningsförmånerna till lantbruksrepresentanten i Washington, lantbruksattachén i London och numera lantbruksrepresentanten vid den svenska delegationen hos OEEC i Paris höjts med tillhopa 24 600 kronor. Enligt Kungl. Maj:ts beslut den 4 oktober 1957 skall vidare arvodet till biträde vid beskickningens i London lantbruksavdelning utgå med belopp motsvarande lön enligt löneklass A 7, ortsgrupp 5, jämte ortstillägg å 650 kronor

för månad. Detta medför en kostnadsökning på i runt tal 4 800 kronor. Med anledning av nu nämnda beslut torde anslaget sålunda böra uppräknas med sammanlagt 29 400 kronor.

För täckande av inträffade kostnadsstegringar synes vidare nu utgående belopp å 12 120 kronor och 11 200 kronor till avlöning åt ett extra skrivbiträde vid beskickningens i London lantbruksavdelning respektive för avlönande av skrivhjälp åt lantbruksrepresentanten i Bonn böra uppräknas med cirka 5 procent. För detta ändamål bör anslaget uppräknas med 1 200 kronor.

På grund av löneklassförändring samt 1957 års löneplansrevision och omräkning av det rörliga tillägget bör anslaget dessutom höjas med i runt tal 3 400 kronor. För korrigering av arvodesposten synes anslaget slutligen böra uppräknas med 4 300 kronor. Sammanlagt behöver alltså lantbruksattachéernas avlöningsanslag för nästa budgetår höjas med 38 300 kronor till 362 600 kronor.

Anslaget beräknas sålunda:

Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, 289 900 (+ 45 300) kronor;

avlöningar till övrig icke-ordinarie personal 68 800 (oförändrat) kronor;

rörligt tillägg 3 900 (— 7 000) kronor.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) fastställa följande avlöningsstat för lantbruksattachéer, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1958/59:

Avlöningsstat

1. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, *förslagsvis*	289 900
2. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, *förslagsvis*	68 800
3. Rörligt tillägg, *förslagsvis*	3 900
Summa kronor	362 600

b) till *Lantbruksattachéer: Avlöningar* för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 362 600 kronor.

[4] **4. Lantbruksattachéer: Omkostnader**

	Anslag	Nettoutgift
1955/56	47 000	64 191
1956/57	57 000	85 412
1957/58 (statsliggaren s. 814)	57 000	
1958/59 (förslag)	62 700	

Av anslaget för innevarande budgetår avses 100 kronor för sjukvård m. m. samt 56 900 kronor för resekostnader och expenser. Sistnämnda post har,

med undantag för en ökning i samband med inrättandet av befattningen som ständig representant i jordbruksfrågor vid den svenska delegationen hos OEEC i Paris, varit oförändrad sedan budgetåret 1951/52. Med hänsyn till därefter inträffade kostnadsstegringar synes en uppräkning av posten böra ske med cirka 10 procent eller med 5 700 kronor. För sjukvård bör beräknas ett oförändrat belopp av 100 kronor.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Lantbruksattachéer: Omkostnader* för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 62 700 kronor.

B. Lantbruksstyrelsen

[5] **1. Lantbruksstyrelsen: Avlöningar**

	Anslag	Nettoutgift
1955/56	2 211 300	2 230 069
1956/57	2 415 500	2 364 951
1957/58 (statsliggaren s. 806)	2 486 100	
1958/59 (förslag)	2 815 600	

Yrkande. *Lantbruksstyrelsen* (skr. 16/8 1957) hemställer, att anslaget höjes med 354 200 kr. enligt följande beräkning.

	Ökning eller minskning
1. *Personalförstärkningar*	
a) 2 förste byråinspektörer Ae 23	+ 50 752
b) 1 överjägmästare Be 1	+ 36 414
c) 1 jägmästare Ae 25	+ 28 132
d) 1 kontorsbiträde Af 1—Ae 5	+ 9 034
2. *Personalminskning m. m.*	
a) 1 arvodesavlönad inspektris	— 3 000
b) ersättningar till sakkunniga	— 64 000
c) medel för avlönande av skoglig expert	— 24 720
3. *Löneregleringar*	
a) höjning av ställföreträdararvodet till souschefen	+ 600
b) 1 byrådirektör Ao 24 i st. f. 1 förste byråagronom Ae 23	+ 1 419
c) 1 byråchef Bo 1 i st. f. 1 byråchef ABp 25 (med vikariatslön enligt Bo 1)	—
d) 2 statskonsulenter Ao 24 i st. f. Ao 23	+ 2 909
e) 1 förste aktuarie Ae 23 i st. f. Ag 23	—
f) 3 kontorsbiträden Ao 5 i st. f. Ae 5	—
4. *Omräkning*	
a) löneklassförändringar och reglerad befordringsgång	+ 27 918
b) 1957 års löneplansrevision	+ 489 000
c) rörligt tillägg	— 200 200
	+ 354 258

5. Styrelsen framför vidare förslag om inrättande av en husdjursbyrå inom styrelsen.

Motiv. 1 a) och 2 a). Förslagen under förevarande punkter avser styrelsens undervisningsbyrå och framfördes senast i anslagsäskandena för innevarande budgetår. Beträffande motiveringen hänvisas till IX ht 1957 s. 7—9.

1 b)—d) och 2 b)—c). Yrkandena under dessa punkter ansluter till de förslag om en skoglig sektion inom styrelsen, som styrelsen framförde i sitt utlåtande den 20 mars 1957 över 1951 års jordbruksrationaliseringsutrednings betänkande om jordbruks förstärkande med skog (SOU 1957: 8). I nämnda betänkande har utredningen bl. a. föreslagit, att inom lantbruksorganisationen skall inrättas 3 jägmästartjänster, varav 1 i lönegrad Ce 34 (Ae 26) hos styrelsen och 2 i lönegrad Ce 32 (Ae 25) resp. Ce 29 (Ae 23) hos lantbruksnämnderna. Enligt betänkandet bör därjämte hos lantbruksnämnderna inrättas 28 tjänster som skogstekniker i lönegrad Ce 21 (Ae 15). Jägmästartjänsten i lönegrad Ce 29 och 8 av skogsteknikertjänsterna föreslås dock bli inrättade först fr. o. m. budgetåret näst efter det då de övriga tjänsterna tillkommit. I sitt utlåtande över betänkandet har styrelsen framhållit, att — om nämndernas behov av skoglig personal skall kunna tillgodoses genom i huvudsak enbart tjänster för befattningshavare med lägre skoglig utbildning — detta förutsätter, att det inom organisationen finnes att tillgå högt kvalificerad skoglig sakkunskap med den speciella kompetens och erfarenhet, som fordras för handläggning av mera komplicerade eller principiella skogliga ärenden. Styrelsen har därför föreslagit, att hos densamma inrättas en skoglig sektion med karaktär av stabsorgan åt chefen för rationaliseringsavdelningen. Arbetet inom detta bör ledas av en sektionschef och till sektionen bör knytas de 2 jägmästartjänster, vilka enligt utredningens förslag borde uppföras på nämndernas personalstat, jämte erforderlig skrivbiträdespersonal.

I sin nu föreliggande framställning föreslår styrelsen, att förutom tjänsten som sektionschef, vilken bör placeras i lönegrad Be 1 och benämnas överjägmästare, bör såsom en första etapp i bildandet av skogssektionen 1 av de av utredningen föreslagna jägmästartjänsterna samt 1 kontorsbiträdestjänst inrättas.

Avlöningskostnaderna för den föreslagna befattningen som överjägmästare i lönegrad Be 1 uppgår till 36 414 kr. Kostnaderna kan intill ett belopp av 24 720 kr. täckas av medel, som blivit disponibla genom den av 1953 års riksdag (prop. 1953: 102 s. 26 och 42) beslutade indragningen av en byrådirektörstjänst. Vid bifall till förslaget om inrättande av en överjägmästartjänst i styrelsen samt till det under lantbruksnämndernas avlöningsanslag framförda förslaget om inrättande av ett antal skogsteknikertjänster vid nämnderna kan den i styrelsens avlöningsstat upptagna posten Ersättningar till sakkunniga minskas med 64 000 kr. eller med det belopp, varmed posten för de 2 senaste budgetåren sammanlagt förstärkts för tillgodoseende av lantbruksorganisationens behov av tillgång till skoglig sakkunskap.

3 a). Till nuvarande innehavaren av souschefstjänsten hos styrelsen, överdirektören G. R. Ytterborn, har fr. o. m. den 1 juli 1952 utgått ett särskilt

arvode å ursprungligen 1 200 kr. för år, vilket fr. o. m. den 1 juli 1957 höjts till 2 400 kr. Rörande tillkomsten av detta arvode erinrar styrelsen om följande.

Ursprungligen var souschefstjänsten placerad i lönegrad Cp 17 och den andra överdirektörstjänsten i lönegrad Cp 15. Vid 1951 års chefslöneregleringundantogs souschefstjänsten delvis från löneregleringen och placerades provisoriskt — i avbidan på förnyad översyn genom särskilda sakkunniga — i lönegrad Cp 16. De sakkunniga, som verkställde översynen, framhöll att överdirektörer med ställning som verkschefer var placerade i 17 lönegraden å dåvarande löneplan 2. I princip borde enligt de sakkunnigas mening överdirektör, som närmast under generaldirektör ingick i verksorganisation med huvudsakligen administrativa arbetsuppgifter på den allmänna civilförvaltningens område, icke i lönehänseende likställas med överdirektörer, vilka var chefer för administrativa verk. Vidare borde ett visst, icke alltför ringa löneavstånd finnas mellan generaldirektören och hans närmaste man. Från denna utgångspunkt föreslog de sakkunniga, att tjänsten som överdirektör och souschef i lantbruksstyrelsen skulle upptagas i lönegrad Cp 15 eller således i samma lönegrad som gällde för den andra överdirektörstjänsten. För souschefsuppdraget borde gottgörelse utgå med fast årsarvode. De sakkunniga föreslog, att detta ställföreträdararvode skulle bestämmas till 2 004 kr. för år.

Vid behandlingen av de sakkunnigas förslag i 1952 års statsverksproposition (Bil. 2, s. 26) förklarade sig föredragande statsrådet i och för sig icke ha någon annan erinran mot de sakkunnigas förslag än att arvodet borde utgå med 2 400 kr. för år. Med genomförandet av förslaget syntes dock enligt hans mening böra anstå i avbidan på uppkommande vakans. Tills vidare borde därför souschefstjänsten bibehållas i Cp 16. Nuvarande innehavaren borde därutöver erhålla ett arvode av 1 200 kr., varigenom han skulle erhålla samma kontanta löneförmåner, som om de sakkunnigas förslag genomförts med den av departementschefen förordade jämkningen.

Genom 1957 års löneplansrevision har skillnaden i lönegradshänseende mellan de båda överdirektörstjänsterna i styrelsen utjämnats. Bägge tjänsterna är sålunda numera placerade i lönegrad Bp 4. Med hänsyn härtill anser styrelsen, att det av 1952 års riksdag i princip beslutade tilläggsarvodet borde ha utgått med oreducerat belopp fr. o. m. den 1 januari 1957, varjämte det fr. o. m. den 1 juli 1957 borde ha uppräknats enligt de grunder, efter vilka övriga arvoden av samma slag justerats. Såvitt styrelsen kunnat finna innebär detta, att arvodet nu bör utgå med ett belopp av 3 000 kr. för år. Enligt styrelsens mening bör vidare arvodet få karaktär av ett verkligt ställföreträdararvode och icke såsom f. n. utgå som ett personligt arvode till nuvarande innehavaren av souschefstjänsten. Det bör med andra ord direkt knytas till tjänsten och upptagas bland de i bilaga D till tilläggsbestämmelserna till Saar under C. förtecknade ställföreträdararvodena.

3 b). Frågan om uppflyttning av förste byråagronomtjänsten på lantbruksbyrån har framförts i anslagsäskandena för de senaste budgetåren. Vad motiveringen beträffar hänvisar styrelsen till IX ht 1955, s. 8—9 samt framhåller därutöver följande.

Tjänsten fyller ett stadigvarande behov och bör med hänsyn härtill överföras på ordinarie stat. Uppflyttningen till högre lönegrad motiveras när-

mast av byråns ständigt ökade arbetsbörda samt av att byråchefen under senare år i ökad utsträckning måst tagas i anspråk för ofta mycket tidskrävande utredningar av olika slag. Styrelsen finner ofrånkomligt, att åtgärder snarast vidtages för att avlasta byråchefen en del av hans arbetsuppgifter. Avsikten med förevarande förslag är, att innehavaren av byrådirektörstjänsten skall övertaga vissa mera enhetliga grupper av de löpande ärendena samt tjänstgöra som ställföreträdare för byråchefen. Förslaget är oberoende av det i det följande framförda yrkandet om inrättande av en särskild byrå för husdjursärenden.

3 c)—d). I fråga om motiveringen hänvisas till punkt 5.

3 e). Ifrågavarande tjänst, vilken är placerad å styrelsens jordbruksekonomiska byrå, inrättades fr. o. m. budgetåret 1954/55. Enär ett stadigvarande behov av denna tjänst föreligger, finner styrelsen den böra uppföras på extra ordinarie stat.

3 f). För sitt förslag åberopar styrelsen grunderna för reglerad befordringsgång för ifrågavarande slag av biträdespersonal.

4 a)—c). Anslagsförändringarna under dessa punkter är av automatisk karaktär.

5. Förslag om inrättande av en husdjursbyrå har styrelsen framfört i anslagsäskandena för de 4 senaste budgetåren (IX ht 1954 s. 6—10, 1955 s. 5—9, 1956 s. 5—6, 1957 s. 6—7).

Inrättandet av en särskild byrå för husdjursärenden är enligt styrelsen i huvudsak motiverat av att utvecklingen på jordbruksnäringens område efter hand lett till att lantbruksbyråns arbetsuppgifter och arbetsbörda ökats i sådan grad, att det numera icke är möjligt för byråchefen att överblicka och behärska hela verksamhetsfältet. Betydelsefulla, byråchefen åvilande uppgifter har ofta måst eftersättas för skötseln av löpande arbete. På flera områden har verksamheten icke heller kunnat bedrivas med den effektivitet, som är önsklig. Enligt styrelsens mening kan dessa missförhållanden icke bringas att upphöra enbart genom organisatoriska förändringar inom byrån utan det är därjämte nödvändigt att byråns nuvarande verksamhetsfält väsentligt inskränkes. En sådan inskränkning bör lämpligen ske genom att handläggningen av husdjursärendena, vilka utgör en tämligen väl avgränsad grupp av ärenden, överflyttas till en särskild byrå. Det torde därvid vara ändamålsenligt, att även stuteribyråns ärenden överflyttas till denna nyinrättade byrå.

Efter en utförlig redogörelse för de ärenden, som bör överföras från lantbruksbyrån och stuteribyrån till den föreslagna husdjursbyrån, övergår styrelsen till frågan om personalbehovet på sistnämnda byrå samt anför i huvudsak följande.

Byråns verksamhet i fråga om andra husdjur än hästen bör fullföljas efter i huvudsak 3 linjer: husdjurskontroll, avel och utfodring. I princip bör arbetet inom vart och ett av dessa ämnesområden under överinseende av byråchefen handhas av en på området utbildad och väl kvalificerad tjänsteman, kallad statskonsulent. Med hänsyn till arten av de arbetsuppgifter, som skall åvila dessa tjänstemän, och de speciella kvalifikationer, som måste fordras av dem, anser styrelsen att de bör placeras lägst i löne-

grad Ao 24. Tills vidare bör det bli möjligt för byråchefen att, vid sidan av sina åligganden som chef för byrån, själv omedelbart handha skötseln av en av ifrågavarande verksamhetsgrenar. I avvaktan på att erfarenheter vinnes härutinnan torde därför tills vidare endast 2 av nämnda statskonsulenttjänster behöva inrättas.

Då handläggningen av de ärenden, som skall överflyttas från stuteribyrån, kräver särskild sakkunskap och även av andra skäl — bl. a. med hänsyn till de speciella problem, som föreligger beträffande hästaveln i landet — svårligen låter sig inordnas under något av förut angivna ämnesområden, bör skötseln av dessa ärenden omhänderhas av en särskild föredragande med ställning såsom byrådirektör i Ao 26.

På den nya byrån bör därjämte finnas en tjänst, vars innehavare närmast är avsedd som biträde åt byråchefen med det löpande byråarbetet. Innehavaren av denna tjänst bör besitta tillräckliga kvalifikationer för att kunna biträda vid inom byrån förekommande utredningar. Han bör även kunna tjänstgöra såsom ställföreträdare för byråns övriga befattningshavare vid semester, tjänsteresor o. d. Med hänsyn till arbetsuppgifterna borde tjänsten närmast avses för en agronom, i vilket fall den finge nyinrättas. Då emellertid å stuteribyrån finnes en förste byråsekreterartjänst i lönegrad Ao 21, vill styrelsen förorda, att denna tills vidare försöksvis överflyttas till den nya byrån för fullgörande av ifrågavarande uppgifter.

I samband med att svinstamkontrollen överflyttades till lantbruksstyrelsen överfördes till styrelsen viss personal, bl. a. 1 assistent — numera placerad i lönegrad Ae 17 — som vid statens husdjursförsök varit sysselsatt med denna kontroll. Denne tjänsteman har i styrelsen till uppgift att under överinseende av statskonsulenten handha det löpande arbetet med svinstamkontrollen samt bearbeta de vid kontrollstationerna uppnådda resultaten och behövs även i fortsättningen.

För uppgiften att föra byråns diarium och register samt att vara byråchefens sekreterare bör i likhet med vad som är fallet å styrelsens övriga byråer finnas en kontoristtjänst. Den å stuteribyrån befintliga kontoristtjänsten bör överflyttas till den nya byrån. För skriv- och räknegöromål bör avses 1 kanslibiträde jämte 3 kontorsbiträden.

Den nya byrån skulle sålunda enligt styrelsens förslag få följande personaluppsättning, 1 byråchef i Bo 1, 1 byrådirektör i Ao 26, 2 statskonsulenter i Ao 24, 1 förste byråsekreterare i Ao 21, 1 assistent i Ae 17, 1 kontorist i Ao 9, 1 kanslibiträde i Ae 7, 1 kontorsbiträde i Ao 5 samt 2 kontorsbiträden i Ae 5. Ett genomförande av detta förslag kommer att medföra en merkostnad å 2 909 kr. Styrelsen förutsätter därjämte, att den även i fortsättningen skall få disponera medel ur anslaget Diverse åtgärder på husdjursavelns område m. m. för avlönande av erforderligt antal — f. n. 3 — räknebiträden för bearbetning av de från svinkontrollstationerna inkommande rapporterna.

I särskild skrivelse den 31 oktober 1957 har *Sveriges akademikers centralorganisation* föreslagit, att förste byråagronomtjänsten i lönegrad Ae 23 å lantbruksbyrån måtte uppföras å ordinarie stat.

Y t t r a n d e n. Över lantbruksstyrelsens yrkanden under förevarande anslagspunkt har *statskontoret* avgivit utlåtande. Härjämte har *statens orga-*

nisationsnämnd och *statens lönenämnd* yttrat sig, såvitt avser frågan om inrättande av en husdjursbyrå.

Statskontoret anser sig icke kunna tillstyrka ytterligare höjning av ställföreträdararvodet till souschefen. Arvodet bör enligt ämbetsverkets mening ej heller erhålla karaktär av ett verkligt ställföreträdararvode utan tills vidare liksom f. n. utgå som ett personligt arvode till nuvarande innehavaren av souschefstjänsten. Mot ordinarie- resp. icke-ordinariesättning av tjänsterna som förste byråagronom i Ae 23 å lantbruksbyrån och förste aktuarie i Ag 23 å jordbruksekonomiska byrån har statskontoret intet att erinra. Den föreslagna uppflyttningen av förstnämnda tjänst ävensom förslaget om ändrad lönegradsplacering för 2 befattningar som statskonsulent anser ämbetsverket icke påkalla yttrande från dess sida. Beträffande yrkandena om inrättande av 2 byråinspektörstjänster vid undervisningsbyrån erinrar statskontoret att frågan prövats av 1957 års riksdag utan att vinna bifall. Några skäl, som ger anledning till ändrat ståndpunktstagande, anser ämbetsverket icke föreligga. Statskontoret motsätter sig icke inrättandet av en husdjursbyrå i enlighet med lantbruksstyrelsens förslag. Beträffande frågan om en skoglig sektion hos styrelsen erinrar slutligen statskontoret om sitt utlåtande den 14 mars 1957 över betänkandet angående jordbruks förstärkande med skog, i vilket utlåtande ämbetsverket för sin del anfört bl. a., att ytterligare åtgärder icke f. n. bör övervägas för att ge styrelsen och lantbruksnämnderna tillgång till skoglig expertis. För ändamålet bör därför enligt ämbetsverkets mening under posten till ersättningar till sakkunniga upptagas ett oförändrat belopp av 50 000 kr.

Statens organisationsnämnd anser de skäl som talar för förslaget om inrättande av en husdjursbyrå hos lantbruksstyrelsen så vägande, att den nya byrån bör inrättas.

Statens lönenämnd har, frånsett förslagen till lönegradsplacering av tjänsterna som byrådirektör i Ao 26 och statskonsulent i Ao 24, för vilka nämnden icke kan tillstyrka högre placering än i lönegrad A 24 resp. A 23, icke något att erinra mot yrkade lönegradsplaceringar.

I detta sammanhang torde få anmälas ett av *1949 års jorderosionskommitté* med skrivelse den 12 juni 1957 avgivet betänkande angående markvård och erosionsskydd (SOU 1957: 17).

1949 års erosionskommitté tillkallades ursprungligen för att utreda frågan om en intensifiering av verksamheten för bekämpande av jordflykt. Uppdraget har sedermera utvidgats att gälla olika former av erosion. Kommittén har den 19 december 1950 avgivit delbetänkande med förslag till intensifierade åtgärder för sand- och jordflyktens bekämpande. Av detta betänkande föranledda förslag har av Kungl. Maj:t förelagts 1951 års riksdag i propositionen nr 118. I sitt nu framlagda betänkande anför kommittén sammanfattningsvis följande.

Markförsämring eller markförstöring yttrar sig på många olika sätt. På grund av i stort sett gynnsamma naturliga förutsättningar har man i vårt land hittills rätt litet beaktat de generella urartningstendenser, som kultur-

jordmånen är utsatt för och som främst innebär att odlingen medför en fortgående minskning av markens mullhalt. Odlingen medför också en del andra hittills icke tillräckligt beaktade markvårdsproblem, såsom i fråga om en riktig balansering av växtnäringstillförseln och alltför ensidiga växtkulturer. Dessa problem aktualiseras i hög grad genom vissa rationaliseringsföreteelser inom det moderna jordbruket såsom ökad mekanisering, minskad kreaturshållning och minskad vallodling, halmbränning etc. Enligt sakens natur är det omöjligt att kvantitativt ange omfattningen av denna markförsämring. Markförsämringsprocesser av detta slag har också i allmänhet ett relativt långsamt förlopp och är i vårt land ännu icke att anse som katastrofbetonade. Det är emellertid angeläget, att kulturjordens urartningstendenser icke förbises eller underskattas, utan att den tidsfrist, som står till buds, utnyttjas till att utforma en effektiv markvård.

Ett särskilt problem i detta sammanhang utgör den s. k. bortodlingen av myrjordar, d. v. s. den minskning av myrjordslagret, som beror på oxidationen av humussubstans. Vid intensiv drift med huvudsaklig odling av potatis, rotfrukter, grönsaker m. m. kan denna bortodling uppgå till mer än 2 cm per år. Enligt uppgifter, som erhållits från hushållningssällskapen bedömes myrjordarnas framtida odlingsvärde snabbt minska i avsevärd omfattning, vilket innebär att inom relativt kort tid icke obetydliga arealer av åkerjorden icke längre blir tillgängliga för odling.

Den markförstöring, som i Sverige främst uppmärksammats, är jordflykten i sandjordsdistrikten i södra Sverige. Vindtransporten av sand från de stora flygsandsfälten över åkerjorden har åtminstone sedan början av 1700-talet vållat betydande skador för jordbruket i dessa trakter. Den senare utvecklingen inom jordbruket har ånyo aktualiserat faran för vinderosion. Intensivare, mekaniska jordbearbetningsmetoder, tillämpade över stora brukningsskiften, har mer än förr utsatt åkerjorden för vinderosion. Samtidigt har en ökad odling uppstått av växtslag, som både ger dåligt skydd för markytan och själva är vindkänsliga. Den åkerareal, som är utsatt för vinderosion, har sannolikt sedan mitten av 1940-talet betydligt ökat och uppskattas utgöra 35 000 hektar.

Det rinnande vattnets ytomskapande skador på åkerjorden vållas i första hand genom avrinning av regnvatten, varvid särskilt på lutande fält ytlagret bortföres. De skador, som i vårt land vållas av dylik yterosion, anses i allmänhet vara ganska ringa. Det synes emellertid kunna ifrågasättas om icke betydelsen av denna erosionsform, som ofta kan bekämpas med så enkla metoder som att plöjning och annan jordbearbetning sker tvärsöver lutningen, vanligen underskattas.

Andra former av vattenerosion är raviner, strömfåreerosion och vågerosion. Härigenom förorsakas total förstöring av markområden. Samtliga dessa erosionsformer är kända i Sverige och särskilt har strömfåreerosionen i vissa vattendrag, såsom Klarälven och flera norrländska älvar, tid efter annan vållat betydande skador. Skyddsåtgärderna medför emellertid ofta mycket höga kostnader, varför de i regel endast kan komma i fråga, när det gäller att skydda mycket stora värden i form av byggnader, vägar, broar eller värdefulla markområden. Ett särskilt problem utgör för Sveriges del den vattenerosion, som uppstår i samband med kraftverksbyggnader. Skador av detta slag regleras emellertid i särskild ordning i samband med myndigheternas behandling av dylika vattenbyggnadsföretag och har därför icke aktualitet i förevarande sammanhang.

Strömfåreerosion gör sig emellertid alltid mer eller mindre gällande även i mindre vattendrag. Det är därför icke minst för reglerings- och rensningsarbeten vid dylika jämförelsevis små vattendrag ett praktiskt problem av

icke obetydlig ekonomisk räckvidd att på ett enkelt och billigt sätt hämma erosionen. Strandvegetationens betydelse i detta sammanhang är i princip klarlagd, men behöver ytterligare belysas med hänsyn till de lokala förhållandena.

En utvidgad forsknings- och försöksverksamhet rörande de markvårdsproblem, som sammanhänger med den kemisk-biologiska markförsämringen, är enligt kommitténs mening i hög grad påkallad. Kommittén framlägger dock icke för egen del några konkreta förslag i detta hänseende, utan nöjer sig med att redovisa forskningsuppgifterna och förutsätter att dessa frågor beaktas vid den pågående översynen av jordbruksforskningens resurser.

Kommittén anför vidare.

Bekämpningsåtgärderna mot vindens och vattnets ytomskapande erosion är i stort sett kända. Det gäller i första hand att genom riktiga jordbearbetningsmetoder, rätt val av växtslag och att genom lämplig fördelning av jordtäckande grödor över skiftena förekomma markens erosionsbenägenhet för vind och ytvattensavrinning. Genom läplanteringar av skyddsskogar och häckar och genom tillskapande av lämplig skyddande vegetation vid vattendragens stränder kan vidare ett för våra förhållanden jämförelsevis gott skydd mot vind- och vatterierosion erhållas till rimliga kostnader.

I stort sett rör det sig härvid om åtgärder, som det är i den enskilde markägarens eget intresse att åstadkomma. Det kan därför icke anses vara motiverat att f. n. införa tvingande bestämmelser om åtgärder mot erosion. Statliga bidrag står redan nu till förfogande för vissa erosionsförebyggande åtgärder. Kommittén vill föreslå en viss utvidgning av detta bidragssystem. Sålunda bör möjlighet öppnas för lantbruksnämnd att bevilja bidrag i vissa fall till åtgärder för skydd av värdefull jordbruksmark mot vattenerosion. Fråga om dylikt stöd torde emellertid alltid böra underställas lantbruksstyrelsens prövning. En fortsatt praktisk försöksverksamhet är enligt kommitténs mening även påkallad i fråga om skyddsåtgärder mot vind- och vattenerosion. Bl. a. bör fortsatta försök ske med olika slag av läskydd ävensom ytterligare undersökningar i avsikt att bestämma mängden av med vind och vatten borttransporterat material. I fråga om vattenerosion bör vidare vegetationens betydelse som skydd mot strömfåreerosion närmare undersökas.

Kommittén förutsätter att upplysningsverksamheten och undervisningen på jordbrukets område i högre grad än hittills beaktar vikten av markvårds- och erosionsproblemen. Till stöd för forsknings- och upplysningsverksamheten och för att åstadkomma en bättre samordning av markvårdsfrågorna föreslår kommittén, att lantbruksstyrelsen utrustas med en särskild markvårdssektion under ledning av en tjänsteman med relativt framskjuten tjänsteställning, förslagsvis byrådirektör i lönegrad 33 (numera A 26). Sektionen bör vidare tillföras — förutom nödig skrivbiträdeshjälp — 1 assistentbefattning i reglerad befordringsgång. Kommittén föreslår slutligen att lokala samarbetskommittéer på frivillighetens väg inrättas inom i vart fall vissa län.

Över jorderosionskommitténs betänkande har, efter remiss, y t t r a n d e n avgivits av *lantbruksstyrelsen, statens jordbruksnämnd, styrelsen för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök, skogsstyrelsen, Sveriges geolo-*

giska undersökning, Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut, jordbrukshögskoleutredningen, Sveriges lantbruksförbund, Riksförbundet Landsbygdens folk samt *Hushållningssällskapens förbund.*

Det av kommittén redovisade behovet av åtgärder för förbättrad markvård vitsordas av flertalet remissinstanser. Av vad i yttrandena anförts beträffande kommitténs förslag till dylika åtgärder må nämnas följande.

En utvidgning av forsknings- och försöksverksamheten å markvårdens område förordas i samtliga de yttranden, där frågan närmare berörts. *Styrelsen för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök* anför, att den funnit att betänkandet betraktat i sin helhet ger en god bild av de aktuella markvårdsproblemen i landet. Styrelsen vill därför understryka kommitténs uttalande, att en effektiv förstärkning av forsknings- och försöksverksamheten på markvårdsområdet och en intensifiering av upplysningsverksamheten bör komma till stånd. Frågan om förevarande forsknings- och försöksverksamhet torde komma att upptagas av jordbrukshögskoleutredningen. Med hänsyn till angelägenheten och vikten av att en sådan verksamhet snarast igångsättes är det emellertid enligt styrelsens uppfattning motiverat att redan nu — i avvaktan på utredningens resultat — anvisa vissa medel till en grupp forskare inom lantbrukshögskolan och lantbruksförsöken för forskning på markvårdens område. *Jordbrukshögskoleutredningen* bekräftar, att de av kommittén framförda önskemålen rörande forsknings- och försöksverksamheten inom markvården kommer att upptagas av utredningen i dess fortsatta arbete.

Sveriges geologiska undersökning anser det i första rummet viktigt, att forsknings- och försökverksamheten rörande markförstöring och vatterosion fortsättes och utvidgas. För att resultaten skall kunna omsättas i praktiken fordras upplysning och rådgivning. Detta torde enligt undersökningens mening i stort sett kunna ske på samma sätt, som nu sker vid bekantgörandet av resultaten från exempelvis lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök. Undersökningen framhåller i sammanhanget, att betydande material rörande ström- och vågerosion finnes i de utlåtanden, som i anslutning till olika vattenbyggnadsföretag ingivits till vattendomstolarna. Om detta material bearbetas och publiceras kan det enligt undersökningens uppfattning bli till nytta vid erosionsforskningen i allmänhet. *Skogsstyrelsen* understryker särskilt behovet av utvidgad forsknings- och försöksverksamhet samt ökad upplysning på jordflyktsområdet.

Hushållningssällskapens förbund framhåller, att sällskapen i sin rådgivnings- och upplysningsverksamhet sedan länge behandlat och uppmärksammat markvårdsproblemen. I brist på tillräckliga forsknings- och försöksresultat har emellertid sällskapens vägledning icke kunnat bli så bestämd och utförlig som önskvärt vore. I likhet med kommittén anser därför förbundet en utvidgad forsknings- och försöksverksamhet erforderlig och tillstyrker att resurserna för sådan verksamhet utökas.

Förslaget till ändring i rationaliseringskungörelsen i syfte att möjliggöra visst statligt ekonomiskt stöd till åtgärder till förebyg-

gande av vattenerosion tillstyrkes av *lantbruksstyrelsen* och *Riksförbundet Landsbygdens folk*. Lantbruksstyrelsen anför därvid, att i enstaka fall — såsom vid hastigt uppträdande strömfåreerosion eller ravinbildning — omständigheterna varit sådana, att det skulle varit angeläget om förebyggande åtgärder kunnat vidtagas till skydd för jordbruksfastighet tillhörande mark, bebyggelse eller övriga fasta anläggningar. I övriga remissyttranden har förevarande förslag ej närmare berörts. I sammanhanget må nämnas att *skogsstyrelsen* ifrågasätter, huruvida icke bestämmelser syftande till i huvudsak samma flygsandsberedskap som gäller för skyddsskog bör införas beträffande häckar inom skyddsskogsområde. Åtgärden kan enligt styrelsen anses ha ett särskilt berättigande, därför att skyddsplanteringen oftare sker i form av häckar än i form av bestånd, när det gäller de bästa och värdefullaste jordbruksmarkerna.

Kommitténs förslag om inrättande av en särskild markvårdssektion inom lantbruksstyrelsen har mött erinringar från ett flertal håll. Sålunda har behovet av en dylik sektion ifrågasatts av bl. a. *Sveriges geologiska undersökning, Sveriges lantbruksförbund, Riksförbundet Landsbygdens folk* och *Hushållningssällskapens förbund*. Inte heller *lantbruksstyrelsen* anser en särskild markvårdssektion erforderlig. Styrelsen anför härom i huvudsak följande.

Beträffande de arbetsuppgifter, som enligt kommittén skulle anförtros åt styrelsen torde, såvitt nu kan bedömas, möjligheter finnas att tills vidare tillgodose personalbehovet inom ramen för styrelsens nuvarande personalorganisation. Ifrågavarande arbetsuppgifter skulle därvid lämpligen försöksvis kunna förenas med den byrådirektörstjänst inom styrelsens rationaliseringsavdelning, som — från början knuten till jordförbättringsbyrån — närmast är avsedd för arbetsuppgifter, sammanhängande med jordbrukets inre rationalisering. Denna tjänst är f. n. vakant. Styrelsen avser att låta anstå med åtgärder för tjänstens återbesättande till dess statsmakterna tagit ställning till styrelsens nu framförda förslag. Erforderlig biträdeshjälp — såväl för kvalificerade uppgifter som för skrivarbete o. d. — torde i vart fall till en början kunna ställas till befattningshavarens förfogande inom ramen för styrelsens nuvarande personaluppsättning. Styrelsen vill framhålla, att befattningshavaren — ehuru han bör tillhöra rationaliseringsavdelningen — helt naturligt måste söka fullgöra sina uppgifter i nära samarbete med icke endast lantbruksnämnderna utan även — särskilt i vad gäller upplysning och undervisning — med hushållningssällskapen och de lägre lanbruksundervisningsanstalterna. Befattningshavaren bör ha kvalifikationer att kunna följa det forskningsarbete inom markvården, som enligt kommitténs förslag skall bedrivas med ökad intensitet, framförallt vid Sveriges geologiska undersökning och lantbrukshögskolan.

Däremot tillstyrkes förslaget av *Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut*.

Statens jordbruksnämnd är för sin del icke övertygad att en lösning av de lokalt i och för sig viktiga erosionsproblemen underlättas vid en samordning av samtliga markvårdsfrågor. Nämnden erinrar därvid om att de områden, där erosion i större skala förekommer genom vind och vatten, är starkt

begränsade. Nämnden anser även ovisst om erosionsproblemen är av sådan karaktär, att de påfordrar en särskild markvårdssektion. Alternativt ifrågasätter nämnden, om icke en förstärkning av lantbruksstyrelsens anslagspost till ersättningar till sakkunniga skulle skapa förutsättningar för att de av kommittén framförda önskemålen om en effektiviserad markvård kunde tillgodoses.

Skogsstyrelsen slutligen anför, att frågan om en förstärkning av lantbruksstyrelsen undandrager sig styrelsens bedömande. I den mån markvårdsfrågorna mera direkt angår skogsbruket bör emellertid enligt styrelsens uppfattning verksamheten i fortsättningen liksom hittills ske i former, som så intimt som möjligt ansluter till de skiftande lokala förhållandena. Ett vidgat samarbete mellan skogsvårdsstyrelser, lantbruksnämnder och hushållningssällskap är därvid av största vikt.

Departementschefen

Vad först angår förslaget om inrättande av en husdjursbyrå inom lantbruksstyrelsen torde jag få erinra om att styrelsen gjort framställningar i samma syfte i sina anslagsskrivelser åren 1955 och 1956. Kungl. Maj:t har emellertid icke ansett sig kunna tillstyrka dessa förslag med hänsyn till deras utformning. Såväl 1956 års som 1957 års jordbruksutskott framhöll i sina utlåtanden nr 1, att enligt utskottets mening goda skäl anförts för att en omorganisation togs under övervägande. Enligt utskottet borde därvid planerna så utformas, att stuteribyrån avvecklades samtidigt med att en ny husdjursbyrå inrättades och att alla möjligheter till kostnadsbesparingar tillvaratogs. 1957 års jordbruksutskott tillfogade, att det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att närmare pröva frågan, innan förslag i ämnet förelades riksdagen. Dessa utskottsuttalanden föranledde ingen invändning från riksdagens sida.

Lantbruksstyrelsens nu föreliggande förslag, för vilket närmare redogjorts i det föregående, skiljer sig från de tidigare, därigenom att styrelsen nu tager definitiv ställning för att stuteribyrån skall uppgå i den nya husdjursbyrån med den nuvarande husdjurssektionen inom lantbruksbyrån såsom stomme ävensom därigenom att styrelsen icke föreslår inrättande av nya tjänster i samband med husdjursbyråns tillkomst. Ett genomförande av styrelsens förslag skulle icke medföra annan kostnadsökning än sådan, som hänför sig till av styrelsen förordad lönereglering för 2 statskonsulenter. Jag anser mig i stort kunna tillstyrka förslaget till omorganisation sådant det nu framlagts. Enligt min mening bör husdjursbyrån vid sin tillkomst ha följande personaluppsättning, nämligen 1 byråchef i Bo 1, 2 statskonsulenter i Ao 23, 1 förste byråagronom i Ae 23, 1 förste byråsekreterare i Ao 21, 1 assistent i Ae 17, 1 kontorist i Ao 9, 1 kanslibiträde i Ae 7 samt 6 kontorsbiträden i reglerad befordringsgång. Därjämte bör till byrån hänföras de nu å stuteribyrån respektive lantbruksbyråns husdjurssektion placerade tjänsterna såsom byråchef i ABp 25 och byrådirektör i Ao 26,

vilka tjänster bör indragas efter nuvarande innehavarnas avgång och därför föras å övergångsstat. Så länge byråchefstjänsten å övergångsstat uppehålles bör tjänsten som förste byråagronom hållas obesatt. För bearbetning i samband med svinstamkontrollen av de från kontrollstationerna inkommande rapporterna anlitar styrelsen för närvarande 3 räknebiträden, vilka avlönas med arvode från anslaget Diverse åtgärder på husdjursavelns område m. m. Såsom kommer att närmare motiveras i det följande under berörda anslagsrubrik (punkt 29) bör från och med nästa budgetår medel för svinstamkontrollen anvisas under styrelsens avlönings- respektive omkostnadsanslag. Nämnda biträden ingår i den personaluppsättning jag nyss föreslagit för husdjursbyrån. De bör i samband med omorganisationen erhålla tjänster i reglerad befordringsgång. Vid bifall till vad jag här föreslagit uppkommer en kostnadsökning å högst 36 400 kronor, hänförlig enbart till de å övergångsstat förda tjänsterna. Det belopp, som bör tillföras detta anslag för avlönande av förenämnda 3 räknebiträden, kan beräknas till avrundat 30 000 kronor.

Beträffande lantbruksstyrelsens förslag till inrättande av en särskild skogssektion vill jag erinra om att den av 1951 års jordbruksrationaliseringsutredning behandlade frågan om jordbruks förstärkande med skog alltjämt är föremål för Kungl. Maj:ts prövning. Med hänsyn härtill är jag ej beredd att taga ställning till styrelsens ifrågavarande förslag, vilket innebär tillskapande av tjänster som överjägmästare i Be 1, jägmästare i Ae 25 respektive kontorsbiträde i reglerad befordringsgång. I detta sammanhang vill jag emellertid förorda, att det belopp av 64 000 kronor, som för närvarande är upptaget under styrelsens anslagspost till ersättningar till sakkunniga och som utnyttjas för anlitande av skoglig expertis vid lantbruksnämnderna, skall nästa budgetår anvisas under motsvarande anslagspost å nämndernas avlöningsstat. Jag torde få återkomma härtill vid behandlingen av sistberörda avlöningsanslag (punkt 8).

Även 1949 års jorderosionskommitté har i sitt betänkande angående markvård och erosionsskydd föreslagit viss organisationsförändring inom lantbruksstyrelsen. Till stöd för forsknings-, försöks- och upplysningsverksamheten på ifrågavarande område samt i syfte att erhålla bättre samordning av erosions- och markvårdsfrågorna förordar kommittén, att en särskild markvårdssektion inrättas inom styrelsen, bestående av 1 byrådirektör i lönegrad A 26, 1 assistent i reglerad befordringsgång samt skrivbiträde. I sitt remissutlåtande över kommittéförslaget har lantbruksstyrelsen upplyst, att det angivna syftet bör kunna uppnås inom ramen för styrelsens nuvarande personalorganisation genom att för ändamålet utnyttja en å rationaliseringsavdelningen placerad byrådirektörstjänst, som för närvarande hålles vakant men för vilken medel finnes anvisade. Vid sådant förhållande och då erosions- och markvårdsfrågorna närmast hör samman med nämnda avdelnings nuvarande arbetsuppgifter torde kommitténs omförmälda förslag icke föranleda annan åtgärd än att den vakanta byrådirektörstjänsten tillsättes med för handhavandet av sagda frågor lämpad person. Till av

kommittén framfört förslag om statliga stödåtgärder i vissa fall till skydd mot vattenerosion avser jag att återkomma i det följande under anslaget Bidrag till jordbrukets rationalisering (punkt 17).

Av de övriga förslag till personalförändringar och löneregleringar, som lantbruksstyrelsen framfört och som jag icke tagit ställning till i det föregående kan jag endast tillstyrka dem, som avser att tjänsten som förste aktuarie i Ag 23 å jordbruksekonomiska byrån skall uppföras å extra ordinarie stat samt att 3 kontorsbiträdestjänster i Ae 5 skall utbytas mot motsvarande antal tjänster i Ao 5. Den ändrade anställningsformen för förste aktuarien innebär givetvis icke hinder för en framtida omprövning av behovet av tjänsten eller av dennas ställning i lantbruksstyrelsens organisation.

Enligt beslut av förra årets riksdag överflyttades en byråsekreterartjänst i dåvarande lönegrad Ca 25 å lantbruksstyrelsens kanslibyrå till statens växtskyddsanstalt samtidigt som tjänsten ändrades till en förste byråsekreterartjänst i Ca 27. Sedan innehavaren av byråsekreterartjänsten, vilken redan tidigare jämlikt överenskommelse mellan lantbruksstyrelsen och växtskyddsanstalten tjänstgjort vid den senare, förklarat sig icke villig att definitivt överföras till anstalten, förordnade Kungl. Maj:t den 6 juni 1957 nämnde tjänsteman att mot vikariatslön uppehålla omförmälda förste byråsekreterartjänst. Därjämte föreskrev Kungl. Maj:t, att befattningen som byråsekreterare i Ca 25 (Ao 19) hos styrelsen skulle från och med den 1 juli 1957 föras å övergångsstat. På därom gjord ansökning har Kungl. Maj:t den 13 december 1957 entledigat tjänstemannen från nyssnämnda vikariatslöneförordnande med utgången av december månad 1957. Då tjänstemannen således kommer att återinträda i tjänst hos lantbruksstyrelsen torde förevarande anslag behöva uppräknas med ett belopp av 25 400 kronor, motsvarande lönen för nämnde byråsekreterare å övergångsstat.

I anslutning till en i fjol företagen allmän reglering av de ställföreträdararvoden, som finnes upptagna under punkten C i bilaga D till tilläggsbestämmelserna till statens allmänna avlöningsreglemente, beslöt Kungl. Maj:t den 31 maj 1957, att det särskilda ställföreträdararvodet till souschefen i lantbruksstyrelsen, överdirektören G. R. Ytterborn, skulle höjas från 1 200 till 2 400 kronor från och med den 1 juli 1957. Då frågan om storleken av nämnda arvode tidigare underställts riksdagen har jag nu velat anmäla vidtagen ändring. Det av styrelsen framförda yrkandet om en ytterligare höjning av ifrågavarande arvode kan jag icke biträda. Detsamma bör alltjämt ha karaktär av personligt arvode.

Ett bifall till vad jag i det föregående föreslagit innebär en ökning av förevarande anslag med 27 800 kronor. Härutöver bör emellertid en uppräkning ske till följd av utgiftsökningar under anslaget av automatisk karaktär. Löneklassförändringar och lönegradsregleringar i anledning av reglerad befordringsgång bör således föranleda en höjning med 27 900 kronor. 1957 års löneplansrevision samt omräkning av posten till rörligt tillägg förorsakar därjämte merkostnader å sammanlagt 288 800 kronor. Anslaget tor-

de slutligen kunna nedräknas med 15 000 kronor som följd av vakanser under anslagsposten till icke-ordinarie personal. Den totala anslagsökningen uppgår till 329 500 kronor.

Anslaget beräknas sålunda:
avlöningar till ordinarie tjänstemän 1 250 900 (+ 330 000) kronor;
arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, 15 400 (oförändrat) kronor;
ersättningar till sakkunniga 21 000 (— 64 000) kronor;
avlöningar till övrig icke-ordinarie personal 1 142 800 (+ 247 100) kronor;
rörligt tillägg 385 500 (— 183 600) kronor.

Anslaget uppföres alltså med 2 815 600 (+ 329 500) kronor.

Å personalförteckningen bör uppföras 1 tjänst som byråchef i Bo 1, 1 tjänst som förste aktuarie i Ae 23, 1 tjänst som förste byråagronom i Ae 23, 1 tjänst som byråsekreterare i Ao 19 å övergångsstat samt jämlikt grunderna för reglerad befordringsgång ytterligare 3 kontorsbiträden i Ao 5. Samtidigt bör 1 byråchefstjänst i ABp 25 och 1 byrådirektörstjänst i Ao 26 avföras från ordinarie stat och i stället upptagas å övergångsstat.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för lantbruksstyrelsen, som angivits i det föregående

b) fastställa följande avlöningsstat för lantbruksstyrelsen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1958/59:

Avlöningsstat

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, *förslagsvis*	1 250 900
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, *förslagsvis*	15 400
3. Ersättningar till sakkunniga, *förslagsvis*	21 000
4. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	1 142 800
5. Rörligt tillägg, *förslagsvis*	385 500
Summa kronor	2 815 600

c) till *Lantbruksstyrelsen: Avlöningar* för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 2 815 600 kronor.

[6] **2. Lantbruksstyrelsen: Omkostnader**

	Anslag	Nettoutgift
1955/56	303 000	289 993
1956/57	311 100	309 218
1957/58 (statsliggaren s. 807)	318 800	
1958/59 (förslag)	346 500	

Yrkande. *Lantbruksstyrelsen* (skr. 16/8 1957) hemställer, att anslaget höjes med 29 900 kr.

	Utgifter 1955/56	Utgifter 1956/57	Anslag 1957/58	Ökning
1. Reseersättningar	115 728	123 403	135 000	+ 9 000
2. Bränsle, lyse och vatten	28 124	31 564	26 300	+ 3 700
3. Övriga expenser	134 500	139 092	144 000	+ 17 200
				+ 29 900

Motiv. 1. I syfte att ernå en smidigare handläggning av beslut rörande tjänsteresor till annat nordiskt land framlade finansdepartementet i cirkulärskrivelse den 24 juni 1957 förslag till ändrad ordning för medelsanvisning till reseersättningar vid dylika resor. Departementets förslag, för vilket närmare redogöres i bil. 2 (p. 5) till statsverkspropositionen, har genom jordbruksdepartementets försorg delgivits berörda myndigheter för att tagas i beaktande vid anslagsäskandena för nästa budgetår.

Lantbruksstyrelsen framhåller i anledning härav, att antalet resor till de nordiska grannländerna, som efter utgången av år 1953 företagits av tjänstemän inom lantbruksorganisationen och som upptagits i en till framställningen fogad sammanställning, varit förhållandevis litet. Styrelsen anser emellertid detta bero på att de för ändamålet anvisade medlen varit strängt begränsade och att ansökningar om erforderligt tillstånd därför av Kungl. Maj:t måst prövas synnerligen restriktivt. Enligt instruktionen för lantbruksstyrelsen åligger det styrelsen att inom sitt verksamhetsområde följa förhållandena även utomlands. Av naturliga skäl måste härvid förhållandena i Norden främst vara av intresse. Som aktuella exempel på gemensamma spörsmål nämner styrelsen frågor rörande biskydd, frökontroll, importkontroll av bl. a. vegetabiliska produkter, import- och exportreglering av frö ävensom olika kontakter rörande husdjursskötsel, rationalisering och jordbruksforskning. Styrelsen anser det vara av största värde om ett kontinuerligt samarbete med de ifrågavarande länderna kan upprätthållas. På flera områden bör kontakterna fördjupas genom personliga besök. Under åberopande härav äskar styrelsen en höjning av anslagsbeloppet under förevarande punkt med 4 000 kr. för internordiska resor. Därjämte hemställer styrelsen om 5 000 kr. till reseersättningar åt den jägmästare och den förste byråinspektör, som styrelsen under avlöningsanslaget föreslagit skola tillkomma nästa budgetår.

2. Ökningen motiveras av att medelsförbrukningen under budgetåret 1956/57 utgjorde 31 564 kr.

3. Av ökningen motiveras 6 000 kr. med ökade utgifter till följd av den allmänna kostnadsstegringen, därav omkring 2 500 kr. för ökade kostnader på grund av nytt kollektivavtal för städningspersonalen. I övrigt sammanhänger ökningen med den under styrelsens avlöningsanslag föreslagna personalökningen. För löpande expenser beräknar styrelsen 800 kr. för varje

nytillkommande befattningshavare eller sammanlagt 3 200 kr. samt för utrustning av engångskaraktär sammanlagt omkring 8 000 kr.

Departementschefen

Under rubriken Bidrag till markkartering och grundkalkning (punkt 26) avser jag att på grundval av ett av jordbruksanslagsutredningen framlagt förslag förorda, att statsbidragsgivningen för att stödja markkarteringsverksamheten skall upphöra med utgången av innevarande budgetår, men samtidigt uttala, att ett ökat intresse för sådan verksamhet i stället bör eftersträvas genom en intensifierad upplysning på området. I anslutning härtill föreslår jag, att ett belopp av 10 000 kronor för nästa budgetår ställes till lantbruksstyrelsens förfogande för en upplysningskampanj för ökad markkartering. Beloppet torde lämpligen böra anvisas å en särskild post under förevarande anslag.

Vad härefter angår lantbruksstyrelsens olika anslagsäskanden kan jag med hänvisning till vad chefen för finansdepartementet anfört vid behandlingen av för flera huvudtitlar gemensamma frågor tillstyrka, att under en ny delpost till reseersättningar vid internordiska resor anvisas 1 500 kronor. Beträffande delposten till övriga expenser förordar jag en ökning med 9 900 kronor till följd av nytt kollektivavtal för städningspersonal, höjda telefontaxor samt allmänna kostnadsstegringar i övrigt. Denna delpost samt anslagsposten till reseersättningar torde därjämte i enlighet med vad jag anfört under föregående anslagspunkt om medelsanvisning till svinstamkontrollen böra uppräknas med 6 100 respektive 500 kronor. Av samma skäl bör vidare posten till publikationstryck höjas med 5 000 kronor. Å andra sidan kan delposten till bränsle, lyse och vatten och anslagsposten till sjukvård minskas med 3 300 respektive 2 000 kronor.

Omkostnadsanslaget bör sålunda för nästa budgetår uppföras med 346 500 (+ 27 700) kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Lantbruksstyrelsen: Omkostnader* för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 346 500 kronor.

[7] **3. Lantbruksstyrelsen: Kostnader för utbetalande av producentbidrag**

	Anslag	Nettoutgift
1955/56	75 000	71 636
1956/57	72 000	67 592
1957/58 (statsliggaren s. 808)	69 000	
1958/59 (förslag)	65 000	

Yrkande. *Lantbruksstyrelsen* (skr. 16/8 1957) hemställer, att anslaget för nästa budgetår sänkes med 4 000 kr. till 65 000 kr.

Departementschefen

Lantbruksstyrelsens beräkning av medelsbehovet för nästa budgetår under förevarande anslagspunkt föranleder icke någon erinran från min sida. Jag hemställer sålunda, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Lantbruksstyrelsen: Kostnader för utbetalande av producentbidrag* för budgetåret 1958/59 anvisa ett anslag av 65 000 kronor.

C. Lantbrukets rationalisering och befrämjande av dess produktion, m. m.

[8] **1. Lantbruksnämnderna: Avlöningar**

Under denna rubrik har med förslagsanslaget till avlöningar vid lantbruksnämnderna sammanförts den del av det tidigare som särskilt anslag å riksstaten uppförda förslagsanslaget Lantbruksnämnderna: Ersättningar åt ortsombuden, som avser arvoden åt ombuden.

	Anslag	Nettoutgift
1955/56	9 457 100	10 220 310
1956/57	10 320 900	10 675 182
1957/58 (statsliggaren s. 808)	10 933 800	
1958/59 (förslag)	12 624 400	

Y r k a n d e n. *Lantbruksstyrelsen* (skr. 16/8 1957) hemställer,

dels att anslaget Lantbruksnämnderna: Avlöningar, vilket för innevarande budgetår upptagits med förenämnda belopp å 10 933 800 kr., höjes med 1 863 900 kr.,

dels att anslaget Lantbruksnämnderna: Ersättningar åt ortsombuden uppföres med oförändrat 325 000 kr. Av sistnämnda belopp hänför sig ca 276 000 kr. till arvoden åt ombuden.

Höjningen av förstnämnda anslag beräknar styrelsen sålunda.

	Ökning eller minskning
1. *Personalförstärkningar*	
a) 20 skogstekniker Ae 15	+ 313 662
b) 5 kontorsskrivare Ae 13	+ 73 195
2. *Löneregleringar m. m.*	
a) 26 lantbruksdirektörer Bo 1 i st. f. Ao 26	+ 88 086
b) 2 kamrerare Ao 23 i st. f. Ao 21	+ 5 601
c) 9 lantbrukskonsulenter Ao 23 i st. f. Ao 21	+ 15 284
d) 6 byggnadskonsulenter Ao 21 i st. f. Ae 21	—
e) 10 förste lantbruksinstruktörer Ao 13 i st. f. 10 lantbruksinstruktörer Ao 12	+ 8 964
f) 3 byggnadskontrollanter Ae 13 i st. f. Ae 12	+ 2 505
g) 26 kansliskrivare Ao 10 i st. f. 26 kanslibiträden Ae 7	+ 22 620
h) 15 kanslibiträden Ao 7 i st. f. 15 kontorsbiträden Ao 5	+ 15 116
i) förbättrad befordringsgång för teknikerna	—

	Ökning eller minskning
3. *Omräkning m. m.*	
a) 2 lantbruksinstruktörer Ae 12 i st. f. Ao 12 å övergångsstat..	—
b) 1 kanslibiträde i Ae 7 i st. f. Ao 7 å övergångsstat.....	—
c) 3 kontorsbiträden i reglerad befordringsgång i st. f. Ao 5 ...	—
d) löneklassförändringar och reglerad befordringsgång.....	+ 141 837
e) 1957 års löneplansrevision.....	+ 1 990 800
f) rörligt tillägg.....	— 813 800
	+1 863 870

4. Vidare föreslår styrelsen, att en tjänst som egnahemsdirektör på övergångsstat avföres ur personalförteckningen.

Motiv. 1 a). Beträffande motiveringen hänvisar styrelsen till 1951 års jordbruksrationaliseringsutrednings betänkande angående jordbruks förstärkande med skog (SOU 1957: 8, kap. 10) samt styrelsens den 20 mars 1957 däröver avgivna utlåtande.

1 b), 2 b), g) och h). Dessa förslag framfördes redan i anslagsäskandena för innevarande budgetår (IX ht 1957 s. 18—23). I syfte att söka erhålla en mera detaljerad bild av arbetsfördelningen å nämndernas kamerala avdelningar och därmed få ytterligare stöd för förslagen till löneregleringar har styrelsen nu införskaffat kompletterande uppgifter från nämnderna. Undersökningsmaterialet, vilket avser att belysa icke endast av vilken befattningshavare olika arbetsuppgifter utföres utan även den grad av självständighet med vilken de fullgöres, har fogats till styrelsens framställning. Undersökningen bestyrker enligt styrelsens uppfattning den beskrivning, som i föregående petitaskrivelse lämnades rörande arbetsuppgifternas fördelning å nämndernas kamerala avdelningar.

2 a). Styrelsen föreslog redan i fjolårets anslagsskrivelse, att 11 lantbruksdirektörstjänster i lönegrad Ca 34 skulle uppflyttas i lönegrad Ca 37. Då den motivering, som lämnats till det nu framförda förslaget, är i huvudsak densamma som den som lämnades föregående år, torde få hänvisas till IX ht 1957 s. 23—25.

2 c) och d). Dessa yrkanden framförde styrelsen redan år 1955. Beträffande motiveringen hänvisas till IX ht 1956 s. 15—18 under punkterna 3 och 5.

2 e). Enahanda yrkande framfördes i fjol. Rörande motiveringen hänvisas till IX ht 1957 s. 25—26 under punkten 12.

2 f). Ifrågavarande tjänster inrättades budgetåren 1941/42 och 1942/43 såsom arvodestjänster å byggnadskontoren vid de dåvarande egnahemsnämnderna i Norrbottens, Västerbottens och Jämtlands län. Vid lantbruksorganisationens tillkomst den 1 juli 1948 överfördes de övergångsvis till de byggnadskontor, som under budgetåret 1948/49 fanns inrättade vid lantbruksnämnderna i nyssnämnda län. Genom beslut den 29 maj 1949 förklarade Kungl. Maj:t hinder icke möta att byggnadskontrollanterna anlitades såsom

biträden åt byggnadskonsulenterna vid omförmälda nämnder. Den 3 februari 1950 medgav Kungl. Maj:t, att kontrollanterna fick förordnas såsom extra tjänstemän i lönegrad Cg 16. Kungl. Maj:t medgav sedermera genom beslut den 10 november 1950, att de fr. o. m. den 1 december 1950 fick beredas extra ordinarie anställning i sagda lönegrad. Fr. o. m. den 1 januari 1953 tillhör de lönegrad Ce 17 (numera Ae 12) enligt beslut därom i samband med den då genomförda allmänna tjänsteförteckningsrevisionen.

Byggnadskontrollanterna handhar projektering, byggnadskontroll, besiktningar samt arbetsledning av byggnadsföretag, som av nämnderna utföres i egen regi å fjällägenheter, renskötarboställer och lapplägenheter. Kontrollanterna biträder vidare byggnadskonsulenterna med projektering och besiktningar samt andra förekommande arbeten för den inre rationaliseringen. Bland arbetsuppgifter, med vilka är förenade mera speciellt ansvar, nämner styrelsen intyg för utbetalningar vid byggnadsföretag, i vilka nämnden är engagerad, granskning av räkningar samt värdering av fastigheter, exempelvis för beräkning av avträdesersättning vid kronans inlösen av byggnader på nedlagda fjällägenheter. Styrelsen anser skäligt, att ifrågavarande befattningshavare med hänsyn till dem åvilande arbetsuppgifter uppflyttas till lönegrad Ae 13, varigenom de i lönehänseende blir likställda med förste lantbruksinstruktör.

2 i). Förslaget motiveras med hänvisning till en framställning av styrelsen den 17 juli 1956 om att åtgärder måtte vidtagas för att genomföra en förbättring av löne- och anställningsförhållandena för teknikerpersonalen vid lantbruksnämnderna. I avvaktan på resultatet av framställningen — vilken förutsätter att frågan löses genom förhandlingar mellan civildepartementet och vederbörande personalorganisation i den ordning, som skall tillämpas för s. k. B-frågor — beräknar styrelsen medelsbehovet för tjänsternas avlönande på grundval av för befattningshavarna i fråga nu gällande lönegrader.

3 a) och b). I personalförteckningen för budgetåret 1956/57 var 5 lantbruksinstruktörstjänster i lönegrad Ca 17 (numera Ao 12) och 8 kanslibiträdestjänster i lönegrad Ca 11 (numera Ao 7) uppförda å övergångsstat. Därjämte föreskrevs, att så länge å övergångsstat uppförda lantbruksinstruktörer resp. kanslibiträden kvarstår i tjänst skall extra ordinarie lantbruksinstruktörs- resp. kanslibiträdestjänster till motsvarande antal hållas obesatta. 2 lantbruksinstruktörer och 1 kanslibiträde å övergångsstat har under nyssnämnda budgetår erhållit högre ordinarie tjänst. Då personalförteckningen för innevarande budgetår fastställdes, minskades därför antalet övergångsstatstjänster till 3 resp. 7. De för avlönande av de avförda tjänsterna avsedda medlen bör nu överföras från ordinarie- till icke-ordinarieposten.

3 c). Antalet ordinarie kontorsbiträden, vilka uppehåller högre icke-ordinarie tjänst har sedan föregående budgetår ökats från 16 till 19 (jfr IX ht 1956 s. 19, punkt 8). Till följd härav bör enligt styrelsen ett belopp motsva-

rande grundlön för 3 kontorsbiträden fr. o. m. nästa budgetår överföras från ordinarie- till icke-ordinarieposten.

3 d)—f). Förändringarna avser automatiska utgiftsförändringar.

4. Innehavaren av den i personalförteckningen å övergångsstat uppförda tjänsten som egnahemsdirektör i Ao 21 har fr. o. m. den 1 juli 1957 utnämnts till länsbostadsdirektör i lönegrad Ao 24. Tjänsten bör därför nu avföras ur personalförteckningen.

Departementschefen

I sitt betänkande rörande jordbruks förstärkande med skog har 1951 års jordbruksrationaliseringsutredning föreslagit, att vid lantbruksorganisationen skall inrättas 3 jägmästartjänster, varav 1 i numera lönegrad A 26 hos lantbruksstyrelsen och 2 i lönegrad A 25 respektive A 23 hos lantbruksnämnderna, samt likaledes hos nämnderna 28 tjänster som skogstekniker i lönegrad A 15. Lantbruksstyrelsen har i remissyttrande över utredningens förslag betonat nödvändigheten av personalförstärkning och beräknat medelsbehovet för sådan förstärkning jämte omkostnader och utrustning i samband därmed till cirka 738 000 kronor. I anslutning härtill har styrelsen i sina anslagsäskanden för nästa budgetår yrkat, att 20 tjänster som skogstekniker i Ae 15 skall inrättas vid nämnderna. Vid behandlingen av styrelsens avlöningsanslag har jag, under hänvisning till att frågan om jordbruks förstärkande med skog alltjämt är föremål för Kungl. Maj:ts prövning, förklarat mig icke kunna taga ställning till förslaget om inrättande av en skoglig sektion inom styrelsen. Av samma skäl bör jämväl anstå med ställningstagandet till förslaget om inrättande av tjänster som skogstekniker hos lantbruksnämnderna. I enlighet med vad jag anfört vid behandlingen av förenämnda avlöningsanslag bör emellertid ett belopp motsvarande de 64 000 kronor, som för bestridande av arvoden vid anlitande av skoglig expertis för innevarande budgetår anvisats under sagda anslag, nästa budgetår upptagas under lantbruksnämndernas avlöningsstat och där redovisas under posten till ersättningar åt sakkunniga.

Vad härefter angår lantbruksstyrelsens övriga förslag bör i anslutning till vad chefen för civildepartementet anfört vid anmälan av för flera huvudtitlar gemensamma frågor sammanlagt 5 kontorsbiträdestjänster i reglerad befordringsgång vid lantbruksnämnderna i Skaraborgs, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län utbytas mot motsvarande antal kansliskrivartjänster i Ae 10 samt sammanlagt 12 kanslibiträdestjänster i Ae 7 vid lantbruksnämnderna i Stockholms, Uppsala, Södermanlands, Östergötlands, Jönköpings, Kristianstads, Malmöhus, Hallands, Värmlands, Örebro, Kopparbergs och Gävleborgs län likaledes utbytas mot motsvarande antal kontoristtjänster i Ae 9. Nyssnämnda tjänsteförändringar medför en kostnadsökning å 31 800 kronor.

Lantbruksstyrelsens förslag i övrigt om personalförstärkningar och löneregleringar m. m. kan jag icke biträda. Vad styrelsen anfört beträffande ut-

byte av 2 lantbruksinstruktörstjänster i Ao 12 å övergångsstat och 1 kanslibiträdestjänst i Ao 7 å övergångsstat mot motsvarande antal tjänster i Ae 12 respektive Ae 7 föranleder ingen erinran från min sida. Därutöver bör 3 kontorsbiträdestjänster i Ao 5 utbytas mot motsvarande antal tjänster i reglerad befordringsgång.

Till följd av löneklassförändringar och reglerad befordringsgång samt 1957 års löneplansrevision och omräkning av posten till rörligt tillägg bör anslaget uppräknas med 1 318 800 kronor. Å en särskild post under anslaget torde vidare böra uppföras ett belopp av 276 000 kronor, motsvarande de beräknade kostnaderna under nästa budgetår för arvoden åt lantbruksnämndernas ortsombud. Medel till dylikt ändamål har tidigare anvisats under ett särskilt anslag å riksstaten.

Anslaget beräknas sålunda:

avlöningar till ordinarie tjänstemän 5 668 600 (+ 1 046 200) kronor;
arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, 204 000 (oförändrat) kronor;
arvoden till ortsombuden 276 000 (ny post) kronor;
ersättningar till sakkunniga 124 000 (+ 64 000) kronor;
ersättningar till täckdiknings- och cementeringsförmän 100 000 (oförändrat) kronor;
avlöningar till övrig icke-ordinarie personal 4 617 900 (+ 1 094 200) kronor;
rörligt tillägg 1 633 900 (— 789 800) kronor.

Anslaget torde alltså uppföras med 12 624 400 (+ 1 690 600) kronor.

Ur personalförteckningen bör avföras 3 kontorsbiträdestjänster i Ao 5 samt 1 tjänst som egnahemsdirektör i Ao 21 å övergångsstat.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för lantbruksnämnderna, som angivits i det föregående

b) fastställa följande avlöningsstat för lantbruksnämnderna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1958/59:

Avlöningsstat

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, *förslagsvis*	5 668 600
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, *förslagsvis*	204 000
3. Arvoden till ortsombuden, *förslagsvis*	276 000
4. Ersättningar till sakkunniga, *förslagsvis*	124 000
5. Ersättningar till täckdiknings- och cementeringsförmän, *förslagsvis*	100 000

6. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal 4 617 900
7. Rörligt tillägg, *förslagsvis* 1 633 900

Summa kronor 12 624 400

c) till *Lantbruksnämnderna: Avlöningar* för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 12 624 400 kronor.

[9] **2. Lantbruksnämnderna: Omkostnader**

Under denna rubrik har med förslagsanslaget till omkostnader vid lantbruksnämnderna sammanförts den del av det tidigare som särskilt anslag å riksstaten uppförda förslagsanslaget Lantbruksnämnderna: Ersättningar åt ortsombuden, som avser omkostnader för ombuden.

	Anslag	Nettoutgift
1955/56	2 592 000	2 368 621
1956/57	2 703 000	2 546 935
1957/58 (statsliggaren s. 810)	2 871 000	
1958/59 (förslag)	2 959 500	

Yrkande. *Lantbruksstyrelsen* (skr. 16/8 1957) hemställer, att anslaget Lantbruksnämnderna: Omkostnader ökas med 147 000 kr. Såsom omnämnts under föregående anslag har styrelsen vidare hemställt, att anslaget Lantbruksnämnderna: Ersättningar åt ortsombuden skall för nästa budgetår upptagas med oförändrat 325 000 kr. Av sistnämnda belopp hänför sig ca 49 000 kr. till reseersättningar och expenser åt ombuden. Fördelningen på olika poster av den föreslagna höjningen av omkostnadsanslaget framgår av följande sammanställning.

	Utgifter 1955/56	Utgifter 1956/57	Anslag 1957/58	Ökning
1. Reseersättningar	1 711 358	1 800 566	2 200 000	+ 100 000
2. Bränsle, lyse och vatten	25 482	28 208	26 000	+ 2 000
3. Övriga expenser	526 874	516 784	540 000	+ 40 000
4. Kostnader i samband med projekteringsverksamhet	55 467	60 628	55 000	+ 5 000
				+ 147 000

Motiv. 1. Ökningen hänför sig uteslutande till det under lantbruksnämndernas avlöningsanslag framlagda förslaget om inrättande av 20 tjänster som skogstekniker.

2. Uppräkningen motiveras med förbrukningen under budgetåret 1956/57, vilken uppgått till 28 208 kr.

3. Av ökningen motiveras 20 000 kr. med ökade utgifter till följd av den allmänna kostnadsstegringen, därav omkring 8 000 kr. för ökade kostnader på grund av nytt kollektivavtal för städningspersonalen. I övrigt samman-

hänger ökningen med de under lantbruksnämndernas avlöningsanslag framlagda förslagen om utökning av personalen. För löpande expenser har styrelsen beräknat ca 800 kr. för varje nytillkommande befattningshavare eller sammanlagt 20 000 kr.

4. Ökningen motiveras med att medelsförbrukningen för budgetåret 1956/57 utgjorde 60 628 kr.

Departementschefen

I enlighet med vad jag anfört i det föregående torde från och med nästa budgetår medel till bestridande av omkostnaderna för lantbruksnämndernas ortsombud böra anvisas under detta anslag. Kostnaderna för sagda ändamål kan för budgetåret 1958/59 beräknas till 49 000 kronor. Detta belopp synes böra fördelas med 42 500 kronor å anslagsposten till reseersättningar och med 6 500 kronor å delposten till övriga expenser. Denna delpost bör dessutom höjas med 34 500 kronor till följd av nytt kollektivavtal för städerskepersonalen samt allmänna kostnadsstegringar. Ifrågavarande poster bör således för nästa budgetår upptagas med 2 242 500 respektive 581 000 kronor.

Av yrkandena i övrigt kan jag endast biträda förslaget beträffande anslagsposten till kostnader i samband med projekteringsverksamhet. Denna post bör alltså höjas med 5 000 kronor till 60 000 kronor.

Vid bifall till vad jag här föreslagit bör lantbruksnämndernas omkostnadsanslag för nästa budgetår uppföras med 2 959 500 (+ 88 500) kronor. Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Lantbruksnämnderna: Omkostnader* för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 2 959 500 kronor.

[10] 3. **Lantbruksnämnderna: Utrustning**

	Anslag	Nettoutgift	Reservation vid budgetårets utgång
1955/56	60 000	62 281	16 126
1956/57	55 000	37 690	33 436
1957/58 (statsliggaren s. 811)	60 000		
1958/59 (förslag)	46 000		

Yrkande. *Lantbruksstyrelsen* (skr. 16/8 1957) föreslår, att anslaget upptages med ett 74 000 kr. högre belopp än innevarande budgetår.

Motiv. Den redovisade kassamässiga reservationen vid utgången av budgetåret 1956/57 å 33 436 kr. utgöres till ett belopp av omkring 16 400 kr. av disponerade men ännu ej ianspråktagna medel.

För innevarande budgetår står sålunda ca 77 000 kr. till styrelsens förfogande. Härav kan ett belopp av minst 23 000 kr. beräknas åtgå för utrustning m. m. till lantbruksnämnderna i Kalmar läns södra område och Got-

lands län, vilka under innevarande budgetår inflyttar i nya lokaler. För anskaffning av kontorsinventarier i övrigt samt nyanskaffning av instrument och annan fältutrustning räknar styrelsen med att ett belopp av sammanlagt lägst 40 000 kr. skall behöva tagas i anspråk. Den odisponerade behållningen vid ingången av nästa budgetår skulle i enlighet härmed uppgå till omkring 14 000 kr.

Under nästa budgetår kommer lantbruksnämnden i Kopparbergs län att inflytta i nya lokaler. Kostnaderna härför beräknas av nämnden till 15 000 kr. Under senare delen av samma budgetår väntas jämväl lantbruksnämnden i Norrbottens län få inflytta i nya lokaler. Kostnaderna i samband härmed har beräknats till omkring 35 000 kr. För anskaffning av nödvändig kontors- och fältutrustning åt de 20 skogstekniker, som under avlöningsanslaget föreslås skola anställas fr. o. m. nästa budgetår, erfordras i enlighet med av 1951 års jordbruksrationaliseringsutredning verkställd beräkning omkring 60 000 kr. För utrustning till de föreslagna 5 kontorsskrivarna uppskattas kostnaderna till omkring 8 000 kr. För nyanskaffning av fält- och kontorsutrustning i övrigt bör slutligen upptagas ett belopp av omkring 30 000 kr. Det sammanlagda medelsbehovet för nästa budgetår uppgår sålunda till omkring 148 000 kr.

Departementschefen

Till inköp av ny utrustning — huvudsakligen för utökning av nämndernas uppsättningar av instrument och annan fältutrustning — bör enligt min mening för nästa budgetår stå till förfogande ett belopp av samma storleksordning som innevarande budgetår eller 60 000 kronor. Enligt lantbruksstyrelsen kan emellertid en odisponerad behållning av 14 000 kronor beräknas föreligga å anslaget den 30 juni 1958, varför jag föreslår, att anslagsanvisningen begränsas till att avse ett belopp av 46 000 kronor.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Lantbruksnämnderna: Utrustning* för budgetåret 1958/59 anvisa ett reservationsanslag av 46 000 kronor.

[11] **4. Lantbruksnämnderna: Kostnader för särskilda planeringsåtgärder**

	Anslag	Nettoutgift
1955/56	100 000	54 203
1956/57	75 000	57 774
1957/58 (statsliggaren s. 811)	75 000	
1958/59 (förslag)	60 000	

Y r k a n d e. *Lantbruksstyrelsen* (skr. 16/8 1957) hemställer, att anslaget uppföres med ett oförändrat belopp av 75 000 kr.

M o t i v. Under det nu gångna budgetåret har de medel, som förbrukats huvudsakligen använts till utredningar i samband med den s. k. Bohusläns-

utredningen och för en undersökning inom 12 socknar av de förändringar, som inträffat under tiden 1951—1956 beträffande jordbrukens antal, storlek, tekniska utrustning och driftsformer, samt av orsakerna till eventuella förändringar. Vidare har styrelsen och vissa lantbruksnämnder medverkat i av arbetsmarknadsstyrelsen bedrivna lokaliseringsundersökningar beträffande 2 län. Vissa belopp har även disponerats för befolkningsutredningar rörande några landsbygdskommuner. Medelsförbrukningen varierar med arbetsuppgifterna år från år. Anslaget bör enligt styrelsen tillmätas så, att angelägna utredningar icke måste eftersättas på grund av brist på medel.

Departementschefen

Med hänsyn till den redovisade medelsbelastningen synes anslaget för nästa budgetår kunna minskas med 15 000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Lantbruksnämnderna: Kostnader för särskilda planeringsåtgärder* för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 60 000 kronor.

[12] **5. Bidrag till hushållningssällskapen: Avlöningar**

	Anslag	Nettoutgift
1955/56	5 588 300	5 914 665
1956/57	6 076 200	6 286 819
1957/58 (statsliggaren s. 861)	6 468 800	
1958/59 (förslag)	7 501 100	

Yrkande. *Lantbruksstyrelsen* (skr. 16/8 1957) hemställer, att anslaget höjes med 1 104 500 kr. enligt följande sammanställning.

	Ökning
1. *Personalförstärkning*	
5 kontorsbiträden i reglerad befordringsgång (6 mån.)	+ 20 200
2. *Löneregleringar*	
a) 26 sekreterare Bo 1 i st. f. Ao 26 (6 mån.)	+ 51 300
b) 2 maskininstruktörer Ao 13 i st. f. Ao 12 (6 mån.)	+ 700
3. *Omräkning*	
a) löneklassförändringar	+ 142 400
b) lönetillägg enligt kungörelsen 1957: 341 samt med hänsyn till överenskommen höjning med 3 procent för år 1958	+ 889 900
	+1 104 500

4. Styrelsen föreslår vidare, att frågan om löneställningen för hushållningssällskapens kamrerare blir föremål för särskild utredning.

Motiv. 1. Yrkandet har framförts vid upprepade tillfällen tidigare. Beträffande motiveringen hänvisar styrelsen till IX ht 1953 s. 167, punkt 5 och 1954 s. 200, punkt 4.

2 a). Beträffande löneställningen för hushållningssällskapens sekreterare erinrar lantbruksstyrelsen till en början om att denna kategori befattningshavare före år 1948 utmärktes av en mycket varierande lönenivå. Vid omorganisationen av hushållningssällskapen den 1 januari 1948, vid vilket tillfälle sekreterarbefattningarna placerades i dåvarande lönegrad 31, blev det därför erforderligt att i vissa fall medgiva personliga lönetillägg för att samtliga befattningshavare skulle bibehållas vid tidigare avlöningsförmåner. Redan denna omständighet finner styrelsen tyda på att placeringen i lönegrad 31 då var för låg. Det synes också styrelsen som om denna relativt låga lönegradsplacering haft till följd att befattningarna vid 1952 års tjänsteförteckningsrevision icke uppflyttades högre än till lönegrad 33 (numera A 26). Styrelsen anför vidare följande.

Den omorganisation av rationaliseringsverksamheten på jordbrukets område, som genomfördes år 1948, har icke inneburit någon minskad arbetsbörda för hushållningssällskapens sekreterare. Under den tid som förflutit efter omorganisationen har sällskapens verksamhet kännetecknats av stor aktivitet i fråga om jordbrukets driftsrationalisering, vida större än vad man från början torde ha haft anledning räkna med. Det vittförgrenade område, som sällskapens verksamhet numera omspänner, gör det nödvändigt för sekreterarna i deras egenskap av sällskapens verkställande tjänstemän att fortlöpande upprätthålla en mycket nära kontakt med vitt skilda verksamhetsområden, vilket ställer stora krav i fråga om allsidig överblick beträffande olika förekommande ärenden. Arten och mångfalden av sekreterarnas arbetsuppgifter talar enligt styrelsens mening mycket starkt för att frågan om sekreterarnas löneställning blir föremål för en snar revision. Under lantbruksnämndernas avlöningsanslag, punkt 2 a, har styrelsen föreslagit uppflyttning i lönegrad Bo 1 för lantbruksdirektörerna. Även om de för en sådan åtgärd förebragta motiven är något olika mot vad här anförts till stöd för en uppflyttning av sällskapens sekreterare gäller dock i båda fallen att tjänstemännen i fråga är chefer för länsorgan med i stort sett samma betydelsefulla verksamhet. Enligt styrelsens mening bör det rent principiellt icke råda någon skillnad i löneställning för ifrågavarande båda kategorier chefstjänstemän. Styrelsen föreslår att hushållningssällskapens sekreterare uppflyttas i lönegrad Bo 1 fr. o. m. den 1 juli 1958.

2 b). Förevarande förslag framfördes jämväl i lantbruksstyrelsens anslagsäskanden för budgetåren 1956/57 och 1957/58. Beträffande motiveringen hänvisar styrelsen till IX ht 1956 s. 228, punkt 4. Styrelsen framhåller därjämte, att detta förslag liksom även förslaget under punkten 1 icke beröres av jordbruksupplysningskommitténs arbete, varför förslagen bör genomföras redan fr. o. m. den 1 juli 1958.

3 a) och b). Ökningarna är av automatisk karaktär.

4. Enligt av Kungl. Maj:t den 31 maj 1957 fastställda personalförteckningar för hushållningssällskapen är 9 tjänster såsom kamrerare placerade i lönegrad Ao 19 och återstående 17 tjänster i lönegrad Ao 17. Under de senaste åren har från såväl vissa hushållningssällskap som från vederbörande personalorganisation framförts önskemål om en revision av den differentiering av kamrerartjänsterna, som i lönehänseende bestått alltsedan sällskapens omorganisation den 1 januari 1948. Lantbruksstyrelsen föreslår med hänsyn därtill, att frågan blir föremål för särskild utredning.

I detta sammanhang torde få anmälas en av *Hushållningssällskapens förbund* den 24 september 1957 avgiven skrivelse med förslag till ändring i kungörelsen den 10 juli 1947 (nr 394) med allmänna grunder för hushållningssällskaps organisation. I skrivelsen föreslår förbundet bl. a. ändrade bestämmelser beträffande ledamotsavgift. Enligt 3 § nämnda kungörelse skall ledamot i hushållningssällskap erlägga en avgift av 4 kr., dock att i fråga om ledamot, som är hustru till ledamot, den årliga avgiften skall utgöra 2 kr. Sådan ledamot, som före den 1 januari 1948, jämlikt för sällskapen då gällande stadgar, erlagt ledamotsavgift en gång för alla, är dock befriad från erläggande av årlig avgift. Förbundet hemställer om sådan ändring av ifrågavarande paragraf, att den årliga medlemsavgiften för ledamot resp. ledamot, som är hustru till ledamot, skall utgöra lägst 4 kr. och högst 10 kr. resp. lägst 2 och högst 5 kr. I samma paragraf bör enligt förbundet därjämte införas bestämmelser om ständigt ledamotskap, för vilket avgiften föreslås bestämd till minst 10 och högst 15 gånger den årliga avgiften. Som motiv för sitt förslag anför förbundet i huvudsak följande.

Den allmänna kostnadsutvecklingen har medfört, att gällande ledamotsavgift om 4 kr. per år ej står i relation till de förmåner, som ledamotskapet erbjuder i form av årsböcker, tidskrifter, försöksberättelser och annan service, som tillhandahålles av sällskapen. Kostnaderna för avgifternas indrivande och ledamotsregistrens förande har ökat. Dessutom anslår sällskapen regelmässigt en viss del av inflytande ledamotsavgifter för upprätthållande av gillenas verksamhet. Inom det långt övervägande antalet sällskap är läget numera sådant, att avgiften, som fastställdes år 1947, icke på långt när täcker sällskapens direkta kostnader för medlemmarna. Som exempel må anföras, att på flera håll varje nytillkommande medlem medför en relativt sett betydande nettoutgiftsökning för sällskapet. Enligt förbundets mening bör det ankomma på sällskapen att inom vissa gränser själva avgöra avgifternas storlek. Att dessa på grund härav i framtiden icke skulle bli enhetliga inom sällskapen anser förbundet icke innebära någon egentlig eller större olägenhet. Det torde i stället vara fördelaktigt, om sällskapen har möjlighet att anpassa avgifterna efter varierande lokala förhållanden. Genom att den nedre gränsen å avgifternas storlek sättes vid nuvarande avgiftsbelopp skulle för de sällskap, som tills vidare så önskar, ett bibehållande av avgifterna vid nuvarande storlek medges. Enligt förbundets uppfattning torde till följd av penningvärdets fall en avgiftshöjning icke komma att få något större inflytande på medlemsanslutningens storlek.

I ett förslag till kungörelse, som bifogats förbundets framställning, har även upptagits vissa ytterligare ändringsförslag. Bl. a. bör enligt förbundet den av sällskapen bedrivna hemkonsulentverksamheten komma till uttryck i kungörelsen genom att även hemvården anges bland de ändamål som sällskap har att främja. Att så nu icke är fallet, beror på att vid tidpunkten för grundstadgarnas fastställande förslag förelåg av 1941 års befolkningsutredning (SOU 1945: 4) att den av hushållningssällskapen bedrivna konsulentverksamheten på lanthushållets område skulle överföras till landstingen. I avvaktan på slutligt ställningstagande till detta förslag ansåg sig dåvarande chefen för jordbruksdepartementet icke böra förorda, att hemvården upptogs i stadgarna såsom en sällskapen åvilande arbetsuppgift. För-

bundet utgår i förevarande förslag från att hemvården allt fortfarande skall åvila sällskapen. Övriga av förbundet föreslagna ändringar är huvudsakligen av formell natur.

Över förbundets framställning har, efter remiss, yttranden avgivits av *lantbruksstyrelsen* och *statskontoret*. Sistnämnda myndighet har därvid ifrågasatt om icke med beaktande av vad förbundet anfört minimiavgiften för ledamotskap i hushållningssällskap torde kunna fastställas till ett något högre belopp än vad som i framställningen föreslagits. I övrigt har ämbetsverket icke något att erinra mot de här berörda ändringsförslagen. Ej heller lantbruksstyrelsen har anmält någon invändning.

Departementschefen

Lantbruksstyrelsens förslag till personalförstärkning och löneregleringar kan jag icke biträda. De av styrelsen beräknade kostnadsökningarna till följd av löneklassförändringar -- 142 400 kronor — samt 1957 års löneplansrevision m. m. — 889 900 kronor — kan jag däremot godtaga. Anslaget torde därför böra höjas med 1 032 300 kronor till 7 501 100 kronor.

Vad angår frågan om ändring i bestämmelserna rörande hushållningssällskapens medlemsavgifter vill jag erinra om att dessa varit oförändrade sedan år 1947. Det synes därför motiverat att en avgiftshöjning nu kommer till stånd. Då vissa sällskap synbarligen hyser farhågor för att en alltför kraftig höjning kan medföra en nedgång i medlemsanslutningen, anser jag det lämpligt att, såsom Hushållningssällskapens förbund förordat, de olika sällskapen beredes möjlighet att själva taga ställning till avgifternas storlek. Mot en med hänsyn till de lokala förhållandena differentierad avgift har jag således icke något att erinra. De av förbundet föreslagna gränserna för avgifterna kan jag godtaga och tillstyrker därför, att bestämmelserna i kungörelsen den 10 juli 1947 (nr 394) med allmänna grunder för hushållningssällskaps organisation ändras i enlighet härmed. Avgifterna bör härefter utgöra lägst 4 och högst 10 kronor för vanlig ledamot och lägst 2 och högst 5 kronor för ledamot som är hustru till ledamot. Jag utgår från att nära nog samtliga sällskap med hänsyn till det redovisade medelsbehovet kommer att höja avgifterna till eller i närheten av maximibeloppen. Däremot kan jag icke ansluta mig till tanken på återinförande av den med godkännande av 1944 års riksdag slopade avgiften för ständigt ledamotskap.

Förbundets förslag i fråga om hemvården föranleder ingen erinran från min sida, varför omförmälda kungörelse torde få ändras jämväl i berörda avseende. Då grunderna för sällskapens organisation tidigare underställts riksdagen torde så böra ske även beträffande de förslag i fråga om medlemsavgifterna och hemvården, som jag nu framlagt.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till hushållningssällskapen: Avlöningar* för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 7 501 100 kronor.

[13] **6. Bidrag till hushållningssällskapen: Omkostnader**

	Anslag	Nettoutgift
1955/56	4 260 000	4 260 000
1956/57	4 460 000	4 460 000
1957/58 (statsliggaren s. 862)	4 550 000	
1958/59 (förslag)	4 890 000	

Yrkanden. *Lantbruksstyrelsen* (skr. 16/8 1957) hemställer, att anslaget för nästa budgetår uppföres med ett med 700 000 kr. förhöjt belopp.

I särskild framställning (skr. 24/9 1957) har *Hushållningssällskapens förbund* hemställt om en höjning av anslaget med 960 000 kr.

Motiv. *Lantbruksstyrelsen* erinrar om att den i anslagsäskandena för innevarande budgetår framhöll, att en ökning av hushållningssällskapens omkostnadsanslag med 430 000 kr. erfordrades för att sällskapens verksamhet skulle kunna upprätthållas i minst samma omfattning som under tidigare år. Då emellertid enligt styrelsen för nämnda budgetår blott medgavs en höjning av anslaget med 90 000 kr., har sällskapen endast till ringa del blivit kompenserade för under senare år inträffade kostnadsstegringar. Sällskapen kommer även under innevarande budgetår att få vidkännas betydande utgiftsökningar. Genom att sällskapen i fråga om den icke personalförtecknade personalen tillämpar i stort sett samma avlöningsgrunder som beträffande den å personalförteckning upptagna personalen torde avlöningskostnaderna under detta anslag till följd av lönelyftningen för statstjänstemännen komma att öka med i runt tal 230 000 kr. Merkostnaderna för resor m. m. torde vidare, främst beroende på de fr. o. m. den 1 juli 1956 höjda traktamentsersättningarna, kunna beräknas till 70 000 kr. Härutöver har sällskapen fått vidkännas ökade kostnader för telefon, städning, kontorsmateriel m. m., vilka lågt räknat torde uppgå till minst 60 000 kr. För att sällskapens omkostnadsanslag skall bringas i överensstämmelse med det faktiska kostnadsläget erfordras en uppräkning av anslaget med minst 700 000 kr. Att sällskapen — trots att enligt styrelsens mening någon nämnvärd uppräkning av anslaget hittills icke kommit till stånd — kunnat bedriva sin verksamhet i något så när oförändrad omfattning beror på att sällskapen tagit i anspråk såväl likvida medel som fondmedel. För flertalet sällskap torde denna möjlighet icke längre stå till buds. Varje uppräkning av anslaget med mindre belopp än det föreslagna måste, förklarar styrelsen, med nödvändighet innebära, att sällskapen i motsvarande grad tvingas inskränka sin verksamhet. En sådan utveckling anser styrelsen vara i hög grad olycklig med hänsyn till den inverkan som jordbruksdriftens rationalisering har på jordbrukets lönsamhet och därmed även på prissättningen på jordbruksprodukterna.

Hushållningssällskapens förbund framhåller för sin del, att omkostnadsanslaget i första hand skall täcka sällskapens utgifter för hållande av kontorslokaler och allt vad därmed sammanhör, för sammanträdes- och resekostnader för lantbruksombud, förvaltningsutskott, nämnder och befatt-

ningshavare samt efter behov för anställande av någon personal utöver den å personalförteckning uppförda. Vidare har avsikten varit, att anslaget skall ge sällskapen vissa möjligheter att vidtaga lokalt betingade åtgärder av större betydelse för jordbruket inom resp. områden. På grund av att sällskapens personalförtecknade personal ej på långt när räcker för de mest trängande uppgifterna har emellertid den del av anslaget, som en gång kan sägas ha avsetts för sistnämnda ändamål, numera nästan helt fått tagas i anspråk för avlönande av den ytterligare kontors- och instruktörspersonal, som erfordras för den kontinuerliga verksamhetens skötande. Med hänsyn till anslagets användning är det därför uppenbart, att då allmänna kostnadsstegringar inträffar dessa måste kompenseras genom motsvarande uppräkningar av anslaget. För att täcka omkostnadsstegringarna under åren 1952—1957 skulle erfordras en anslagsökning om ca 1 490 000 kr. Förbundet räknar emellertid med en verklig höjning av anslaget under nämnda tid med endast 530 000 kr. På grund härav har sällskapens ekonomiska möjligheter att upprätthålla den avsedda verksamheten undan för undan påtagligt försämrats. För att hålla det hela i gång har befintliga och för annat ändamål avsedda kapitaltillgångar måst anlitas. Att fortsätta på sådant sätt är icke tänkbart och på många håll är läget nu sådant, att man kommer att tvingas till mer eller mindre omfattande inskränkningar om icke det i detta sammanhang så betydelsefulla omkostnadsanslaget uppräknas med hänsyn till kostnadsutvecklingen. De inskränknigar, som redan är aktuella inom åtskilliga sällskap, består främst i att begränsa fältarbetet för att nedbringa utgifterna för befattningshavarnas resor. På vissa håll överväges nedläggandet av hela verksamhetsgrenar. En sådan utveckling vore synnerligen beklaglig i en tid, då det för hela samhället är ytterst angeläget att söka upprätthålla jordbrukets lönsamhet trots att produktpriserna är vikande. På grund av vad sålunda anförts hemställer förbundet om en uppräkning av anslaget med (1 490 000 — 530 000 =) 960 000 kr.

Y t t r a n d e. *Statskontoret* anser för sin del skäl föreligga för en ytterligare höjning med 250 kr. av det föregående år fastställda grundbeloppet av 5 750 kr. Kostnaderna härför beräknar ämbetsverket till 130 000 kr. Ämbetsverket tillstyrker vidare anslagshöjningar med 30 000 och 10 000 kr. till följd av ökade kostnader för telefon resp. städning m. m. Till frågan om kostnaderna för löneökning till icke personalförtecknad personal tar statskontoret — i avsaknad av närmare uppgifter om möjligheterna att på annat sätt än genom statsmedel täcka de ökade kostnaderna — ej ställning. Ämbetsverket anser det över huvud taget ej möjligt att på föreliggande material bedöma de olika sällskapens ekonomiska ställning. Enligt statskontorets mening bör emellertid icke annat än rent tillfälligtvis fondmedel tagas i anspråk som rörelsemedel. För verksamhetens upprätthållande i oförändrad omfattning får därför andra vägar sökas för dess finansiering.

Departementschefen

Under rubriken Bidrag till markkartering och grundkalkning (punkt 26) avser jag att på grundval av ett av jordbruksanslagsutredningen framlagt förslag förorda, att statsbidragsgivningen för att stödja markkarteringsverksamheten skall upphöra med utgången av innevarande budgetår, men samtidigt uttala, att ett ökat intresse för sådan verksamhet i stället bör eftersträvas genom en intensifierad upplysning på området. I enlighet härmed har jag under lantbruksstyrelsens omkostnadsanslag föreslagit, att ett belopp av 10 000 kronor skall anvisas till en upplysningskampanj för ökad markkartering. Även hushållningssällskapen bör erhålla visst belopp för vidgad informationsverksamhet beträffande lämpligheten av ifrågavarande åtgärd. För sagda ändamål ävensom för att täcka sällskapens egna kostnader i samband med utförandet av markkartering i ökad omfattning vill jag föreslå en medelsanvisning av 40 000 kronor. Lantbruksstyrelsen bör tilldela hushållningssällskap bidrag ur dessa medel efter särskild ansökan, vari närmare angives huru bidraget avses användas. Bestämmelserna i kungörelsen den 31 maj 1957 (nr 196) angående fördelning av anslagsmedel till bestridande av hushållningssällskapens omkostnader torde således icke böra gälla beträffande omförmälda belopp å 40 000 kronor.

Såsom statskontoret framhållit ger lantbruksstyrelsens och Hushållningssällskapens förbunds skrivelser i ämnet icke en klar bild av de särskilda hushållningssällskapens ekonomiska ställning. Jag är likväl beredd förorda, att förevarande anslag för nästa budgetår ökas med ytterligare 300 000 kronor med hänsyn till det beräknade allmänna kostnadsläget år 1958.

Ett bifall till vad jag sålunda föreslagit innebär en anslagshöjning för budgetåret 1958/59 med tillhopa 340 000 kronor. Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till hushållningssällskapen: Omkostnader* för budgetåret 1958/59 anvisa ett reservationsanslag av 4 890 000 kronor.

[14] **7. Bidrag till hushållningssällskapen: Demonstrationsgårdsverksamhet**

	Anslag	Nettoutgift	Reservation vid budgetårets utgång
1955/56	30 000	34 765	43 030
1956/57	30 000	39 880	33 150
1957/58 (statsliggaren s. 863)	30 000		
1958/59 (förslag)	30 000		

Yrkande. *Lantbruksstyrelsen* (skr. 16/8 1957) hemställer, att anslaget uppräknas med 40 000 kr. till 70 000 kr. samt att styrelsen erhåller bemyndigande att fördela medlen för därmed avsett ändamål. Detta förslag fram-

fördes jämväl i styrelsens anslagsäskanden för budgetåren 1956/57 och 1957/58. Beträffande motiveringen hänvisas till IX ht 1956 s. 232.

Departementschefen

Någon medelsförstärkning under detta anslag kan jag icke tillstyrka. Då jag ej heller i övrigt kan biträda lantbruksstyrelsens förslag hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till hushållningssällskapen: Demonstrationsgårdsverksamhet* för budgetåret 1958/59 anvisa ett reservationsanslag av 30 000 kronor.

[15] 8. **Jordbrukets upplysningsnämnd: Avlöningar**

	Anslag	Nettoutgift
1955/56	49 400	46 187
1956/57	57 000	48 114
1957/58 (statsliggaren s. 879)	62 600	
1958/59 (förslag)	66 200	

Yrkande. *Jordbrukets upplysningsnämnd* (skr. 22/8 1957) hemställer, att anslaget höjes med i runt tal 15 400 kr. enligt följande beräkning.

	Ökning eller minskning
1. *Personalförstärkningar*	
a) 1 kontorsbiträde i reglerad befordringsgång	+ 7 788
b) tillfällig arbetskraft	+ 4 000
2. *Omräkning*	
a) 1957 års löneplansrevision	+ 8 900
b) rörligt tillägg	— 5 290
	+15 398

Motiv. 1 a). Förslaget under förevarande punkt har framförts av nämnden under de 3 senaste budgetåren. Beträffande motiveringen hänvisas till IX ht 1955 s. 228, 1956 s. 282 och 1957 s. 331.

1 b). För tillfällig redaktionell hjälp, semestervikarier m. m. beräknas f. n. 3 500 kr. Under det senaste året har kravet på en rationalisering av trädgårdsodlingen skärpts och från trädgårdsnäringens sida förväntas, att nämnden skall ägna ökad uppmärksamhet åt trädgårdsodlingens problem. Nämnden söker tillgodose dessa önskemål bl. a. genom en utökning av avdelningen för trädgårdsfrågor inom presstjänsten. Väsentligt mer skulle kunna åstadkommas om nämnden kunde tillfälligt anställa eller för deltidsarbete anlita experthjälp av särskild sakkunnig på trädgårdsodlingens område.

2 a) och b). Förändringarna är av automatisk karaktär.

Yttrande. *Lantbruksstyrelsen* föreslår, att förevarande anslag höjes

med i runt tal 13 400 kr. Styrelsen anser ett verkligt behov av ytterligare kontorshjälp föreligga och tillstyrker därför, liksom föregående år, att medel anvisas för anställande av 1 kontorsbiträde. För att tillgodose nämndens behov av sakkunnig hjälp för upplysningsverksamheten på trädgårdsområdet förordar styrelsen vidare, att medlen till tillfällig arbetshjälp uppräknas med 2 000 kr.

Departementschefen

Enär jag icke är beredd tillstyrka förslagen om inrättande av en kontorsbiträdestjänst samt om höjning av det för tillfällig arbetskraft avsedda beloppet, föreslår jag att anslaget endast uppräknas med 3 600 kronor för utgiftsökningar till följd av 1957 års löneplansrevision och omräkning av anslagsposten till rörligt tillägg.

Anslaget beräknas sålunda:

arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, 3 000 (oförändrat) kronor;

avlöningar till icke-ordinarie personal 53 900 (+ 8 900) kronor;

rörligt tillägg 9 300 (— 5 300) kronor.

Anslaget bör alltså uppföras med 66 200 (+ 3 600) kronor.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) fastställa följande avlöningsstat för jordbrukets upplysningsnämnd, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1958/59:

Avlöningsstat

1. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, *förslagsvis*	3 000
2. Avlöningar till icke-ordinarie personal	53 900
3. Rörligt tillägg, *förslagsvis*	9 300
Summa kronor	66 200

b) till *Jordbrukets upplysningsnämnd: Avlöningar* för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 66 200 kronor.

[16] **9. Jordbrukets upplysningsnämnd: Omkostnader**

	Anslag	Nettoutgift
1955/56	35 000	42 400
1956/57	36 700	50 186
1957/58 (statsliggaren s. 880)	37 700	
1958/59 (förslag)	40 500	

Yrkande. *Jordbrukets upplysningsnämnd* (skr. 22/8 1957) hemställer, att anslaget höjes med 23 500 kr.

	Utgifter 1955/56	1956/57	Anslag 1957/58	Ökning
1. Författarhonorar	14 093	13 000	13 000	+ 12 000
2. Tryckningskostnader och bildtjänst	5 646	7 304	8 500	+ 1 500
3. Upplysningskampanjer	—	—	—	+ 10 000
				+ 23 500

Motiv. 1 och 2. Förslag om höjning av förevarande poster framfördes av nämnden redan i anslagsäskandena för innevarande budgetår. Rörande motiveringen hänvisas till IX ht 1957 s. 333—334, punkterna 1 och 2.

3. Nämnden anför, att erfarenheterna av den aktion mot flyghavrens spridning, som under våren 1957 igångsattes, visat att behovet av en ny anslagspost för genomförande av upplysningskampanjer, som kan anses nödvändiga att påbörja utan större tidsutdräkt, är angeläget. Vid planläggningen inom lantbruksstyrelsen av nämnda aktion visade det sig nämligen nödvändigt att förutom gängse upplysningsmedel såsom publikationen Försök och Forskning, pressartiklar med bildmaterial, radioföredrag, film och bildserier, även distribuera en väckande affisch bl. a. till alla de platser, där jordbrukarna regelmässigt köpte utsäden eller förmalde sin spannmål. Eftersom statliga medel ej stod till buds för bestridande av kostnaderna för framställning, tryckning och distributionen av affischen måste ett belopp av omkring 4 000 kr. anskaffas på annat sätt. Detta visade sig denna gång möjligt men kan knappast påräknas i andra lägen. Enligt nämndens mening skulle en anslagspost å förslagsvis 10 000 kr. vara synnerligen välbehövlig för liknande situationer i framtiden.

Yttrande. *Lantbruksstyrelsen* tillstyrker, att förevarande anslag uppräknas med 8 500 kr., varav 7 000 kr. under delposten till författarhonorar och 1 500 kr. under delposten till tryckningskostnader och bildtjänst. Beträffande nämndens förslag vad avser upplysningskampanjer uttalar styrelsen, att ett särskilt anslag å 10 000 kr. bör för nästa budgetår uppföras till bidrag till upplysningskampanjer samt att anslaget bör få disponeras av styrelsen för avsett ändamål.

Departementschefen

Liksom upplysningsnämnden anser jag en uppräkning av anslagsposten till författarhonorar motiverad. Jag kan dock icke tillstyrka en större höjning av densamma än 2 500 kronor. Med anledning av de höjda telefontaxorna samt nytt kollektivavtal för städningspersonalen bör posten till expenser uppräknas med 400 kronor. Automatiska utgiftsökningar bör vidare föranleda en höjning av posten till tryckningskostnader och bildtjänst med 300 kronor. Å andra sidan bör anslaget nedräknas med 400 kronor till följd av ökade inkomster för prenumerationsavgifter. Förslaget om särskild medelsanvisning för upplysningskampanjer kan jag ej biträda. Vid

bifall till vad jag här föreslagit bör anslaget för nästa budgetår uppföras med ett belopp av 40 500 (+ 2 800) kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Jordbrukets upplysningsnämnd: Omkostnader* för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 40 500 kronor.

[17] **10. Bidrag till jordbrukets rationalisering**

	Anslag	Nettoutgift	Reservation vid budgetårets utgång	Odisponerad behållning vid budgetårets utgång
1955/56	11 250 000	16 261 428	34 844 561	1 500 000
1956/57	14 000 000	14 552 576	34 291 986	[1] 5 000 000
1957/58 (statsliggaren s. 880)	14 000 000			
1958/59 (förslag)	13 000 000			

Följande sammanställning anger medgiven resp. föreslagen bidragsram samt de belopp, vartill de beviljade bidragen uppgått under budgetåren 1954/55—1956/57.

	Högsta medgivna bidragssumma	Summa beviljade bidrag m. m.
1954/55	17 000 000	16 950 492
1955/56	16 750 000	16 156 036
1956/57	17 000 000	15 719 564
1957/58	16 500 000	
1958/59 (förslag)	16 500 000	

Yrkanden. *Lantbruksstyrelsen* (skr. 16/8 1957) hemställer,

1. att anslaget för nästa budgetår uppföres med 13 500 000 kr.,

2. att nämnda belopp jämte en odisponerad behållning å ca 3 000 000 kr., som beräknas föreligga å anslaget vid utgången av innevarande budgetår, skall få disponeras med 1 500 000 kr. för bidrag till yttre rationalisering och med 15 000 000 kr. för bidrag till inre rationalisering, i vilket sistnämnda belopp inbegripes 5 000 kr. till länsstyrelsernas kostnader för syneförrättningar enligt lagen den 30 juni 1947 (nr 288) om uppsikt å jordbruk, samt

3. att om den för endera av de båda grupperna av rationaliseringsåtgärder avsedda bidragsramen till någon del icke skulle bli utnyttjad, behållningen efter Kungl. Maj:ts medgivande i stället skall få användas för bidrag till den andra gruppen åtgärder inom anslaget.

Av följande sammanställning framgår bl. a. den av styrelsen beräknade fördelningen av det för rationalisering avsedda beloppet å olika ändamål.

[1] Av detta belopp har 2 500 000 kr. av riksdagen disponerats för budgetåret 1957/58.

Bidragsändamål	Beviljade bidrag 1956/57	Beräknad fördelning 1957/58	Förslag 1958/59
a) täckdikning och dikning	5 300 000	5 895 000	5 995 000
b) nyodling	360 000	300 000	200 000
c) betesförbättring	790 000	600 000	400 000
d) stenröjning och jordkörning.....	2 200 000	1 200 000	1 000 000
e) jordbruksvägar	1 400 000	2 000 000	2 400 000
f) ekonomibyggnader	4 700 000	5 000 000	5 000 000
g) kostnader för syneförrättningar...	—	5 000	5 000
Summa inre rationalisering	*14 750 000*	*15 000 000*	*15 000 000*
Yttre rationalisering	*970 000*	*1 500 000*	*1 500 000*
Totalt	**15 720 000**	**16 500 000**	**16 500 000**

M o t i v. 1—3. Varje lantbruksnämnd har normalt någon restsumma odisponerad vid budgetårets utgång. Från anslaget skall nämligen bl. a. täckas uppkommande förluster vid försäljning av fastigheter å jordfonden och en mindre reserv behöver finnas till förfogande för ändamålet. Vidare förekommer det t. ex. att en bidragssökande i sista stund avstår från beviljat bidrag eller fördröjer ärendet på grund av svårigheter att tillhandahålla föreskriven säkerhet e. d. Ett måttligt restbelopp på anslagsramen bör enligt styrelsen icke uppfattas som ett tecken på bristande efterfrågan. Det förhållandet att ca 1 300 000 kr. av bidragsramen för budgetåret 1956/57 icke utnyttjats, bör också ses mot bakgrunden av den inverkan, som den nu rådande kreditåtstramningen har på bidragsgivningen. Har nämligen lån mot statlig garanti ej kunnat erhållas, har sökanden till rationaliseringsåtgärden ej alltid förmått genomföra företaget och därför måst avstå jämväl från bidraget.

Av de för budgetåret 1956/57 anvisade medlen användes 976 809 kr. för bidrag till y t t r e r a t i o n a l i s e r i n g, därav till avskrivningslån i samband med arrendeegnahemslån 99 000 kr., till bidrag m. m. till yttre rationalisering 601 306 kr. och till kostnader för individualplanering m. m. 276 503 kr.

För bidrag till jordbrukets i n r e r a t i o n a l i s e r i n g under budgetåret 1956/57 har 14 742 755 kr. disponerats. Till bidrag till dikning beviljades ca 3 600 000 kr. och till täckdikning 1 700 000 kr. Styrelsen räknar med att behovet av bidragsmedel för dikning under nästkommande budgetår kommer att hålla sig något över 4 000 000 kr. Nyodlingsverksamheten, som huvudsakligen avser utökning av mindre jordbruk i Norrland, torde vara i avtagande och bidragsbeloppet till denna verksamhet torde sålunda nedgå ytterligare något. Under de senast gångna åren torde jordbrukarna företrädesvis ha stenröjt de områden, som är mest värda att stenröja. I ökande omfattning torde de sämsta och stenigaste åkrarna mönstras ut och läggas igen till skog. Behovet av bidrag till stenröjning och betesförbättring torde minska successivt. Efterfrågan på bidrag till ekonomibyggnader har varit av samma omfattning som de närmast föregående åren. Behovet

av om- och nybyggnad av ekonomibyggnader är stort. Det har emellertid icke sällan visat sig, att jordbrukarna i nuvarande läge med kreditbegränsningen och svårigheterna till följd av skördeskador tvekar att sätta igång byggnadsföretag. Enligt styrelsens uppskattning torde en summa av ca 5 000 000 kr. erfordras till bidrag till ekonomibyggnader under nästa budgetår.

Liksom tidigare år bör Kungl. Maj:t, om förhållandena föranleder därtill, äga rätt att jämka fördelningen mellan yttre och inre rationalisering.

Departementschefen

Under lantbruksstyrelsens avlöningsanslag (punkt 5) har jag redogjort för 1949 års jorderosionskommittés betänkande om markvård och erosionsskydd (SOU 1957: 17) samt däröver avgivna remissutlåtanden. I betänkandet har kommittén, bland annat, föreslagit, att i vissa fall när fråga är om skydd av värdefull jordbruksmark, anslaget till inre rationalisering må kunna utnyttjas jämväl för åtgärder till förebyggande av vattenerosion. Detta har kommittén ansett enklast kunna ske genom att 10 § kungörelsen den 11 juni 1948 (nr 342) angående statligt stöd till jordbrukets yttre och inre rationalisering m. m. (i det följande benämnd »rationaliseringskungörelsen») utvidgas att avse även åtgärder för nyssnämnda ändamål. Fråga om sådant stöd torde dock enligt kommittén alltid böra underställas lantbruksstyrelsens prövning.

Till sitt över jorderosionskommitténs betänkande avgivna utlåtande har lantbruksstyrelsen fogat ett förslag till ändring i 10, 12 och 14 §§ rationaliseringskungörelsen. Styrelsen anknyter till vad enligt nämnda paragrafer gäller i fråga om statligt stöd till exempelvis anläggande av skyddsskog eller skyddshäckar till motverkande av sand- eller jordflykt. Statsbidrag skall sålunda jämlikt styrelsens förslag kunna beviljas enskild person som äger eller brukar jordbruksfastighet, dock under förutsättning att brukarens ekonomiska ställning ej är så god, att han tydligen ej är i behov av bidrag för att utföra åtgärden samt att brukningsenheten ej innehåller mer än 20 hektar åker samt till åker omräknad ängs- och betesmark. Utan hinder av att nämnda förutsättningar ej föreligger, skall emellertid enligt förslaget statsbidrag kunna beviljas om det framstår som ett allmänt intresse av betydenhet att åtgärden kommer till stånd. Beslut om bidrag i sådant fall skall underställas lantbruksstyrelsens prövning. Beträffande statsbidragets storlek föreslår styrelsen, att detta skall utgöra 40 procent av den av lantbruksnämnden godkända kostnaden.

Jorderosionskommittén har visat, att redan med förhållandevis begränsade åtgärder betydande resultat kan uppnås till förebyggande av erosionsskador. I en del fall, exempelvis i fråga om avloppsdiken och smärre bäckar med relativt liten strömhastighet, torde sådana åtgärder i allmänhet kunna utföras av jordbrukarna själva. Liksom kommittén anser jag det vara av värde, att möjligheter öppnas att i vissa fall lämna statligt stöd i form av

lånegaranti och bidrag till åtgärder för skyddande av värdefull jordbruksmark mot skador genom vattenerosion. Erforderliga bestämmelser torde böra intagas i rationaliseringskungörelsen och i huvudsak anslutas till dem, som nu gäller beträffande skyddsskogar och skyddshäckar för att motverka sand- eller jordflykt. Jag anser emellertid att ifrågavarande stöd ej bör kunna utgå till sådana åtgärder, som är av mera kostnadskrävande beskaffenhet eller berör allmänna intressen av större betydelse eller eljest till åtgärder, för vilka lån eller bidrag kan erhållas enligt andra bestämmelser. Samma begränsning av det statliga stödet gäller för närvarande beträffande åtgärder för torrläggning.

I åtskilliga fall måste åtgärder till förebyggande av skada genom erosion samordnas på så sätt att ett flertal brukare enar sig om att genomföra vissa dylika åtgärder gemensamt. På grund härav bör enligt min mening bidrag och lånegaranti icke endast kunna beviljas enskild jordbrukare, som avser att vidtaga åtgärd av omförmält slag, utan även sammanslutning med sådant syfte. Bestämmelser härom synes lämpligen kunna införas i rationaliseringskungörelsens 5 §.

I enlighet med det anförda torde 5, 10, 12 och 14 §§ rationaliseringskungörelsen i de delar dessa paragrafer behöver ändras till följd av vad jag nyss föreslagit, erhålla i huvudsak följande innehåll. I 5 § bör anges, att vad som i kungörelsen sägs om enskild jordbrukare skall äga motsvarande tillämpning i fråga om sammanslutning för åtgärder till förebyggande av skada genom vattenerosion. I 10 § första stycket, punkt 2 bör göras ett tillägg av innebörd att lånegaranti och statsbidrag må beviljas för anläggning till förebyggande av skada genom vattenerosion å jordbruksfastighet tillhörande mark, bebyggelse och övriga fasta anläggningar. Därjämte bör i paragrafens tredje stycke, i likhet med vad nu gäller beträffande torrläggningsföretag, anges, att i första stycket omförmält stöd icke må utgå till här avsedd anläggning, som är av mera omfattande och kostnadskrävande beskaffenhet eller berör allmänna intressen av större betydelse eller eljest till åtgärder för vilka lån eller bidrag av statsmedel kan erhållas enligt andra bestämmelser. I 12 § fjärde stycket bör anges, att jämväl vid åtgärd till förebyggande av skada genom vattenerosion undantag må göras från bestämmelserna i tredje stycket samma paragraf om behovsprövning m. m. vid beviljande av bidrag, därest det framstår som ett allmänt intresse av betydenhet att åtgärden kommer till stånd. Därigenom kommer att gälla, att lantbruksnämnds beslut om bidrag skall underställas lantbruksstyrelsens prövning i de fall då brukarens ekonomiska ställning är sådan, att han tydligen ej är i behov av bidrag för att utföra åtgärden, samt då brukningsenheten innehåller mer än 20 hektar åker samt till åker omräknad ängs- och betesmark. Vad slutligen angår 14 § bör i paragrafens första stycke anges, att samma beräkningsgrund skall tillämpas för bidrag till anläggning till förebyggande av skada genom vattenerosion som för statsbidrag till nyodling, stenröjning, jordkörning m. m., nämligen 40 procent av den av lantbruksnämnden godkända kostnaden.

Det torde, därest riksdagen ej har något att erinra emot vad jag sålunda föreslagit, få ankomma på Kungl. Maj:t att vidtaga erforderliga författningsändringar.

Härefter torde jag få behandla frågan om medelsbehovet under förevarande anslag för budgetåret 1958/59. För innevarande budgetår har förutsatts, att utöver anvisat belopp å 14 000 000 kronor, en behållning å 2 500 000 kronor skall stå till förfogande. För ändamålet disponeras sålunda sammanlagt 16 500 000 kronor, varav 1 500 000 kronor avsetts för bidrag till yttre rationalisering och 15 000 000 kronor för bidrag till inre rationalisering m. m. Enligt lantbruksstyrelsens beräkning bör samma belopp stå till förfogande för beviljande av bidrag under nästa budgetår. Jag har icke något att erinra mot att såväl bidragsramen som fördelningen å yttre och inre rationalisering bibehålles oförändrad under nästa budgetår. Detta innebär bland annat att bidragsgivningen — liksom även lämnandet av lånegarantier — till åtgärder till förebyggande av vattenerosion icke bör medföra en vidgning av bidragsrespektive garantiramen för inre rationalisering. Liksom under innevarande budgetår bör Kungl. Maj:t, om förhållandena föranleder därtill, äga rätt att jämka fördelningen mellan yttre och inre rationalisering. Jag tillstyrker också, att av de medel, som beräknas till verksamheten för inre rationalisering, ett belopp av 5 000 kronor skall få disponeras till bestridande av länsstyrelsernas kostnader för syneförrättningar enligt lagen den 30 juni 1947 (nr 288) om uppsikt å jordbruk.

Lantbruksstyrelsen beräknar, att vid utgången av innevarande budgetår skall föreligga en odisponerad behållning av 3 000 000 kronor å anslaget. För att täcka det medelsbehov, som föranledes av bidragsramen, erfordras därför enligt styrelsen ett anslag av 13 500 000 kronor, en minskning i förhållande till nu löpande budgetår med 500 000 kronor. Enligt min uppfattning bör emellertid — med hänsyn till att de under de senaste budgetåren beviljade bidragen legat icke obetydligt under de fastställda bidragsramarna — anslaget kunna nedräknas med ytterligare 500 000 kronor till 13 000 000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till jordbrukets rationalisering* för budgetåret 1958/59 anvisa ett reservationsanslag av 13 000 000 kronor.

[18] **11. Bidrag till trädgårdsnäringens rationalisering**

	Anslag	Nettoutgift	Reservation vid budgetårets utgång
1955/56	300 000	74 636	225 364
1956/57	300 000	173 814	351 550
1957/58 (statsliggaren s. 881)	300 000		
1958/59 (förslag)	100 000		

Yrkande. *Lantbruksstyrelsen* (skr. 16/8 1957) hemställer, att anslaget för nästa budgetår uppföres med ett till 200 000 kr. reducerat belopp.

Motiv. Under budgetåren 1955/56 och 1956/57 har lantbruksstyrelsen beviljat statsbidrag till trädgårdsnäringens rationalisering med 167 780 kr. resp. 175 025 kr. eller med tillhopa 342 805 kr. T. o. m. den 30 juni 1957 har av sålunda beviljade bidrag utbetalats 248 450 kr. Den odisponerade behållningen å anslaget var vid utgången av senaste budgetåret 257 195 kr.

Erfarenheterna från de båda budgetår, under vilka ifrågavarande verksamhet bedrivits, ger enligt styrelsen vid handen, att anslaget för nästa budgetår bör kunna reduceras till 200 000 kr.

Departementschefen

Den 1 juli 1957 uppgick den odisponerade medelstillgången å detta anslag till cirka 557 200 kronor. Med hänsyn härtill torde — även vid en alltjämt ökande bidragsgivning — en anslagsanvisning av 100 000 kronor vara tillräcklig för nästa budgetår. Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till trädgårdsnäringens rationalisering* för budgetåret 1958/59 anvisa ett reservationsanslag av 100 000 kronor.

[19] **12. Täckande av förluster på grund av statlig kreditgaranti**

	Anslag	Nettoutgift
1954/55	50 000	134 921
1955/56	100 000	575 309
1956/57	200 000	409 674
1957/58 (statsliggaren s. 881)	200 000	
1958/59 (förslag)	300 000	

Yrkanden. *Lantbruksstyrelsen* (skr. 16/8 1957) hemställer,

1. att anslaget uppräknas med 200 000 kr.,

2. att statlig kreditgaranti under budgetåret 1958/59 får beviljas med sammanlagt 59 000 000 kr. med fördelning å ändamål enligt vad följande sammanställning utvisar,

	Lämnad garanti 1956/57	Garantiram 1957/58	Förslag 1958/59
Yttre rationalisering	8 450 000	10 000 000	10 000 000
Inre rationalisering	10 990 000	15 000 000	15 000 000
Jordbruksegnahemslån m. m.	22 115 000	20 000 000	20 000 000
Driftslån	6 470 000	6 000 000	6 000 000
Lagerhuslån m. m.	4 000 000	4 000 000	6 000 000
Trädgårdsnäringens rationalisering	740 000	2 000 000	2 000 000
Summa	52 765 000	57 000 000	59 000 000

3. att Kungl. Maj:t bemyndigas att, om förhållandena skulle ge anledning därtill, medge jämkning i angivna fördelning i vad densamma avser lån till inre och yttre rationalisering, jordbruksegnahemslån och driftslån,

4. att sådan ändring vidtages i kungörelsen den 7 maj 1954 (nr 311) om statlig garanti för lån för uppförande av lagerhus m. m. för jordbruksändamål, att det blir möjligt att bevilja lånegaranti även för byggnad avsedd för bl. a. auktionsförsäljning av frukt och grönsaker, samt

5. att sådan ändring vidtages i kungörelsen den 3 juni 1955 (nr 354) angående statligt stöd till trädgårdsnäringens rationalisering, att lånegaranti må beviljas trädgårdsföretag oavsett storleksordning.

M o t i v. 1. De statliga garantiåtagandena föranledde under de första verksamhetsåren endast relativt små utgifter för statsverket. Under budgetåren 1948/49—1953/54 uppgick den sammanlagda nettoutgiften sålunda till ca 176 000 kr. Med ökande garantiåtaganden måste i viss mån ökade utgifter påräknas. Under de 3 sistförflutna budgetåren 1954/55—1956/57 har statens utgifter i anledning av garantiåtagandena uppgått till 134 921, 575 309 resp. 409 674 kr. Med hänsyn till anslagsbelastningen föreslår styrelsen, att anslaget för budgetåret 1958/59 uppföres med 400 000 kr.

2. Under budgetåret 1956/57 har statlig garanti för lån till y t t r e o c h i n r e r a t i o n a l i s e r i n g lämnats till ett belopp av 8 447 450 resp. 10 988 502 kr. Efterfrågan på lånegaranti för yttre och inre rationalisering har emellertid varit större än vad som nyssnämnda siffror utvisar. Kreditrestriktionerna har nämligen medfört, att åtskilliga ansökningar om garanti icke fullföljts utan återkallats i slutet av budgetåret. Med hänsyn till behovet av lånegaranti för sagda ändamål bör de tillåtna lånegarantibeloppen även för nästa budgetår bestämmas till 10 000 000 kr. för lån avseende yttre rationalisering och 15 000 000 kr. för lån avseende inre rationalisering.

Efterfrågan på j o r d b r u k s e g n a h e m s l å n och d r i f t s l å n har under de sista budgetåren icke kunnat tillgodoses inom angivna ramar. För rationaliseringslån avsedda garantibelopp har därför efter vederbörligt medgivande av Kungl. Maj:t delvis fått utnyttjas även för lånegarantier för jordbruksegnahemslån och driftslån. Sålunda har under budgetåret 1956/57 lånegarantier beviljats till jordbruksegnahemslån med 22 114 959 kr. och för driftslån med 6 472 450 kr. Om hänsyn endast skulle tagas till efterfrågan på lånegarantier för nu nämnda ändamål, skulle enligt styrelsen en betydande höjning av garantiramarna kunna anses motiverad. Emellertid torde av flera skäl en viss återhållsamhet vid lånegarantigivningen och även en skärpt prövning av de sökandes kvalifikationer vara påkallad. Vad sistnämnda fråga angår framhåller styrelsen, att av de förluster, som uppstått till följd av de statliga garantiåtagandena, den avgjort övervägande delen hänför sig till garantiåtaganden för jordbruksegnahemslån och driftslån, d. v. s. till den statliga jordbruksegnahemsverksamheten. Detta förhållande torde få ses i samband med den betydande utvidgning av det statliga risktagandet på detta område, som skedde i samband med införandet av de nu gällande reglerna på området. Dessa innebär nämligen bl. a., att möjlighet skapats att

lämna lånegaranti för så höga belopp, att samtliga kostnader för förvärv och iståndsättande av ett jordbruk skall kunna täckas och att därjämte under vissa förutsättningar lånegaranti kan beviljas för inköp av för driften erforderliga inventarier. I förhållande till tidigare gällande bestämmelser på området innebar de nya bestämmelserna bl. a. den ändringen, att den övre belåningsgränsen för fastigheter höjts från 90 till 100 procent av det uppskattade värdet och att dessutom möjlighet till lånegaranti för inköp av inventarier införts.

Med utgångspunkt från det anförda har styrelsen funnit sig böra föreslå, att lånegarantiramarna för jordbruksegnahemslån och driftslån för nästa budgetår bestämmes till 20 000 000 resp. 6 000 000 kr.

I fråga om beräkningen av det för lån till uppförande av lagerhus m. m. för jordbruksändamål erforderliga garantibeloppet framhåller styrelsen följande.

Den för budgetåret 1956/57 medgivna ramen har helt utnyttjats. För innevarande budgetår har till styrelsen redan inkommit ansökningar avseende anläggningar, som avses bli färdigställda under budgetåret, till en beräknad sammanlagd anläggningskostnad av 3 817 000 kr. Enligt en av Svenska lantmännens riksförbund bland de till förbundet anslutna föreningarna i juni månad 1957 företagen undersökning torde ytterligare ansökningar avseende anläggningar, som under budgetåret eller i början av nästa budgetår beräknas bli färdigställda, med en sammanlagd anläggningskostnad av 8 530 000 kr. vara att förvänta. Vidare torde enligt nämnda undersökning kunna beräknas inkomma ansökningar rörande under nästkommande budgetår påbörjade anläggningar för en sammanlagd anläggningskostnad av 14 100 000 kr. Då med hänsyn till att statlig lånegaranti icke må beviljas för bottenlån, densamma kan beräknas omfatta ca 35 procent av anläggningskostnaden, torde behovet av dylik garanti för tiden intill den 1 juli 1959 kunna uppskattas till i runt tal 9 200 000 kr. Vidare kan förväntas att det i anslagsäskandena för innevarande budgetår omnämnda fruktlagerhuset i Kivik kommer till stånd samt att ett antal potatislagerhus, vilka planerats men icke hunnit påbörjas under år 1957, blir uppförda under år 1958.

För att tillgodose det redovisade ävensom det eventuellt ytterligare uppkommande behovet av statlig lånegaranti fram till den 1 juli 1959, skulle erfordras en garantiram av drygt 10 000 000 kr. Då den för innevarande budgetår medgivna ramen uppgår till 4 000 000 kr., föreslår styrelsen, att lånegarantiramen för lagerhus för budgetåret 1958/59 fastställes till lägst 6 000 000 kr.

Beträffande garantiramen för lån till trädgårdsnäringens rationalisering hemställer styrelsen, att ramen fastställes till oförändrat 2 000 000 kr.

Under budgetåret 1956/57 har till styrelsen inkommit 128 ansökningar om statlig lånegaranti och statsbidrag till olika rationaliseringsåtgärder inom trädgårdsföretag, vartill kommer från nästföregående budgetår balanserade ansökningar till ett antal av 60. Under budgetåret bifölls 100 ansökningar innebärande att styrelsen beviljade 92 lånegarantier till ett sammanlagt lånebelopp av 740 250 kr. och 90 statsbidrag till ett sammanlagt belopp av

175 025 kr., därav avskrivningslån å 21 700 kr. och rena bidrag å 153 325 kr. 46 ansökningar avslogs eller återtogs. Återstående 41 ansökningar, vilka vid budgetårets utgång ännu icke slutbehandlats, avsåg rationaliseringsåtgärder för en sammanlagd kostnad av ca 530 000 kr.

3. Riksdagen har under åtskilliga år lämnat Kungl. Maj:t dylikt bemyndigande.

4. Inom trädgårdsnäringens yrkessammanslutningar utreds förutsättningarna att i de koncentrerade odlingsdistrikten för köksväxter omkring Malmö och Hälsingborg organisera försäljningen av huvudsakligen köksväxter men även andra trädgårdsalster enligt samma system som i Holland och Danmark, nämligen försäljning i parti genom auktion. Ett villkor härför är dock, att det finnes tillgång till lämpliga lokaler för sådan auktionsförsäljning. Enligt 1 §, första punkten, kungörelsen 1954: 311 kan statlig kreditgaranti beviljas för uppförande, inköp, ombyggnad eller inrättande av uppsamlings- eller centrallagerhus för spannmål, frukt, potatis eller köksväxter med därtill hörande maskinell utrustning, förpackningslokaler, kylanordningar och anordningar för industriell bearbetning av frukt och köksväxter. Däremot kan dylik garanti icke utlämnas för uppförande av sådan del av byggnad, som skall tagas i anspråk för auktionsförsäljning av frukt och köksväxter eller över huvud taget omhändertagande av andra trädgårdsprodukter. Styrelsen anser det dock vara i överensstämmelse med syftet med ifrågavarande statliga stödverksamhet, att möjlighet öppnas att bevilja lånegaranti för lån även till lokal, som erfordras för nu nämnda ändamål. En utvidgning av lånegarantibestämmelserna torde även böra innefatta, att lokal skall få tagas i anspråk för tillfällig förvaring och auktionsförsäljning av samtliga de slag av trädgårdsprodukter, som kan marknadsföras på nyss angivet sätt. Det hinder härför, som föreligger på grund av bestämmelserna i 1 §, vilka enligt sin nuvarande lydelse icke avser andra trädgårdsprodukter än frukt och köksväxter, bör därför samtidigt undanröjas. Styrelsen föreslår därför, att 1 §, första punkten, förenämnda kungörelse ändras i enlighet med det sagda.

5. Styrelsen motiverar sitt förslag sålunda.

Det framgår av redogörelsen under punkten 2, sista stycket, att varken den beviljade garantiramen (2 000 000 kr.) eller det anvisade bidragsanslaget (300 000 kr.) till fullo har utnyttjats. Med den utformning kungörelsen 1955: 354 angående statligt stöd till trädgårdsnäringens rationalisering nu har, kan styrelsen bevilja lånegarantier och bidrag blott till de mindre företag inom näringen, som sysselsätter högst 1 helårsanställd arbetare. Det är utan tvivel betydelsefullt, att dessa företag får sina kreditsvårigheter avhjälpta när det gäller att genomföra behövliga rationaliseringar. Å andra sidan finnes bland de företag, som författningsenligt icke kan komma i åtnjutande av statligt stöd, många som är i behov av rationaliseringar men saknar möjligheter att lösa kreditfrågan. De medelstora och större företagen torde ha väl så goda förutsättningar att tillgodogöra sig rationaliseringens fördelar och därigenom förbättra driftsresultatet och säkra trädgårdsnäringens fortbestånd i en alltmer hårdnande konkurrens med utlandet. Det är därför enligt styrelsens mening minst lika angeläget att lämna statligt

stöd även till dessa företagare. De erfarenheter, som styrelsen hitintills vunnit av denna verksamhet, har givit styrelsen stöd för den uppfattningen, att den av riksdagen för ändamålet beviljade garantiramen skulle komma trädgårdsnäringen till gagn på ett ännu bättre sätt, om lånegarantier finge beviljas även till större företag än sådana, som normalt sysselsätter högst 1 helårsanställd arbetare. Enligt styrelsens mening bör därför kungörelsen ändras så, att statlig lånegaranti för rationaliseringsåtgärd skall kunna beviljas trädgårdsföretag oavsett storleksordning. I fråga om grunderna för erhållande av statsbidrag ifrågasätter styrelsen ingen ändring. En utvidgning på sätt styrelsen nu föreslår skulle för övrigt medföra, att stödverksamheten på trädgårdsnäringens område bättre komme att motsvara den, som bedrives på jordbrukets område. Enligt kungörelsen 1948: 342 om statligt stöd till jordbrukets yttre och inre rationalisering m. m. kan nämligen lånegarantier för inre rationalisering utlämnas till envar ägare eller brukare av jordbruksfastighet utan storleksbegränsning, då däremot statsbidrag normalt kan lämnas endast om brukningsdelen ej innehåller mer än 20 hektar åker.

Den föreslagna ändringen av kungörelsen torde kunna genomföras utan höjning av det belopp, 2 000 000 kr., intill vilket riksdagen hittills årligen medgivit, att statlig garanti för ändamålet må beviljas. Genom att styrelsen centralt fattar beslut i samtliga ansökningsärenden, har styrelsen möjligheter att enhetligt pröva angelägenhetsgraden av de olika rationaliseringsprojekten, varvid styrelsen, därest den föreslagna utvidgningen av lånegarantiverksamheten kommer till stånd, kan tillse, att de mindre företagarnas intressen icke därigenom åsidosättes.

Styrelsen upptager i sin skrivelse jämväl frågan om räntan å vissa lån från den förutvarande egnahemslånefonden m. m. 1957 års riksdag har medgivit dels, att den årliga räntan å den stående delen av lån från egnahemslånefonden, som beviljats efter ingången av år 1920 men före den 1 juli 1940 och för vilka amorteringsskyldighet inträtt, får för år 1958 nedsättas till 3,6 procent, dels ock att i avseende å köpeskilling för sådan jordbrukslägenhet eller byggnad å åbolägenhet, som år 1920 eller senare år försålts från kronoegendom, räntan får, i den mån köpeskillingen förräntades enligt enahanda grunder, som gällt eller gäller för den stående delen av före den 1 juli 1940 beviljat egnahemslån för jordbrukslägenheter, under år 1958 utgå efter 3,6 procent. Motsvarande medgivande bör enligt styrelsen inhämtas av riksdagen beträffande år 1959.

Y t t r a n d e. *Statskontoret,* som yttrat sig över lantbruksstyrelsens förslag om ändring i kungörelsen om statlig garanti för lån för uppförande av lagerhus m. m. för jordbruksändamål, anser sig icke på de anförda skälen ha blivit övertygat om lämpligheten av att i angiven riktning utvidga kretsen av garantiberättigade objekt. Ämbetsverket kan därför för sin del icke tillstyrka förslaget.

I detta sammanhang torde få anmälas en av *Hushållningssällskapens förbund* i skrivelse den 27 oktober 1955 gjord framställning rörande fråga om lånegaranti för driftslån vid driftsomläggningar inom det mindre jordbruket. I skrivelsen erinras om att enligt bestämmelserna i jordbruksegna-

hemskungörelsen nytillträdande jordbrukare kan erhålla statlig lånegaranti vid behov av driftskredit. För täckande av kostnaderna för en driftsomläggning kan däremot sådan lånegaranti icke beviljas. En mera differentierad produktionsinriktning inom småbruket är både nödvändig och önskvärd. Särskilt torde detta gälla för Norrlands vidkommande. En driftsomläggning kräver emellertid i allmänhet kapitalinvestering, något som vederbörande jordbrukare ofta icke utan ekonomisk hjälp har möjlighet att verkställa. Statligt stöd i form av lånegaranti för driftslån torde visserligen komma att innebära en del besvärliga avvägningsproblem rörande vad som är att hänföra till driftsomläggning. Det måste emellertid ur många synpunkter vara angeläget för det allmänna att underlätta en differentiering av produktionen inom det mindre jordbruket. Förbundet hemställer därför att frågan om lånegaranti till åtgärder i samband med driftsomläggning närmare utredes.

Över framställningen har, efter remiss, lantbruksstyrelsen den 7 december 1955, statskontoret den 7 februari 1956 och utredningen om småbruksstöd den 5 september 1957 avgivit y t t r a n d e n.

Lantbruksstyrelsen erinrar bl. a., att stöd till vissa åtgärder i samband med driftsomläggning vid mindre jordbruk redan nu kan lämnas i enlighet med de för det statliga stödet till jordbrukets inre rationalisering gällande bestämmelserna. Enligt 10 § rationaliseringskungörelsen kan sålunda lånegaranti och statsbidrag beviljas bl. a. för uppförande eller förbättring av för jordbruksdriften erforderliga ekonomibyggnader och andra fasta anläggningar. Stöd för genomförande av åtgärder av detta slag har ansetts kunna lämnas även då fråga är om specialanläggningar såsom växthus, hönshus m. m. Styrelsen har meddelat lantbruksnämnderna vissa anvisningar och föreskrifter i ämnet genom cirkulär den 6 februari 1951. Enligt nämnda cirkulär må statsbidrag och lånegaranti beviljas till sådana nya fasta anläggningar, som är oundgängligen erforderliga för omläggning av driftsinriktningen i önskvärd omfattning. Stöd må dock ej lämnas till företag, som har eller genom åtgärden skulle få industriell karaktär. Ej heller må dylikt stöd lämnas till anläggningar för åstadkommande av trädgårdsbruk eller andra specialanläggningar å bostadsfastigheter eller andra icke-jordbruksfastigheter. Genom det stöd i form av lånegaranti och bidrag till fasta anläggningar, som sålunda kan utgå, anser styrelsen finansieringsfrågan i samband med driftsomläggning till väsentlig del vara löst. Styrelsen ifrågasätter starkt, huruvida statens stöd bör utvidgas att innefatta jämväl övriga kostnader vid en driftsomläggning. Härvid har styrelsen beaktat att inom det mindre jordbruket driften i regel från början är intensivt inriktad och att det sålunda vid en total eller partiell driftsomläggning mera blir fråga om att utbyta vissa produktionsmedel mot andra. Ett genomförande av förbundets förslag torde vidare nödvändigtvis förutsätta en höjning av den årliga garantiramen för driftslån.

Statskontoret delar i allt väsentligt de synpunkter, som lantbruksstyrelsen anfört.

Utredningen om småbruksstöd anför för sin del följande.

Utredningen har funnit, att största uppmärksamhet bör ägnas åt produktionsförbättrande åtgärder vid småbruket. Vid åtskilliga mindre jordbruk torde nämligen en icke oväsentlig förbättring av lönsamheten kunna vinnas genom driftsekonomisk rationalisering och det är givetvis av intresse såväl för det allmänna som den enskilde att dessa möjligheter tillvaratages. Skäl kan därför finnas för att den statliga garantien för driftslån, som nu beviljas i samband med förvärv eller övertagande på arrende av jordbruk, utvidgas att omfatta lånegaranti för driftslån till såväl jordbrukare som flyttar från ett mindre jordbruk till ett större som till sådan som utvidgar sitt jordbruk genom köp av tillskottsjord. En viss utvidgning av lånegarantien kan också ifrågasättas beträffande andra investeringar än sådana i fasta anläggningar. De restriktiva synpunkter på sådan användning, som lantbruksstyrelsen anfört, delas dock helt av utredningen. Eftersom det statliga stödet vid driftsrationalisering kan vara av stor betydelse för förbättringen av inkomstläget vid en del mindre jordbruk, vill utredningen förorda, att den ifrågasatta översynen av förutsättningarna för statlig lånegaranti kommer till stånd.

Departementschefen

Liksom lantbruksstyrelsen utgår jag från att medelsbehovet under detta anslag även nästa budgetår kommer att överstiga 200 000 kronor. Med hänsyn till svårigheterna att närmare beräkna storleken av ifrågavarande behov finner jag mig emellertid böra föreslå, att anslaget uppräknas allenast med 100 000 kronor.

Vad härefter angår frågan om i vilken utsträckning statliga kreditgarantier för ifrågavarande ändamål må lämnas under budgetåret 1958/59, har lantbruksstyrelsen föreslagit oförändrade garantiramar beträffande lån för yttre och inre rationalisering samt för trädgårdsnäringens rationalisering ävensom beträffande jordbruksegnahemslån m. m. och driftslån. Häremot har jag icke något att erinra. Det ånyo framförda förslaget om en höjning av garantiramen för lagerhuslån m. m. kan jag däremot icke tillstyrka med hänsyn till allmänna kreditpolitiska skäl. Sistnämnda ram bör således även för nästa budgetår fastställas till 4 000 000 kronor. I likhet med vad som gäller för innevarande budgetår bör Kungl. Maj:t äga befogenhet att, om förhållandena ger anledning därtill, medge jämkning i fördelningen av maximibeloppen för statsgarantierna beträffande lån för yttre och inre rationalisering, jordbruksegnahemslån m. m. samt driftslån.

Lantbruksstyrelsens förslag om vissa ändringar i kungörelserna den 7 maj 1954 (nr 311) om statlig garanti för lån för uppförande av lagerhus m. m. för jordbruksändamål och den 3 juni 1955 (nr 354) angående statligt stöd till trädgårdsnäringens rationalisering anser jag mig icke beredd att biträda. Jag vill i sammanhanget anmäla, att jag avser att inom kort till Kungl. Maj:t återkomma till spörsmålet om den allsidiga utredning rörande trädgårdsnäringens problem, varom 1957 års riksdag hemställt.

Ej heller finner jag mig beredd tillstyrka det av Hushållningssällskapens förbund framförda förslaget om statlig kreditgaranti vid driftsomläggningar

inom det mindre jordbruket. Såsom lantbruksstyrelsen anfört torde nämligen ett bifall till förbundets förslag nödvändigtvis förutsätta, att den årliga garantiramen för driftslån utvidgas, vilket jag på allmänna kreditpolitiska skäl icke kan förorda.

Vad slutligen angår frågan om nedsättning av räntan å vissa lån från den förutvarande egnahemslånefonden m. m. bör i enlighet med styrelsens förslag riksdagens medgivande härtill inhämtas. Därest riksdagen bifaller förslaget, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda de författningsbestämmelser, som därvid blir erforderliga.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) till *Täckande av förluster på grund av statlig kreditgaranti* för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 300 000 kronor

b) medgiva, att under budgetåret 1958/59 statlig kreditgaranti må beviljas, *dels* för lån avseende yttre rationalisering intill ett belopp av 10 000 000 kronor, för lån till inre rationalisering intill ett belopp av 15 000 000 kronor, för jordbruksegnahemslån m. m. intill ett belopp av 20 000 000 kronor och för driftslån intill ett belopp av 6 000 000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att, om förhållandena skulle ge anledning därtill, medgiva jämkning i sagda fördelning, *dels* för lån avseende uppförande av lagerhus m. m. för jordbruksändamål intill ett belopp av 4 000 000 kronor, *dels* för lån avseende trädgårdsnäringens rationalisering intill ett belopp av 2 000 000 kronor

c) medgiva, att den årliga räntan å den stående delen av lån från egnahemslånefonden, som beviljats efter ingången av år 1920 men före den 1 juli 1940 och för vilka amorteringsskyldighet inträtt, må för år 1959 nedsättas till 3,6 procent

d) medgiva, att i avseende å köpeskilling för sådan jordbrukslägenhet eller byggnad å åbolägenhet, som år 1920 eller senare år försålts från kronoegendom, räntan må, i den mån köpeskillingen förräntas enligt enahanda grunder, som gällt eller gäller för den stående delen av före den 1 juli 1940 beviljat egnahemslån för jordbrukslägenheter, under år 1959 utgå efter 3,6 procent.

[20] **13. Bidrag till återbetalning av lån från jordbrukets maskinlånefond**

	Anslag	Nettoutgift
1955/56	570 000	579 234
1956/57	1 660 000	1 553 072
1957/58 (statsliggaren s. 878)	1 510 000	
1958/59 (förslag)	1 325 000	

Yrkanden. *Lantbruksstyrelsen* (skr. 16/8 1957) hemställer,
dels att anslaget för nästa budgetår uppföres med 1 325 000 kr.,
dels att det belopp, inom vars ram under budgetåret 1958/59 utfästelser om bidrag till återbetalning av maskinlån för gemensam maskinanvändning må göras, i avvaktan på resultatet av pågående utredning rörande möjligheterna att minska vissa anslag under IX huvudtiteln (jordbruksanslagsutredningen) preliminärt fastställes till samma belopp som för innevarande budgetår eller 1 000 000 kr.

Motiv. Medelsbehovet har styrelsen beräknat med ledning av inkomna redogörelser för av hushållningssällskapen under andra hälften av budgetåret 1950/51 och första hälften av budgetåret 1951/52 gjorda utfästelser om bidrag.

Jordbruksanslagsutredningen,[1] som tillsatts efter hemställan av 1957 års riksdag, har i ett den 11 september 1957 avgivet betänkande (stencilerat) föreslagit viss ändring i gällande bestämmelser om bidrag till återbetalning av lån från jordbrukets maskinlånefond, vilka bestämmelser återfinnes i kungörelsen den 26 juni 1948 (nr 380) angående lån från jordbrukets maskinlånefond m. m., och i samband därmed förordat att bidragsramen tills vidare fastställes till 300 000 kr.

I betänkandet lämnas till att börja med följande redogörelse.

Under de senaste årtiondena har maskinbeståndet inom det svenska jordbruket ökat kraftigt. Starkast har tillväxten varit under tiden efter senaste världskriget. Vad beträffar traktorer har omkring 148 400 dylika maskiner sålts till jordbruket under åren 1929—1956. Av försäljningen under dessa år hänför sig 122 250 traktorer eller 82 procent till de senaste 10 åren. Vid andra världskrigets slut uppgick traktorantalet till ca 25 000. År 1951 hade antalet stigit till ca 56 000 och vid utgången av år 1956 till inemot 133 000. För att ytterligare belysa traktorbeståndets utveckling under perioden 1945—1956 lämnas i nedanstående tablå uppgifter om dels antalet inköpta nya traktorer (utom s. k. dragbilar) under olika år samt motsvarande inköpsvärde i miljoner kronor.

År	Antal	Inköpsvärde
1945	438	5,2
1946	3 891	29,8
1947	7 332	54,0
1948	11 309	90,2
1949	11 173	102,2
1950	12 490	120,9
1951	13 858	141,7
1952	14 788	164,8
1953	14 401	164,2
1954	15 074	162,6
1955	11 250	118,6
1956	10 578	119,3
1945—56	126 582	1 273,5

I följande sammanställning återgives uppgifter om jordbrukets inköp av vissa andra maskiner och redskap samt totalsumman för jordbrukets maskininköp under tiden 1938—1955 (samtliga värden i tusental kronor).

[1] Överdirektören K. H. Olsson, ordförande, ledamöterna av riksdagens andra kammare S. O. Antby och E. E. Hæggblom samt ledamöterna av riksdagens första kammare S. Larsson och E. G. V. Mossberger.

Maskinslag	1938	1942	1946	1948	1950	1952	1954	1955
Jordbearbetningsredskap	7 365	8 222	13 414	21 558	26 882	31 366	27 396	25 292
Redskap för sådd och spridning m. m.	3 181	7 307	11 495	12 958	19 925	27 339	24 724	23 897
Redskap för skörd och tröskning	15 192	25 507	30 364	41 793	40 777	52 847	55 773	50 608
Pressar och kvarnar	1 716	2 278	3 118	4 526	3 638	4 113	3 681	3 603
Potatis- och rotfruktsredskap	509	1 574	2 016	2 167	2 750	4 976	5 172	5 595
Fläktar, elevatorer o. hissanläggningar	2 157	2 749	5 715	7 038	8 070	7 103	7 513	5 888
Mjölkningsmaskiner m. m.	4 278	2 939	10 633	13 812	15 107	10 935	9 275	6 845
Mjölktransportkärl	1 503	2 491	2 563	2 418	4 362	1 875	3 107	2 670
Totalsumma för maskiner och redskap (*exkl.* traktorer)	42 016	65 478	95 226	125 779	141 499	164 054	164 954	150 806
Totalsumma (*inkl.* traktorer)	62 987	69 957	125 013	215 971	262 373	328 873	327 587	269 422

De sammanlagda försäljningsbeloppen för maskiner och redskap, avsedda uteslutande för arbeten i trädgårdsodling och liknande odling, uppgick år 1951 till 5 100 000 kr., år 1952 till 5 550 000 kr., år 1953 till 5 900 000 kr., år 1954 till 8 110 000 kr. samt år 1955 till 8 510 000 kr. En betydande del av beloppen avser jordbearbetningsredskap, främst jordfräsar och motorhackor. Den näst största posten avser sprutor och pudersprutare. Även handredskap, trädgårdstraktorer, gräsklippningsmaskiner och bevattningsanläggningar har inköpts i stor utsträckning.

En uppenbar minskning av försäljningen av såväl traktorer som andra maskiner har ägt rum under åren 1955 och 1956. Under år 1957 synes maskininköpen emellertid åter ha ökat i omfattning. Antalet under sistnämnda år försålda traktorer beräknas komma att överstiga 12 000.

Alltsedan år 1938 har vissa möjligheter förelegat att erhålla lån för anskaffande av jordbruksmaskiner. För ändamålet bildades nämnda år en statlig utlåningsfond, benämnd jordbrukets maskinlånefond. Denna tilldelades från början ett kapital av 1 000 000 kr. Enligt en kungörelse den 17 juni 1938, nr 401, angående lån från ifrågavarande fond, med däri genom kungörelserna 1944: 404 och 1945: 397 gjorda ändringar, kunde statslån tilldelas hushållningssällskap för utlämnande av lån till enskild person eller sammanslutning för anskaffande av jordbruksmaskin eller tvättmaskin, som skulle användas av flera jordbrukare. Lån fick i allmänhet icke beviljas med högre belopp än 80 procent av köpeskillingen. Såsom förutsättning för statslån gällde bl. a. att minst 65 procent av den åkerareal, som innehades av de jordbrukare, vilka deltog i maskinanvändningen, tillhörde brukningsdelar med högst 20 hektar åker. I fråga om återbetalning av lån stadgades, att lantbruksstyrelsen på framställning av hushållningssällskap kunde bevilja låntagare bidrag till återbetalning av lån med belopp motsvarande 20 procent av lånets ursprungliga kapitalbelopp. Likaså kunde styrelsen utlämna bidrag med 20 procent, dock högst 16 procent av köpeskillingen, för återbetalning av lån, som upptagits i enskild kreditinrättning.

Erforderliga medel för bidrag till återbetalning av maskinlån anvisades första gången för budgetåret 1943/44 och upptogs under ett särskilt anslag med benämningen Bidrag till återbetalning av lån från jordbrukets maskinlånefond. Anslagets storlek var då 20 000 kr.

De vid 1947 års riksdag beslutade åtgärderna till främjande av jordbrukets inre rationalisering genom amorterings- och avskrivningslån till jord-

förbättringsåtgärder, såsom stenröjning, täckdikning m. m., ökade förutsättningarna för maskinanvändning på mindre gårdar. Under åberopande av bl. a. detta förhållande godkände 1948 års riksdag nya bestämmelser i syfte att bereda det mindre jordbrukets yrkesutövare bättre möjligheter till ur olika synpunkter angelägen mekanisering av framförallt de tyngre arbetsmomenten. Nyssnämnda bestämmelser återfinnes i kungörelsen den 26 juni 1948 (nr 380) angående lån från jordbrukets maskinlånefond m. m., som med i det följande anmärkta ändringar alltjämt är gällande. Enligt kungörelsen kan lantbruksstyrelsen ur jordbrukets maskinlånefond tilldela hushållningssällskap medel att användas för utlämnande av lån till enskild person eller sammanslutning för anskaffande av jordbruksmaskin eller maskin, som skall användas i yrkesmässig produktion av trädgårdsprodukter (det sistnämnda tillagt genom kungörelsen 1955: 355), dock att den inköpta maskinen skall användas av *flera* jordbrukare, eller ock för inköp, uppförande eller ombyggnad av byggnad, som erfordras för av sökanden yrkesmässigt bedriven jordbruksmaskinhållning. Statslån kan jämväl beviljas hushållningssällskap för anskaffande av jordbruks- eller trädgårdsmaskin, med vilken sällskapet avser att inom sitt verksamhetsområde utföra maskinarbete åt jordbrukare eller trädgårdsodlare, ävensom för bestridande av kostnader, som hänför sig till byggnad för sådan maskinhållning. Lån beviljas med belopp intill 80 procent av köpeskillingen för maskiner eller av byggnadskostnad, dock att lån kan beviljas intill hela köpeskillingen för maskiner avsedda för grundförbättringsarbeten. Lägsta lånebelopp är 500 kr. Enligt en år 1952 införd bestämmelse kan sällskap jämväl erhålla lån för anskaffande av maskin som skall användas vid lokal försöksverksamhet på växtodlingens område (kungörelsen 1952: 414).

Vidare förordnas i kungörelsen 1948: 380, att lantbruksstyrelsen kan på framställning av hushållningssällskap bevilja låntagare hos sällskapet bidrag till återbetalning av maskinlån. Bidrag kan på sådan framställning även beviljas den som utan att erhålla lån från sällskapet i samband med anskaffandet av jordbruks- eller trädgårdsmaskin ansökt om bidrag samt därvid befunnits ha kunnat komma i åtnjutande av statslån. Där sådant lån utlämnats till hushållningssällskap för anskaffande av jordbruks- eller trädgårdsmaskin, kan lantbruksstyrelsen bevilja sällskapet bidrag för återbetalning av lånet. Bidrag kan även beviljas hushållningssällskap, som utan att erhålla statslån i samband med anskaffandet av jordbruks- eller trädgårdsmaskin hos styrelsen ansökt om bidrag samt därvid befunnits ha kunnat komma i åtnjutande av statslån. Med stöd av Kungl. Maj:ts medgivande har lantbruksstyrelsen tills vidare till de olika hushållningssällskapen överlåtit rätten att inom given ram göra utfästelser om statsbidrag.

Enligt kungörelsens lydelse år 1948 utgick bidrag med belopp motsvarande 25 procent av lånets ursprungliga kapitalbelopp. I anslagsbegränsande syfte beslöts vid 1951 års riksdag, att bidrag hädanefter skulle utgå med *högst* 25 procent av lånebeloppet (kungörelsen 1951: 201). Denna bestämmelse gäller alltjämt. Där lån icke åtnjutits utgår bidrag med enahanda andel av det belopp, vilket kunnat erhållas såsom lån.

Såsom förutsättning för beviljande av bidrag gäller bl. a., att maskinhållningen under minst 6 år utövats på ändamålsenligt sätt, samt där lån åtnjutits, att övrig del av låneskulden jämte upplupen ränta blivit återbetalad enligt gällande föreskrifter. Om amorteringstiden för lån är kortare än 7 år, må nyssnämnda förutsättning anses uppfylld, då maskinhållning på ett ändamålsenligt sätt utövats så lång tid, att endast 1 år av amorteringstiden för lånet återstår. Har i fall då lån ej åtnjutits men väl kunnat utgå,

bidrag sökts i samband med anskaffande av sådan maskin som är utsatt för snabb förslitning, kan bidrag beviljas efter minst 4 års maskinhållning, förutsatt att denna utövats på ett ändamålsenligt sätt (kungörelsen 1953: 246).

Såsom förutsättning för bidrag till låntagare gäller vidare, att av den åkerareal som innehaves av de jordbrukare, vilka deltagit i den gemensamma maskinanvändningen, minst 65 procent tillhör brukningsdelar med högst 20 hektar åker. Utan hinder av att denna förutsättning ej uppfyllts kan dock bidrag beviljas, därest maskinhållningen avsett grundförbättringsarbete eller lantbruksstyrelsen eljest efter prövning av omständigheterna så finner skäligt. I fråga om statsbidrag för maskin, som användes i produktion av trädgårdsprodukter, gäller den förutsättningen, att maskinhållarens eller, om en sammanslutning är sökande, dess medlemmars ekonomiska ställning ej är så god att bidrag uppenbarligen icke är behövligt.

Under tiden fram till de nya bestämmelsernas införande år 1948 anvisades som kapitaltillskott till jordbrukets maskinlånefond ytterligare ca 16 700 000 kr., varför fonden sagda år uppgick till ca 17 700 000 kr. I samband med att de nya författningsbestämmelserna tillkom, höjdes fondkapitalet med 1 600 000 kr. Under de närmast följande budgetåren tillfördes fonden sedan ytterligare kapital så att detta nu uppgår till 31 330 000 kr.

Medel för bidrag till återbetalning av maskinlån anvisades såsom nämnts första gången budgetåret 1943/44 med ett belopp av 20 000 kr. Därefter steg de årliga anslagsanvisningarna till mellan 100 000 och 200 000 kr. År 1948 uppgick anslagsanvisningen för ändamålet till 225 000 kr. Därefter har bidragsanslaget växlat i storlek på sätt framgår av efterföljande sammanställning, av vilken även kan utläsas fondkapitalets och bidragsramens storlek resp. budgetår.

Budgetår	Fondens sammanlagda kapital	Bidrags-anslag	Bidragsram
	kr.	kr.	kr.
1949/50	24 330 000	325 000	1 500 000
1950/51	29 330 000	425 000	1 500 000
1951/52	30 330 000	675 000	1 275 000
1952/53	30 330 000	1 150 000	1 275 000
1953/54	30 330 000	1 050 000	1 275 000
1954/55	30 330 000	250 000	1 275 000
1955/56	31 330 000	570 000	1 275 000
1956/57	31 330 000	1 660 000	1 000 000
1957/58	31 330 000	1 510 000	1 000 000

Erfarenheten har visat, att låntagarna i det helt övervägande antalet fall till fullo utnyttjar den i författningen angivna längsta amorteringstiden. Bidrag för återbetalning av lånen utbetalas därför i regel 6 år efter lånets upptagande och då vid sådan tidpunkt att bidraget erhålles före erläggandet av den sjunde amorteringen.

För att närmare belysa bidragsverksamhetens omfattning torde såsom exempel efterföljande redogörelse få lämnas för budgetåren 1951/52, 1953/54 och 1955/56.

Under budgetåret 1951/52 uppgick antalet utfästelser till sammanlagt 838. Det största antalet utfästelser, nämligen 71, lämnades av hushållningssällskapet inom Värmlands län. Därefter följde sällskapen i Västernorrlands län, Jämtlands län, Örebro län samt Västerbottens län med resp. 55, 54, 49 och 45 utfästelser. Det lägsta antalet utfästelser förekom inom Malmöhus län, Stockholms län, Uppsala län och Södermanlands län, där de uppgick till resp. 18, 13, 12 och 11.

Fastställd resp. utnyttjad bidragskvot utgjorde för budgetåret 1951/52.

Hushållningssällskap	Fastställd kvot kr.	Utnyttjat belopp kr.	Bidrag/max. lånebelopp procent
Värmlands läns	68 000	hela kvoten	12,3
Västernorrlands läns	60 000	hela kvoten	16,4
Jämtlands läns	50 000	hela kvoten	14,5
Örebro läns	48 000	47 845	14,4
Västerbottens läns	65 000	hela kvoten	20
Malmöhus läns	40 000	39 270	25
Stockholms läns	30 000	hela kvoten	23
Uppsala läns	40 000	hela kvoten	24,3
Södermanlands läns	34 000	27 170	25

För hela landet utgjorde bidragsutfästelsernas genomsnittliga andel av maximalt lånebelopp 19,1 procent.

Under budgetåret 1953/54 uppgick utfästelsernas totala antal till 862. Det största antalet utfästelser, 85, lämnades av hushållningssällskapet i Jämtlands län. Närmast följde sällskapen i Kristianstads län och Västerbottens län med vardera 67 utfästelser. 51 resp. 48 utfästelser avgavs av Norrbottens och Västernorrlands läns hushållningssällskap. De lägsta talen uppvisade även nu Uppsala län, Malmöhus län, Stockholms län och Södermanlands län med resp. 9, 9, 10 och 12 utfästelser.

Fastställd och utnyttjad bidragskvot utgjorde för budgetåret 1953/54.

Hushållningssällskap	Fastställd kvot kr.	Utnyttjat belopp kr.	Bidrag/max. lånebelopp procent
Jämtlands läns	60 000	hela kvoten	10,7
Kristianstads läns	70 000	hela kvoten	12,4
Västerbottens läns	78 000	hela kvoten	12,2
Norrbottens läns	88 000	hela kvoten	24,3
Västernorrlands läns	58 000	hela kvoten	21
Uppsala läns	35 000	24 515	25
Malmöhus läns	40 000	29 130	25
Stockholms läns	30 000	25 170	24,9
Södermanlands läns	25 000	24 565	24,9

Bidragsutfästelsernas genomsnittliga andel av maximalt lånebelopp utgjorde för hela landet 17,1 procent.

Landets olika hushållningssällskap lämnade under budgetåret 1955/56 sammanlagt 785 utfästelser om statsbidrag till återbetalning av maskinlån. Det största antalet utfästelser, 108, förekom liksom under budgetåret 1953/54 inom Jämtlands läns hushållningssällskaps område, varefter följde Kristianstads län med 93 utfästelser. Jämväl hushållningssällskapen i Jönköpings län, Västerbottens län och Norrbottens län ävensom i Älvsborgs läns södra område avgav ett relativt stort antal utfästelser, nämligen 43, 42, 42 resp. 41. Minsta antalet utfästelser, 9, förekom i Stockholms län, Uppsala län och Malmöhus län.

För budgetåret 1955/56 uppgick fastställd och utnyttjad bidragskvot till följande tal.

Hushållningssällskap	Fastställd kvot kr.	Utnyttjat belopp kr.	Bidrag/max. lånebelopp procent
Jämtlands läns	60 000	hela kvoten	11,5
Kristianstads läns	60 000	hela kvoten	7,7
Jönköpings läns	65 000	58 525	18,9
Västerbottens läns	90 000	hela kvoten	23,9
Norrbottens läns	70 000	64 920	24,8
Älvsborgs läns södra	35 000	hela kvoten	12,2
Stockholms läns	25 000	20 775	25
Uppsala läns	25 000	hela kvoten	24,9
Malmöhus läns	25 000	21 420	20,6

Detta budgetår utgjorde bidragsutfästelsernas genomsnittliga andel av maximalt lånebelopp för hela landet 18,6 procent.

I efterföljande tablå lämnas några exempel på i samband med maskinanskaffning under budgetåret 1955/56 beviljade lån och samtidigt gjorda utfästelser om bidrag för återbetalning av dessa lån.

Maskinslag	Godkänd köpeskilling kr.	Beviljat lån kr.	Utfästelser om bidrag kr.
Norrbottens län			
Självbindare med presenning och stavhaspel	3 200	2 560	640
Plog och tallriksharv	1 697	1 350	330
Traktor med utrustning och redskap.	13 990	11 190	2 790
Jordfräs, m. m.	4 375	3 500	870
Stallgödselspridare	1 875	1 500	370
Potatisupptagare	2 350	1 880	470
Stockholms län			
Traktorbindare, tallriksharv och vält	6 125	4 000	1 225
Ogrässpruta	2 535	2 000	500
Skördetröska och halmhack	10 550	—	21 110
Kristianstads län			
Stallgödselspridare	2 400	1 920	155
Traktor, stallgödselspridare, kultivator och plog	14 750	11 600	930
Självgående skördetröska	28 000	22 400	1 795
Betupptagare och betlastare	2 000	1 600	130

Utredningen har genom skriftliga förfrågningar hos hushållningssällskapen införskaffat uppgift om deras — i vissa fall deras förvaltningsutskotts eller sekreterares — synpunkter på betydelsen av bidrag till återbetalning av maskinlån. Beträffande de av sällskapen avgivna svaren torde få hänvisas till den i betänkandet lämnade redogörelsen.

Utredningen framför för egen del följande synpunkter och förslag.

Under åren efter senaste världskriget har en avsevärd ökning skett av landets bestånd av jordbruksmaskiner. År 1946 uppgick antalet traktorer inom det svenska jordbruket till ca 25 000 medan motsvarande tal vid utgången av år 1956 har beräknats något understiga 133 000. Sammanlagda antalet jordbrukstraktorer, som försålts inom landet under tioårsperioden 1947—1956 uppgives vara 122 250. En relativt sett nästan lika stor ökning redovisas beträffande en rad andra jordbruksmaskiner. Sedan krigsslutet har i lantbruksmaskiner och -redskap investerats totalt ca 3 miljarder kr. Av detta belopp hänför sig ca 1,3 miljarder kr. till traktorer. Investerings-

intensiteten var störst under åren 1951—1954, då värdet av nyanskaffade maskiner och redskap för ifrågavarande ändamål årligen uppgick till omkring 320 miljoner kronor. Efter sistnämnda period sjönk de årliga investeringssummorna markant, bl. a. på grund av jordbrukarnas försämrade ekonomiska situation som följd av skadorna på 1954 och 1955 års skördar. Även läget på kreditmarknaden torde ha bidragit till nedgången liksom — i fråga om vissa maskinslag — minskningen i antalet mjölkkor. På senaste tid har emellertid maskininköpen åter ökat i omfattning. Statistiken beträffande maskiner för yrkesmässig trädgårdsodling utvisar en ständig, om än ej särskilt stark ökning av investeringsvolymen. Försäljningsbeloppen för sådana maskiner uppgick år 1951 till sammanlagt 5 100 000 kr. och år 1955 till totalt 8 500 000 kr.

Den intensiva mekanisering av vårt jordbruk, för vilken nyss redogjorts, har i viss utsträckning främjats genom statlig långivning ur jordbrukets maskinlånefond och statsbidrag till återbetalning av lån för maskininköp. Enligt utredningens uppfattning har emellertid jordbrukets mekanisering nu nått så långt och de ekonomiska förutsättningarna för fortsatt mekanisering utan stöd av statsbidrag numera förbättrats så, att behovet av dylika bidrag icke är detsamma som år 1948, då riksdagen senast prövade grunderna för denna stödform. De belopp staten årligen utbetalar såsom bidrag till amortering å lån för inköp av maskiner, avsedda att användas gemensamt av ett flertal jordbrukare, utgör en mycket ringa del — ca en halv procent — av de totala investeringsutgifterna för jordbruksmaskiner. Den gemensamma maskinhållningen torde för övrigt under årens lopp ha minskat i frekvens och betydelse då fråga är om traktorer och andra maskiner eller redskap, av vilka brukaren har ett mera stadigvarande behov. Sådan utrustning har numera i stor utsträckning anskaffats även av brukare av smärre brukningsenheter.

Utvecklingen på maskinområdet kommer utan tvivel att alltjämt ställa krav på betydande kapitalinsatser för den fortlöpande rationaliseringen och effektiviseringen av jordbruksdriften, särskilt för anskaffandet av olika specialmaskiner. För att underlätta möjligheterna till kapitalanskaffning i samband med inköp av jordbruksmaskiner för gemensam maskinhållning bör därför den statliga långivningen ur jordbrukets maskinlånefond fortgå såsom hittills. Under hänvisning till de av utredningen förut angivna förhållandena förordar emellertid utredningen, att bidragsverksamheten beträffande jordbruksmaskiner hädanefter skall begränsas enbart till bidrag till återbetalning av sådana lån ur fonden, som hänför sig till inköp av dyrbarare specialmaskiner, avsedda att begagnas av ett flertal jordbrukare. Vad angår frågan om vilka slag av maskiner, som bör inrymmas under begreppet specialmaskiner, torde denna i varje särskilt fall få besvaras av vederbörande bidragsbeviljande hushållningssällskap med utgångspunkt från den allmänna normen, att såsom specialmaskin må betraktas endast sådan maskin, vars anskaffande på grund av produktionsbetingelserna inom användningsområdet och den beräknade effektiva användningstiden varje år icke kan anses vara en räntabel investering med mindre antalet brukare, som utnyttjar maskinen, är relativt stort. Gällande författningsbestämmelser torde ändras i enlighet härmed. I övrigt bör reglerna och villkoren för bidragsverksamheten beträffande jordbruksmaskiner vara oförändrade.

Vad beträffar det stöd, som sedan år 1955 lämnas trädgårdsnäringen genom långivning med anlitande av medel ur jordbrukets maskinlånefond och genom statliga bidrag till amortering å maskinlån, anser utredningen att detsamma alltjämt bör utgå enligt samma grunder som nu. Detta med hänsyn till den mindre trädgårdsodlingens besvärande ekonomiska situation f. n.

samt den knappa tid, som de statliga stödåtgärderna för trädgårdsnäringens rationalisering varit i kraft.

För den framtida, på sätt utredningen föreslagit begränsade bidragsverksamheten torde liksom hittills böra årligen fastställas en ram, inom vilken utfästelserna om bidrag måste rymmas till sitt sammanlagda belopp. Enligt utredningens uppfattning torde det vara tillfyllest om ifrågavarande ram tills vidare fastställes till 300 000 kr. Då motsvarande ram för innevarande budgetår är 1 000 000 kr. kommer ett genomförande av utredningens förslag att efter några år medföra en icke oväsentlig minskning å anslaget till bidrag till återbetalning av lån från jordbrukets maskinlånefond.

Över jordbruksanslagsutredningens delbetänkande har, efter remiss, yttranden avgivits av *statskontoret, riksräkenskapsverket, lantbruksstyrelsen, veterinärstyrelsen, Hushållningssällskapens förbund, Riksförbundet Landsbygdens folk* samt *Sveriges lantbruksförbund.* Lantbruksstyrelsen har därjämte till jordbruksdepartementet inkommit med kompletterande yttrande den 15 oktober 1957.

Vad remissinstanserna anfört rörande de olika av utredningen behandlade anslagen torde få redovisas under resp. anslagspunkter. Innan jag ingår på vad i yttrandena anförts rörande bidragsgivningen i samband med lån ur jordbrukets maskinlånefond torde emellertid få omnämnas vissa i remissyttrandena framförda allmänna synpunkter.

Lantbruksstyrelsen säger sig vara väl medveten om att vissa i betänkandet berörda bidrag rent ekonomiskt sett icke är av större betydelse för den enskilde jordbrukaren. I motsats till utredningen är emellertid styrelsen av den uppfattningen, att bidragen i fråga har ett stimulerande värde av betydande storlek. Utredningen har heller icke enligt styrelsen i något fall styrkt, att sådant stimulansvärde icke föreligger. Oavsett vilket värde man tillmäter den stimulerande effekten hos de olika bidragsformerna motsätter sig dock styrelsen på det bestämdaste, att på sätt utredningen föreslagit anslagen beskäres eller helt avvecklas och den totala anslagsramen för jordbrukets driftsrationalisering därigenom blir ännu otillräckligare. Skulle emellertid vissa av nu förefintliga bidragsformer komma att avskaffas bör enligt styrelsens uppfattning därigenom frigjorda medel tillföras hushållningssällskapens allmänna anslag för att sällskapen därigenom skall erhålla större möjligheter att bedriva en effektiv upplysnings- och rådgivningsverksamhet. Översyn av upplysnings- och rådgivningsverksamheten på jordbrukets område verkställes f. n. av jordbruksupplysningskommittén. Med hänsyn härtill anser styrelsen det vara naturligast att i första hand till denna kommittés prövning hänskjuta frågan om en eventuell omdisponering av vissa av de anslag under nionde huvudtiteln, vilka behandlats i förevarande betänkande.

Att eventuellt friställda medel bör tillföras hushållningssällskapen hävdas också av *Hushållningssällskapens förbund,* som i övrigt bl. a. uttalar, att enligt dess uppfattning jordbruksanslagsutredningen vid sina bedömanden i alltför hög grad och ibland helt synes ha anlagt uteslutande ekonomiska synpunkter på anslagens nytta och värde. Genom den fortgående penning-

värdeförsämringen har visserligen det rent ekonomiska värdet av flertalet bidrag kraftigt minskat i betydelse. Detta förhållande torde dock ej ensamt kunna tagas till intäkt för en stödforms eller ett bidrags borttagande. I stället bör utgångspunkten vara en prövning om stödet eller bidraget, bedömt ur alla sina verkningar och då även de psykologiska, är av värde eller ej. Om en sådan bedömningsgrund anlägges, bör enligt förbundets mening resultatet bli ett annat än utredningens.

Mot utredningens arbetsmetod erinrar även *Sveriges lantbruksförbund*, som finner det svårt att på grundval av vad i betänkandet anförts överblicka de verkningar de föreslagna åtgärderna tillsammans får, om de kommer till utförande. Det beror enligt förbundet främst på att i betänkandet saknas en samlande översikt.

Liknande synpunkter anföres av *Riksförbundet Landsbygdens folk*, som förklarar sig sakna en totalbild av förslagens verkningar. Enligt riksförbundets mening ger utredningens utgångspunkter och arbetssätt ej möjligheter till en saklig bedömning av de olika anslagens berättigande och angelägenhetsgrad. Riksförbundet erinrar vidare, att även var för sig små bidrag sammantagna ofta kan ha en icke ringa betydelse för den enskilde.

Riksräkenskapsverket yttrar sig endast i frågor av i huvudsak anslagsteknisk natur och anför därvid bl. a. följande.

Av de 6 anslag under IX huvudtiteln, som utredningen undersökt, föreslås 5 anslag skola försvinna, varvid de medel, som tidigare anvisats att utgå från nämnda anslag och fortfarande anses erforderliga, förordas skola anvisas dels från ett helt nytt anslag och dels från vissa andra anslag under IX huvudtiteln. Utredningens förslag att medel för statsbidrag till tjurhållning vid mindre jordbruk, statsbidrag till stöd åt svin-, får- och getaveln samt statsbidrag till grundkalkning, vilka förordas endast utgå till lantbrukare i Norrbottens och Västerbottens län samt glesbygderna inom Jämtlands och Västernorrlands län, skall anvisas under anslaget till bidrag till produktionsbefrämjande åtgärder i Norrland m. m., har riksräkenskapsverket icke funnit sig kunna tillstyrka. Riksräkenskapsverket anser, att medel till de båda förstnämnda bidragen bör anvisas från det av utredningen föreslagna nya anslaget till befrämjande av husdjursaveln, som avses skola i viss utsträckning ersätta de 2 anslag, från vilka dessa bidrag f. n. utgår. För statsbidrag till grundkalkning bör medel beräknas under ett särskilt anslag.

Samma uppfattning som riksräkenskapsverket har *statskontoret* beträffande redovisningen av grundkalkningsbidragen.

Beträffande bidragen till återbetalning av lån ur jordbrukets maskinlånefond anför *lantbruksstyrelsen*, att bidragen antingen bör avvecklas helt och motsvarande medel i stället användas för intensifierad upplysnings- och rådgivningsverksamhet på jordbrukets område eller ock tills vidare bestå oförändrade såväl till form som omfattning. Styrelsen har nämligen funnit utredningens förslag förenat med sådana konsekvenser ur olika synpunkter, att styrelsen icke kan biträda detsamma.

Statskontoret ansluter sig däremot till utredningens förslag och anser starka skäl föreligga för den av utredningen förordade begränsningen av

understödsverksamheten. Vid ett realiserande av förslaget torde det dock böra ankomma på lantbruksstyrelsen att meddela anvisningar om vilka slag av maskiner, som därvid bör ifrågakomma för statsbidrag.

Hushållningssällskapens förbund anser utredningens uppfattning, att allmänna åtgärder för att främja en ändamålsenlig mekanisering inom det mindre jordbruket genom den fortgående utvecklingen ej är lika påkallade som tidigare, riktig när det gäller exempelvis traktorer, självbindare och tröskverk. I fråga om anskaffning av vissa andra maskiner, t. ex. skördetröskor och dyrbarare maskiner med jämförelsevis kort årlig användning, föreligger emellertid alltjämt behov av stöd från det allmännas sida. Sannolikt kommer framdeles att konstrueras nya maskiner, lämpliga också för det mindre jordbruket men för vars spridning en stimulans från det allmännas sida är önskvärd. Riktpunkten för den framtida bidragsgivningen bör därför icke snävt begränsas till det av utredningen angivna, något oklara begreppet specialmaskiner utan vara att stimulera anskaffningen till en bygd av sådana maskiner, som ännu icke av olika skäl vunnit önskvärd spridning inom densamma men som av hushållningssällskapet prövas lämpliga för gemensam användning därstädes. I jämförelse med nuvarande regler torde dock även dessa riktlinjer innebära en icke obetydlig inskränkning av bidragsgivningen, varför bidragsramen enligt förbundets uppfattning synes kunna begränsas till 500 000 kr.

Riksförbundet Landsbygdens folk delar ej utredningens uppfattning, att de ekonomiska förutsättningarna för mekanisering av jordbruket numera skulle vara så avsevärt bättre än år 1948, då denna bidragsform infördes, att statligt stöd i nuvarande omfattning ej längre behöves. Snarare torde en förändring till det sämre ha inträtt, vilket gör att gemensamt utnyttjande av maskiner bör stimuleras. Riksförbundet finner det därför angeläget, att åtminstone nuvarande bidragsram bibehålles.

Sveriges lantbruksförbund anser, att den gemensamma maskinanvändningen även i fråga om traktorer, traktorredskap etc. alltjämt är av stor omfattning och utan tvivel av mycket stor ekonomisk betydelse. Behovet av bidrag kan därför anses oförändrat. Förbundet kan dock biträda en i viss mån restriktivare prövning av bidragsansökningarna, så att anslagsramen för bidrag till återbetalning av lån från jordbrukets maskinlånefond skulle kunna sänkas, dock ej så mycket som till det av utredningen föreslagna beloppet 300 000 kr. för år.

Departementschefen

De synpunkter och förslag rörande bidragsverksamheten i syfte att underlätta inköp av jordbruks- och trädgårdsmaskiner för gemensam maskinhållning, som jordbruksanslagsutredningen framlagt, ansluter jag mig till. Jag förordar sålunda, att bidragsverksamheten beträffande jordbruksmaskiner från och med nästa budgetår skall begränsas enbart till bidrag till åter-

betalning av sådana lån ur jordbrukets maskinlånefond, som hänför sig till inköp av dyrbarare specialmaskiner, avsedda att begagnas av ett flertal jordbrukare, ävensom bidrag direkt till anskaffande av dylika maskiner. Vad som därvid skall avses med specialmaskin har utredningen närmare angivit i sitt i det föregående återgivna betänkande. Likaså förordar jag, att den ram, inom vilken utfästelserna om bidrag måste rymmas till sitt sammanlagda belopp, för nästa budgetår fastställes till 300 000 kronor. Lantbruksstyrelsen bör även i fortsättningen vara bidragsbeviljande myndighet. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att vidtaga erforderliga kungörelseändringar.

Den av lantbruksstyrelsen verkställda beräkningen av medelsbehovet för budgetåret 1958/59 kan jag godtaga. Anslaget bör sålunda uppföras med 1 325 000 kronor, vilket innebär en minskning i förhållande till innevarande budgetår med 185 000 kronor.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) medgiva, att under budgetåret 1958/59 må beviljas statsbidrag från anslaget till bidrag till återbetalning av lån ur jordbrukets maskinlånefond å tillhopa 300 000 kronor

b) till *Bidrag till återbetalning av lån från jordbrukets maskinlånefond* för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 1 325 000 kronor.

[21] **14. Bidrag till uppförande av frukt- och potatislagerhus m. m.**

	Anslag	Nettoutgift	Reservation vid budgetårets utgång
1955/56	30 000	—	125 000
1956/57	100	37 000	88 100
1957/58 (statsliggaren s. 878)	30 000		
1958/59 (förslag)	30 000		

Yrkande. *Lantbruksstyrelsen* (skr. 16/8 1957) hemställer om en anslagsökning med 70 000 kr.

Motiv. Den 30 juni 1957 förefanns å anslaget en reservation av 88 100 kr. Härav uppgick emellertid beviljade, men ej lyftade bidrag till 42 000 kr. Det för innevarande budgetår av reservationen disponibla beloppet utgör således 46 100 kr. Styrelsen räknar med att dessa medel skall vara helt förbrukade vid budgetårets utgång. Den nu föreslagna uppräkningen av anslaget kompenseras enligt styrelsen väl genom den under anslaget Bidrag till trädgårdsnäringens rationalisering föreslagna anslagsminskningen.

Departementschefen

Lantbruksstyrelsens förslag om ökad medelsanvisning under förevarande anslag kan jag icke biträda. Då jag i stället förordar, att anslaget för nästa

budgetår uppföres med ett oförändrat belopp av 30 000 kronor hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till uppförande av frukt- och potatislagerhus m. m.* för budgetåret 1958/59 anvisa ett reservationsanslag av 30 000 kronor.

[22] **15. Statens avdikningsanslag**[1]

	Högsta bidragssumma	Anslag	Nettoutgift
1955/56	4 000 000	4 500 000	3 398 845
1956/57	3 500 000	4 000 000	2 564 810
1957/58 (statsliggaren s. 884)	3 000 000	3 500 000	
1958/59 (förslag)	2 000 000	3 000 000	

Från förevarande anslag beviljas statsbidrag huvudsakligen till utförande av sådana torrläggningsföretag för jordbruksändamål, vilka berör ett flertal fastigheter eller är av mera komplicerad natur. För varje budgetår fastställes en kostnadsram, utöver vilken statsbidrag ej må beviljas. Anslaget uppföres å riksstaten med det belopp, som på grundval av redan fattade resp. förutsedda bidragsbeslut beräknas motsvara de faktiska bidragsutbetalningarna under budgetåret.

Y r k a n d e. *Lantbruksstyrelsen* (skr. 16/8 1957) hemställer,

1. att anslaget uppföres med ett belopp av 4 000 000 kr. samt att bidragsramen bestämmes till högst 3 000 000 kr. med bemyndigande för Kungl. Maj:t att medge, att därutöver må tagas i anspråk jämväl eventuellt outnyttjad del av den för budgetåret 1957/58 anvisade bidragsramen, samt

2. att inom ramen för medgiven bidragstilldelning och efter Kungl. Maj:ts bestämmande dels ett belopp av 100 000 kr. skall få disponeras för bidrag till vissa undersökningar rörande äldre torrläggningsföretag samt för åtgärder, ägnade att gagna torrläggningsverksamheten i dess helhet, dels erforderliga medel skall utgå till bestridande av kostnaderna för pågående utredning rörande torrläggning av vissa marker vid Hjälmaren och i Kvismaredalen.

M o t i v. 1. Under budgetåret 1956/57 har bidrag från anslaget beviljats med sammanlagt 2 975 332 kr. Den för budgetåret 1956/57 fastställda bidragsramen har sålunda icke i sin helhet kunnat tagas i anspråk. Vid ingången av innevarande budgetår fanns hos styrelsen inneliggande ansökningar om bidrag till 2 torrläggningsföretag, vilka icke tidigare erhållit bidrag och beträffande vilka den förebragta utredningen måste kompletteras, innan beslut i bidragsfrågan kan ske. Dessa ansökningar representerar ett av lantbruksnämnderna tillstyrkt bidragsbelopp å sammanlagt omkring 25 000 kr. Under budgetåret 1957/58 beräknas till styrelsen inkomma nya ansökningar om bidrag till ett sammanlagt belopp av omkring 3 000 000 kr.

[1] Tidigare rubrik Grundförbättringar: Statens avdikningsanslag.

2. Enligt kungörelsen 1939: 433 kan statsbidrag utgå till förrättningskostnader för planläggning av vissa torrläggningsföretag. Dessa bestämmelser gäller dock endast för torrläggningsföretag, som är avsett att komma till utförande såsom beredskapsarbete vid inträffad arbetslöshet. Under nu rådande förhållanden på arbetsmarknaden kommer bidrag enligt sagda bestämmelser endast i undantagsfall i fråga och i huvudsak endast då ytterligare medel erfordras för fullföljande av förrättningar, till vilka sådant bidrag tidigare beviljats. Det föreligger f. n. behov av planläggning av en del torrläggningsföretag av allmän betydelse för jordbrukets rationalisering och av sådan omfattning, att intressenterna med hänsyn till de därmed förenade undersökningskostnaderna näppeligen vågar ställa sig som sökande till förrättning, som avser företagets planläggning. Med hänsyn till de aktuella uppgifterna torde det för nu nämnda ändamål avsedda beloppet, som detta budgetår utgått med 100 000 kr., böra upptagas till samma belopp för nästa budgetår, varjämte erforderliga medel alltjämt bör utgå för bestridande av kostnaderna för pågående utredning rörande torrläggning av vissa marker vid Hjälmaren och i Kvismaredalen.

Departementschefen

Den för avdikningsanslaget fastställda årliga bidragsramen, vilken för budgetåret 1955/56 utgjorde 4 000 000 kronor, har för ett vart av budgetåren 1956/57 och 1957/58 sänkts med 500 000 kronor. Ramen utgör således för närvarande 3 000 000 kronor. Med hänsyn till angelägenheten av återhållsamhet beträffande statsutgifterna föreslår jag, att ramen för nästa budgetår ytterligare sänkes till 2 000 000 kronor. Härav torde följa att man vid tillämpningen av bidragsbestämmelserna får begränsa verksamheten till företag av större angelägenhetsgrad än vad för närvarande är fallet. Lantbruksstyrelsens förslag, att eventuellt outnyttjad del av den för innevarande budgetår anvisade bidragsramen skall få tagas i anspråk jämväl under budgetåret 1958/59, kan jag ej tillstyrka.

För utbetalande av bidrag till torrläggningsföretag under nästkommande budgetår har styrelsen beräknat en summa av 4 000 000 kronor. Med beaktande av storleken av de under de senaste åren beviljade bidragen och takten i färdigställandet av torrläggningsföretagen ävensom av det förhållandet att de under de 3 senast tilländalupna budgetåren utbetalade beloppen visat sig ligga under de anvisade anslagen, vill jag förorda att nästa budgetårs anslag endast upptages med 3 000 000 kronor. Av dessa medel torde Kungl. Maj:t böra äga disponera 100 000 kronor för vissa undersökningar rörande äldre torrläggningsföretag samt för åtgärder, ägnade att gagna torrläggningsverksamheten i dess helhet. Medel ur anslaget torde även böra få utnyttjas till bestridande av kostnaderna för pågående utredning rörande torrläggning av vissa marker vid Hjälmaren och i Kvismaredalen.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) medgiva, att under budgetåret 1958/59 må beviljas statsbidrag från statens avdikningsanslag å tillhopa 2 000 000 kronor,

b) till *Statens avdikningsanslag* för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 3 000 000 kronor.

[23] **Grundförbättringar: Förrättningskostnader till vissa torrläggningsföretag.** För ifrågavarande ändamål anvisades senast för budgetåret 1947/48 ett reservationsanslag av 100 000 kr. Med hänsyn till förefintlig behållning å anslaget har medel därefter icke anvisats. Bestämmelser rörande anslagets användning har meddelats i kungörelsen den 30 juni 1939 (nr 433; ändr. 1954: 192). Vid utgången av budgetåret 1956/57 fanns en reservation å anslaget av i runt tal 512 000 kr., varav dock ett belopp av omkring 98 500 kr. disponerats för beviljade men ännu ej utbetalade bidrag.

Lantbruksstyrelsen (skr. 16/8 1957) hemställer, att å anslaget förefintlig reservation skall få användas för avsett ändamål jämväl under budgetåret 1958/59. Styrelsen anför till stöd härför, att — trots att under budgetåret 1956/57 från anslaget icke beviljats något bidrag — under innevarande och nästa budgetår ett visst bidragsbehov likväl torde föreligga, huvudsakligen avseende redan påbörjade förrättningar. Då behållningen å anslaget torde vara tillräcklig för att tillgodose bidragsbehovet intill utgången av budgetåret 1958/59, finner styrelsen icke f. n. någon ytterligare medelsanvisning behövlig.

Departementschefen

Jag biträder lantbruksstyrelsens förslag och hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att medgiva, att det å riksstaten för budgetåret 1947/48 anvisade reservationsanslaget till Grundförbättringar: Förrättningskostnader till vissa torrläggningsföretag må under budgetåret 1958/59 användas för det med anslaget avsedda ändamålet.

[24] **Tilläggsbidrag till vissa statsunderstödda torrläggningsföretag.** För ifrågavarande ändamål anvisades senast för budgetåret 1947/48 ett reservationsanslag av 1 000 000 kr. Med hänsyn till förefintlig behållning har medel därefter icke anvisats. Bestämmelser rörande anslagets användning har meddelats i kungörelsen den 12 april 1946 (nr 192; ändr. 1952: 696). Vid utgången av budgetåret 1956/57 fanns en reservation å anslaget av i runt tal 165 000 kr., varav dock ett belopp av omkring 28 400 kr. disponerats för beviljade men ännu ej utbetalade bidrag.

Lantbruksstyrelsen (skr. 16/8 1957) hemställer, att å anslaget förefintlig reservation skall få användas för avsett ändamål jämväl under budgetåret 1958/59. Styrelsen anför till stöd härför, att bidrag beviljats till 3 företag med sammanlagt 6 580 kr. under budgetåret 1956/57. Hos styrelsen finnes

f. n. inneliggande ansökningar om tilläggsbidrag till 3 torrläggningsföretag avseende ett bidragsbelopp av tillhopa omkring 14 000 kr. Behållningen å anslaget torde vara tillräcklig för att tillgodose bidragsbehovet intill utgången av budgetåret 1958/59. Styrelsen finner därför icke f. n. någon ytterligare medelsanvisning behövlig.

Departementschefen

Jag biträder lantbruksstyrelsens förslag och hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att medgiva, att det å riksstaten för budgetåret 1947/48 anvisade reservationsanslaget till Tilläggsbidrag till vissa statsunderstödda torrläggningsföretag må under budgetåret 1958/59 användas för det med anslaget avsedda ändamålet.

[25] **16. Befrämjande av landsbygdens elektrifiering**

	Anslag	Nettoutgift	Reservation vid budgetårets utgång
1955/56	4 000 000	2 760 939	4 964 123
1956/57	4 000 000	2 884 843	6 079 281
1957/58 (statsliggaren s. 877)	4 000 000		
1958/59 (förslag)	11 000 000		

Hittills har sammanlagt 81 500 000 kr. anvisats för befrämjande av landsbygdens elektrifiering. Kungl. Maj:t har den 30 december 1947 uppdragit åt elektrifieringsberedningen att tills vidare med vissa undantag pröva och avgöra ansökningar angående statsbidrag från förevarande anslag. Enligt beslut av Kungl. Maj:t den 27 juni 1957, varigenom Kungl. Maj:t ändrade grunderna för ifrågavarande bidragsgivning, skall tills vidare under budgetåret 1957/58 gälla, dels att statsbidrag för elektrifieringsprojekt må, såvida icke särskilda omständigheter föreligger, utgå endast för den del av anläggningskostnaden, som överstiger 200 kr. för normaltariffenhet, dels att bidraget i regel skall begränsas till 450 kr. för sådan enhet.

Yrkande. *Elektrifieringsberedningen* (skr. 29/8 1957) hemställer, att anslaget höjes med 2 000 000 kr.

Motiv. Under budgetåret 1956/57 har för bidragsgivning disponerats 4 400 000 kr., varav 4 000 000 kr. härrör från de för budgetåret anvisade anslagsmedlen, och resten, 400 000 kr., från odisponerad behållning från budgetåret 1955/56. Vid senaste budgetårsskiftet var samtliga tillgängliga anslagsmedel disponerade. Vid slutet av budgetåret 1955/56 förelåg en balans av ansökningar, för vilka anslagsmedel saknades, motsvarande bidragsanspråk på 3 400 000 kr. Balansen av sådana ansökningar motsvarade vid slutet av budgetåret 1956/57 bidragsanspråk på 3 000 000 kr.

Till beredningen har under budgetåren 1954/55, 1955/56 och 1956/57 inkommit ansökningar med bidragsanspråk på 5 300 000, 3 100 000 resp.

3 700 000 kr. De lägre beloppen under de båda senast förflutna budgetåren får ses mot bakgrunden av de svårigheter, som förelegat att åstadkomma elektrifiering enligt då gällande bidragsgrunder. Hur stor ökningen av anspråken kommer att bli under innevarande och nästkommande budgetår i anledning av de nya bidragsgrunderna, kan enligt beredningen f. n. svårligen bedömas. Anspråken torde emellertid komma att överstiga 4 000 000 kr. för år. Eftersom anslaget för innevarande budgetår uppgår till nyssnämnda belopp, kan sålunda en ökning av balansen emotses under budgetåret. Anspråk, som kan inkomma med anledning av möjligheten för Kungl. Maj:t att i särskilda fall bevilja bidrag för upprustning av befintligt distributionsnät, har ej medräknats. Beredningen anser ett anslag av 6 000 000 kr. erforderligt för att kunna tillgodose huvudparten av bidragsanspråken under budgetåret 1958/59, däri inbegripet balansen vid budgetårets början.

Departementschefen

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 6 juni 1957 tillkallade dåvarande chefen för jordbruksdepartementet samma dag särskilda sakkunniga för att verkställa utredning rörande det belopp å 50 000 000 kronor, som enligt ett av chefen för finansdepartementet i anslutning till förslaget om införande av allmän energiskatt i propositionen nr 175 till 1957 års riksdag gjort uttalande, mot vilket riksdagen icke hade något att erinra, skall avses för upprustning av landsbygdens elektriska distributionsnät under den närmaste femårsperioden. De sakkunniga har den 29 november 1957 avgivit ett betänkande med förslag till riktlinjer i ämnet. I betänkandet, som för närvarande är föremål för remissbehandling, har bland annat föreslagits att 7 000 000 kronor skall anvisas till ifrågavarande ändamål för budgetåret 1958/59. Detta förslag kan jag tillstyrka och förordar, att sagda belopp skall upptagas å en särskild anslagspost under förevarande anslag. Den närmare dispositionen av nyssnämnda belopp och övriga förslag i betänkandet torde få behandlas i särskild proposition till 1958 års riksdag. För de med anslaget för närvarande avsedda ändamålen föreslår jag en oförändrad medelsanvisning av 4 000 000 kronor. I enlighet med det anförda hemställer jag därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Befrämjande av landsbygdens elektrifiering* för budgetåret 1958/59 anvisa ett reservationsanslag av 11 000 000 kronor.

[26] **Bidrag till markkartering och grundkalkning.** *Lantbruksstyrelsen* (skr. 16/8 1957) hemställer i avvaktan på resultatet av den pågående utredningen rörande möjligheterna att minska vissa anslag under IX huvudtiteln (jordbruksanslagsutredningen),

1. att anslaget för nästa budgetår uppföres med oförändrat belopp samt
2. att viss del av anslaget får disponeras för fortsatta särskilda undersökningar rörande kalkningens betydelse.

M o t i v. 1. Vid ingången av innevarande budgetår fanns ett belopp av 238 511 kr. disponibelt för bidrag, medan från hushållningssällskapen inkommit ansökningar om bidrag till markkartering med 65 100 kr. och till grundkalkning med 278 220 kr., eller tillhopa 343 320 kr. Anspråken på bidrag skulle sålunda i och för sig motivera en uppräkning av anslaget. Styrelsen föreslår emellertid oförändrad anslagsanvisning i avvaktan på de resultat, som efter hand framkommer vid pågående särskilda undersökningar rörande kalkningens betydelse för jordbruket.

2. Fr. o. m. budgetåret 1952/53 har riksdagen medgivit, att viss del av anslaget får användas för särskilda undersökningar rörande kalkningens betydelse. Med hänsyn till att de undersökningar, som igångsatts på området, synes böra företagas under en längre följd av år, finner styrelsen angeläget, att för undersökningarna erforderliga medel ur detta anslag alltjämt ställes till förfogande.

I skrivelse den 24 september 1957 har *Hushållningssällskapens förbund* på anförda skäl hemställt, att de statliga bidragen till markkartering måtte återställas till sitt ursprungliga värde.

Jordbruksanslagsutredningen har i sitt tidigare berörda betänkande föreslagit,

dels att markkarteringsbidragen skall slopas med utgången av innevarande budgetår,

dels att vissa medel för nästa budgetår skall anvisas under anslaget Bidrag till produktionsbefrämjande åtgärder i Norrland m. m. för stöd åt grundkalkningsverksamheten i Norrbottens och Västerbottens län samt i glesbygderna i Jämtlands och Västernorrlands län,

dels att medelsanvisning till statens jordbruksförsöks forskningar rörande kalkningens betydelse fr. o. m. nästa budgetår skall ske under anslaget till särskilda undersökningar vid lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök,

dels att särskild medelsanvisning icke längre skall ske till stöd åt den enskilde forskare, som f. n. åtnjuter bidrag ur förevarande anslag för vissa undersökningar rörande metoder för standardgödsling.

Utredningen lämnar till en början följande redogörelse.

Anslaget Bidrag till markkartering och grundkalkning uppfördes första gången å riksstaten för budgetåret 1948/49. Dessförinnan hade under åtskilliga år bidrag till markkartering utgått från en delpost under det anslag till bidrag till hushållningssällskapen, som då förekom. För budgetåret 1947/48 stod ett belopp av 50 000 kr. till förfogande för ändamålet. Vidare hade alltsedan år 1908 årligen anvisats ett särskilt anslag för lindring av fraktkostnaderna å järnväg för kalk, kalkstensmjöl och märgel för jordbrukets behov. För budgetåret 1947/48 upptogs sistnämnda anslag med ett belopp av 275 000 kr.

År 1948 slopades fraktbidragen och infördes ett särskilt grundkalkningsbidrag. För budgetåret 1948/49 anvisades härför 200 000 kr. För markkarteringsverksamheten anslogs samtidigt 100 000 kr. De båda beloppen upptogs under ett gemensamt reservationsanslag. För budgetåren 1949/50 och

1950/51 uppgick anslagsanvisningen likaledes till 300 000 kr. men sänktes påföljande budgetår till 100 000 kr. med hänsyn till föreliggande reservation. Anslaget ökades till 200 000 kr. för budgetåret 1952/53, varefter det årligen upptagits med ett belopp av 230 000 kr.

Bestämmelserna rörande nu utgående markkarterings- och grundkalkningsbidrag återfinnes i en kungörelse av den 17 juni 1948 (nr 445). Denna kungörelse är i visst avseende ändrad år 1954 (kungörelsen 1954: 184).

I fråga om statsbidrag till markkartering stadgas i berörda författning, att hushållningssällskap må utbetala sådant bidrag å 50 öre för varje jordprov, som uttagits vid markkartering, verkställd genom sällskapets försorg, och som varit föremål för minst 2 analyser vid kemisk kontrollstation. Bidragsberättigad är endast enskild person, som äger eller brukar jordbruksfastighet, eller sambruksförening. Förutsättning för bidrag till enskild jordbrukare är, att brukarens ekonomiska ställning ej är så god, att han tydligen ej är i behov av bidrag för att utföra åtgärden. Ett annat villkor är, att brukningsdelen ej innehåller mer än 20 hektar åker samt till åker omräknad ängs- och betesmark eller, därest brukningsdelen är större, att densamma på grund av mindre lämplig form eller beskaffenhet ur lönsamhetssynpunkt ej är bättre än en genomsnittlig bärkraftig brukningsdel under nämnda arealgräns. För att sambruksförening skall kunna erhålla bidrag gäller villkoret, att bidragsgivning måste anses skälig med hänsyn till föreningens och dess medlemmars ekonomiska ställning.

Statsbidrag till grundkalkning utgår endast till sådan brukare, som kan erhålla bidrag till markkartering och som uppfyller de för erhållande av sådant bidrag angivna förutsättningarna. Såsom villkor för bidrag gäller vidare, att behov av grundkalkning skall anses föreligga, att bidrag för grundkalkning av samma område icke tidigare lämnats samt att den för grundkalkning avsedda arealen är dränerad på tillfredsställande sätt eller skall dräneras i samband med kalkningen. Statsbidraget utgår med belopp motsvarande 40 procent av den av hushållningssällskapet godkända kostnaden, dock högst med 100 kr. för hektar av den för grundkalkning avsedda arealen. Där bidragsbehovet i betraktande av brukningsdelens avkastningsförmåga eller brukarens ekonomiska ställning måste anses ringa kan hushållningssällskap besluta, att bidraget skall utgå med lägre belopp. Sällskapet kan å andra sidan medgiva, att bidraget skall utgå med högre belopp än annars skulle ha varit fallet, då så kan anses skäligt på grund av särskilda omständigheter.

Under kalenderåren 1947—1956 har till bidrag till markkartering och grundkalkning utbetalats följande belopp i kronor räknat.

År	Markkartering	Grundkalkning
1947	27 981	—
1948	28 208	46 349
1949	40 127	181 980
1950	35 611	316 433
1951	34 380	236 933
1952	25 953	201 809
1953	40 814	212 274
1954	33 540	202 634
1955	36 410	200 638
1956	30 095	191 068

Av en utav hushållningssällskapens förbund i januari 1955 uppgjord promemoria rörande sällskapens markkarteringsverksamhet framgår, att de tillämpade taxorna för sådan verksamhet varierar i hög grad.

Kostnaden för samt det genomsnittliga statsbidraget till markkartering vid nämnda tidpunkt för en gård med en areal om 10 hektar inom de olika länen kan utläsas av efterföljande sammanställning.

Hushållningssällskap	Genomsnittlig kostnad kr. per hektar	Genomsnittligt statsbidrag kr. per hektar
Stockholms läns	16: 65	2: 50
Uppsala läns	10: —	1: 50
Södermanlands läns	12: —	1: —
Östergötlands läns	13: 50	2: —
Jönköpings läns	15: 90	2: —
Kronobergs läns	14: 80	1: 65
Kalmar läns norra	21: 45	2: —
Kalmar läns södra	14: 50	2: —
Gotlands läns	11: —	1: —
Blekinge läns	13: 56	2: —
Kristianstads läns	11: —	2: —
Malmöhus läns	11: —	2: —
Hallands läns	13: —	1: 50
Göteborgs o. Bohus läns	13: 10	2: —
Älvsborgs läns norra	7: 75	0: 70
Älvsborgs läns södra	14: 87	1: 33
Skaraborgs läns	13: 04	1: 50
Värmlands läns	13: 17	1: 50
Örebro läns	15: —	1: 50
Västmanlands läns	13: 50	1: 50
Kopparbergs läns	12: 50	2: —
Gävleborgs läns	9: 65	1: 50
Västernorrlands läns	11: 80	2: —
Jämtlands läns	12: 38	2: —
Västerbottens läns	14: 26	2: —
Norrbottens läns	11: 45	2: —
Hela landet	13: 11	1: 72

Under perioden 1947—1956 har markkarteringsbidraget per hektar varierat mellan 1 kr. 67 öre och 1 kr. 84 öre i medeltal för landet i dess helhet. Samtidigt har bidragets storlek per bidragstagare växlat mellan 16 kr. 67 öre och 17 kr. 86 öre i genomsnitt för hela riket.

Vad angår fördelningen av anslagsmedlen å de olika hushållningssällskapen framgår av inhämtade uppgifter att Kristianstads läns och Malmöhus läns sällskap under en följd av år erhållit de största beloppen för utbetalning. År 1956 utlämnade dessa sällskap bidrag å sammanlagt 6 143 kr. resp. 5 807 kr. Därnäst följde Skaraborgs läns hushållningssällskap med 2 129 kr. Av övriga sällskap var det endast 6, som år 1956 utbetalade över 1 000 kr. i bidrag, nämligen sällskapen i Örebro län, Norrbottens län, Göteborgs och Bohus län, Västerbottens län, Hallands län samt Kronobergs län.

Av landets åkerareal, som f. n. uppgår till ca 3 640 000 hektar, torde ca 840 000 hektar ha markkarterats.

Omfattningen av den under år 1955 med statsmedel understödda grundkalkningsverksamheten i landet framgår av följande tablå.

Hushållningssällskap	Antal företag	Grundkalkad areal hektar	Av hushållningssällskapen godkända kostnader kr.	Av hushållningssällskapen beviljade statsbidrag kr.
Stockholms läns och stads	1	5,00	1 340	500
Uppsala läns	—	—	—	—
Södermanlands läns	9	19,66	5 933	1 966
Östergötlands läns	4	9,31	2 906	930
Jönköpings läns	3	4,14	1 094	330
Kronobergs läns	171	302,79	65 588	25 000
Kalmar läns norra	7	27,11	9 851	2 711
Kalmar läns södra	1	1,60	500	200
Gotlands läns	—	—	—	—
Blekinge läns	—	—	—	—
Kristianstads läns	66	150,10	26 055	10 000
Malmöhus läns	4	7,60	1 233	485
Hallands läns	41	73,89	22 046	6 775
Göteborgs och Bohus läns	70	135,87	34 570	13 000
Älvsborgs läns norra	29	91,64	24 935	9 085
Älvsborgs läns södra	65	104,19	27 738	10 000
Skaraborgs läns	6	24,57	6 115	2 428
Värmlands läns	—	—	—	—
Örebro läns	74	173,52	40 685	15 950
Västmanlands läns	3	5,27	1 800	527
Kopparbergs läns	6	13,02	3 310	1 270
Gävleborgs läns	1	2,17	821	217
Västernorrlands läns	—	—	—	—
Jämtlands läns	1	0,75	172	69
Västerbottens läns	139	182,93	61 335	18 000
Norrbottens läns	594	818,60	263 528	81 195
Hela landet	1 295	2 153,73	601 555	200 638

I nedanstående sammanställning gives exempel på kostnader för grundkalkning av vissa fastigheter år 1955 samt i samband därmed utgående statsbidrag.

Hushållningssällskap	Fastighetens åkerareal hektar	Grundkalkad areal hektar	Av hushålln.-sällsk. godkänd kostnad kr.	Statsbidrag kr.
Södermanlands läns	11,00	0,70	252	70
Östergötlands läns	17,00	2,75	937	275
Jönköpings läns	12,60	0,91	148	59
Kronobergs läns	11,50	2,00	304	120
	8,50	1,63	361	140
Kristianstads läns	7,50	1,25	240	95
	16,00	3,50	600	240
Hallands läns	10,30	1,50	627	150
Älvsborgs läns norra	5,00	2,40	560	220
Örebro läns	14,00	4,11	1 003	400
Kopparbergs läns	18,00	1,80	450	180
Västerbottens läns	6,45	1,40	448	140
	2,50	1,30	429	130
Norrbottens läns	4,00	1,95	900	195
	15,00	1,16	450	115
	15,54	5,03	1 500	500

De under kalenderåren 1947—1956 utlämnade statsbidragens storlek per hektar och bidragstagare var i genomsnitt för hela landet följande.

År	Kr. per hektar	Kr. per bidragstagare
1948	56: 11	137: 13
1949	65: 51	147: 11
1950	73: 42	162: 86
1951	87: 17	165: 92
1952	90: 17	166: 51
1953	92: 66	164: 68
1954	93: 60	156: 96
1955	93: 15	154: 93
1956	93: 14	158: 30

Sedan nu gällande statsbidragsbestämmelser trädde i kraft år 1948, har ca 21 500 hektar grundkalkats på bekostnad delvis av statsmedel.

Ur detta anslag tages även medel för att bestrida kostnader för vissa särskilda undersökningar rörande kalkningens betydelse. Under de två senast gångna budgetåren har 23 000 kr. resp. 32 000 kr. anvisats för bestridande av kostnader för forskningar på området i statens jordbruksförsöks regi. Hittills har endast förberedande arbeten utförts. Medelsåtgången härför har uppgått till ca 16 000 kr. under budgetåret 1955/56 och ca 22 000 kr. under påföljande budgetår. Innevarande budgetår beräknas hela det anvisade beloppet å 32 000 kr. komma att tagas i anspråk. Av utgifterna beräknas 13 000 kr. å avlöning till 1 assistent, 3 000 kr. å resekostnader, 8 800 kr. å fältförsökskostnader samt 6 000 kr. å analyskostnader. Ifrågavarande undersökningar planeras pågå under en längre följd av år. Till docenten i jordbrukslära vid tekniska högskolan J. A. Åslander har fr. o. m. budgetåret 1952/53 från detta anslag utbetalats bidrag med ett sammanlagt belopp av 39 000 kr. för vissa forskningar rörande metoder för standardgödsling. Forskningsarbetet pågår alltjämt.

På förfrågan har vissa hushållningssällskap eller deras jordbrukskonsulenter uttalat sin uppfattning i fråga om betydelsen av de statliga bidragen till markkartering och grundkalkning. Beträffande de av sällskapen anförda synpunkterna torde få hänvisas till betänkandet.

Utredningen anför för egen del följande synpunkter och förslag.

Medlen under förevarande anslag disponeras dels för bidrag till markkartering, dels för bidrag till grundkalkning, dels för kostnader för forskning angående kalkningens betydelse.

Markkartering utföres på jordbrukares begäran av hushållningssällskap genom konsulent eller instruktör och innebär att åkerjord med ledning av uttagna jordprov kartlägges med hänsyn till jordens näringstillstånd. För varje jordprov, som varit föremål för minst 2 analyser vid kemisk kontrollstation, kan enskild jordbrukare eller sambruksförening på vissa villkor erhålla statsbidrag med 50 öre. Per hektar räknat har det genomsnittliga bidraget under perioden 1947—1956 uppgått till mellan 1 kr. 67 öre och 1 kr. 84 öre. Varje bidragstagare har under samma period tilldelats i medeltal mellan 16 kr. 67 öre och 17 kr. 86 öre. Kostnaden för utförande av markkartering kan uppskattas till i genomsnitt 13 à 15 kr. per hektar. Enligt approximativa uppgifter kan närmare en fjärdedel av landets åkerareal antagas nu vara markkarterad. Ehuru utredningen är fullt medveten om betydelsen av markkartering och angelägenheten av att sådan verksamhet i fortsättningen om möjligt bedrives i ännu större omfattning än f. n., anser utredningen den statliga bidragsgivningen ha så ringa betydelse för jordbrukarnas ställningstagande till frågan om genomförande av dylik åtgärd, att den bör slopas. I stället bör lantbruksstyrelsen och hushållningssällskapen

genom vidgad informationsverksamhet på området söka ytterligare öka intresset för markkartering. Utredningen föreslår, att de gällande bidragsbestämmelserna upphör per den 1 juli 1958.

Till sådan jordbrukare, som kan erhålla statsbidrag till markkartering, kan även under vissa förutsättningar utgå bidrag till g r u n d k a l k n i n g med högst 40 procent av den av hushållningssällskapet godkända kostnaden för åtgärden, dock högst med 100 kr. per hektar av den för grundkalkning avsedda arealen. Under senaste året har bidrag å i genomsnitt ca 158 kr. utbetalats per bidragstagare och ca 93 kr. per hektar grundkalkad mark. Schablonmässigt uttryckt uppgår statsbidraget i allmänhet till ca en tredjedel av kostnaderna för grundkalkningen. Ungefärligen hälften av de årligen utbetalade bidragsbeloppen har gått till jordbrukare inom de 2 nordligaste länen.

Liksom statsbidragen till markkartering har enligt utredningens uppfattning icke heller grundkalkningsbidragen sådan betydelse — i vart fall utanför Norrbottens och Västerbottens län — att de fortsättningsvis bör bibehållas. Utredningen vill därför föreslå, att sistnämnda statsbidrag ej skall utgå efter den 30 juni 1958 utom i nyss omförmälda båda län samt i glesbygderna inom Jämtlands och Västernorrlands län. Vidare föreslår utredningen, att de nu gällande bidragsbestämmelserna upphävs vid samma tidpunkt och att medel ställes till förfogande för hushållningssällskapen inom berörda län för att utnyttjas till förevarande ändamål i enlighet med sällskapens egna planer och i konkurrens med andra åtgärder för främjande av jordbruksnäringen inom resp. områden, vad angår Jämtlands och Västernorrlands län dock endast i glesbygderna. Medelsanvisningen bör därvid ske under det särskilda anslaget Bidrag till produktionsbefrämjande åtgärder i Norrland m. m. Utredningen förordar, att detta anslag för nästkommande budgetår uppräknas med i runt tal 150 000 kr. och att detta belopp hänföres till den del av anslaget, som redan nu står till disposition för hushållningssällskapen i norra delen av landet för användning till jordbruksnäringens bästa alltefter sällskapens eget bedömande. Medelstillskottets användningsområde bör geografiskt sett begränsas i enlighet med vad utredningen nyss anfört. Anslagsökningens storlek har utredningen anpassat så, att däri även skall inrymmas möjligheter för hushållningssällskapen att på sätt utredningen i annat sammanhang föreslagit stödja tjurhållningen samt svin-, får- och getaveln inom ifrågavarande områden.

Med anlitande av medel under det nuvarande anslaget till bidrag till markkartering och grundkalkning bekostas jämväl vissa f o r s k n i n g a r beträffande kalkningens betydelse. För innevarande budgetår har 32 000 kr. för ändamålet tilldelats statens jordbruksförsök samt 5 000 kr. en enskild forskare. Vad angår sistnämnda forskningsbidrag är detta ett sådant bidrag, som normalt bör utgå från jordbrukets forskningsanslag. Utredningen föreslår, att särskild medelsanvisning ej längre skall ske till det med sagda bidrag stödda forskningsarbetet, och förutsätter därvid, att jordbrukets forskningsråd lämnar vederbörande forskare bistånd att fullfölja pågående undersökningar. Under hänvisning till budgettekniska skäl förordar utredningen därjämte, att medelsanvisningen till statens jordbruksförsöks forskningar rörande kalkningens betydelse fr. o. m. nästa budgetår sker under lantbrukshögskolans och statens lantbruksförsöks anslag till särskilda undersökningar.

Därest utredningens förslag genomföres i enlighet med de riktlinjer, som angivits i det föregående, bortfaller det nuvarande anslaget till Bidrag till markkartering och grundkalkning.

I yttrandena över jordbruksanslagsutredningens betänkande har framförts i huvudsak följande synpunkter beträffande utredningens förslag i fråga om bidragsverksamheten med medel ur förevarande anslag.

Enligt *lantbruksstyrelsens* mening kan man icke såsom utredningen lägga enbart ekonomiska synpunkter på nyttan av markkarterings- och grundkalkningsbidragen. Att den ekonomiska betydelsen minskat beror nämligen närmast på att bidragen alltjämt, trots de stora kostnadsstegringarna, utgår med samma belopp som då de tillskapades år 1948. Hade bidragsbeloppen höjts i proportion till penningvärdets fall sedan 1948, hade man nu icke kunnat bortse från deras rent ekonomiska betydelse vid sidan av stimulansvärdet. Beträffande det senare anser sig styrelsen böra framhålla, att bara det faktum att möjlighet till bidrag är för handen kan, oberoende av bidragets storlek, vara avgörande för en jordbrukares ställningstagande till frågan om att låta markkartera och grundkalka sin jord. Då han härigenom vidtager i hög grad önskvärda och angelägna åtgärder för jordbruket måste det ur allmän jordbrukssynpunkt anses vara olyckligt om en dylik stimulerande faktor undanröjes. Styrelsen delar utredningens uppfattning, att markkarteringsverksamheten i fortsättningen bör bedrivas i om möjligt ännu större omfattning än hittills. Förutsättningen för att så skall kunna ske är emellertid, icke endast att resurserna för den av hushållningssällskapen bedrivna upplysnings- och rådgivningsverksamheten ökas utan även att bidragen till markkarteringen återföres till det reella värde de hade år 1948. Även beträffande bidragen till grundkalkning finner styrelsen skäl förefinnas för en höjning. Enligt styrelsens mening bör emellertid sistnämnda bidrag bibehållas oförändrade intill dess slutgiltiga resultat föreligger från de särskilda undersökningar rörande kalkningens betydelse, som f. n. pågår. Under inga förhållanden bör man, anser styrelsen, lägga rent geografiska synpunkter på denna bidragsforms behövlighet.

Liknande synpunkter anföres av *Hushållningssällskapens förbund,* som jämväl hänvisar till sin framställning den 24 september 1957 om höjda bidrag till markkarteringsverksamheten. Mot ett slopande av sistnämnda bidrag vänder sig också *Riksförbundet Landsbygdens folk* och *Sveriges lantbruksförbund* under hänvisning till att behovet av markkartering alltjämt är stort. Sistnämnda förbund har däremot intet att erinra mot utredningens förslag beträffande bidragen till grundkalkning.

Departementschefen

Jordbruksanslagsutredningens förslag beträffande bidragsverksamheten med medel, anvisade under förevarande anslagsrubrik ansluter jag mig till. Jag förordar således, dels att de nuvarande markkarteringsbidragen slopas från och med den 1 juli 1958 och att ett ökat intresse för sådan verksamhet i stället eftersträvas genom en intensifierad upplysning på området, dels att det statliga stödet åt grundkalkningsverksamheten från samma tidpunkt begränsas till att avse dylik verksamhet enbart i Norrbottens och Västerbottens

län samt inom glesbygderna i Jämtlands och Västernorrlands län, dels att särskild medelsanvisning ej längre skall ske för stöd till vissa undersökningar rörande metoder för standardgödsling. Jag förordar vidare, att från och med budgetåret 1958/59 vissa medel anvisas under anslaget Bidrag till produktionsbefrämjande åtgärder i Norrland m. m. för nyssnämnda grundkalkningsverksamhet samt att medelsanvisning till den av statens jordbruksförsök bedrivna forskningen rörande kalkningens betydelse nästa budgetår sker under anslagen till respektive avlöningar, omkostnader och materiel vid lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök. Vid bifall till vad jag sålunda föreslagit skall å riksstaten för nästa budgetår icke upptagas något anslag med benämningen Bidrag till markkartering och grundkalkning. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att upphäva gällande bidragsbestämmelser.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att godkänna de förslag, som framlagts i det föregående.

[27] **17. Bidrag till produktionsbefrämjande åtgärder i Norrland m. m.**

	Anslag	Nettoutgift	Reservation vid budgetårets utgång
1955/56	1 100 000	1 502 500	204 167
1956/57	1 100 000	535 067	769 100
1957/58 (statsliggaren s. 863)	1 100 000		
1958/59 (förslag)	1 250 000		

Yrkande. *Lantbruksstyrelsen* (skr. 16/8 1957) hemställer, att anslaget uppföres med ett med 1 250 000 kr. till 2 350 000 kr. förhöjt belopp.

Motiv. Förslaget avser överförande till förevarande anslag av de fraktbidragsmedel, som ur anslaget Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område utgår vid transport av vissa slag av fodermedel till Västerbottens och Norrbottens län och som för budgetåret 1958/59 torde kunna beräknas uppgå till 1 250 000 kr.

I en gemensam, till jordbruksdepartementet den 7 november 1957 inkommen skrivelse har *statens jordbruksnämnd* och *lantbruksstyrelsen* efter överläggningar i ämnet med jordbrukets förhandlingsdelegation närmare motiverat nyssnämnda förslag till överflyttande av ett belopp av 1 250 000 kr. från anslaget Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område till förevarande anslag. Ämbetsverken har i skrivelsen anfört i huvudsak följande.

Genom beslut av 1955 års riksdag överfördes vissa medel för fraktbidrag vid transport av fodersäd m. m. till Norrland till anslaget Bidrag till produktionsbefrämjande åtgärder i Norrland m. m. för att användas såsom statsbidrag till intensifierad rådgivnings- och upplysningsverksamhet. Fraktbidrag har därefter fr. o. m. den 1 juli 1955 utgått endast för transporter till Västerbottens och Norrbottens län.

Vid överläggningarna med jordbrukets förhandlingsdelegation har diskuterats, på vilket sätt ett emot nu utgående fraktbidragsmedel svarande be-

lopp skulle kunna utnyttjas, därest det i stället för att utdelas såsom fraktbidrag skulle överföras till anslaget för produktionsbefrämjande åtgärder i Norrland. Enighet har därvid rått om att värdefulla resultat bör kunna ernås, därest man använder ett förhållandevis betydande belopp till bidrag till jordbrukarna för inköp av vall- och spannmålsutsäde av god kvalitet ävensom för produktion av dylikt utsäde. Även på ett flertal andra områden föreligger behov av ökade insatser. Som exempel härpå har nämnts åtgärder för ökad produktion av virusfritt potatisutsäde, kontrollföreningsverksamheten ävensom utfodringsrådgivningen över huvud taget, verksamheten för stimulerande av ökad ensilageberedning m. m. Med hänsyn till nu angivna förhållanden har ämbetsverken för sin del ansett, att fraktbidragen för fodersäd bör helt avvecklas och motsvarande belopp i stället tillföras anslaget för produktionsbefrämjande åtgärder i Norrland att fördelas på de olika hushållningssällskapsområdena i huvudsaklig överensstämmelse med vad som hittills utgått såsom fraktbidrag. Förhandlingsdelegationen har förklarat sig kunna biträda ämbetsverkens uppfattning härvidlag.

Under tiden den 1 augusti 1956— den 31 juli 1957 har fraktbidrag till de båda nordligaste länen utbetalats med i runt tal 1 250 000 kr. Anslaget till produktionsbefrämjande åtgärder i Norrland torde följaktligen för budgetåret 1958/59 böra höjas med sagda belopp. Därest ämbetsverkens förslag genomföres, synes det lämpligt att beloppet sammanföres med det år 1955 till anslaget överförda beloppet å 500 000 kr. och att beloppen sålunda vid fördelningen betraktas som en enhet. Från förhandlingsdelegationens sida har uttryckts önskemål om att fördelningen, med hänsyn till det sätt på vilket anslaget tillkommit, skall ske i samråd med delegationen. Mot detta önskemål har ämbetsverken intet att erinra. Ämbetsverken föreslår bl. a. därför, att det må ankomma på lantbruksstyrelsen att, efter samråd med jordbrukets förhandlingsdelegation, besluta om fördelningen av ifrågavarande medel mellan de olika hushållningssällskapsområdena. Ämbetsverken förutsätter härvid, att hinder ej möter att liksom hittills reservera viss mindre del av medlen för ändamål gemensamma för hela det norrländska jordbruket.

Beträffande sättet, på vilket medlen bör användas, har vid överläggningarna rått enighet om att det är önskvärt att stor frihet lämnas sällskapen att själva bestämma, hur de till vederbörande sällskaps förfogande stående medlen bör användas. Samtidigt har det emellertid också ansetts lämpligt, att lantbruksstyrelsen medgives viss insyn i det sätt på vilket medlen användes. För att tillgodose dessa önskemål synes hushållningssällskapen böra åläggas att årligen till lantbruksstyrelsen för fastställelse insända en plan, angivande i stora drag hur medlen är avsedda att disponeras under året.

Över framställningen har y t t r a n d e n avgivits av *statskontoret, riksräkenskapsverket, jordbruksupplysningskommittén* samt *Hushållningssällskapens förbund.*

Statskontoret erinrar om att en i enahanda syfte gjord i 1957 års statsverksproposition (IX ht s. 241) anmäld framställning lämnats utan bifall. Då de skäl, som åberopats till stöd för den nu föreliggande framställningen, icke motiverar ett ändrat ställningstagande, avstyrker statskontoret densamma. Ämbetsverket ställer sig vidare avvisande till förslaget om en delegering till lantbruksstyrelsen av beslutanderätten rörande medlens fördelning.

Ur de synpunkter *riksräkenskapsverket* har att företräda föranleder framställningen icke någon erinran från ämbetsverkets sida.

Jordbruksupplysningskommittén anser sig böra framhålla vikten av att de åtgärder, som kan komma att vidtagas på grundval av framställningen, icke föregriper kommitténs slutliga ställningstagande. I övrigt har kommittén icke något att erinra i anledning av framställningen.

Hushållningssällskapens förbund tillstyrker den gjorda framställningen.

Härjämte har *Västerbottens länsförbund av RLF* (skr. 5/12 1957), som för sin del helst sett att de nuvarande fraktbidragen bibehålles, på anförda skäl anhållit, att därest ämbetsverkens förslag genomföres bestämmelser meddelas angående fördelningen av de till norrlandsanslaget överförda medlen å sammanlagt 1 750 000 kr.

Jordbruksanslagsutredningen har såsom tidigare anmälts under rubriken Bidrag till markkartering och grundkalkning (punkt 26) och såsom kommer att anmälas under rubrikerna Nötboskapsavelns befrämjande: Befrämjande i allmänhet av nötboskapsaveln (punkt 28) och Diverse åtgärder på husdjursavelns område m. m. (punkt 29) föreslagit, att förevarande anslag för nästa budgetår uppräknas med i runt tal 150 000 kr. för stöd åt grundkalkningsverksamheten, tjurhållningen samt svin-, får- och getaveln inom Norrbottens och Västerbottens län samt glesbygderna i Jämtlands och Västernorrlands län. Angivna belopp föreslår utredningen skall ställas till förfogande för hushållningssällskapen i de 4 berörda länen för att utnyttjas till sagda ändamål i enlighet med sällskapens egna planer och i konkurrens med andra åtgärder för främjande av jordbruksnäringen inom ifrågavarande områden.

Departementschefen

I enlighet med vad jag anfört i det föregående (punkt 26) och avser förorda under de 2 närmast efterföljande anslagsrubrikerna (punkterna 28 och 29) torde såsom jordbruksanslagsutredningen föreslagit ett belopp av 150 000 kronor böra anvisas under detta anslag för stöd åt grundkalkningsverksamheten, tjurhållningen samt svin-, får- och getaveln inom Norrbottens och Västerbottens län samt glesbygderna i Jämtlands och Västernorrlands län. Däremot är jag icke beredd biträda lantbruksstyrelsens och statens jordbruksnämnds förslag, att till bidrag till produktionsbefrämjande åtgärder i Norrland skall för nästa budgetår anvisas 1 250 000 kronor, varvid samtidigt medelsanvisningen till fraktbidrag vid transport av vissa fodermedel till Norrbottens och Västerbottens län skall upphöra. Medel till sistnämnda ändamål torde därför alltjämt böra beräknas under anslaget Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

Då jag anser att medel i samma utsträckning som innevarande budgetår bör ställas till förfogande för bidrag till med anslaget för närvarande stödda ändamål föreslår jag, att förevarande anslag för nästa budgetår uppföres

med 1 250 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till produktionsbefrämjande åtgärder i Norrland m. m.* för budgetåret 1958/59 anvisa ett reservationsanslag av 1 250 000 kronor.

[28] **Nötboskapsavelns befrämjande: Befrämjande i allmänhet av nötboskapsaveln.** *Lantbruksstyrelsen* (skr. 16/8 1957) hemställer — i avvaktan på resultatet av den pågående utredningen rörande möjligheterna att minska vissa anslag under IX huvudtiteln (jordbruksanslagsutredningen) — att anslaget för nästa budgetår beräknas till 347 000 kr. enligt följande sammanställning.

	Beräknat belopp
1. Stambokföring och registrering av nötboskap	39 500
2. Tjurhållning vid mindre jordbruk	230 500
3. Bekämpandet av ärftliga fel hos nötkreatur	18 000
4. Avkommeundersökning av tjurar	59 000
	347 000

M o t i v. I förhållande till innevarande budgetår innebär styrelsens förslag att punkten 4 minskas med 3 000 kr. Förslaget motiveras med att de undersökningar rörande en speciell metod för avkommeundersökningar av tjurar, till vilket ändamål för innevarande budgetår anvisats nyssnämnda belopp, beräknas bli avslutade under andra halvåret 1957.

Jordbruksanslagsutredningen har i sitt tidigare omförmälda betänkande föreslagit,

dels att tjurhållningen vid mindre jordbruk fr. o. m. nästa budgetår skall stödjas med statsbidrag endast inom Norrbottens och Västerbottens län samt glesbygderna i Jämtlands och Västernorrlands län,

dels att medelsanvisning för sålunda begränsad bidragsgivning till tjurhållning skall ske under anslaget Bidrag till produktionsbefrämjande åtgärder i Norrland m. m.,

dels att bidrag till bl. a. stambokföring av nötboskap och — i den utsträckning så kan befinnas möjligt med hänsyn till vissa av utredningen angivna förutsättningar — till de åtgärder för bekämpande av ärftliga fel hos nötkreatur, som vidtages av avelsföreningen för svensk röd och vit boskap, ävensom till avkommeundersökning av tjurar skall fr. o. m. nästa budgetår utgå från ett nytt anslag, förslagsvis benämnt Befrämjande av husdjursaveln,

dels att de medel, som f. n. utgår från förevarande anslag för bestridande av kostnader för vissa undersökningar rörande könskörtelhypoplasi hos boskap av fjällras, fr. o. m. nästa budgetår skall anvisas under särskilda anslagsposter i veterinärhögskolans avlönings- resp. omkostnadsstat.

Vid bifall till utredningens förslag kan anslaget Nötboskapsavelns befrämjande: Befrämjande i allmänhet av nötboskapsaveln slopas.

Utredningen anför bl. a. följande.

Ett anslag med förenämnda rubrik uppfördes första gången å riksstaten för budgetåret 1923/24. Medelsanvisningen uppgick då till 265 000 kr., varefter densamma varierat såväl beträffande storlek som ändamål. För budgetåret 1950/51 anvisades 337 000 kr. och för ett vart av budgetåren 1951/55 367 500 kr. Under de senaste åren har en mindre anslagssänkning skett. Sålunda anvisades för budgetåret 1955/56 366 000 kr., för budgetåret 1956/57 356 000 kr. samt för innevarande budgetår 350 000 kr.

F. n. disponeras anslaget för statsbidrag till dels stambokföring av nötboskap, dels tjurhållning vid mindre jordbruk, dels bekämpande av ärftliga fel hos nötkreatur, dels avkommeundersökning av tjurar.

Stambokföring av nötboskap. Stambokföringen är ett av avelsarbetets viktigaste hjälpmedel. Vid densamma insamlas sådant material för bedömning av vederbörande djurs egenskaper som uppgifter rörande typ, storlek, ålder, härstamning, avkastning samt avkommebedömning. För hela landet föres en s. k. riksstambok för varje kreatursras. Stamböckerna publiceras och därigenom göres dess uppgifter tillgängliga för djuruppfödarna.

Genom kungörelse den 15 oktober 1937 (nr 819) angående befrämjandet i allmänhet av nötboskapsaveln överfördes skyldigheten att upplägga och föra riksstambok över varje nödboskapsras helt till de olika avelsföreningarna efter att tidigare i huvudsak ha ålegat lantbruksstyrelsen. Jämlikt sagda kungörelse åtnjöt föreningarna för ändamålet statsbidrag med belopp, som Kungl. Maj:t bestämde efter prövning i varje särskilt fall.

År 1950 infördes ändrade bestämmelser i fråga om stambokföringen. Dessa bestämmelser gäller alltjämt och återfinnes i kungörelsen den 13 oktober 1950 (nr 530) angående befrämjande i allmänhet av nötboskapsaveln. Där stadgas, att för varje nötboskapsras som lantbruksstyrelsen bestämmer skall genom vederbörande avelsförening föras riksstambok över tjurar och sådana hondjur, vilka kan väntas bli av betydelse för avelsarbetet. Avelsföreningen kan härför årligen erhålla statsbidrag med belopp och under villkor, som lantbruksstyrelsen i varje fall bestämmer. Styrelsen fastställer reglerna och avgifterna för stambokföringen.

Under kalenderåren 1950—1956 har statsbidrag för stambokföring utgått enligt nedanstående uppställning.

Avelsföreningen för	Ett vart av kalenderåren 1950—1953	1954—1956
svensk röd och vit boskap	12 000	13 500
» kullig boskap	13 000	13 000
» låglandsboskap	10 000	10 000
» gödboskap	1 500	1 500
Sveriges Jerseyförening (fr. o. m. 1951)	1 500	1 500
	38 000	39 500

Statsbidragets andel av avelsföreningarnas totala kostnader för riksstambokföringen utgjorde år 1956 för föreningen för svensk röd och vit boskap ca 13,5 procent, för föreningen för svensk kullig boskap ca 90 procent, för föreningen för svensk låglandsboskap ca 13 procent, för föreningen för svensk gödboskap ca 80 procent samt för Sveriges Jerseyförening ca 75 procent.

De olika avelsföreningarnas utgifter för ändamålet utgöres av löne- och

i vissa fall pensionskostnader för i stamboksarbetet deltagande personal samt rese-, kontors- och tryckningskostnader. På inkomstsidan inflyter bl. a. — förutom statsbidrag — avgifter från djurägare vars nötkreatur stambokföres samt intäkter genom försäljning av stamböcker. Registreringsavgifternas storlek är olika för resp. avelsföreningar. F. n. är registreringsavgifterna hos föreningen för svensk röd och vit boskap 50 kr. för tjur och 25 kr. för hondjur, hos föreningen för svensk kullig boskap 25 kr. för både tjur och hondjur, hos föreningen för svensk låglandsboskap 30 kr. för tjur och 10 kr. för hondjur, hos föreningen för svensk gödboskap 25 kr. för såväl tjur som hondjur samt hos Sveriges Jerseyförening 30 resp. 15 kr. Avelsföreningen för svensk kullig boskap utdelar sin riksstambok kostnadsfritt till medlemmarna. Övriga föreningar har åsatt sina senast utgivna riksstambokpublikationer ett pris av resp. 15, 10, 6 och 15 kr. — Vid ingången av år 1957 var medlemsantalet i de olika avelsföreningarna följande, nämligen i föreningen för svensk röd och vit boskap 5 630, i föreningen för svensk kullig boskap 1 656, i föreningen för svensk låglandsboskap 2 551, i föreningen för svensk gödboskap 78 och i Sveriges Jerseyförening 171.

Tjurhållning vid mindre jordbruk. Alltsedan år 1891 har understöd av statsmedel utgått till tjurhållning. De nu gällande bestämmelserna i ämnet återfinnes i den förut omförmälda kungörelsen 1950: 530. Enligt denna kan hushållningssällskap i mån av tillgång på medel, erhålla statsbidrag för att till tjurföreningar och enskilda utlämna bidrag till underhåll resp. anskaffande av tjur.

Ursprungligen stadgades, att tjurförening kunde för bestridande av underhållskostnader årligen erhålla dels grundbidrag med högst 75 kr. för varje av föreningen innehavd tjur, dels tilläggsbidrag med högst 100 kr. för tjur, som vid avkommebedömning enligt någon av lantbruksstyrelsen godkänd metod befunnits äga förmåga att lämna avkomma med särskilt goda mjölkanlag. Genom kungörelseändring år 1955 (kungörelsen 1955: 153) höjdes tilläggsbidraget till högst 200 kr. samt medgavs att grundbidraget, om särskilda skäl därtill föreligger, får höjas till högst 150 kr. Efter tillstånd av lantbruksstyrelsen i varje särskilt fall kan tilläggsbidrag utbetalas jämväl för icke avkommebedömd tjur, som uppnått eller under året uppnår 5 års ålder och kan antagas komma att vid avkommebedömning befinnas äga sådan förmåga som nyss sagts. Statsbidrag till tjurförening får utlämnas bl. a. under den förutsättningen, att föreningen har minst 5 medlemmar samt att minst halva antalet till föreningen anslutna kor innehas av personer med jordbruk som huvudsaklig näring eller väsentlig binäring och med ett innehav av odlad jord, som icke överstiger 40 hektar eller den mindre areal, som lantbruksstyrelsen kan ha bestämt för visst område. Förening måste för erhållande av bidrag jämväl förbinda sig att mot viss av hushållningssällskapet fastställd avgift i skälig utsträckning ställa tjur till förfogande för andra än medlemmar.

Vad gäller möjligheten för enskild jordbrukare att erhålla statsbidrag till tjurhållning förordnas i kungörelsen 1950: 530, att sådant bidrag må utgå med högst 100 kr. till inköp av tjurkalv eller ungtjur av högst 15 månaders ålder. Såsom villkor för statsbidraget skall bl. a. gälla, att vederbörande jordbrukare ej lämpligen kan ansluta sin besättning till seminverksamhet eller statsunderstödd tjurförening samt att han innehar högst 10 kor.

Tidigare gällde därjämte såsom förutsättning för statsbidrag till tjurförening eller enskild jordbrukare att hushållningssällskap eller landsting

eller dessa gemensamt tillskjutit minst lika stort belopp som statsbidraget. Denna bestämmelse borttogs emellertid år 1952.

Antalet tjurföreningar i landet uppgick år 1940 till omkring 2 500 med ett tjurantal av omkring 2 900. 10 år senare var motsvarande tal ca 2 850 och 3 700. Vid början av år 1955 hade talen sjunkit till ca 2 100 resp. 2 600. Sedan dess har både antalet föreningar och tjurar ytterligare minskat. Nedgången i antalet tjurföreningar är givetvis i stor utsträckning ett resultat av seminverksamhetens fortsatta utbredning. Numera är tjurföreningarna huvudsakligen lokaliserade till glesbygder, särskilt i Norrland, där seminverksamheten ännu icke förekommer i samma utsträckning som i övriga delar av landet. Till sagda verksamhet var år 1956 55 904 besättningar med sammanlagt 534 546 kor anslutna. Sistnämnda tal kan ställas i relation till totala antalet kor, som enligt 1957 års husdjursräkning nu uppgår till ca 1 400 000. Seminverksamhetens successiva utbredning framgår av att siffrorna för inseminerade kor stigit från 24 109 år 1945, till 238 895 år 1950 och 406 063 år 1955.

Efterföljande tabell utvisar de belopp i kronor, som under kalenderåren 1950—1956 tagits i anspråk av hushållningssällskapen för utbetalande av statsbidrag till tjurhållning.

Hushållningssällskap	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956
Stockholms läns och stads ..	8 030	7 975	7 275	6 625	5 050	4 063	4 875
Uppsala läns	5 000	4 650	4 425	4 275	4 825	4 450	4 141
Södermanlands läns	9 000	6 250	5 550	5 075	4 150	3 725	3 375
Östergötlands läns	14 000	13 300	13 300	13 350	12 675	10 125	8 925
Jönköpings läns	13 400	12 425	17 295	17 875	18 975	19 700	19 700
Kronobergs läns	10 300	8 775	8 975	10 125	9 125	10 700	8 500
Kalmar läns norra	10 600	8 730	7 125	4 525	3 875	4 225	3 225
Kalmar läns södra	9 000	6 025	6 300	6 125	5 575	8 390	5 850
Gotlands läns	8 300	5 750	5 600	5 300	4 650	4 350	3 865
Blekinge läns	9 500	4 275	4 125	3 675	3 150	4 573	4 950
Kristianstads läns	11 783	10 950	11 350	8 475	6 150	9 458	10 550
Malmöhus läns	5 826	3 615	2 725	2 575	2 150	1 875	1 350
Hallands läns	8 613	8 385	16 975	14 250	13 225	11 500	9 125
Göteborgs och Bohus läns ..	9 600	10 000	9 775	9 675	9 000	9 500	7 850
Älvsborgs läns norra	14 500	9 450	8 850	6 075	5 425	4 625	3 300
Älvsborgs läns södra	16 500	17 313	17 150	16 825	15 850	14 500	12 625
Skaraborgs läns	14 000	13 000	12 300	11 725	10 675	13 553	14 825
Värmlands läns	10 500	8 625	8 400	8 025	6 900	5 775	4 800
Örebro läns	7 600	7 600	7 100	6 850	6 200	8 644	6 900
Västmanlands läns	6 100	5 325	5 275	4 600	5 275	5 300	4 550
Kopparbergs läns	11 900	11 500	12 600	14 675	16 125	16 600	14 375
Gävleborgs läns	10 000	11 270	10 450	8 600	4 540	6 971	6 000
Västernorrlands läns	18 000	16 260	15 080	16 000	14 860	12 635	11 805
Jämtlands läns	17 500	17 935	15 625	14 600	14 918	15 889	15 155
Västerbottens läns	12 200	15 000	17 500	19 175	22 400	23 800	25 450
Norrbottens läns	17 000	6 875	4 875	5 525	7 225	7 575	8 325
Hela landet	288 752	251 258	256 000	244 600	232 968	242 501	224 350

Av de under senaste kalenderåret utbetalade bidragsbeloppen till tjurföreningar hänförde sig 191 905 kr. till grundbidrag för 2 101 tjurar och 27 275 kr. till tilläggsbidrag för 202 tjurar. Till enskilda tjurhållare utlämnades en sammanlagd bidragssumma av 5 170 kr. för tillhopa 68 tjurar. Vid ett studium av bidragens länsvisa fördelning kan utläsas, att inom Västerbottens län utbetalades den högsta summan, nämligen 25 450 kr., varefter närmast följde Jönköpings län med 19 700 kr. och Jämtlands län med 15 155 kr. Vad särskilt angår tilläggsbidragen utbetalades mer än hälften av dessa bidrag i de 4 nordligaste länen.

Enligt stickprovsvis gjorda förfrågningar uppgår kostnaden för inköp av tjur f. n. till i allmänhet mellan 2 000 och 3 000 kr. Underhållskostnaden för tjur växlar oftast mellan 1 200 och 1 800 kr. för år. Då grundbidraget som nämnts i regel utgår med högst 75 kr. för tjur, utgör statens stöd åt tjurhållningsföreningarna genom dylika bidrag approximativt 4—6 procent av de årliga underhållskostnaderna. Vissa hushållningssällskap giver dock av egna medel särskilda bidrag till tjurhållningsverksamheten. Tjurföreningarnas inkomster utöver statsbidragen utgöres huvudsakligen av betäckningsavgifter, vilka varierar mellan 10 och 20 kr. per betäckning. I sammanhanget må nämnas, att semineringsavgifterna i allmänhet uppgår till ca 25 kr.

Bekämpande av ärftliga fel hos nötkreatur. Alltsedan år 1935 har statsbidrag utgått för bekämpande av ofruktsamhet hos nötboskap. Den första författningen i ämnet var kungörelsen 1937: 777, vilken 2 år senare ersattes av en kungörelse 1939: 238. Numera gäller bestämmelserna i den tidigare nämnda kungörelsen 1950: 530, vari föreskrives, att lantbruksstyrelsen har att verka för att lämpliga åtgärder vidtages för bekämpande av ofruktsamhet och andra fel hos nötboskap. Till sådana åtgärder kan utbetalas statsbidrag med belopp och under villkor, som lantbruksstyrelsen bestämmer.

Under budgetåren 1937/1951 utnyttjades de under denna delpost anvisade medlen enbart till vissa av tvenne professorer vid veterinärhögskolan bedrivna undersökningar rörande könskörtelhypoplasi hos fjällrasen. För budgetåret 1951/52 höjdes delpostens belopp, vilket tidigare uppgått till 10 000 kr., till 16 000 kr. för att giva utrymme även för bidrag till avelsföreningarna för svensk röd och vit boskap samt svensk låglandsboskap för bekämpande av sterilitet hos tjurar. Bidraget till sistnämnda förening bortföll budgetåret 1955/56. Under senaste budgetåret användes 10 000 kr. till undersökningarna vid veterinärhögskolan och 8 000 kr. till det av avelsföreningen för svensk röd och vit boskap bedrivna bekämpandet.

Berörda undersökningar vid veterinärhögskolan har form av avelsförsök samt klinisk forskning. Från högskolan har upplysts, att de undersökningar som vidtagits resulterat i en väsentlig förbättring av det sexuella hälsotillståndet inom fjällrasen. Könskörtelhypoplasien har nedbringats från en frekvens av ca 30 procent inom de förädlade besättningarna till numera endast 3 à 4 procent. Ett stort antal nya besättningar har undan för undan blivit föremål för undersökningar och även inom dessa besättningar har hypoplasifrekvensen nedbringats avsevärt även om den fortfarande är en sterilitetsfaktor att räkna med. Den kliniska kontrollen beräknas fortgå ännu något tiotal år. De pågående avelsförsöken är ej heller avslutade. Det årliga anslaget för ifrågavarande undersökningar å 10 000 kr. har disponerats för bestridande av kostnader för frakter, resor samt för arvoden till den i undersökningarna deltagande personalen.

Beträffande det av avelsföreningen för svensk röd och vit boskap anordnade bekämpandet av ofruktsamhet hos tjurar må nämnas, att föreningen årligen undersöker en tredjedel av samtliga för stambokföring avsedda ungtjurar och utfärdar intyg rörande betäckningsförmåga och spermakvalitet. Tjur, som icke kan uppvisa tillfredsställande resultat, förmedlas icke av avelsföreningen. Föreningen har vissa inkomster av sterilitetsbekämpandet, huvudsakligen genom avgifter för undersökning av tjurar. Under sist förflutna redovisningsår inflöt härigenom 18 170 kr., varjämte föreningen av egna medel tillsköt ca 7 700 kr. Såsom förut nämnts utgick därjämte statsbidrag med 8 000 kr. Utgifterna uppgick till ca 34 000 kr. och utgjordes av

löne- och resekostnader för veterinär samt avgifter till veterinärhögskolans spermalaboratorium.

Avkommeundersökning av tjurar. Medel till detta ändamål har anvisats alltsedan budgetåret 1951/52 och med i det efterföljande angivet undantag helt disponerats för s. k. orienterande avkommeundersökningar. Dessa bedrives av nämnden för avkommeundersökning av tjurar, N. A. T., och avser att möjliggöra en snabb utgallring av för avel olämpliga tjurar samt att påvisa vilka av de undersökta djuren, som lämpligen bör bli föremål för prov av mer omfattande karaktär. Vid undersökningarna utrönes tjurarnas mjölkanlag på grundval av döttrarnas avkastning under första laktationsåret.

Nämnden för avkommeundersökning av tjurar bildades år 1952. I nämnden ingår representanter för hushållningssällskapens förbund, riksorganisationen Sveriges seminföreningar och samtliga avelsföreningar. (SRB, SLB, SKB, SJB och SAB.) Verksamhetens omfattning t. o. m. mars 1957 framgår av följande tablå.

	SRB	SLB	SKB	Övriga
Antal dotteruppgifter	172 407	66 195	12 514	4 959
Antal tjurar med dotteruppgift, ca	12 000	3 000	1 500	—
Antal undersökta tjurar	4 083	921	290	—
Antal förnyade undersökningar	1 587	518	105	—
Antal undersökningar, totalt	5 670	1 439	395	—

Bearbetning av uppgifterna sker dels vid riksorganisationen Sveriges seminföreningars hålkortsavdelning, dels vid lantbrukshögskolans å Wiad belägna avdelning av institutionen för husdjursgenetik.

Hittills anvisade medel har varit avsedda att täcka kostnaderna för bl. a. maskinell bearbetning av införskaffade uppgifter samt metodundersökningar. Anvisningarna under delposten uppgår ett vart av budgetåren 1951—1955 till 51 000 kr., medan posten under budgetåren 1955—1957 upptagits till 68 000 kr. Under sistnämnda 2 budgetår utnyttjades ett belopp av 9 000 kr. för vissa undersökningar, som efter ett i Danmark utarbetat system bedrivits vid Skånes seminföreningars kontrollstation invid Lund. Sistnämnda undersökningsverksamhet beräknas komma att avslutas under hösten 1957. Som följd härav har medelsanvisningen under delposten kunnat för innevarande budgetår inskränkas till 62 000 kr.

I fråga om de i det föregående omförmälda tjurhållningsbidragen har utredningen införskaffat vissa uppgifter från hushållningssällskapen om deras synpunkter på betydelsen av ifrågavarande bidragsgivning. Här torde få hänvisas till vad därom anförts i betänkandet.

Utredningen framför för egen del följande synpunkter och förslag.

Vad först angår statsbidragen till s t a m b o k f ö r i n g — under innevarande budgetår uppgående till ett sammanlagt belopp av 39 500 kr. — avser dessa att delvis täcka de kostnader, som de olika avelsföreningarna för nötkreatur åsamkas genom den dem författningsmässigt ålagda skyldigheten att föra riksstambok för resp. kreatursras. Förefintligheten av dylika stamböcker anses vara av stor betydelse för avelsarbetet och den kvalitativa utvecklingen av landets kreatursbestånd. Riksstamböckerna skall föras efter av lantbruksstyrelsen godkända riktlinjer. Motsvarande stambokföring beträffande svin, får och getter sker inom styrelsen. Utredningen — som närmast vill betrakta avelsföreningarnas riksstambokföring av nötkrea-

tur såsom en till föreningarna delegerad statlig uppgift, varav dock djurägarna för egen del har ett ekonomiskt intresse — finner det i konsekvens härmed rimligt, att statsmedel alltfort skall ställas till berörda föreningars förfogande för täckande delvis av deras utgifter för ifrågavarande bokföringsverksamhet. Någon ändring av storleken å den årliga medelsanvisningen för ändamålet anser utredningen ej nu böra ske. Det torde få ankomma på lantbruksstyrelsen att i relation till arbetsuppgifternas omfattning varje år fördela de för statsbidrag till stambokföringen anvisade medlen mellan de enskilda avelsföreningarna. Såsom utredningen kommer att närmare utveckla i det följande bör sagda medel i fortsättningen ej anvisas under särskild anslagspost utan ingå i ett totalbelopp, som ställes till lantbruksstyrelsens förfogande för bidrag till vissa grenar av avelsföreningars verksamhet.

Statsbidragen till tjurhållning vid mindre jordbruk utbetalas av hushållningssällskapen med anlitande av de statsmedel, som härför särskilt ställts till deras förfogande, för innevarande budgetår 230 500 kr. Möjlighet att erhålla bidrag föreligger för såväl tjurföreningar som enskilda jordbrukare. Förutsättning för att förening skall kunna tilldelas bidrag är bl. a., att den har minst 5 medlemmar och att minst halva antalet till föreningen anslutna kor innehaves av jordbrukare med högst 40 hektar odlad jord. För att en enskild jordbrukare skall kunna anses vara bidragsberättigad gäller bl. a., att han ej lämpligen kan ansluta sin besättning till seminverksamhet eller tjurförening och att han innehar högst 10 kor. Förening kan för underhåll av tjur erhålla grundbidrag å högst 75 kr. samt därjämte tilläggsbidrag å högst 200 kr. om tjuren vid avkommebedömning visat sig ha förmåga att lämna avkomma med speciellt goda mjölkanlag. Därest särskilda skäl föreligger kan grundbidraget höjas till 150 kr. Enskild jordbrukare kan få bidrag för inköp av tjurkalv eller ungtjur med högst 100 kr. Under senaste året utgick grundbidrag för ca 2 100 tjurar, tilläggsbidrag för ca 200 tjurar och inköpsbidag till 68 tjurar. Summan av utbetalade bidragsbelopp har minskat under årens lopp allteftersom seminverksamheten ökat i omfattning och tjurföreningarnas antal i motsvarande mån minskat liksom den enskilda tjurhållningen.

Med hänsyn till de nuvarande kostnaderna för underhåll av tjur kan de statliga grundbidragen härtill approximativt beräknas utgöra högst 4 à 6 procent av tjurföreningarnas utgifter per tjur och år. Bidragen till enskilda jordbrukare för inköp av ungtjurar utgör uppskattningsvis blott 3 à 5 procent av jordbrukarnas utlägg för ändamålet. Tilläggsbidrag har under senaste året tilldelats endast ca 10 procent av landets tjurföreningar, varvid mer än hälften av bidragstagarna varit verksamma inom de 4 nordligaste länen. Ifrågavarande former av statsstöd åt det mindre jordbruket finner utredningen numera ha förlorat så mycket i betydelse, att de helt kan bortfalla utom i Norrbottens och Västerbottens län samt glesbygderna inom Jämtlands och Västernorrlands län. I dessa delar av landet är produktionsbetingelserna för jordbruksnäringen samt de allmänna ekonomiska och sociala förhållandena sådana, att småbruket där icke bör förlora det ekonomiska bistånd som statsmakterna bl. a. i förevarande form lämnar. Utredningen vill sålunda föreslå, att statsmedel alltjämt ställes till förfogande för hushållningssällskapen i de 4 nordligaste länen för att sällskapen skall på det sätt och i de former de må finna lämpligast kunna stödja tjurhållningen inom länen, vad gäller Jämtlands och Västernorrlands län dock endast inom glesbygderna. Däremot förordar utredningen, att statsmedel fr. o. m. nästa budgetår ej längre skall utgå för motsvarande stöd inom övriga delar av riket. Gällande författningsbestämmelser bör upphävas

per den 1 juli 1958 och den särskilda anslagsanvisningen till tjurhållningsbidrag upphöra. De medel, som enligt utredningens nyssnämnda förslag även i fortsättningen bör tilldelas hushållningssällskapen i övre Norrland, torde lämpligen anvisas under det särskilda anslaget till Bidrag till produktionsbefrämjande åtgärder i Norrland m. m. Till detta spörsmål återkommer utredningen i det följande.

Årligen anvisas medel för bidrag till avelsföreningen för svensk röd och vit boskap för bekämpande av ärftliga fel hos nötkreatur. Senaste åren har genom avelsföreningens försorg undersökts ca en tredjedel av samtliga för stambokföring avsedda ungtjurar och därefter utfärdats intyg rörande betäckningsförmåga och spermakvalitet. Statsbidraget är f. n. 8 000 kr., medan föreningens utgifter för ändamålet uppgår till ca 34 000 kr. per år. Utredningens uppfattning är, att särskilt statligt bidrag ej i fortsättningen bör utgå för ifrågavarande undersökningar men att avelsföreningen må tills vidare, om så befinnes möjligt med hänsyn till medelstillskottets storlek, för desamma delvis utnyttja medel som lantbruksstyrelsen tilldelar föreningen från det av utredningen i det föregående föreslagna anslagsbeloppet till bidrag till vissa grenar av avelsföreningars verksamhet. Möjlighet torde för övrigt föreligga för föreningen att i större utsträckning än nu täcka utgifterna för undersökningarna genom en höjning av undersökningsavgifterna.

Likaledes i syfte att bekämpa ärftliga fel utgår medel till tvenne professorer vid veterinärhögskolan för vissa undersökningar rörande könskörtelhypoplasi hos fjällrasen. Dessa undersökningar har pågått under många år och lett till goda resultat för strävandena att förbättra hälsotillståndet inom sagda ras. Undersökningarna bör enligt utredningens mening fortgå tills definitiva resultat vunnits och såsom hittills bekostas med statsmedel. Av budgettekniska skäl vill dock utredningen förorda, att medlen i fortsättningen anvisas under särskilda anslagsposter i veterinärhögskolans avlönings- resp. omkostnadsstat och direkt ställes till högskolans förfogande.

Vad slutligen beträffar medelsanvisningen till avkommeundersökning av tjurar — för innevarande budgetår 62 000 kr. — är denna avsedd att helt utnyttjas för bidrag till nämnden för dylika undersökningar, N. A. T., för dess verksamhet i syfte att utröna tjurars avelsvärde. Enligt utredningens mening är nämndens verksamhet av sådan betydelse, att visst statsstöd även fortsättningsvis bör lämnas densamma. Medel härför bör anvisas i samband med bidragen till avelsföreningarna och av lantbruksstyrelsen tilldelas nämnden i sådan omfattning, som kan befinnas möjlig efter avvägning mot avelsföreningarnas behov av statligt medelstillskott.

I yttrandena över jordbruksanslagsutredningens förslag berörande detta anslag har anförts från förslagen avvikande synpunkter, vilka torde få redovisas här.

Vad först beträffar tjurhållningen vid mindre jordbruk anför *lantbruksstyrelsen* bl. a. följande.

Enligt vedertagen uppfattning är avkommeundersökning den säkraste av de metoder, som står till djurinnehavarnas förfogande vid bedömning av tjurarnas allmänna avelsvärde. Denna metod kan dock tillämpas endast i sådana fall, där tjuren i fråga efterlämnat ett jämförelsevis stort antal bedömningsbara avkomlingar. Samfälld tjurhållning framstår därför som en tvingande nödvändighet för de innehavare av mindre jordbruk som önskar begagna sig av denna bedömningsmetod. Ett effektivt utnyttjande av avels-

förmågan hos de tjurar som är verksamma inom mindre besättningar förutsätter också att tjurhållningen är ordnad på sådant sätt. Behovet av en samfälld tjurhållning vid mindre jordbruk ökas ytterligare därigenom, att rotationskorsning, som enligt nutida uppfattning är en för bruksbesättningen särskilt förmånlig avelsmetod, icke kan genomföras med mindre ett flertal, i regel minst 3, obesläktade avelstjurar samtidigt står till djurinnehavarens förfogande.

Med hänsyn till nu angivna förhållanden har det sedan många år tillbaka ansetts vara av stort allmänt intresse att främja en samfälld tjurhållning vid mindre jordbruk genom bidrag till tjurföreningar och enskilda tjurhållare, som upplåter sina tjurar för avelsändamål. Anslagsbehovet för ifrågavarande ändamål har emellertid under senare år visat en fallande tendens företrädesvis beroende därpå, att seminföreningarna, vilka icke åtnjuter bidrag av statsmedel, var för sig övertagit ansvaret för tjurhållningen inom sina verksamhetsområden. Vid utgången av år 1956 omfattade denna verksamhet 55 904 besättningar med tillhopa 534 546 kor motsvarande ca 36 procent av landets hela kobestånd. Dess betydelse för tjurhållningen i landet är sålunda av jämförelsevis begränsad omfattning. Härtill kommer att seminföreningarnas verksamhetsområden till huvudsaklig del omfattar de bördigaste delarna av landet, där de stora och medelstora jordbruken i regel är förhärskande. Flertalet innehavare av mindre jordbruk är sålunda allt framgent hänvisade till att ordna tjurfrågan på annat sätt.

Enligt utredningens uppfattning är bidragen till tjurhållning numera av så ringa storlek i förhållande till den årliga kostnaden för densamma att denna form av statligt stöd till det mindre jordbruket kunde bortfalla utom i Norrbottens och Västerbottens län samt i glesbygderna inom Jämtlands och Västernorrlands län. För egen del vill styrelsen emellertid erinra om att många hushållningssällskap även lämnar bidrag för nämnda ändamål av egna medel och att det samlade bidragsbeloppet sålunda i genomsnitt torde vara större än utredningen angivit. Någon större åtskillnad mellan bidragens betydelse för tjurhållningen inom de glesbygder som förekommer i Norrland och övriga delar av riket föreligger ej heller. Härtill kommer att intresset för nötkreatursskötseln f. n. är så labilt att även små förändringar i de ekonomiska förutsättningarna för produktionen kan åstadkomma allvarliga skadeverkningar av mer eller mindre bestående natur.

På grund av det anförda finner styrelsen sålunda starka skäl tala för att bidragsverksamheten på ifrågavarande område tills vidare bibehålles i oförändrad omfattning. Detta bör dock icke gälla i fråga om de delar av landet, där seminverksamheten övertagit ansvaret för tjurhållningen. Där så är förhållandet har de ursprungliga motiven för dylika bidrag enligt styrelsens mening bortfallit. Det synes styrelsen därför skäligt, att gällande bestämmelser i ämnet ändras i sådan riktning att statsbidrag till tjurhållning vid mindre jordbruk i fortsättningen må utgå allenast inom de delar av hushållningssällskapens områden, som ännu icke omfattas av seminföreningsverksamheten. Med hänsyn till att seminföreningarna, vilka bedriver sin verksamhet utan bidrag av statsmedel, äger särskilt goda förutsättningar att tillgodose det mindre jordbrukets behov av goda och för resp. ändamål lämpliga avelstjurar föreslår styrelsen slutligen, att frågan rörande möjligheterna för seminverksamhetens utbredning även till landets glesbygder måtte bli föremål för utredning.

I huvudsak samma synpunkter framföres av *Hushållningssällskapens förbund,* som anser att bidragen, även om deras ekonomiska värde minskat, dock i mycket utgör den grund, på vilken gemenskapen i tjurhållningen vilar. Tar man bort denna grund kommer enligt förbundet föreningarna med all sannolikhet många gånger att falla sönder och en ordnad tjurhållning att upphöra. Förbundet anser sig vidare böra framhålla, att bidragen till tjurföreningarna är synnerligen värdefulla ur den synpunkten, att hushållningssällskapen och deras husdjurskonsulenter genom dessa bättre kan upprätthålla behövlig kontakt med tjurhållningen i de bygder, där en lämplig sådan är svårast att ordna, och att man på så sätt har en förbindelselänk, som i hög grad bidrager till att erforderliga råd och anvisningar om tjurval etc. meddelas. Med hänsyn härtill kan förbundet icke tillstyrka, att stödet till tjurhållningen inom det mindre jordbruket inskränkes på sätt utredningen förordat. Beträffande formerna för anslagstilldelningen är det emellertid enligt förbundets mening mycket, som talar för att denna göres friare och att varje sällskap inom en bestämd bidragsram får fördela tillgängliga medel under större beaktande av de speciella behoven och förhållandena i olika trakter än vad nu är möjligt.

Sveriges lantbruksförbund anför under hänvisning bl. a. till seminverksamhetens fortsatta utbredning, att bidragen till tjurhållningen efter hand kommer att bli överflödiga. Det är emellertid önskvärt med ett mindre abrupt slopande av bidragen än utredningen föreslagit. Förbundet förordar därför, att till lantbruksstyrelsens förfogande ställes ett belopp, som kan användas till tjurhållningsbidrag inom glesbygder även inom andra delar av landet än i norra Norrland.

I fråga om bekämpandet av ärftliga fel hos nötkreatur yttrar *lantbruksstyrelsen* följande.

Då bekämpandet av ärftliga fel hos nötkreatur ingår som ett led i de åtgärder, som från det allmännas sida vidtages i syfte att åstadkomma goda, för olika produktionsinriktningar och ortsförhållanden lämpliga nötkreatur, är det naturligt att stambokföringsarbetet måste uppläggas och handhas på sådant sätt, att risken för spridning av dylika fel så långt möjligt är elimineras. Dessa fel måste sålunda vid prövning av djurens lämplighet för stambokföring i princip likställas med övriga för djurens bruksvärde betydelsefulla egenskaper. Vissa av de fel, som här åsyftas, är emellertid av sådan art, att de stambokförande organen måste anlita veterinärt utbildade besiktningsmän för att kunna bedöma djurens avelsvärde i nämnt hänseende. Detta förhållande kan dock icke åberopas som skäl för att denna del av stambokföringsarbetet i anslagshänseende behandlas efter andra grunder än övriga med nämnda arbete sammanhängande uppgifter.

I detta sammanhang må även erinras därom att Kungl. Maj:t genom kungörelsen den 29 september 1950 (nr 533) med närmare föreskrifter angående seminverksamheten bland nötkreatur föreskrivit bl. a. att tjur, som befunnits ha för aveln skadliga arvsanlag ej må användas i seminverksamheten utan särskilt tillstånd av lantbruksstyrelsen. Deras möjlighet att tillgodose sitt behov av lämpliga avelstjurar blir således beroende av de åtgärder som de stambokförande organen vidtar i syfte att bekämpa nämnda fel.

Av det anförda torde framgå att de skäl, som utredningen åberopat för ett fortsatt statligt stöd till stambokföringsarbetet äger tillämpning jämväl i fråga om ovan anförda åtgärder. Under beaktande härav kan styrelsen ansluta sig till den av utredningen uttalade uppfattningen rörande stambokföringsarbetet att någon ändring av storleken å den årliga medelsanvisningen för ändamålet ej nu bör ske.

Hushållningssällskapens förbund anser ej att utredningen förebragt bärande skäl för att plötsligt beröva avelsföreningen för svensk röd och vit boskap dess bidrag för förevarande ändamål. Föreningens insats på berörda område synes förbundet ha samma allmänna betydelse som den, som göres genom veterinärhögskolan.

I motsats härtill hävdar *statskontoret,* att bidrag av statsmedel i fortsättningen ej alls bör ifrågakomma till nämnda förening för angivna undersökningar.

Departementschefen

Även de förslag som jordbruksanslagsutredningen framfört rörande bidragsverksamheten med medel under förevarande anslagsrubrik ansluter jag mig till. Jag förordar sålunda, dels att tjurhållningen vid mindre jordbruk från och med nästa budgetår skall stödjas med statsbidrag endast inom Norrbottens och Västerbottens län samt glesbygderna i Jämtlands och Västernorrlands län, dels att medelsanvisning för nämnda ändamål skall ske under anslaget Bidrag till produktionsbefrämjande åtgärder i Norrland m. m., dels att bidrag till bl. a. stambokföring av nötboskap, avkommeundersökning av tjurar och — under vissa förutsättningar — de åtgärder för bekämpande av ärftliga fel hos nötkreatur, som vidtages av avelsföreningen för svensk röd och vit boskap, skall anvisas under ett nytt anslag, benämnt Befrämjande av husdjursaveln, dels att medel för vissa undersökningar rörande könskörtelhypoplasi hos boskap av fjällras skall utgå från veterinärhögskolans omkostnads- respektive materielanslag. Därest riksdagen icke har något att erinra mot vad jag sålunda föreslagit skall något anslag med benämningen Nötboskapsavelns befrämjande: Befrämjande i allmänhet av nötboskapsaveln icke upptagas å riksstaten för nästa budgetår. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att vidtaga erforderliga kungörelseändringar. Därvid torde böra åläggas lantbruksstyrelsen att draga försorg om stambokföringen. Jag förutsätter emellertid, att styrelsen, där hinder ej möter, överlåter åt avelsföreningarna att föra riksstamböckerna.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att godkänna de förslag, som framlagts i det föregående.

[29] **Diverse åtgärder på husdjursavelns område m. m.** *Lantbruksstyrelsen* (skr. 16/8 1957) hemställer — i avvaktan på resultatet av den pågående utredningen rörande möjligheterna att minska vissa anslag under IX

huvudtiteln (jordbruksanslagsutredningen) — att anslaget ökas med 47 200 kr. enligt följande beräkning.

	Ökning eller minskning
1. Svinavel	
a) statliga kontrollstationen i Hallsberg nedlagd	— 15 800
b) omorganisation av svinstamkontrollen	+ 33 000
2. Fjäderfäavel	
bidrag till Sveriges fjäderfäavelsförening	+ 30 000
	+ 47 200

3. Styrelsen har vidare med skrivelse den 9 september 1957 framlagt förslag till förordning med vissa bestämmelser angående seminverksamhet bland svin.

Motiv. 1 a). Den 1 februari 1957 överflyttades verksamheten vid den statliga kontrollstationen för svin i Hallsberg till en ny av föreningen Mellersta Sveriges svinkontrollstation inrättad kontrollstation därstädes, Vissberga kontrollstation. Då driftskostnaderna för denna kontrollstation i sin helhet kommer att bestridas av jordbrukarna själva, minskar statens årliga utgifter för ändamålet med ett sammanlagt belopp av ca 15 800 kr.

1 b). Beträffande motiveringen till förevarande förslag hänvisar styrelsen till en i skrivelse den 26 juli 1957 gjord framställning i ämnet. I skrivelsen har styrelsen anfört i huvudsak följande.

Den statliga svinstamkontrollen disponerar f. n. över 6 olika kontrollstationer, nämligen i Eskilsryd, Älvsborgs län, i Kävlinge, Malmöhus län, i Stenstu, Gotlands län, i Vissberga, Örebro län, i Vittjärvsgården, Norrbottens län, samt i Öllsjö, Kristianstads län. Vid var och en av kontrollstationerna finnes en särskild nämnd inrättad för bedömning av de kontrollerade svinens slaktresultat. Genom denna uppdelning av bedömningen på olika nämnder har det dock uppstått svårigheter att upprätthålla en enhetlig standard vid bedömningen. På grund härav har styrelsen i samråd med svinkontrollnämnden och Sveriges slakteriförbund undersökt, om slaktkropparna lämpligen kan transporteras till slakthuset i Enskede för bedömning därstädes av en för samtliga kontrollstationer gemensam nämnd. Av undersökningarna framgår, att slaktkropparna, om de transporteras i väl nedkylt tillstånd, kan bedömas med lika stor säkerhet vid slakteriet i Enskede som vid kontrollstationerna. De ekonomiska förutsättningarna för en sådan centralisering av bedömningen är på grund av transportkostnadernas storlek emellertid mindre gynnsamma. Det torde därför, enligt styrelsens mening, bli nödvändigt att begränsa denna form av bedömning till de 4 största kontrollstationerna, nämligen i Eskilsryd, Kävlinge, Vissberga och Öllsjö. Slakteriförbundet har förklarat sig villigt att tills vidare bestrida transportkostnaderna för slaktkroppar från kontrollstationerna i Kävlinge, Vissberga och Öllsjö. Transportkostnaderna för svin från kontrollstationen i Eskilsryd torde däremot bli av sådan storlek, att förbundet icke f. n. kan ikläda sig ansvaret för desamma. Frågan om sistnämnda transporter bör därför närmare utredas. Lantbruksstyrelsen föreslår, att 6 § kungörelsen den 23 oktober 1952 (nr 668) angående befrämjande i allmänhet av svinaveln måtte ändras i sådant avseende, att slaktkroppar av svin från åtminstone 3 eller 4

av de största kontrollstationerna kan transporteras till slakthuset i Enskede för bedömning därstädes av en särskild nämnd. Nämnden bör bestå av 3 ledamöter, varav 1 utses av styrelsen och 1 av Sveriges slakteriförbund. Som tredje ledamot bör i tur och ordning fungera de vid kontrollstationerna anställda assistenterna.

Ett genomförande av förenämnda förslag skulle medföra följande kostnader.

1) Kostnader för bedömningsnämnden vid slakteriet i Enskede	2 000
2) Fraktkostnader för transport av svinkroppar till Enskede	15 000
3) Utgifter för personalförstärkning å lantbruksstyrelsen	16 000
Summa	33 000

Skulle den i det föregående omnämnda utredningen om kontrollstationen i Eskilsryd ge vid handen, att svinkroppar från denna kontrollstation icke lämpligen kan transporteras till Enskede för bedömning, bör enligt styrelsen i stället för delposten till fraktkostnader å 15 000 kr. vissa kostnader böra beräknas till rese- och traktamentsersättningar för den i styrelsen anställde bedömarens resor till Eskilsryd. Dessa utgifter torde dock stanna vid lägre belopp.

2. Statsbidraget till Sveriges fjäderfäavelsförening uppgår f. n. till 50 000 kr. Detta bidrag är dock icke tillräckligt för att säkerställa föreningens ekonomi. Då föreningen saknar möjlighet att på annat sätt kompensera sig för de ökade utgifter, som orsakas av penningvärdets fall, torde föreningen, om ytterligare statsbidrag icke ställes till dess förfogande, inom snar framtid bli nödsakad att inskränka sin verksamhet i sådan utsträckning, att fjäderfäskötselns framtida utveckling måste bli lidande därav. En uppräkning av bidraget torde därför under rådande förhållanden vara ofrånkomlig.

3. Seminverksamheten bland svin har hitintills endast fått ringa utbredning inom landet. Intresset för seminering av suggor har emellertid under senare år visat stigande tendens. Styrelsen anser därför sannolikt, att seminverksamheten bland svin efter hand kommer att upptagas på de inhemska seminföreningarnas arbetsprogram. Då med seminverksamheten är förenad vissa olägenheter, är det enligt styrelsens mening angeläget, att föreskrifter redan nu meddelas på området i likhet med vad är fallet beträffande nötkreaturen. Genom att införa bestämmelser i ämnet redan på ett förhållandevis tidigt stadium vinnes dels att skadeverkningar lättare förebygges, dels att de reglerande ingreppen för den enskilde blir mindre kännbara.

Inom departementet har — i huvudsaklig överensstämmelse med ett av styrelsen uppgjort utkast — upprättats följande förslag till förordning med vissa bestämmelser angående seminverksamhet bland svin.

Förslag
till
förordning med vissa bestämmelser angående seminverksamhet bland svin

Härigenom förordnas, som följer.

1 §.

Vid bedrivande av verksamhet för befruktning av svin på konstgjord väg (seminverksamhet bland svin) må för framställning av sperma användas endast galt som är införd i riksstambok över avelssvin.

Under villkor att sperman utnyttjas för seminering endast i den utsträckning som erfordras för galtens prövning inom den statliga svinstamkontrollen må jämväl för framställningen användas galt, som är införd i hushållningssällskaps galtregister.

Kungl. Maj:t äger meddela ytterligare föreskrifter om vad som skall iakttagas vid bedrivande av seminverksamhet.

2 §.

Förseelse mot 1 § eller med stöd därav meddelad föreskrift straffes med dagsböter.

3 §.

Det ankommer på lantbruksstyrelsen att öva tillsyn över seminverksamheten.

Lantbruksstyrelsen må ock i särskilt fall medgiva undantag från vad i 1 § första stycket är stadgat.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1958.

Över lantbruksstyrelsens framställning i vad den avser bestämmelser angående seminverksamhet bland svin har efter remiss yttranden avgivits av *veterinärstyrelsen, Hushållningssällskapens förbund, Sveriges lantbruksförbund, Riksförbundet Landsbygdens folk* samt *Svenska svinavelsföreningen.* Samtliga remissinstanser har lämnat framställningen utan erinran.

Jordbruksanslagsutredningen har i sitt betänkande föreslagit,

dels att fr. o. m. nästa budgetår medel för svinstamkontrollen anvisas under lantbruksstyrelsens avlönings- resp. omkostnadsanslag,

dels att det direkta statliga stödet åt svin-, får- och getaveln fr. o. m. nästa budgetår skall begränsas till dylik avel inom Norrbottens och Västerbottens län samt glesbygderna i Jämtlands och Västernorrlands län,

dels att medelsanvisning för sålunda begränsat statsstöd åt ifrågavarande avel skall ske under anslaget Bidrag till produktionsbefrämjande åtgärder i Norrland m. m.,

dels att bidrag till bl. a. föreningsverksamheten inom svin-, får-, fjäderfäoch kaninavelsområdena — med tillämpning av vissa av utredningen an-

givna principer — skall fr. o. m. nästa budgetår utgå från ett nytt anslag, förslagsvis benämnt Befrämjande av husdjursaveln.

Medelsbehovet för sistnämnda bidragsverksamhet måste enligt utredningen antagas understiga 200 000 kr.

I en inledande redogörelse har utredningen anfört i huvudsak följande.

Ett anslag med förenämnda rubrik uppfördes första gången å riksstaten för budgetåret 1943/44. Ur anslaget utgår f. n. medel till direkt befrämjande av svin-, får- och getaveln, till bidrag till avelsföreningarna på svin-, får-, fjäderfä- och kaninavelns områden samt till svinstamkontroll.

Anslagets storlek var för ett vart av budgetåren 1950/52 124 200 kr. För budgetåret 1952/53 uppräknades anslaget till 167 700 kr. Under de 2 efterföljande budgetåren uppgick anslaget till 185 200 kr. och under budgetåret 1955/56 till 188 700 kr. För föregående och innevarande budgetår har anslagsanvisningen utgjort 191 000 kr.

I. *Svinavel*

a) *Svinstamkontroll.* Fr. o. m. budgetåret 1952/53 har medel anvisats under detta anslag för bestridande av lantbruksstyrelsens kostnader i samband med svinstamkontroll i enlighet med kungörelsen den 23 oktober 1952 (nr 668) angående befrämjande i allmänhet av svinaveln. Tidigare utgick medel i samma syfte från ett särskilt anslag benämnt Avkastningsbedömning rörande avelssvin, vilket anslag stod till lantbrukshögskolans disposition. I nyssnämnda kungörelse förordnas, att för erhållande av underlag för den riksstambokföring av svin, som fullgöres av lantbruksstyrelsen, skall anordnas kontroll av avelssvin genom prövning av avkommans egenskaper. Dylik kontroll benämnes svinstamkontroll. Denna äger rum vid av styrelsen godkända kontrollstationer och verkställes i enlighet med föreskrifter som styrelsen meddelar. Kontrollstationerna i landet drives numera av icke statliga organ och sammanslutningar. För samråd med lantbruksstyrelsen i frågor rörande svinstamkontrollen finnes en särskild nämnd. Verksamheten vid kontrollstation handhas av en kontrollant, som lantbruksstyrelsen skall ha godkänt. Prövningen avslutas med att djuren föres till lämpligt slakteri och där underkastas bedömning i slaktat tillstånd. Förutsättning för anslutning till kontrollen är, bl. a., att djuren framstår såsom goda avelsdjur med hänsyn till sina egenskaper. Det ankommer på lantbruksstyrelsen att efter samråd med sagda nämnd för varje kontrollår bestämma, vilka besättningar som bör vara anslutna till kontrollen.

De resultat, som erhålles vid svinstamkontrollen, åligger det lantbruksstyrelsen att bearbeta och på lämpligt sätt publicera. För denna verksamhet anlitar styrelsen särskild extra anställd personal, varjämte vissa uppgifter åvilar styrelsens fast anställda tjänstemän. F. n. består den extra personalen av 3 räknebiträden. Arvodeskostnaderna uppgick under senaste budgetåret till ca 33 200 kr. Därtill utbetalade styrelsen ett mindre belopp till reseersättningar samt ca 3 600 kr. för fodermedelsanalyser i samband med sin bearbetning av kontrollresultaten samt ca 5 000 kr. avseende tryckningskostnader. Styrelsen hade därjämte andra utgifter för ändamålet till ett belopp av ca 4 800 kr. Förevarande anslag belastades sålunda med utgifter å ca 47 000 kr. avseende svinstamkontroll. Av anslaget hade för samma budgetår för ändamålet avdelats 55 300 kr.

b) *Bidrag till svinaveln i allmänhet.* Före kungörelseändring år 1952 gällde den bestämmelsen, att statsbidrag till åtgärder för främjande av svinaveln kunde utgå för bildande och upprätthållande av svinavelsstationer i de

4 nordligaste länen ävensom för premiering av galt, tillhörig galtförening. Enligt gällande författning (kungörelsen 1952: 668) kan hushållningssällskap erhålla statsbidrag med belopp som lantbruksstyrelsen bestämmer för att till galtföreningar och enskilda jordbrukare utlämna bidrag till underhåll av galtar. Med galtförening förstås i författningen sådan förening, som har till syfte att främja svinaveln inom orten genom hållande av en eller flera galtar, vilka ställes till förfogande för medlemmar och andra. Bidrag utlämnas med högst 50 kr. om året för varje galt, som föreningen eller galthållaren innehar.

Såsom villkor för bidrag till galtförening gäller bl. a., att föreningen skall ha minst 8 medlemmar, att hos föreningen skall vara inregistrerade minst 20 eller beträffande förening i Värmlands, Kopparbergs, Gävleborgs, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens eller Norrbottens län minst 12 hondjur samt att minst tre fjärdedelar av dessa hondjur innehas av jordbrukare, vilka var för sig ej innehar mer än 50 hektar odlad jord och ej heller driver svinskötsel av större omfattning, huvudsakligen grundad på inköpta fodermedel. För att enskild galthållare skall kunna erhålla bidrag fordras, bl. a., att han ej lämpligen kan ansluta sin besättning till statsunderstödd galtförening, att han ej innehar mer än 40 hektar odlad jord samt att han under det senast förflutna året kostnadsfritt eller mot avgift, som fastställts av hushållningssällskapets förvaltningsutskott, ställt galten till förfogande för betäckning av minst 10 hondjur, tillhöriga andra jordbrukare i orten.

1952 års kungörelse lämnar liksom tidigare bestämmelser möjlighet för lantbruksstyrelsen att tilldela vissa hushållningssällskap statsbidrag till uppehållande av svinavelsstationer. Avsikten med dessa bidrag är att tillgodose behovet av lämpliga avelsgaltar inom Värmlands, Kopparbergs, Gävleborgs, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län. Bidrag utgår till varje särskilt sällskap för högst 2 stationer och med högst 100 kr. om året för varje station. I särskilda fall äger dock styrelsen bestämma bidraget till högre belopp. Såsom villkor för bidrag gäller bl. a., att djuren vid stationen framstår som goda avelsdjur, att besättningen består av minst 1 galt och 5 suggor jämte för nyrekrytering erforderligt antal djur samt att djuren är fallna efter galt, som är införd i riksstambok eller galtregister.

Totala antalet fargaltar i landet var i juni 1957 6 520. Motsvarande tal ett år tidigare var ca 1 000 lägre. Sammanlagda antalet galtföreningar är f. n. omkring 550. Antalet har sjunkit konstant alltsedan krigsslutet, då det uppgick till över 900. Under kalenderåret 1956 erhöll drygt 200 enskilda galthållare statsbidrag.

De sammanlagda belopp, som under kalenderåren 1950—1956 av hushållningssällskap utbetalats såsom statsbidrag till galtföreningar och enskilda galthållare, framgår av följande tablå. Däri angivna siffror inkluderar statsbidrag till svinavelsstationer.

Hushållningssällskap	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956
Stockholms läns och stads ..	1 395	1 478	1 250	1 000	1 000	800	850
Uppsala läns	500	500	489	500	500	450	1 100
Södermanlands läns	1 250	1 250	1 250	1 500	1 045	1 400	800
Östergötlands läns	1 650	1 650	1 500	1 350	1 350	1 040	1 025
Jönköpings läns	1 300	1 300	1 277	1 350	1 400	1 000	850
Kronobergs läns	500	500	500	650	790	500	450
Kalmar läns norra	900	900	900	900	900	750	800
Kalmar läns södra	1 900	1 930	2 220	2 400	2 500	2 485	2 770
Gotlands läns	900	900	961	1 450	1 840	1 730	1 850
Blekinge läns	1 400	1 400	1 500	1 500	1 500	1 360	1 209
Kristianstads läns	5 800	5 800	5 800	5 800	5 500	4 000	4 000

Hushållningssällskap	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956
Malmöhus läns	903	905	933	1 000	1 000	1 075	1 200
Hallands läns	500	500	500	—	—	1 300	1 196
Göteborgs och Bohus läns	1 000	981	1 000	900	860	950	1 200
Älvsborgs läns norra	1 350	1 250	—	600	700	730	680
Älvsborgs läns södra	1 094	1 098	1 100	1 000	950	850	700
Skaraborgs läns	3 000	3 000	2 500	2 600	2 560	2 400	2 370
Värmlands läns	1 200	1 280	1 620	1 300	1 300	1 300	1 250
Örebro läns	800	800	800	1 000	1 080	700	1 100
Västmanlands läns	1 000	1 000	1 000	1 250	1 300	1 600	1 700
Kopparbergs läns	1 187	1 000	1 200	1 200	1 150	1 150	1 300
Gävleborgs läns	700	700	775	1 000	950	1 030	1 150
Västernorrlands läns	1 071	1 200	1 400	850	850	850	1 050
Jämtlands läns	800	838	1 225	1 000	1 000	1 100	1 350
Västerbottens läns	1 300	1 240	1 500	1 950	2 225	2 950	2 400
Norrbottens läns	1 600	1 600	1 800	950	750	1 300	650
Hela landet	35 000	35 000	35 000	35 000	35 000	34 800	35 000

Det för angivna ändamål anvisade beloppet har för varje budgetår under ifrågavarande period uppgått till 35 000 kr. Av den totala bidragssumman har lantbruksstyrelsen avdelat 1 200 kr. — under kalenderåren 1952 och 1953 1 600 kr. — för uppehållande av svinavelsstationer.

Galthållningsbidragen har under år 1956 i genomsnitt uppgått till 44 kr. per galt. Stickprovsvis gjorda förfrågningar utvisar att kostnaden för underhåll av galt f. n. kan beräknas till mellan 700 och 1 000 kr. per år. Statsbidraget täcker sålunda 4,5 à 6,5 procent av underhållskostnaden. Enligt inhämtade upplysningar utgör statsbidraget till svinavelsstationer ej ens 1 procent av stationernas årliga intäkter. Vissa hushållningssällskap utbetalar av egna medel särskilda bidrag till galthållning. Galthållares inkomster utöver statsbidragen utgöres huvudsakligen av betäckningsavgifter, vilka i allmänhet varierar mellan 12 och 15 kr.

Efter skriftliga förfrågningar hos hushållningssällskapen har utredningen erhållit uppgifter om sällskapens — i vissa fall deras sekreterares eller husdjurskonsulents — synpunkter rörande betydelsen av statsbidragen till svinaveln. Beträffande dessa synpunkter torde få hänvisas till betänkandet.

Utredningen fortsätter härefter sin redogörelse i huvudsak sålunda.

c) *Bidrag till svenska svinavelsföreningen.* Enligt 18 § kungörelsen 1952: 668 kan förening, som har till ändamål att främja svinavelns utveckling i landet, svinavelsförening, årligen erhålla statsbidrag till verksamhetens uppehållande med belopp och under villkor som lantbruksstyrelsen bestämmer. Redan tidigare fanns en liknande bestämmelse.

Fr. o. m. budgetåret 1947/48 har ur förevarande anslag anvisats ett belopp av 4 000 kr. per budgetår till svenska svinavelsföreningen för dess allmänna verksamhet. Därjämte har föreningen årligen tilldelats statsmedel — under senaste budgetår med ett belopp av 1 200 kr. — för anordnande av svinskötarkurs. År 1956 uppgick föreningens inkomster till 28 000 kr. Härav utgjorde 400 kr. bidrag från hushållningssällskapen, 2 500 kr. bidrag från slakteriföreningar, 12 000 kr. medlemsavgifter från enskilda, 5 000 kr. avgifter för från avelsföreningar försålda galtar, 1 200 kr. prenumerationsavgifter, 1 000 kr. annonsintäkter och 700 kr. ränteinkomster. Av föreningens utgifter belöpte sig 18 000 kr. på föreningens tidskrift, 3 200 kr. på förvaltningskostnader, 1 200 kr. på kostnader för teoretisk kurs för svinskötare samt 5 600 kr. på diverse omkostnader. Antalet medlemmar i föreningen och till denna anslutna länsföreningar uppgick vid 1956 års utgång till 4 435. Medlemsavgiften är i allmänhet 3 kr. per år.

II. *Fåravel*

a) *Bidrag till fåraveln i allmänhet.* Fåraveln har sedan många år åtnjutit visst statligt stöd. Tidigare gällde tämligen detaljerade bestämmelser i ämnet. Sedan den 1 juli 1955 (kungörelsen den 22 april 1955 (nr 154) angående befrämjande i allmänhet av fåraveln) äger lantbruksstyrelsen helt allmänt rätt att i mån av tillgång på medel lämna hushållningssällskap statsbidrag till sådana av sällskapet föreslagna åtgärder, som styrelsen prövar vara av beskaffenhet att främja fåravelns utveckling inom området.

Antalet baggföreningar i landet uppgick år 1940 till omkring 215 med ett baggantal av 221. 10 år senare var motsvarande tal ca 265 och 255. Vid början av år 1955 hade talen sjunkit till ca 200 resp. 201. Totala antalet baggar i landet har uppgivits f. n. vara mellan 6 000 och 7 000.

De sammanlagda belopp, som under kalenderåren 1950—1956 av hushållningssällskapen utbetalats såsom statsbidrag till fåravelns främjande framgår av efterföljande sammanställning.

Hushållningssällskap	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956
Stockholms läns och stads..	40	40	40	—	—	—	50
Uppsala läns	1 200	1 200	1 160	1 080	920	1 387	1 199
Södermanlands läns	30	30	30	30	30	—	—
Östergötlands läns	40	—	—	—	—	—	—
Jönköpings läns	430	360	320	240	120	120	80
Kronobergs läns	600	480	480	520	520	520	600
Kalmar läns norra	—	—	—	—	—	—	—
Kalmar läns södra	120	120	120	120	120	240	80
Gotlands läns	570	750	1 200	1 200	1 200	1 400	1 400
Blekinge läns	120	160	160	160	120	240	240
Kristianstads läns	520	600	360	320	240	250	300
Malmöhus läns	—	—	—	—	—	—	—
Hallands läns	—	—	—	—	—	—	—
Göteborgs och Bohus läns ..	80	120	160	160	160	120	500
Älvsborgs läns norra	520	320	280	280	320	400	400
Älvsborgs läns södra	680	560	480	240	240	280	200
Skaraborgs läns	200	200	160	160	160	120	120
Värmlands läns	640	600	600	520	490	400	540
Örebro läns	160	80	80	80	80	80	160
Västmanlands läns	—	120	120	—	80	40	40
Kopparbergs läns	660	740	780	740	740	620	680
Gävleborgs läns	810	740	740	660	620	580	790
Västernorrlands läns	540	540	500	500	420	340	510
Jämtlands läns	560	580	620	620	620	360	280
Västerbottens läns	1 830	2 090	2 307	1 930	1 820	1 460	3 000
Norrbottens läns	3 470	4 850	4 720	4 820	3 700	3 470	6 476
Hela landet	13 820	15 280	15 417	14 380	12 720	12 427	17 645

Av det för kalenderåret 1956 anvisade beloppet, 20 700 kr., utbetalades endast 17 645 kr. i bidrag. Av dessa medel disponerades omkring 2 200 kr. för anordnande av 11 fårsambeten, varav 10 inom Norrbottens län, varjämte 1 000 kr. användes för viss försöksverksamhet i Västerbottens län.

Huvuddelen av det förra året utbetalade beloppet eller ca 14 400 kr. användes för främjande av bagghållningen genom beviljande av bidrag å i regel 50 à 100 kr. per bagge. Störst var medelsåtgången härför i Norrbottens län med 4 300 kr., Västerbottens län med 2 000 kr., Gotlands län med 1 480 kr. och Uppsala län med 1 200 kr. Sammanlagda antalet bidragstagare var ifrågavarande år ca 220.

Inköpspriset för bagglamm är f. n. mellan 200 och 300 kr. Vid baggauk-

tioner år 1956 var medelpriset för cheviot-, shropshire- och oxforddownbaggar 415, 364 resp. 295 kr. Den genomsnittliga kostnaden för hållande av bagge kan approximativt beräknas nu uppgå till ca 150 kr. för år.

Även beträffande bidragen till fåraveln har utredningen införskaffat uppgifter från hushållningssällskapen rörande dessa bidrags betydelse. Liksom tidigare hänvisas beträffande de inkomna uppgifterna till den i betänkandet lämnade redogörelsen.

Redogörelsen fortsätter därefter.

b) *Bidrag till svenska fåravelsföreningen.* Alltsedan år 1941 har svenska fåravelsföreningen erhållit statsbidrag med 7 000 kr. till sin allmänna verksamhet. Fr. o. m. budgetåret 1947/48 har föreningen därjämte åtnjutit bidrag av statsmedel för sin rådgivnings- och planläggningsverksamhet med 8 000 kr. för år. Bidragsgivningen sker numera med stöd av kungörelsen 1955: 154, vari stadgas, att lantbruksstyrelsen äger i den mån medel finnes tillgängliga och under de villkor styrelsen föreskriver årligen lämna statsbidrag till förening, som har till ändamål att främja fåravelns utveckling i landet, fåravelsförening.

Under år 1956 uppgick föreningens inkomster till ca 29 000 kr. Förutom statsanslagen utgjordes inkomsterna bl. a. av medlemsavgifter till ett sammanlagt belopp av 7 225 kr. samt anslag från olika intressenter å tillhopa 5 700 kr. Av utgifterna, som belöpte sig till omkring 31 200 kr., hänförde sig ca 9 200 kr. till assistentverksamhet, 7 700 kr. till avlöningar för expeditionspersonalen, ca 6 400 kr. till kostnader för föreningens tidskrift, ca 1 200 kr. till kostnader för sammanträden, ca 2 500 kr. till hyreskostnader och ca 3 800 kr. till allmänna omkostnader.

Medlemsantalet uppgick under år 1956 till 738. Den årliga medlemsavgiften varierar mellan 10 och 40 kr.

III. *Getavel*

Bidrag till getaveln i allmänhet. Även getaveln har sedan åtskilliga år tillbaka åtnjutit statsstöd i viss utsträckning. Numera förekommer getskötsel i huvudsak endast inom vissa fjällbygder, företrädesvis i Jämtlands län, där getterna ej kan åstadkomma större skadegörelser å skog genom bete. Det anses vara ett allmänt intresse, att befolkningen inom dessa bygder erhåller förbättrade utkomstmöjligheter genom ordnad getskötsel. Sedan år 1954 utgår statsbidrag till uppehållande av getavelsstationer, vilka f. n. endast finnes inom nyssnämnda län. Bidrag utbetalas av lantbruksstyrelsen till hushållningssällskapet i mån av tillgång på medel, dock högst med 400 kr. för varje station. Såsom villkor för erhållande av statsbidrag har föreskrivits, bl. a., att djuren i besättningen med hänsyn till sina egenskaper framstår som goda avelsdjur, att besättningen består av minst 1 bock och 15 moderdjur tillhörande samma ras jämte för nyrekrytering erforderligt antal ungdjur samt att till avelsbock användes endast bock som är eller kan förväntas bli införd i riksstambok. Gällande bestämmelser i ämnet återfinnes i kungörelsen den 9 april 1954 (nr 202) angående befrämjande i allmänhet av getskötseln.

Antalet getavelsstationer i Jämtlands län är f. n. 3 till antalet. Huvudmän för dessa är enskilda personer. Vid förfrågan har husdjurskonsulenten i länet med instämmande av hushållningssällskapets sekreterare förklarat, att getskötseln har stor betydelse för fjällbygdernas befolkning. Konsulenten

framhåller, att avkastningskontroll och ordnad avel endast förekommer vid getavelsstationerna samt att det är av vikt att statsbidraget bibehålles oförändrat till dessa stationer.

IV. *Fjäderfäavel*

Bidrag till Sveriges fjäderfäavelsförening. Alltsedan år 1904 har bidrag beviljats för fjäderfäavelns befrämjande. T. o. m. budgetåret 1942/43 anvisades medel till ifrågavarande bidrag under ett särskilt anslag men har därefter utgått från förevarande anslag. Bidraget utlämnas till Sveriges fjäderfäavelsförening för stödjande av dess verksamhet, vilken bl. a. omfattar värpkontroll, upplysningsverksamhet i form av kurser, föredrag, rådgivning och demonstrationer och utgivande av publikationer, vidare sådana avelsbefrämjande åtgärder som genomgång av bokföringsmaterial, plombering av tuppar och sammansättning av avelsstammar.

I början av 1950-talet var statsbidraget till föreningen 36 000 kr. för budgetår. År 1952 höjdes bidraget med 10 000 kr. och året därpå med ytterligare 4 000 kr. Det årliga bidragsbeloppet har därefter oförändrat varit 50 000 kr.

År 1956 uppgick föreningens inkomster enligt vinst- och förlustkonto till sammanlagt ca 117 000 kr., varav ca 23 300 kr. inflöt genom avelsavgifter och ca 43 700 kr. genom medlemsavgifter. Föreningens utgifter samma år var enligt samma konto tillhopa 113 000 kr. Härav hänförde sig ca 88 000 kr. till löner och pensioner, ca 8 300 kr. till föreningens tidskrift, ca 10 200 kr. till värpkontroll samt ca 6 500 kr. till avelsverksamheten i allmänhet.

Sistnämnda år var föreningens medlemsantal sammanlagt 23 429. Härav var 20 969 medlemmar kollektivanslutna. Länsföreningarnas medlemsavgifter uppgick till 5 kr. per direkt till sådan förening under året ansluten medlem och till 1 kr. 50 öre per kollektivansluten medlem från ägghandelsorganisationen.

V. *Kaninavel*

Bidrag till svenska kaninavelsföreningars riksförbund. Detta förbund har sedan ett flertal år uppburit statsbidrag med 9 000 kr. för sin verksamhet. Förbundet för riksstambok för kaniner, utgiver en tidskrift och anordnar kurser. Av senaste årets utgifter, ca 23 000 kr., må nämnas ca 8 000 kr. till föreståndaren för förbundets upplysningsbyrå, ca 2 000 kr. till propaganda samt ca 4 300 kr. till förbundets tidskrift. Inkomsterna uppgick till ungefärligen samma belopp som utgifterna. Genom medlemsavgifter inflöt sammanlagt ca 11 200 kr., huvudsakligen genom länsavgifter. De till förbundet anslutna föreningarna har ett medlemsantal av ca 1 040.

Utredningen framför för egen del följande synpunkter och förslag.

I syfte att stödja svinaveln i landet kan genom hushållningssällskapen utbetalas statsbidrag med högst 50 kr. om året till galtföreningar och enskilda jordbrukare för underhåll av galtar. Galtförening tilldelas bidrag under förutsättning att antalet medlemmar är minst 8, att hos föreningen finnes inregistrerade minst 20 — i norra Sverige minst 12 — hondjur samt att minst tre fjärdedelar av dessa djur äges av jordbrukare, som ej har mer än 50 hektar odlad jord och ej driver svinskötsel av större omfattning, huvudsakligen grundad på inköpta fodermedel. För att enskild jordbrukare skall kunna erhålla bidrag fordras bl. a., att hans besättning ej lämpligen kan anslutas till statsunderstödd galtförening, att han icke innehar mer än 40 hektar odlad jord och att han under senaste året ställt galten till förfogande

för betäckning av minst 10 hondjur, tillhöriga andra jordbrukare. Till hushållningssällskapen i norra delen av landet kan dessutom under vissa villkor utgå bidrag för uppehållande av svinavelsstationer. Dylika bidrag uppgår i regel till högst 100 kr. om året för varje station. Endast 2 stationer inom varje sällskaps område kan erhålla statsstöd.

Under innevarande decennium har årligen sammanlagt 35 000 kr. utbetalats i galthållningsbidrag, inberäknat bidragen till svinavelsstationer. Av senaste årets anslagsbelopp har bidrag tilldelats ca 200 enskilda galthållare och 12 svinavelsstationer. I medeltal 44 kr. har utgått till varje galthållare. I relation till kostnaderna för underhåll av galtar utgör statsbidraget f. n. högst 4,5 à 6,5 procent av totalutgifterna per galt och år.

Landets fåravel stödjes genom att lantbruksstyrelsen i den mån anslagsanvisningen medgiver ställer medel till hushållningssällskapens förfogande för åtgärder, som främjar ifrågavarande avel inom de olika områdena. Några givna former för det statliga stödet finnes ej men större delen av de till ändamålet utnyttjade beloppen — senaste budgetåret ca 17 650 kr. — har utlämnats såsom bagghållningsbidrag å i regel mellan 50 och 100 kr. per bagge. Av förra årets anslag disponerades därjämte vissa belopp för anordnande av fårsambeten, huvudsakligen i Norrbottens län, samt för försöksverksamhet i Västerbottens län. Sammanlagt erhöll då de 2 nordligaste länen över hälften eller ca 9 500 kr. av de medel som utbetalades till fåravelns stöd. Statsbidragets värde kan utläsas om det jämföres med kostnaden för hållande av bagge, som f. n. beräknas till i genomsnitt ca 150 kr. per år. Mellan 6 000 och 7 000 baggar uppgives nu finnas i landet. Totala antalet mottagare av bagghållningsbidrag var år 1956 något över 200.

Även getaveln befrämjas med statsbidrag. Emedan getskötsel numera förekommer endast i ringa omfattning, är de sammanlagda belopp, som årligen utbetalas såsom bidrag obetydliga, eller senaste budgetåret blott 1 200 kr. Hela detta belopp utlämnades till hushållningssällskapet i Jämtlands län såsom ekonomisk hjälp till driften av 3 getavelsstationer, belägna inom länets glesbygder.

Utredningen har vid sin granskning av förevarande anslag kommit till den uppfattningen att galt- och bagghållningsbidragen icke längre har nämnvärd betydelse i större delen av landet. Däremot torde såväl dessa bidrag som stödet åt getaveln alltjämt spela en ej oväsentlig roll i strävandena att vidmakthålla rimliga inkomstmöjligheter för det mindre jordbruket inom Norrbottens och Västerbottens län samt glesbygderna i Jämtlands och Västernorrlands län. I anledning härav vill utredningen föreslå, att hushållningssällskapen inom de 4 nordligaste länen genom medelsförstärkning under anslaget Bidrag till produktionsbefrämjande åtgärder i Norrland m. m. gives möjligheter att även i fortsättningen med statsmedel stödja svin-, får- och getskötseln inom sina områden, för de 2 sistnämnda länens del dock endast i glesbygderna. I övrigt bör statsbidragsgivningen till direkt stöd åt svin- och fåraveln upphöra och gällande författningsbestämmelser på området upphävas per den 1 juli 1958. Frågan om den lämpliga storleken av medelstillskottet å omförmälda norrlandsanslag behandlar utredningen i annat sammanhang.

Sedan åtskilliga år utgår statsbidrag till föreningsverksamheten inom svin-, får-, fjäderfä- och kaninavelsområdena. För innevarande budgetår har anvisats till bidrag till svenska svinavelsföreningen 4 000 kr., till svenska fåravelsföreningen 15 000 kr., till Sveriges fjäderfäavelsförening 50 000 kr. samt till svenska kaninavelsföreningars riksförbund 9 000 kr. I vissa fall har bidragen tilldelats organisationerna för att stödja deras all-

männa verksamhet, i andra har särskilt angivits, att bidragsmedlen skall användas för att delvis täcka deras kostnader för rådgivnings- och upplysningsverksamhet m. m. Utredningens uppfattning är, att dylika organisationer i princip skall täcka sina kostnader genom egna inkomster och att statsbidrag endast skall kunna utgå till bestridande av sådana utgifter, som är en följd av att statliga uppgifter ålagts dem eller att den statliga eller statsunderstödda rådgivnings- och upplysningsverksamheten på grund av bristande resurser tills vidare måste kompletteras med organisationernas verksamhet i samma syfte. Med utgångspunkt härifrån föreslår utredningen, att den statliga medelstilldelningen till ifrågavarande organisationer skall begränsas att avse sagda ändamål.

Såsom antytts redan under ett tidigare avsnitt av betänkandet är utredningen av den meningen, att medelsanvisning för bidrag till avelsföreningar och liknande organisationer hädanefter bör ske i form av ett totalbelopp, som ställes till lantbruksstyrelsens förfogande för fördelning mellan de bidragssökande organisationerna alltefter ifrågavarande arbetsuppgifters omfattning och angelägenhetsgrad. Utredningen föreslår, att ett dylikt belopp — vilket vid tillämpning av utredningens förut angivna principer måste antagas understiga 200 000 kr. — måtte äskas för budgetåret 1958/59, i vilket belopp även inrymmes utgiftsbehovet för stambokföring m. m. vid avelsföreningarna för nötkreatur samt för avkommeundersökningar i N. A. T:s regi. Medelsanvisningen föreslås ske under ett nytt anslag, förslagsvis benämnt Befrämjande av husdjursaveln, varvid de nuvarande anslagen till Nötboskapsavelns befrämjande: Befrämjande i allmänhet av nötboskapsaveln och Diverse åtgärder på husdjursavelns område m. m. kan bortfalla.

Under nu förevarande anslag anvisas även medel för bestridande av vissa utgifter för lantbruksstyrelsens åligganden i samband med s v i n s t a m k o n t r o l l. Utgifterna är att hänföra till löner åt arvodesanställd personal, reseersättningar, tryckningskostnader samt övriga expenser. Sedan numera andra utgifter bortfallit, exempelvis sådana som hänfört sig till kontrollstationer, och kostnaderna helt härrör från lantbruksstyrelsens egen verksamhet bör enligt utredningens åsikt medelsanvisning för ändamålet ej längre ske under ett bidragsanslag utan under lantbruksstyrelsens avlönings- resp. omkostnadsanslag.

Vad angår y t t r a n d e n a över jordbruksanslagsutredningens förslag berörande detta anslag delas utredningens uppfattning beträffande b i d r a g e n t i l l g a l t - o c h b a g g h å l l n i n g s a m t t i l l s v i n - o c h g e t a v e l s s t a t i o n e r av *lantbruksstyrelsen* utom vad gäller bagghållningsbidragen. Styrelsen anför bl. a. följande.

Av fårstockens fördelning inom landet synes framgå, att Norrland ingalunda är det enda område i riket där fårskötseln kan tillmätas betydelse för det mindre jordbrukets inkomstmöjligheter. Styrelsen syftar härvid i första hand på Gotlands län, där fårskötseln av ålder intar en mycket framskjuten ställning inom jordbruksdriften, men i någon mån även på Öland samt Värmlands och Gävleborgs län m. fl. områden, där denna näringsgren ännu i dag är av jämförelsevis stor omfattning.

Även om fårskötseln under rådande förhållanden icke kan tillmätas någon avgörande betydelse för jordbruksnäringen i dess helhet synes det dock styrelsen vara av stort allmänt intresse att de värdefullaste avelsbesättningarna inom landet så långt möjligt är bevaras och ytterligare utvecklas oberoende av, inom vilka delar av landet som de finnes uppställda. Med hänsyn

till det anförda vill styrelsen bestämt avstyrka bifall till utredningens förslag.

Enligt *Hushållningssällskapens förbund* bör medelsanvisningen till befrämjande av svin-, får- och getaveln bibehållas att gälla även inom andra områden i landet än de av utredningen föreslagna. Förbundet förordar vidare, att bidragen åt svinaveln framdeles må utgå under former, som är författningsmässigt mindre snäva.

I fråga om föreningsverksamheten inom svin-, får-, fjäderfä- och kaninavelns områden anför *lantbruksstyrelsen,* att den sedan flera år tillbaka tillämpat de av utredningen angivna grunderna för beräkning av avelsföreningarnas anslagsbehov och att styrelsen icke motsätter sig, att desamma blir officiellt fastslagna genom särskilda bestämmelser i ämnet.

Sveriges lantbruksförbund anser, att avelsföreningarna har mycket stor betydelse för avelsarbetet på resp. områden. Förbundet framhåller därför som önskvärt, att de bidrag, som enligt utredningens förslag skall ställas till avelsföreningarnas förfogande, ej begränsas utan kommer att utgå i omfattning motsvarande avelsföreningarnas stora betydelse.

Departementschefen

Lantbruksstyrelsens förslag till omorganisation av svinstamkontrollen kan jag ej biträda. Vid beräkningen av anslagsbehovet för denna kontroll under nästa budgetår bör emellertid hänsyn tagas till att den statliga kontrollstationen i Hallsberg numera nedlagts. Till av styrelsen upptagen fråga om bidraget till Sveriges fjäderfäavelsförening torde jag få återkomma vid prövningen av medelsbehovet under anslaget Befrämjande av husdjursaveln.

Mot införande av bestämmelser om seminverksamhet bland svin har jag icke något att erinra.

De av jordbruksanslagsutredningen framförda synpunkterna och förslagen rörande den statliga stödverksamheten på svin-, får-, get-, fjäderfä- och kaninavelsområdena kan jag ansluta mig till. Jag förordar sålunda, dels att från och med nästa budgetår medel för svinstamkontrollen anvisas under lantbruksstyrelsens avlönings- respektive omkostnadsanslag, dels att det direkta statliga stödet åt svin-, får- och getaveln från och med samma budgetår begränsas till dylik avel inom Norrbottens och Västerbottens län samt glesbygderna i Jämtlands och Västernorrlands län, dels att medelsanvisning för sistnämnda statsstöd sker under anslaget Bidrag till produktionsbefrämjande åtgärder i Norrland m. m., dels att bidrag till bland annat föreningsverksamheten inom svin-, får-, fjäderfä- och kaninavelsområdena skall utgå från ett nytt, å riksstaten för budgetåret 1958/59 uppfört anslag, benämnt Befrämjande av husdjursaveln. Vid bifall till vad jag nu föreslagit, skall å riksstaten för nästa budgetår icke upptagas något anslag benämnt Diverse åtgärder på husdjursavelns område m. m. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att vidtaga erforderliga kungörelseändringar.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) antaga det förslag till förordning med vissa bestämmelser angående seminverksamhet bland svin, som angivits i det föregående

b) godkänna de förslag i övrigt, som framlagts i det föregående.

[30] **18. Befrämjande av husdjursaveln**

Under denna rubrik äskas anslag till bidrag till *dels* hästavelns befrämjande, *dels* vissa avelsföreningars och liknande organisationers verksamhet, *dels* kontrollföreningsverksamheten. Medel till nämnda ändamål utgår f. n. från de å riksstaten för innevarande budgetår upptagna särskilda anslagen Hästavelns befrämjande, Nötboskapsavelns befrämjande: Befrämjande i allmänhet av nötboskapsaveln, Nötboskapsavelns befrämjande: Understöd åt kontrollföreningsverksamhet samt Diverse åtgärder på husdjursavelns område m. m. Talen för anslag och nettoutgift i följande tablå avser de sammanlagda beloppen för omförmälda anslag.

	Anslag	Nettoutgift	Reservation vid budgetårets utgång å anslaget Hästavelns befrämjande
1955/56	2 578 100	2 339 035	893 476
1956/57	2 546 000	2 262 911	1 137 862
1957/58 (statsliggaren s. 839—840)	2 373 000		
1958/59 (förslag)	1 822 000		

Yrkanden. *Lantbruksstyrelsens* medelsäskanden för nästa budgetår under de nuvarande anslagen Nötboskapsavelns befrämjande: Befrämjande i allmänhet av nötboskapsaveln samt Diverse åtgärder på husdjursavelns område m. m. har redovisats under de båda närmast föregående punkterna. Härjämte hemställer styrelsen (skr. 16/8 1957),

A. att reservationsanslaget Hästavelns befrämjande uppföres med 1 463 500 kr., vilket innebär en anslagsökning med 140 000 kr., samt

B. att anslaget Nötboskapsavelns befrämjande: Understöd åt kontrollföreningsverksamhet uppföres med oförändrat 508 500 kr.

A. För innevarande budgetår har under reservationsanslaget Hästavelns befrämjande anvisats 1 323 500 kr. Härutöver får av förefintlig reservation 85 000 kr. disponeras under detta budgetår.

Lantbruksstyrelsen uppskattar medelsbehovet för nästa budgetår till 1 513 500 kr. Vid utgången av budgetåret 1956/57 förelåg enligt styrelsens beräkningar å anslaget en odisponerad reservation å sammanlagt ca 50 000 kr., vilken bör tagas i anspråk för att minska anslagsbehovet under budgetåret 1958/59. Anslaget bör sålunda enligt styrelsen uppföras med 1 463 500

kr. Förändringarna i medelsbehovet för de olika med anslaget avsedda ändamålen framgår av följande sammanställning.

	Ökning eller minskning
1. Särskilda bidrag för främjande av nordsvensk hästavel	
a) bidrag till framstående ston	— 2 000
b) betäckningsbidrag	+ 2 000
2. Understöd åt hästavelsföreningar m. m. till lantbruksstyrelsens förfogande för uppfödningspris för i kapplöpningar deltagande hästar	+ 50 000
3. Understöd till hovvårdsföreningar och ambulerande hovslagare	+ 25 000
4. Ianspråktagande av mindre belopp av reservationen än budgetåret 1957/58	+ 35 000
5. Skillnad mellan fördelnings- och anslagsram budgetåret 1957/58	+ 30 000
	+140 000

Motiv till A. 1 a) och b). Posten till bidrag för framstående ston föreslås skola uppgå i posten till betäckningsbidrag. Sistnämnda post är hårt anlitad och med hänsyn till den nordsvenska avelns nuvarande läge skulle de medel, som nu är avsedda som bidrag för framstående ston komma till bättre användning i form av betäckningsbidrag.

2. Fr. o. m. budgetåret 1947/48 t. o. m. budgetåret 1952/53 fanns under reservationsanslaget till hästavelns befrämjande upptaget ett årsbidrag till den svenska galoppsportens centralorganisation, Jockeyklubben, å 50 000 kr., av vilket belopp 40 000 kr. skulle användas till uppfödningspris för i kapplöpningar deltagande hästar och 10 000 kr. till bestridande av kostnader för det av klubben bedrivna stamboksarbetet och klubbens administration. I anledning av motioner vid 1953 års riksdag slopades bidraget i fråga fr. o. m. budgetåret 1953/54. Enligt styrelsens uppfattning är uppfödningspriser för i kapplöpningar deltagande hästar av den största betydelse för vidmakthållande av landets fullblodsavel. Under åren efter kriget har uppfödarna, vilka merendels bedriver aveln som en binäring till jordbruket och i begränsad omfattning, investerat icke obetydliga belopp i syfte att anskaffa allt bättre avelsmaterial. Fullblodsaveln har till följd härav under det senaste decenniet kvalitativt gjort synnerligen beaktansvärda framsteg. Den enskilde uppfödaren inriktar huvudsakligen sin avel på försäljning av 1 1/2-åriga hästar, som då är i lämplig ålder att sättas i träning. På grund av tidsläget har emellertid under de senaste åren efterfrågan på sådana hästar minskat och därmed de försäljningspriser, som kan uppnås. Det ekonomiska resultatet av uppfödningen har därmed blivit föga tillfredsställande och som en konsekvens härav har antalet moderston redan rätt avsevärt reducerats. Slopandet av ifrågavarande uppfödningspris kan sålunda på längre sikt förväntas medföra minskad uppfödning av fullblodshästar. Styrelsen finner med hänsyn till vad sålunda anförts i hög grad angeläget, att

medel, förslagsvis 50 000 kr., ställes till styrelsens förfogande till uppfödningspris för i kapplöpningar deltagande hästar. Däremot anser styrelsen sig icke f. n. böra förorda något återinförande av det särskilda bidraget till stamboksarbetet och administrationskostnader.

3. Förslag om höjning av förevarande post framfördes även i fjol. Beträffande motiveringen hänvisas till IX ht 1957 s. 166 under punkten 5.

4. Lantbruksstyrelsen beräknar såsom nämnts, att den 1 juli 1958 skall förefinnas en odisponerad behållning å anslaget av 50 000 kr. eller 35 000 kr. mindre än ett år tidigare.

5. Anslaget för innevarande budgetår understiger den av riksdagen godkända fördelningsramen med detta belopp.

Motiv till B. Under anslaget Nötboskapsavelns befrämjande: Understöd åt kontrollföreningsverksamhet har för innevarande budgetår anvisats 508 500 kr. Lantbruksstyrelsens förslag innebär alltså oförändrad medelsanvisning.

Såsom under de båda föregående punkterna Nötboskapsavelns befrämjande: Befrämjande i allmänhet av nötboskapsaveln och Diverse åtgärder på husdjursavelns område m. m. anmälts har *jordbruksanslagsutredningen* föreslagit, att å riksstaten för nästa budgetår skall uppföras ett nytt anslag benämnt Befrämjande av husdjursaveln samt att under detta anslag skall anvisas ett totalbelopp att av lantbruksstyrelsen allt efter angelägenhetsgrad och arbetsuppgifternas omfattning användas för bidragsgivning till vissa grenar av avelsföreningars och liknande organisationers verksamhet. Utredningen har såsom tidigare återgivits uttalat, att vid tillämpning av de av utredningen föreslagna principerna för bidragsgivningen medelsbehovet för sagda ändamål måste antagas understiga 200 000 kr. I detta belopp inrymmes även utgiftsbehovet för stambokföring m. m. vid avelsföreningarna för nötkreatur samt för avkommeundersökningar i N.A.T:s regi.

Departementschefen

I enlighet med vad jag anfört under de 2 närmast föregående anslagsrubrikerna torde såsom jordbruksanslagsutredningen föreslagit under ett nytt anslag, benämnt Befrämjande av husdjursaveln, medel böra anvisas för bidrag till vissa grenar av avelsföreningars och liknande organisationers verksamhet, däri inbegripet bland annat stambokföring m. m. av nötkreatur samt avkommeundersökningar av tjurar. Enligt min mening bör även medelsanvisningen till bidrag till hästavelns främjande samt kontrollföreningsverksamheten hädanefter ske under sagda nya anslagsrubrik. För sistnämnda båda ändamål torde sålunda inga särskilda anslag böra upptagas å riksstaten för nästa budgetår. Det nya anslaget synes lämpligen böra uppföras som reservationsanslag samt tillgodoföras den behållning, som den 30 juni 1958 kan komma att föreligga å reservationsanslaget Hästavelns befrämjande. En eventuell dylik behållning bör givetvis efter överföringen endast få utnyttjas till sådant ändamål, vartill medlen anvisats av riksdagen.

Vad beträffar anslagsbehovet för bidragsgivning till avelsföreningar och liknande organisationer beräknar jag med tillämpning av de av utredningen förordade principerna för bidragsgivningen detta till 175 000 kronor, varvid jag grundar beräkningarna bland annat på från vissa avelsföreningar infordrade uppgifter. Beloppet bör anvisas under en särskild anslagspost samt ställas till lantbruksstyrelsens förfogande för fördelning å vederbörande organisationer alltefter ifrågavarande arbetsuppgifters omfattning och angelägenhetsgrad. Vid medlens fördelning bör även styrelsen tillämpa utredningens nyssnämnda bidragsprinciper.

Vad härefter angår lantbruksstyrelsens förslag rörande medelsanvisningen till stöd åt hästaveln torde jag få erinra om att med stöd av Kungl. Maj:ts beslut den 27 juni 1957 en särskild utredningsman tillkallats för att verkställa utredning och avgiva förslag beträffande statens fortsatta medverkan till hästavelns främjande. I avvaktan på resultatet av utredningen är jag icke beredd biträda de av styrelsen framförda yrkandena om uppfödningspris för i kapplöpningar deltagande hästar och om ökat understöd till hovvårdsföreningar och ambulerande hovslagare. Ej heller kan jag förorda en sammanslagning av delposterna till bidrag till framstående ston och till betäckningsbidrag. För nästa budgetår bör ett belopp av 1 438 500 kronor stå till styrelsens förfogande för hästavelns främjande. Emellertid torde av den förefintliga reservationen å det nuvarande anslaget till ändamålet ett belopp av 300 000 kronor kunna utnyttjas nästa budgetår. Under en särskild anslagspost till stöd åt hästaveln torde därför endast behöva anvisas 1 138 500 kronor. Slutligen tillstyrker jag en oförändrad medelsanvisning av 508 500 kronor till bidrag till kontrollföreningsverksamheten. Även sistnämnda belopp bör anvisas under en särskild anslagspost.

Därest vad jag här föreslagit vinner bifall, kommer det föreslagna nya anslaget att å riksstaten för nästa budgetår uppföras med (175 000 + 1 138 500 + 508 500 =) 1 822 000 kronor. Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Befrämjande av husdjursaveln* för budgetåret 1958/59 anvisa ett reservationsanslag av 1 822 000 kronor.

[31] **19. Statens hingstdepå och stuteri: Avlöningar**

	Anslag	Nettoutgift
1955/56	526 400	611 186
1956/57	414 700	441 387
1957/58 (statsliggaren s. 838)	431 400	
1958/59 (förslag)	481 400	

Yrkande. *Lantbruksstyrelsen* (skr. 16/8 1957) hemställer, att anslaget för nästa budgetår ökas med 49 900 kr. enligt följande sammanställning.

	Ökning eller minskning
Omräkning	
a) indragning av 1 å övergångsstat uppförd kontorsskrivarbefattning	— 13 900
b) löneklassförändring	+ 500
c) 1957 års löneplansrevision	+ 91 000
d) rörligt tillägg	— 27 700
	+ 49 900

Motiv. Samtliga anslagsförändringar är av automatisk natur.

Departementschefen

Mot lantbruksstyrelsens beräkning av medelsbehovet för nästa budgetår under detta anslag har jag icke något att erinra. Anslaget bör sålunda å ena sidan nedräknas med 13 900 kronor, enär innehavaren av en å övergångsstat uppförd kontorsskrivarbefattning numera avlidit, samt å andra sidan uppräknas med 63 800 kronor till följd av löneklassförändring samt 1957 års löneplansrevision och omräkning av anslagsposten till rörligt tillägg. Härutöver bör anslaget höjas med 100 kronor till följd av att den från detsamma utgående ersättningen till förste stallbetjänten för skötseln av stuteriets fölston och föl höjts av Kungl. Maj:t från och med den 1 juli 1957.

Anslaget beräknas sålunda:

Avlöningar till ordinarie tjänstemän 71 900 (+ 4 900) kronor;

avlöningar till icke-ordinarie personal 342 000 (+ 72 700) kronor;

särskilda löneförmåner till ordinarie och icke ordinarie tjänstemän 1 300 (+ 100) kronor;

rörligt tillägg 66 200 (— 27 700) kronor.

Anslaget torde sålunda uppföras med 481 400 (+ 50 000) kronor.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) fastställa följande avlöningsstat för statens hingstdepå och stuteri, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1958/59:

Avlöningsstat

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, *förslagsvis*	71 900
2. Avlöningar till icke-ordinarie personal	342 000
3. Särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän	1 300
4. Rörligt tillägg, *förslagsvis*	66 200
Summa kronor	481 400

b) till *Statens hingstdepå och stuteri: Avlöningar* för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 481 400 kronor.

[32] **20. Statens hingstdepå och stuteri: Omkostnader**

	Anslag	Nettoutgift
1955/56	161 300	113 010
1956/57	172 000	109 289
1957/58 (statsliggaren s. 839)	130 000	
1958/59 (förslag)	129 500	

Yrkande. *Lantbruksstyrelsen* (skr. 16/8 1957) hemställer, att anslaget för nästa budgetår höjes med 24 500 kr. enligt följande beräkning.

	Utgift resp. inkomst		Anvisat belopp resp. beräknad inkomst	Ökning eller minskning
	1955/56	1956/57	1957/58	
1. Utgifter expenser	19 525	11 098	12 800	+ 500
2. Inkomster arrendemedel, såld gräsköord m. m.	55 025	61 855	70 000	— 24 000
			Anslagsökning	+ 24 500

Motiv. 1. Förslaget motiveras med höjda telefon-, annons- och tryckningskostnader.

2. Minskningen av förevarande inkomstpost är en följd av att hyresinkomsterna för tjänstebostäderna fr. o. m. innevarande budgetår uppbäres av byggnadsstyrelsen. Hänsyn härtill har ej tagits vid beräkningen av medelsbehovet under omkostnadsanslaget för detta budgetår.

Departementschefen

Anslagsposten till expenser bör i enlighet med lantbruksstyrelsens förslag uppräknas med 500 kronor. Vidare bör inkomstposten till arrendemedel, såld gräsköord m. m. nedräknas med 24 000 kronor, eftersom hyresinkomsterna från tjänstebostäderna numera uppbäres av byggnadsstyrelsen. Vad jag sålunda förordat innebär att anslagsbehovet ökar med 24 500 kronor. Enligt min mening bör emellertid den vid Flyinge tillämpade språngavgiftstaxan, vilken enligt vad jag erfarit varit i huvudsak oförändrad sedan år 1952, höjas till följd av de senaste årens kostnadsförändringar. Med hänsyn härtill ävensom till storleken av de belopp, som under de senaste budgetåren influtit i form av språngavgifter, föreslår jag, att inkomstposten till språngavgifter uppräknas med 25 000 kronor. Vid bifall till detta mitt förslag behöver anslaget endast upptagas med 129 500 kronor.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Statens hingstdepå och stuteri: Omkostnader* för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 129 500 kronor.

[33] **21. Bidrag till penningpremier vid lantbruksmöten**

	Anslag	Nettoutgift
1955/56	24 000	24 000
1956/57	24 000	5 243
1957/58 (statsliggaren s. 877)	24 000	
1958/59 (förslag)	24 000	

Yrkande. *Lantbruksstyrelsen* (skr. 16/8 1957) hemställer, att anslaget för nästa budgetår uppföres med oförändrat belopp.

Motiv. Under hand har styrelsen erfarit, att antalet lantbruksmöten under år 1958 beräknas bli detsamma som under de närmast föregående åren med undantag av år 1956, då endast 2 möten anordnades.

Departementschefen

Mot lantbruksstyrelsens beräkning av medelsbehovet har jag icke något att erinra. Anslaget bör således för nästa budgetår uppföras med oförändrat belopp av 24 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till penningpremier vid lantbruksmöten* för budgetåret 1958/59 anvisa ett anslag av 24 000 kronor.

[34] **22. Befordrande av inhemsk fröodling**[1]

	Anslag	Nettoutgift
1955/56	35 000	35 000
1956/57	35 000	35 000
1957/58 (statsliggaren s. 865)	35 000	
1958/59 (förslag)	50 000	

Av det för innevarande budgetår anvisade anslaget å 35 000 kr. avses 5 000 kr. för understöd åt lokala frökontrollanstalter, 25 000 kr. för de ändamål, som angives i kungörelsen den 18 maj 1928 (nr 121) angående statsbidrag till åtgärder för befordrande av den inhemska odlingen av utsädesspannmål samt vissa slag av utsädesfrö, samt 5 000 kr. för anläggande av frörenserier, särskilt i Norrland. Dock äger lantbruksstyrelsen, om den finner skäl därtill, använda sistnämnda belopp jämväl för de ändamål i övrigt, som angives i nyssnämnda kungörelse.

Yrkande. *Lantbruksstyrelsen* (skr. 16/8 1957) hemställer, att anslaget uppföres med oförändrat belopp.

I förevarande sammanhang torde få anmälas en av *Sveriges fröodlareförbund* (skr. 31/8 1957) gjord ansökning om statsbidrag med 16 500 kr. till förbundets verksamhet under budgetåret 1958/59. Förbundet anhåller —

[1] Tidigare rubrik: Befrämjande av fröodlingen m. m.: Befordrande av inhemsk fröodling.

under erinran att förbundet under en lång följd av år beviljats statsbidrag från reservationsanslaget Befrämjande i allmänhet av jordbruk och lantmannanäringar — att bidraget uppföres som särskilt anslag å riksstaten för nästa budgetår. Bidraget har sedan budgetåret 1955/56 utgjort 15 000 kr.

Förbundet beräknar sina utgifter till 28 000 kr., varav 12 000 kr. för upplysningsverksamhet, samverkan med det lokala fröodlingsarbetet och utställningar, 11 000 kr. för försöksverksamhet, sammanställningar och utredningar samt 5 000 kr. för administration m. m. Inkomsterna, som inflyter i form av medlemsavgifter, beräknas till 11 500 kr. Utgifterna väntas sålunda komma att överstiga inkomsterna med 16 500 kr. En medelsanvisning av denna storlek innebär en ökning i förhållande till budgetåret 1956/57 med 1 500 kr. Höjningen är föranledd av allmän kostnadsstegring genom höjda arbetslöner m. m. samt av de utvidgade undersökningar, som upptagits på förbundets program och som enligt förbundets uppfattning snarast bör genomföras.

Departementschefen

Sveriges fröodlareförbund har under en lång följd av år efter framställningar därom beviljats statsbidrag av Kungl. Maj:t från det senast å riksstaten för innevarande budgetår uppförda reservationsanslaget Befrämjande i allmänhet av jordbruk och lantmannanäringar. I ny framställning har förbundet hemställt om bidrag för bland annat budgetåret 1958/59 med 16 500 kronor och därvid samtidigt föreslagit, att medel till förbundet skall beräknas under särskilt anslag å riksstaten.

Ett anslag benämnt Befrämjande i allmänhet av jordbruk och lantmannanäringar har sedan länge funnits uppfört å riksstaten. Syftet med detta anslag har varit att möjliggöra för Kungl. Maj:t att efter uppkommande behov och eget beprövande anvisa medel till olika ändamål, som fallit antingen inom befrämjandet i allmänhet av jordbruk och lantmannanäringar eller inom lantbruksundervisningen. Efter hand har emellertid den helt övervägande delen av de årliga anslagsanvisningarna kommit att bindas vid vissa år efter år återkommande ändamål. Anslaget har därmed delvis ändrat karaktär. Med beaktande härav och då de med anslaget tillgodosedda bidragsändamålen kan inordnas under andra anslagsrubriker å nionde huvudtiteln har jag funnit mig böra förorda, att medelsanvisning under anslaget Befrämjande i allmänhet av jordbruk och lantmannanäringar ej längre skall ske. För ifrågavarande ändamål erforderliga belopp bör i stället anvisas under de anslag, till vilka de olika bidragsändamålen lämpligen kan hänföras. I enlighet härmed bör frågan om fortsatt bidrag till Sveriges fröodlareförbund upptagas under förevarande anslag till befordrande av inhemsk fröodling. Beträffande övriga bidragsändamål torde jag få återkomma vid behandlingen av de efterföljande anslagen Lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök: Lokal och fast försöksverksamhet (punkt 63), Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut: Omkostnader (punkt 66), Särskilda utbildningskurser (punkt 80), Reseunderstöd för studier på jord-

brukets område (punkt 86), Bidrag till Sveriges utsädesförening (punkt 91), Bidrag till utgivande av vissa tidskrifter m. m. (punkt 195), Bidrag till vissa internationella organisationer m. m. (punkt 196) samt Extra utgifter (punkt 204).

Vad härefter angår frågan om anslagsbehovet under förevarande anslag anser jag skäl tala för, att Sveriges fröodlareförbund även under nästa budgetår får komma i åtnjutande av statsbidrag för den del av förbundets verksamhet, som avser rådgivnings- och försöksuppgifter. Jag är dock ej beredd tillstyrka större bidrag än 15 000 kronor, eller samma belopp som utgått under de senaste åren. Då jag i övrigt biträder lantbruksstyrelsens förslag om oförändrad anslagsanvisning, bör anslaget för nästa budgetår upptagas med 50 000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Befordrande av inhemsk fröodling* för budgetåret 1958/59 anvisa ett anslag av 50 000 kronor.

[35] **23. Gottgörelse till trädgårdsnäringen för av dess utövare erlagd bensinskatt**

	Anslag	Nettoutgift
1956/57	100 000	31 991
1957/58 (statsliggaren s. 927)	680 000	
1958/59 (förslag)	297 000	

Yrkande. *Lantbruksstyrelsen* (skr. 16/8 1957) föreslår, att anslaget för budgetåret 1958/59 uppföres med ett belopp av 297 000 kr.

Motiv. Lantbruksstyrelsen har enligt samma grunder som föregående år (se IX ht 1957 s. 557—558) fortsatt utredningen rörande antalet jordfräsar inom yrkesmässig trädgårdsodling samt bensinförbrukningen till dessa. Från generalagenterna för i marknaden förekommande jordfräsar har uppgifter inhämtats om försäljningen under år 1956 av jordfräsar till olika kategorier av brukare. Ytterligare uppgifter från trädgårdsodlare rörande den årliga bensinförbrukningen har inkommit och bearbetats.

Styrelsens redogörelse beträffande antalet jordfräsar hos trädgårdsnäringen samt den årliga förbrukningen av bensin för dylika fräsar kan sammanfattas sålunda.

Under år 1956 har försålts 1 011 bensindrivna jordfräsar och 238 fräsar, som kan drivas med fotogen eller bensin. Av de förra har inom yrkesmässig trädgårdsodling placerats 592 fräsar, varav 475 med en motorstyrka av mellan 2 och 5 hästkrafter och 117 med en motorstyrka av över 5 hästkrafter. Av de senare har 202 försålts till yrkesträdgårdsodlare.

De flesta jordfrästyper, som nu saluföres, har icke förekommit i marknaden under längre tid än högst 10 år eller sedan krigsslutet. Inte mindre än 73 procent av de fräsar, som medtagits i styrelsens beräkningar är sålda senare än år 1950. Det finnes därför ingen möjlighet att ännu fastställa livslängden på ifrågavarande maskiner. Exempel finnes emellertid på att jordfräsar av äldre typer, som inköpts under 1930-talet, fortfarande är i bruk.

Generalagenterna har i samband med utredningen uppgivit skiftande varaktighet för fräsarna från 10—20 år. Tills en mera noggrann beräkning kunnat verkställas, föreslår styrelsen — efter samråd med statens maskinprovningar — att den genomsnittliga livslängden för jordfräsarna beräknas till 12 år och att bensinskatterestitutionen årligen beräknas på grundval av det antal jordfräsar, som försålts under närmast föregående 12-årsperiod. Uppgifter om försäljningen föreligger nu för åren 1946—1956. Det är därför ännu icke aktuellt att börja avräkna sådana jordfräsar, som kan anses vara förslitna. Antalet jordfräsar inom trädgårdsnäringen vid utgången av år 1956 framgår av följande sammanställning.

	bensindrivna 2—5 hkr	bensindrivna över 5 hkr	bensin- och fotogendrivna
Fräsar sålda åren 1946—1955 ..	1 805	1 289	2 800
» år 1956	475	117	202
Summa	2 280	1 406	3 002

För att bestämma den årliga genomsnittsförbrukningen av bensin för olika jordfräsar har styrelsen liksom föregående år genom cirkulärskrivelser till 1 300 slumpvis uttagna trädgårdsodlare inhämtat erforderliga uppgifter. Till grund för årets beräkning ligger uppgifter från 641 odlare med tillsammans 762 jordfräsar. 355 av de tillfrågade odlarna saknade jordfräs, medan 304 odlare ej lämnat uppgift. Med stöd av erhållna data har styrelsen beräknat den årliga bensinförbrukningen för jordfräsar i storleksgrupperna 2—5 hästkrafter och över 5 hästkrafter till resp. 140 och 267 liter. Bensinåtgången till jordfräsar, som kan drivas med såväl bensin som fotogen, har uppskattats till 200 liter. Av 3 002 inom trädgårdsnäringen nyttjade dylika fräsar torde 39 procent eller ca 1 170 vara drivna med bensin. Den totala bensinförbrukningen har beräknats enligt följande uppställning.

	Antal fräsar	Bensinförbrukning per fräs	Total bensinförbrukning
2—5 hästkrafter	2 280	140 liter	319 200 liter
över 5 hästkrafter	1 406	267 »	375 400 »
bensin- och fotogendrivna	1 170	200 »	234 000 »
		Summa	928 600 liter

Den totala bensinförbrukningen utgör sålunda 928 600 liter. Vid en bensinskatt å 32 öre per liter, blir restitutionsbeloppet 297 152 kr. eller i runt tal 297 000 kr. Styrelsen föreslår, att anslaget uppföres med detta belopp.

I anledning av ett av Kungl. Maj:t åt lantbruksstyrelsen meddelat uppdrag att verkställa översyn av grunderna för beräkning av antalet jordfräsar inom trädgårdsnäringen och av åtgången av bensin för desamma har lantbruksstyrelsen i skrivelse den 5 november 1957 anfört bl. a. följande.

Någon exakt uppgift om antalet producenter av trädgårdsprodukter kan tyvärr icke angivas. I folkräkningen år 1950 finnes 7 719 företagare antecknade under rubriken trädgårdsskötsel. Trädgårdsprodukter odlas emellertid för avsalu även på mindre jordbruk och lägenheter, som statistiskt sett

icke hänföres till trädgårdsföretag. I 1951 års jordbruksräkning har redovisats 22 771 lägenheter och brukningsenheter med trädgårdsareal av minst 5 ar för köksväxter, blommor, potatis och plantskolor. Med utgångspunkt från den mycket försiktiga beräkningen, att det finnes 8 000 trädgårdsodlare av den kategori, som är aktuell i förevarande sammanhang, och med utnyttjande av resultaten av den i det föregående omförmälda stickprovsundersökningen skulle det totala antalet jordfräsar inom den yrkesmässiga produktionen av trädgårdsprodukter uppgå till 8 × 762 eller 6 096 fräsar. Det råder således mycket god samstämmighet mellan resultaten av denna undersökning och undersökningen hos generalagenterna angående antalet försålda jordfräsar.

I motioner till 1956 års riksdag antyddes möjligheten, att inventering av jordfräsbeståndet hos yrkesträdgårdsodlarna skulle kunna verkställas av hushållningssällskapen. Det finnes emellertid ingen förteckning över samtliga yrkesträdgårdsodlare och att utarbeta en sådan skulle stöta på mycket stora svårigheter och medföra avsevärda kostnader. Även med hjälp av en sådan förteckning måste man räkna med att inventeringen av antalet jordfräsar skulle bli ofullständig och missvisande av det skälet, att svar icke skulle kunna påräknas från samtliga yrkesodlare. Den antydda metoden skulle sålunda medföra ett omfattande arbete och avsevärda kostnader utan att ge någon verklig garanti för ett riktigt resultat. Den metod, som styrelsen använt vid beräkning av antalet jordfräsar inom den yrkesmässiga trädgårdsodlingen måste enligt styrelsens mening ge ett resultat, som närmast motsvarar verkligheten, och är dessutom den ur administrativ synpunkt enklaste.

Frågan om avgränsningen av de fräsar, som användes i yrkesmässig odling från dem, som nyttjas i exempelvis parkanläggningar har också blivit besvarad genom försäljningsstatistiken från generalagenterna. Även i detta avseende liksom också för belysande av frågan, huruvida fräsarna finnes kvar hos de ursprungliga köparna, erbjuder jämförelsen de båda utredningarna emellan en viss kontroll.

Den genomsnittliga bensinförbrukningen per år och jordfräs har framräknats på grundval av uppgifter, som lämnats av trädgårdsodlarna själva. Det är givetvis svårt att kontrollera, huruvida dessa uppgifter i varje särskilt fall överensstämmer med det verkliga förhållandet. Styrelsens granskning av de inkomna svaren har dock icke givit styrelsen anledning betvivla uppgifternas tillförlitlighet i stort.

Lantbruksstyrelsen har grundat sitt förslag till bensinskatterestitution för budgetåret 1958/59 på en fortsatt beräkning enligt samma grunder som tidigare av antal försålda jordfräsar och bensinåtgången till dessa. Det är givetvis styrelsens avsikt att ägna frågan om dessa beräkningsgrunder fortsatt uppmärksamhet.

Styrelsen har vid företagen översyn av grunderna för beräkning av antalet jordfräsar i trädgårdsnäringen och av åtgången av bensin för desamma funnit, att en beräkning av det årliga restitutionsbeloppet till trädgårdsnäringen även i fortsättningen bör kunna ske i enlighet med de grunder, som styrelsen tidigare föreslagit och som godkänts av riksdagen år 1956, och ge ett resultat, som uppfyller skäliga krav på säkerhet. Det är enligt styrelsens mening icke möjligt att i nuvarande läge korrekt beräkna jordfräsarnas genomsnittliga livslängd men styrelsen kommer att följa denna fråga med särskild uppmärksamhet. Styrelsen avser vidare, att under kommande år fortsätta sin beräkning av den genomsnittliga bensinförbrukningen till jordfräsarna genom en förnyad stickprovsundersökning bland trädgårdsodlarna. Genom denna förnyade undersökning hoppas styrelsen också kunna få ett

bättre underlag för en bedömning av dels fräsarnas livslängd och dels frågan, i vilken utsträckning fräsarna stannat i den ursprunglige köparens ägo.

Lantbruksstyrelsen har i detta sammanhang även upptagit frågan om bensinskattemedlens användning till förnyad behandling, därvid styrelsen erinrat om de förslag i ämnet, som framförts i anslutning till anslagsäskandena för budgetåret 1957/58. Styrelsen anför bl. a.

Den utan jämförelse viktigaste frågan för trädgårdsnäringen i dagens läge är att söka komma tillrätta med avsättningsproblemen. Av denna anledning föreslog styrelsen i fjol, att bensinskattemedel skulle få nyttjas till upplysnings- och organisationsarbete samt utredningar, som är nödvändiga för att få organisationsfrågan löst. I 1957 års statsverksproposition har vitsordats styrelsens uppfattning om denna frågas betydelse och jordbruksutskottet vid nämnda års riksdag har avslutat sitt utlåtande med att framhålla, att det borde övervägas, huruvida icke frågan om anordnande av en försäljningscentral bör ytterligare utredas. För styrelsens handläggning av frågor rörande fördelning av medel torde det vara nödvändigt med ett förtydligande på denna punkt. Styrelsen anser det vara av största vikt, att föreskrifterna för bensinskattemedlens användning utformas på sådant sätt, att de ger styrelsen möjlighet att bevilja medel till täckande av kostnader för utredningar och organisationsarbete för igångsättande av försäljningsföreningar i olika delar av landet samt för uppförande och inredning av lokaler för sortering, packning, lagring och försäljning av trädgårdsprodukter jämte för sådan hantering behövlig utrustning.

Styrelsen föreslog vidare, att bensinskattemedel skulle få utnyttjas för konsumtionsbefrämjande åtgärder och framhöll, att upplysningsverksamhet bland konsumenterna skulle vara ägnad att förbättra avsättningsmöjligheterna. Verksamheten borde lämpligen bestå i spridande av broschyrer om köksväxter och frukt, om det rätta utnyttjandet av dessa produkter samt om användning och skötsel av blommor och krukväxter i hemmen m. m. jämte andra konsumtionsbefrämjande åtgärder. Dessa åtgärder skulle motsvara dem, vartill fiskerinäringens bensinskattemedel får användas enligt riksdagens beslut 1952. Det är därför skäligt, att även trädgårdsnäringens bensinskattemedel i enlighet med styrelsens ursprungliga förslag får tagas i anspråk för avsättningsbefrämjande åtgärder på trädgårdsnäringens område.

Likaså anser styrelsen det vara av betydelse, att medel får användas till resebidrag till inom näringen verksamma personer för resor inom eller utom landet för studier av speciella fackliga frågor. Särskilt aktuellt är f. n. studier beträffande olika försäljningssystem.

Under åberopande av det anförda hemställer styrelsen, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder för att åstadkomma en utvidgning av användningsområdet för trädgårdsnäringens bensinskattemedel, på sätt styrelsen föreslagit.

Departementschefen

Såsom framgått av lantbruksstyrelsens förenämnda skrivelse den 5 november 1957 har styrelsen förklarat sig planera en förnyad stickprovsundersökning i avsikt att erhålla bättre underlag för en beräkning av de belopp, som årligen bör restitueras till trädgårdsnäringen. Då dylik stickprovsundersökning icke kunnat slutföras i sådan tid, att därvid framkommet siffer-

material kan läggas till grund för en prövning av medelsbehovet å detta anslag för nästa budgetår, finner jag mig böra föreslå en anslagsanvisning av den storleksordning, 297 000 kronor, varom styrelsen hemställt.

Det av lantbruksstyrelsen framförda förslaget om en utvidgning av den krets av ändamål, vilka enligt beslut av fjolårets riksdag må kunna tillgodoses med restituerade bensinskattemedel, kan jag icke biträda.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen,

att till *Gottgörelse till trädgårdsnäringen för av dess utövare erlagd bensinskatt* för budgetåret 1958/59 anvisa ett anslag av 297 000 kronor, att avräknas mot automobilskattemedlen.

D. Jordbruksprisreglering m. m. samt särskilt stöd åt vissa jordbruk

[36] 1. Statens jordbruksnämnd: Avlöningar

	Anslag	Nettoutgift
1956/57	2 350 000	2 261 304
1957/58 (statsliggaren s. 871)	2 524 000	
1958/59 (förslag)	2 874 400	

Yrkande. *Statens jordbruksnämnd* (skr. 20/8 1957) hemställer, att anslaget höjes med 356 000 kr. på sätt framgår av följande uppställning.

	Ökning eller minskning
1. *Löneregleringar m. m.*	
a) 2 kontrollanter Ao 17 i st. f. Ao 15	+ 4 260
b) 2 kontorister Ae 9 i st. f. kanslibiträden Ae 7	+ 1 364
c) 2 kanslibiträden Ae 7 i st. f. kontorsbiträden Ae 5	+ 2 561
d) 2 byrådirektörer Ao 24 i st. f. Ae 24	—
e) 7 kanslibiträden Ao 7 i st. f. Ae 7	—
f) 5 kontorsbiträden Ao 5 i st. f. Ae 5	—
g) 1 förste byråsekreterare Ae 21 i st. f. Ag 21	—
h) 2 byråsekreterare Ae 19 i st. f. Ag 19	—
2. *Omräkning*	
a) löneklassförändringar och reglerad befordringsgång	+ 17 786
b) 1957 års löneplansrevision	+ 492 582
c) rörligt tillägg	— 156 382
d) justering av ordinarie- och icke-ordinarieposterna samt posten till avlöningar till personal för tillfälliga arbetsuppgifter	— 6 171
	+ 356 000

Motiv. Jordbruksnämnden anför, att nämnden på grundval av de erfarenheter, som nu vunnits i fråga om nämndens arbetsuppgifter vid tillämpningen av det nuvarande systemet för jordbruksregleringen, ansett sig böra på några punkter föreslå förbättringar i personalens löneställning ävensom beträffande ordinarie- och extraordinariesättning av vissa tjänster.

1 a). I utlåtande den 9 februari 1955 över förslag av statens sakrevision om ändrad organisation för jordbruksnämnden föreslog nämnden, att 2 kontrollanttjänster borde placeras i nuvarande lönegrad A 17. Det synes alltjämt ur nämndens synpunkt angeläget, att möjlighet erhålles att bereda särskilt dugande kontrollanter, vilka anförtros krävande arbetsuppgifter, en bättre löneställning. Med hänsyn härtill föreslår nämnden, att 2 kontrollanttjänster uppflyttas till lönegrad Ao 17.

1 b). Här avsedda tjänster är placerade den ena på administrativa byrån

och den andra som byråregistrator på utredningsbyrån. Jordbruksnämnden har i sitt nyssnämnda utlåtande föreslagit, att ifrågavarande båda tjänster skulle placeras i kontoristlönegraden. Vad i utlåtandet har anförts om arbetsuppgifterna och de erforderliga kvalifikationerna för dessa befattningshavare äger i huvudsak alltjämt giltighet. Beträffande befattningshavaren på administrativa byrån gäller därjämte, att antalet ärenden, i vilka biträde påfordras eller kan komma att påfordras av denna befattningshavare, har ökat genom nytillkommande restitutionsärenden (restitution av införselavgift, restitution av bensinskatt för skördetröskor).

1 c). På fettvarusektionen utgöres biträdespersonalen av 1 kansliskrivare, 1 kontorist, 2 kanslibiträden och 6 kontorsbiträden. På grund av arbetsbelastningen på sektionen har vissa kvalificerade uppgifter av kanslibiträdesnatur måst stadigvarande anförtros åt ett av kontorsbiträdena. Dessa uppgifter utgöres huvudsakligen av på eget ansvar utförd granskning av ansökningar om exportbidrag och uträkning av det regleringsbidrag, som skall utgå i anledning av ansökan.

Personalen på vegetabiliebyråns kvarnkontrollavdelning utgöres, förutom av 1 amanuens såsom arbetsledare, av 1 kansliskrivare och 4 kontorsbiträden. Kvarnkontrollens arbetsuppgifter har under det senaste året i väsentlig mån ökat genom införandet av dels uppgiftsskyldighet för kvarnarna rörande avtal om import och export av brödsäd, dels bestämmelser om återbäring av förmalningsavgift och kompensationsavgift vid tillverkning av makaroner m. m. På grund härav har en omfördelning av arbetsuppgifterna skett, varigenom åt ett av kontorsbiträdena har måst anförtros kvalificerat granskningsarbete i fråga om den restitution till kvarnarna av erlagd förmalningsavgift, som föranledes av bestämmelserna om ersättning för svinn.

1 d). Ifrågavarande båda extra ordinarie byrådirektörstjänster, som är placerade på animaliebyrån och vegetabiliebyrån, uppflyttades fr. o. m. den 1 juli 1956 från förste byråsekreterartjänster i dåvarande lönegrad Ce 29. Innehavarna av tjänsterna hade dessförinnan enligt beslut av Kungl. Maj:t varit förordnade som extra tjänstemän i lönegrad Cg 31 fr. o. m. den 1 juli 1951. Med hänsyn till de kvalificerade arbetsuppgifter, som är förenade med de båda befattningarna, kan enligt nämndens uppfattning en högre lönegradsplacering för dessa än den nuvarande anses motiverad. Nämnden har dock ej ansett sig nu böra framställa förslag härom. Däremot anser nämnden det skäligt, att ifrågavarande båda befattningar, vilka innehaves av tjänstemän med nära 29 års resp. mer än 31 års statstjänst, nu överföres till ordinarie stat.

1 e). Hos jordbruksnämnden finnes anställda 25 kanslibiträden, av vilka f. n. 6 är ordinarie och 15 extra ordinarie. Nämnden föreslår inrättande av ytterligare 7 ordinarie kanslibiträdestjänster.

1 f). Jämlikt grunderna för reglerad befordringsgång föreslår nämnden, att 5 kontorsbiträden med minst 7 års statstjänst överföres till ordinarie stat.

1 g). Ifrågavarande förste byråsekreterartjänst i lönegrad Ag 21 är pla-

cerad på fisksektionen och avlönas ur anslagsposten till avlöningar till personal för tillfälliga arbetsuppgifter. Tjänsten innehaves av en tjänsteman med 9 års statstjänst. Nämnden anser angeläget, att tjänsten med i övrigt oförändrad ställning i nämnden överföres på extra ordinarie stat.

1 h). I nästföregående års anslagsäskanden hemställde nämnden, att 2 befattningshavare i nuvarande lönegrad Ag 19, som numera har 16 års resp. mer än 16 års statstjänst och som avlönas av anslagsposten till avlöningar till personal för tillfälliga arbetsuppgifter, måtte med i övrigt oförändrad ställning i nämnden överföras till extra ordinarie stat. Nämnden anser det alltjämt synnerligen angeläget, att ifrågavarande båda befattningshavare, vilkas arbete även på längre sikt bedömes bli erforderligt för nämnden, beredes den större trygghet i anställningsförhållandet och den pension, som medföljer anställning som extra ordinarie befattningshavare.

2 a)—d). Ökningarna och minskningarna är av automatisk karaktär.

Yttrande. *Statens lönenämnd* har icke något att erinra mot förslaget om utbyte av 2 kontorsbiträdestjänster å fettvarusektionen och vegetabiliebyråns kvarnkontrollavdelning mot kanslibiträdestjänster, därest i framställningen angivna arbetsuppgifter i organisationen lämpligen bör hänföras till nämnda tjänster. Däremot finner lönenämnden ej skäl tillstyrka yrkandena om utbyte av 2 kanslibiträdestjänster å administrativa byrån och utredningsbyrån mot kontoristtjänster och om uppflyttning av 2 kontrollanttjänster å administrativa byråns kamrerarkontor från Ao 15 till Ao 17.

Departementschefen

Jordbruksnämndens förslag att jämlikt grunderna för den reglerade befordringsgången överföra 5 av de nuvarande kontorsbiträdena i lönegrad Ae 5 å ordinarie stat kan jag tillstyrka. I anslutning till vad chefen för civildepartementet anfört vid anmälan av för flera huvudtitlar gemensamma frågor bör 2 tjänster som kontorsbiträde i lönegrad Ae 5 utbytas mot 2 tjänster som kanslibiträde i lönegrad Ae 7. Anslaget bör i anledning härav uppräknas med 2 600 kronor. Däremot kan jag icke biträda jordbruksnämndens övriga förslag till lönegradsuppflyttningar. Ej heller finner jag mig kunna förorda förslagen att överföra 2 byrådirektörer i lönegrad Ae 24 och 7 kanslibiträden i lönegrad Ae 7 å ordinarie stat.

Jordbruksnämnden har vidare föreslagit, att 1 förste byråsekreterartjänst i Ag 21 och 2 byråsekreterartjänster i Ag 19 med i övrigt oförändrad ställning i nämnden överföres på extra ordinarie stat. Med hänsyn till att de nuvarande innehavarna av sagda tjänster skäligen bör erhålla pensionsberättigande tjänster, anser jag mig böra biträda nämndens förslag. Vid uppkommande vakans bör emellertid ifrågavarande tjänster — vilkas tillfälliga karaktär icke ändras av vad jag nu föreslagit — återbesättas i lönegrad Ag 21 respektive lönegrad Ag 19. Någon uppräkning av förevarande anslag vid bifall till vad jag nu föreslagit behöver icke ske. Emellertid föreligger vissa utgiftsförändringar av automatisk karaktär. Beräknade löneklassförändringar och lönegradsuppflyttningar på grund av reglerad befordringsgång

föranleder sålunda en ökning med 17 800 kronor. Vidare medför 1957 års löneplansrevision en höjning med 492 600 kronor. Å andra sidan bör rörligt tillägg ävensom ordinarie- och icke-ordinarieposterna samt posten till avlöningar för tillfälliga arbetsuppgifter nedräknas med 156 400 respektive 6 200 kronor. Sammanlagt behöver alltså anslaget höjas med 350 400 kronor.

Anslaget beräknas sålunda:

Avlöningar till ordinarie tjänstemän 890 400 (+ 233 400) kronor;

arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, 30 000 (oförändrat) kronor;

avlöningar till personal för tillfälliga arbetsuppgifter 355 000 (+ 79 200) kronor;

avlöningar till övrig icke-ordinarie personal 1 139 800 (+ 191 400) kronor;

ersättningar till experter och sakkunniga 85 000 (oförändrat) kronor;

rörligt tillägg 374 200 (— 153 600) kronor.

Å personalförteckningen bör uppföras 1 förste byråsekreterare i Ae 21 samt jämlikt grunderna för reglerad befordringsgång ytterligare 5 kontorsbiträden i Ao 5.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för statens jordbruksnämnd, som angivits i det föregående

b) fastställa följande avlöningsstat för statens jordbruksnämnd, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1958/59:

Avlöningsstat

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, *förslagsvis*	890 400
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, *förslagsvis*	30 000
3. Avlöningar till personal för tillfälliga arbetsuppgifter, *förslagsvis*	355 000
4. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, *förslagsvis*	1 139 800
5. Ersättningar till experter och sakkunniga, *förslagsvis*	85 000
6. Rörligt tillägg, *förslagsvis*	374 200
Summa kronor	2 874 400

c) till *Statens jordbruksnämnd: Avlöningar* för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 2 874 400 kronor.

[37] **2. Statens jordbruksnämnd: Omkostnader**

	Anslag	Nettoutgift
1956/57	695 000	573 277
1957/58 (statsliggaren s. 873)	633 000	
1958/59 (förslag)	647 000	

Y r k a n d e. *Statens jordbruksnämnd* (skr. 20/8 1957) hemställer, att anslaget höjes med 40 000 kr. till 673 000 kr. enligt följande beräkning.

	Utgifter 1956/57	Anslag 1957/58	Ökning
1. Reseersättningar	198 772	240 000	+ 10 000
2. Expenser	306 323	305 000	+ 25 000
3. Publikationstryck	67 260	70 000	+ 5 000
			+ 40 000

M o t i v. 1. Utgifterna under posten till reseersättningar för budgetåret 1956/57 beräknas, sedan kostnaderna reglerats för samtliga under budgetåret företagna tjänsteresor, till 203 000 kr. mot anvisade 225 000 kr. Besparingen sammanhänger med att en kontrollanttjänst har varit vakant och att en kontrollant har åtnjutit längre tids sjukledighet. Den härigenom uppkomna eftersläpningen av kontrollen förutsättes med en intensifiering av kontrollarbetet komma att återhämtas under innevarande och nästa budgetår. Nämnden har för budgetåret 1958/59, med hänsyn till stegringen av biljettkostnaderna samt till den fr. o. m. den 1 juli 1957 inträdda ändringen av grunderna för ersättning vid tjänsteresor med egen bil, räknat med en ökning av anslagsbehovet å 10 000 kr. jämfört med det för innevarande budgetår anvisade beloppet.

Nämnden har förutsatt, att kostnaderna för de internordiska resor, som under nästa budgetår kan komma att företagas av befattningshavare hos nämnden, kommer att få täckas av andra medel än förevarande anslagspost. Nämnden utgår sålunda från att dessa resor icke är av den regelbundna karaktär eller av den art i övrigt, att det bör övervägas, att kostnaderna för resorna inbegripes i utgifterna från ifrågavarande anslagspost.

2. Utgifterna under budgetåret 1956/57 beräknas, sedan samtliga på budgetåret belöpande utgifter ersatts, till 330 000 kr. Med hänsyn härtill och till att anslaget under budgetåret 1958/59 beräknas komma att belastas med ökade kostnader, sammanhängande med översynen av prissättningssystemet på jordbrukets område efter utgången av den nu löpande 3-årsperioden, har anslagsposten uppräknats från det för innevarande budgetår anvisade beloppet 305 000 kr. till 330 000 kr.

3. Genom beslut den 10 maj 1957 har Kungl. Maj:t medgivit, att posten till publikationstryck för budgetåret 1956/57 finge överskridas med högst 7 000 kr. Nämnden anmäler, att nettoutgifterna på posten beräknas, sedan samtliga kostnader reglerats, uppgå till det av Kungl. Maj:t sålunda med-

givna högsta beloppet av 72 000 kr. Med hänsyn härtill och till ytterligare höjningar av de allmänna tryckningskostnaderna har posten för budgetåret 1958/59 beräknats till 75 000 kr.

Departementschefen

I fråga om posten till reseersättningar kan jag icke tillstyrka någon uppräkning. Däremot bör posten till expenser med hänsyn till ökade kostnader för städning, telefon, möbler och blankettryck m. m. höjas med 11 000 kronor. Likaledes bör på grund av stegrade kostnader posten till publikationstryck höjas med 5 000 kronor. Å andra sidan synes posten till sjukvård m. m. med beaktande av de senaste årens medelsförbrukning kunna nedräknas med 2 000 kronor. Jordbruksnämndens omkostnadsanslag bör sålunda för nästa budgetår upptagas med 647 000 (+ 14 000) kronor.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Statens jordbruksnämnd: Omkostnader* för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 647 000 kronor.

[38] **3. Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område**

	Anslag	Nettoutgift	Reservation vid budgetårets utgång
1955/56	269 000 000	277 494 065	141 165 695
1956/57	161 000 000	178 565 169	123 600 526
1957/58 (statsliggaren s. 874)	168 000 000		
1958/59 (förslag)	173 000 000		

Yrkande. *Statens jordbruksnämnd* (skr. 20/8 1957) hemställer, att anslaget ökas med 12 000 000 kr. till 180 000 000 kr. enligt följande tablå.

	Anslag 1957/58	Förslag 1958/59	Ökning eller minskning
1. Allmänt mjölkpristillägg	96 000 000	96 000 000	—
2. Extra mjölkpristillägg i norra Sverige	30 000 000	30 000 000	—
3. Leveranstillägg för mjölk	49 000 000	47 000 000	— 2 000 000
4. Stöd åt odlingen av lin och hampa	1 700 000	1 900 000	+ 200 000
5. Fraktbidrag för fodersändningar till Norrbottens och Västerbottens län	1 000 000	—	— 1 000 000
6. Diverse kostnader	3 600 000	5 000 000	+ 1 400 000
Medelsbehov	181 300 000	179 900 000	— 1 400 000
7. Avgår reserverade medel	13 300 000	—	+ 13 300 000
Anslagsbehov	168 000 000	180 000 000 (avrundat)	+ 12 000 000 (avrundat)

M o t i v. 1—3. Det allmänna mjölkpristillägget skall, enligt den av Kungl. Maj:t och riksdagen godkända, mellan jordbruksnämnden och jordbrukets förhandlingsdelegation träffade jordbruksprisöverenskommelsen för regleringsåren 1956/57—1958/59 under hela denna 3-årsperiod utgå efter oförändrade grunder och med oförändrat belopp, 74,4 öre per kg mjölkfett. I avvaktan på resultatet av den år 1955 igångsatta utredningen rörande frågan om särskilt stöd till småbruket torde enligt nämndens mening icke heller anledning föreligga att föreslå ändring i grunderna för det småbrukarstöd, som nu utgår i form av extra mjölkpristillägg för Norrland och vissa delar av Svea- och Götaland samt i form av leveranstillägg för mjölk. I samband med nyssnämnda överenskommelse förutsattes också, att leveranstillägget icke skall minskas under den närmaste perioden av 3 regleringsår. Nämnden föreslår med hänsyn till det nu anförda, att de extra mjölkpristilläggen och leveranstilläggen även för regleringsåret 1958/59 skall utgå efter hittillsvarande grunder. Omfattningen av mjölkinvägningen under regleringsåret 1958/59 — liksom under regleringsåret 1957/58 — har beräknats med ledning av tillgängliga uppgifter om invägda mjölkmängder under senast tilländalupna månader. Förskjutningar uppåt eller nedåt i de beräknade kvantiteterna kan givetvis, påpekar nämnden, liksom under tidigare år komma att inträffa.

4. Jordbruksnämnden anmäler, att *Riksförbundet Lin och hampa, producentförening u. p. a.*, i skrift till nämnden den 1 augusti 1957, såvitt gäller 1958 års skörd av lin och hampa, beräknat medelsbehovet för statligt prisstöd till lin- och hampodlingen under regleringsåret 1958/59 till 1 866 750 kr. Riksförbundet har därvid bl. a. förutsatt, att pristilläggen för lin- och hampfiber liksom nu skall utgå med 75 resp. 90 öre per kg pristilläggsberättigad fiber. Vidare har riksförbundet förutsatt, att i de pristilläggsberättigade kvantiteterna linfiber vid beredningsverket i Laholm skall få ingå även den kvantitet om 300 ton, för vilken pristillägg före regleringsåret 1957/58 har utgått vid det numera nedlagda linberedningsverket i Mellansel. Riksförbundet framhåller angelägenheten av att odlarpriset på linhalm, vilket för innevarande år har måst sänkas, åter höjes till tidigare nivå, något som enligt riksförbundets mening synes kunna ske endast om de statliga bidragen till spånadslin återföres till samma totala omfattning, som gällde före regleringsåret 1957/58. Prishöjningen är enligt riksförbundets uppfattning erforderlig för att det redan tidigare sjunkande intresset för linodlingen icke skall ytterligare nedgå, vilket eljest är att befara, särskilt mot bakgrunden av det svaga utfall, som nu kan väntas av årets odling av spånadslin. — Riksförbundet har vidare anhållit, att sedvanligt statsbidrag å 14 000 kr. till bestridande av viss del av riksförbundets årliga kostnader för tekniska undersökningar och försöksverksamhet måtte utgå även under budgetåret 1958/59.

Vidare anmäler nämnden, att *Sveriges allmänna linodlingsförening* i skrift till nämnden den 20 juli 1957 anhållit, att sedvanligt statsbidrag å 5 000 kr. till föreningens verksamhet måtte utgå även under budgetåret 1958/59.

Nämnden erinrar för sin del om att nämnden i skrivelse till Kungl. Maj:t den 30 oktober 1956 redovisade en på nämndens uppdrag av 2 auktoriserade revisorer utförd, tämligen omfattande räntabilitetsprognos för linberedningsverket i Laholm. Prognosen var baserad bl. a. på antagandet, att laholmsverket skulle få statsbidrag för hela den kvantitet linfiber, som förut hade medgivits sammanlagt för såväl laholmsverket och det nedlagda beredningsverket i Växjö som det likaledes nedlagda verket i Mellansel, eller 1 625 ton. Det oaktat och ehuru prognosen jämväl förutsatte vissa nettoinkomster från laholmsverkets nystartade produktion av spånskivor (tillverkade av s. k. linskävor), utvisade prognosen totalt icke något överskott av rörelsen vid verket. Laholmsverket erhöll emellertid för regleringsåret 1957/58 bidragsrätt för endast 1 325 ton linfiber. Då företaget enligt nämndens mening icke torde ha möjlighet att på längre sikt bära den inkomstminskning, som är förenad med en dylik reduktion av den bidragsberättigade kvantiteten, tillstyrker nämnden riksförbundets framställning om att det fortsatta statsbidraget beräknas på en kvantitet av 1 625 ton. Vad beträffar bidragen per kg linfiber och hampfiber synes enligt nämnden icke anledning föreligga att vidtaga ändring i vad härutinnan beslöts av 1957 års riksdag. De för riksförbundets tekniska verksamhet m. m. och för Sveriges allmänna linodlingsförening begärda statsbidragen å 14 000 resp. 5 000 kr. finner nämnden motiverade även för nästa budgetår.

Nämnden föreslår sålunda, att anslagsposten till stöd åt odlingen av lin och hampa för budgetåret 1958/59 upptages med ett till (1 866 750 + 14 000 + 5 000 =) 1 900 000 kr. avrundat belopp.

I detta sammanhang torde få anmälas, att *statens jordbruksnämnd* med överlämnande av en till nämnden ställd skrift av Riksförbundet Lin och hampa, producentförening u. p. a., i skrivelse den 29 oktober 1957 föreslagit en höjning av maximibeloppen för pristillägg för spinnbar lin- och hampfiber av 1957 och senare års skördar från 75 resp. 90 öre per kg till 79 resp. 94,5 öre per kg.

Riksförbundet Lin och hampa anför till stöd för sin framställning bl. a. följande.

Stödet till lin- och hampodlingen lämnas i form av pristillägg, enär det icke är möjligt att tillämpa principerna för övrigt jordbruksstöd på den av spånadslin och hampa erhållna textilråvaran. Om t. ex. stödet skulle utgå i form av införselavgifter på dessa fiberslag, skulle prisrelationen rubbas mellan lin- och hampfiber och övriga textilråvaror såsom bomull, jute, sisal o. s. v., av vilka landets behov helt måste tillgodoses genom import. Resultatet kunde därigenom bli, att användningen av lin- och hampfiber minskades i icke önskvärd omfattning. Genom det tillämpade stödsystemet kommer spånadslin- och hampodlingen icke i åtnjutande av det genom den s. k. 5-procentregelns tillämpning nu automatiskt höjda skyddet för andra jordbruksprodukter. Under de senaste 2 åren har emellertid spånadslin och hampa drabbats av större prisfall på världsmarknaden än flertalet övriga jordbruksprodukter. Sedan slutet av år 1955 har nämligen de s. k. öststaterna på den västeuropeiska marknaden utbjudit lin- och hampfiber till priser, som ligger obetydligt över förkrigspriserna. Detta har medfört en så

kraftig prissänkning på ifrågavarande textilråvaror, att produktionskostnaderna icke längre täckes. Spånadslinodlingen i Holland, Belgien och Frankrike har därför i år minskats med omkring 20 procent och man räknar med en betydligt större nedgång i odlingen nästa år, om icke åtgärder vidtages mot öststatsdumpingen. F. n. är starka krafter i gång i dessa länder för att försöka rädda spånadslinodlingen, enär det icke anses önskvärt, att öststaterna blir ensamma producenter av linfiber. Utvecklingen har varit ungefär likartad på hampfiberområdet. Då världsmarknadspriset ligger till grund för priset på svensk lin- och hampfiber, har prisfallet medfört ett inkomstbortfall, som för linberedningsverkets del uppgår till nära 1 500 000 kr. per år å spinnbara kvaliteter. Enär statsstödet redan utgår med maximibelopp, har någon ytterligare kompensation för inkomstbortfallet icke kunnat erhållas. Hampberedningsverket har däremot erhållit någon kompensation genom den av 1957 års riksdag beslutade höjningen av pristillägget från 75 till 90 öre per kg.

Enligt senaste prisöverenskommelse uppgår medelpriset på de fiberkvaliteter, som köpes av de svenska linspinnerierna, till 2 kr. 11 öre per kg. Av dessa kvaliteter tillverkas årligen i runt tal 2 000 ton. Enligt Kungl. Maj:ts av riksdagen godkända förslag skall pristillägget till 1957 års spånadslinskörd utgå med 75 öre per kg för en till 1 325 ton begränsad kvantitet, alltså med totalt 993 750 kr. Pristillägget per kg fiber för hela den producerade kvantiteten av ifrågavarande kvaliteter uppgår således till $\left(\frac{99\,375\,000}{2\,000\,000} = \right.$ 49,7 öre per kg motsvarande 23,6 procent av produktvärdet. En höjning av pristillägget med 5 procent på samma sätt som nu skett beträffande flertalet övriga jordbruksprodukter skulle innebära, att detsamma skulle utgå med 78,75 öre eller avrundat 80 öre per kg. En liknande kalkyl för hampfiber ger följande resultat. Medelpriset på den till de svenska hampspinnerierna försålda fibern under senaste tillverkningsår 1/10 1956—30/9 1957 utgör 1 kr. 59 öre per kg. Av en normal hampskörd erhålles omkring 850 ton dylik fiber. Enligt Kungl. Maj:ts av riksdagen godkända förslag skall pristillägget till 1957 års hampskörd utgå med 90 öre per kg för 720 ton fiber. Pristillägget för hela den producerade kvantiteten av ifrågavarande kvaliteter utgör alltså 76,2 öre per kg motsvarande 47,9 procent av produktvärdet. En 5-procentig höjning av pristillägget medför ett pris av 94,5 öre eller avrundat 95 öre per kg för den pristilläggsberättigade kvantiteten å 720 ton.

Då riksförbundet anser det berättigat, att även spånadslin- och hampodlingen erhåller samma höjning av det skydd, som tillkommer flertalet övriga jordbruksprodukter, anhåller förbundet om en höjning av maximibeloppet för pristillägg till linfiber av 1957 års skörd till 80 öre per kg samt för hampfiber till 95 öre per kg för samma års skörd.

Jordbruksnämnden framhåller, att odlingen av spånadslin och hampa vid rådande prisförhållanden i allmänhet ställer sig föga lönande. De internationella prisförhållandena på området medger ej heller någon höjning av fiberpriserna för de svenska beredningsverken. För att den ifrågavarande odlingen skall kunna vidmakthållas, är det sålunda nödvändigt, att det skydd, som denna odling erhåller, icke försämras i förhållande till skyddet för andra odlingsprodukter. Nämnden anför vidare, att bakgrunden till 5-procentregelns tillämpning utgöres av en allmän försämring av penningvärdet. Härav följer att en motsvarande uppräkning av pristilläggen icke innebär någon reell höjning av statsstödet. Om denna regel icke blir tillämplig på stödet åt

lin- och hampodlingen skulle däremot dessa odlingar komma i ett försämrat läge i förhållande till annan jordbruksproduktion.

Jordbruksnämnden har med anledning härav funnit sig böra föreslå, att maximibeloppen för pristilläggen för lin- och hampfiber av 1957 och senare års skördar höjes till 79 resp. 94,5 öre per kg. En sådan höjning kan, därest förutsättningar föreligger för dennas fulla utnyttjande, medföra en kostnadsökning av högst omkring 82 000 kr. för år. Något tilläggsanslag eller någon ändring av hittills gjorda anslagsberäkningar torde dock enligt nämnden, såvitt nu kan bedömas, icke behöva föranledas av en sådan höjning. Nämnden förutsätter att, därest en sänkning av införselavgifterna på övriga jordbruksprodukter framdeles skulle komma till stånd på grund av en återgång av konsumentprisindex, även maximibeloppen för pristilläggen för lin- och hampfiber skall sänkas till sin nuvarande nivå.

5. Jordbruksnämnden erinrar om att nämnden liksom lantbruksstyrelsen redan tidigare — senast i samband med anslagsäskandena för innevarande budgetår — under hänvisning bl. a. till den förhållandevis betungande administrationen, ifrågasatt lämpligheten av den hittillsvarande anordningen med fraktbidrag för fodersändningar till Norrbottens och Västerbottens län. Nämnden och, enligt vad nämnden inhämtat, även lantbruksstyrelsen är alltjämt av den uppfattningen, att jordbruket i de nordligaste länen skulle vara bättre betjänt av stödanordningar, som utan att kräva en omfattande administrativ apparat möjliggör ett stöd i mera differentierade, efter förhållandena i orten avpassade former (närmast olika produktionsbefrämjande åtgärder i hushållningssällskapens regi, sådana som rådgivning, demonstrationer, prisrabattering o. d.).

6. Till diverse kostnader för jordbruksregleringen har under innevarande budgetår beräknats ett belopp av 3 600 000 kr. Nämnden förutsätter, att för nästa budgetår en något större medelsanvisning kommer att erfordras för speciella utgifter i samband med jordbruksregleringen. Bland dessa förutser nämnden bl. a. utgifter för följande — under senare år mer eller mindre regelbundet återkommande — ändamål, nämligen ersättning till Svenska mejeriernas riksförening för handhavandet av vissa med regleringen av mjölk och mejeriprodukter sammanhängande uppgifter, bidrag till Föreningen Mjölkpropagandan för föreningens allmänna verksamhet, bidrag till stöd åt ullproduktionen med 2 kr. per kg (motsvarande sammanlagt omkring 250 000 kr.), bestridande av kostnader för cereala undersökningar (25 000 kr.), bidrag till stöd åt den kvalitetsbefrämjande verksamhet på matpotatisområdet, som bedrives av Svensk matpotatiskontroll (15 000 kr.), fullgörande av prisgaranti för smågrisproduktionen samt bestridande av kostnaderna för speciella inventeringar och utredningar i samband med jordbruksregleringen. Föreliggande prognoser för utvecklingen på fläskmarknaden tyder enligt nämnden på att den statliga prisgaranti för smågrisar, som i vissa prislägen skall utgå enligt 1956 års riksdagsbeslut (prop. 1956: 165, s. 214), under nästa regleringsår kan komma att tagas i anspråk och att detta kan komma att ske i betydande omfattning. I detta sammanhang erin-

rar nämnden om att riksdagsbeslutet innebär, att för dylikt prisstöd utan Kungl. Maj:ts medgivande får tagas i anspråk 2 000 000 kr. per regleringsår. Till kostnaderna för objektiva skördeuppskattningar genom statistiska centralbyråns och skördeskadeutredningens försorg har för regleringsåret 1956/57 av ifrågavarande anslagspost — utöver eljest tillgängliga medel på 227 000 kr. — enligt särskilt medgivande av riksdagen (prop. 1957: 147) utgått bidrag med 500 000 kr. Enligt vad nämnden under hand inhämtat, har inom centralbyrån och skördeskadeutredningen — såsom erforderligt led i förberedelserna till ett system för reglering av skördeskador — planerats fortsatta, med objektiv metodik utförda skördeuppskattningar av relativt kostnadskrävande art och omfattning. Medelsbehovet härför har uppskattats till belopp i storleksordningen 1 000 000—1 500 000 kr. I avvaktan på särskild framställning angående kostnadstäckningen för dessa skördeuppskattningar synes inom prisregleringsanslagets delpost till diverse kostnader för ändamålet böra reserveras ett belopp av 1 250 000 kr. Nämnden erinrar slutligen om att Kungl. Maj:t genom beslut den 9 november 1956 uppdragit åt nämnden att verkställa utredning rörande den framtida mjölkproduktionen och avsättningen av mjölk och mjölkprodukter. För detta utredningsarbete kommer bl. a. att krävas olika specialundersökningar. Det synes nämnden lämpligt, att kostnaderna för utredningen får bestridas av ifrågavarande anslagspost. Nämnden föreslår sålunda, att anslagsposten till diverse kostnader för budgetåret 1958/59 upptages till 5 000 000 kr.

7. I 1957 års statsverksproposition har under nionde huvudtiteln (p. 108) intagits vissa av jordbruksnämnden i augusti 1956 verkställda beräkningar angående åtgången av de medel, som har anvisats på reservationsanslaget Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område för regleringsåret 1956/57 och tidigare regleringsår. Enligt dessa beräkningar skulle på de anslagna medlen komma att uppstå en behållning av omkring 17 000 000 kr. Enligt beslut av 1957 års riksdag skall av denna behållning ett belopp av 13 300 000 kr. tagas i anspråk för att under regleringsåret 1957/58 jämte de för regleringsåret anvisade anslagsmedlen, 168 000 000 kr., täcka det beräknade medelsbehovet för prisreglerande åtgärder på jordbrukets område. Återstoden av den beräknade behållningen — omkring 3 700 000 kr. — är enligt riksdagens beslut avsedd att reserveras för att möta de ökade utgifter för regleringen, som kan uppstå på grund av svårigheten att göra mera exakta beräkningar i fråga om utgifterna för mjölkbidragen.

Nämnden anför, att på de medel, som för tiden t. o. m. utgången av regleringsåret 1957/58 anslagits på ifrågavarande reservationsanslag, beräknas f. n. — efter bestridande av de kostnader, som nu kan antagas belöpa på denna tid, däribland en utgift på 4 300 000 kr. för slutavräkning med Svenska sockerfabriks aktiebolaget enligt särskild skrivelse från nämnden till Kungl. Maj:t den 2 juli 1957 — kvarstå besparingar å sammanlagt omkring 10 000 000 kr. Besparingarna sammanhänger huvudsakligen med inträffad och beräknad minskning av underlaget för mjölkpristilläggen (invägd kvantitet mjölk).

Nämnden erinrar i detta sammanhang om att Kungl. Maj:t den 27 juni 1957 bemyndigat nämnden att — i avvaktan på att riksdagen anvisar särskilda medel för ändamålet — av prisregleringsanslaget utbetala 20 000 000 kr. till Svenska mejeriernas riksförening u. p. a. att användas som kompensation för viss utebliven prishöjning på konsumtionsmjölk under andra halvåret 1957. Enligt nämndens mening kan av nyssnämnda behållning — omkring 10 000 000 kr. — ett belopp av 5 000 000 kr. tagas i anspråk för täckande av en del av omförmälda utgift å 20 0000 000 kr. Till återstående del måste enligt nämndens uppfattning den beräknade behållningen reserveras för att möta de ökade utgifter för prisregleringen, som kan uppstå på grund av svårigheten att i fråga om mjölkbidragen m. m. göra mera exakta beräkningar.

I detta sammanhang torde få anmälas, att *lantbruksstyrelsen* (skr. 16/8 1957) hemställt, att statsbidrag till Svensk matpotatiskontrolls verksamhet måtte beviljas med 15 000 kr. även för budgetåret 1958/59. Jordbruksnämnden har, såsom förut anförts, räknat med samma belopp i sina anslagsäskanden.

I skrivelse den 19 november 1957 har *statens jordbruksnämnd* hemställt, att Kungl. Maj:t måtte godkänna, att de för regleringsåret 1958/59 inflytande införselavgiftsmedlen disponeras och användes enligt i huvudsak de grunder, som fastställts av Kungl. Maj:t för regleringsåren 1956/57 och 1957/58 den 7 juni 1956 resp. den 31 maj 1957 samt att inflytande avgiftsmedel under regleringsåret 1958/59 disponeras för forsknings-, försöks- och upplysningsverksamhet inom samma ram, som gäller för innevarande regleringsår.

I en särskild, till skrivelsen fogad sammanställning över införselavgifter på jordbruksregleringens område (s. 130—133) lämnar jordbruksnämnden för de olika grupperna av regleringsvaror vissa uppgifter samt preliminära beräkningar och förslag rörande de medel, som influtit eller kan komma att inflyta genom upptagande av införselavgift. I anslutning till sammanställningen anför nämnden beträffande regleringsåren 1956/57 och 1957/58 i huvudsak följande.

För regleringsåret 1956/57 avviker den nu redovisade totalsumman för faktiskt influtna införselavgifter förhållandevis litet från den för ett år sedan beräknade totalsumman för samma regleringsår. I förhållande till fjolårets beräkning föreligger en sammanlagd ökning på omkring 5 1/2 procent, sammanhängande huvudsakligen med ökad import av brödsäd, fodermedel och nötkött samt en genomförd avgiftsbeläggning av oljekraftfodret. I fråga om regleringsåret 1957/58 utvisar de nu verkställda beräkningarna en mera avsevärd avvikelse från de uppskattningar, som med utgångspunkt från »normala» marknadsförhållanden gjordes hösten 1956 och finnes redovisade i 1957 års statsverksproposition. En sammanlagd ökning framkommer på mellan 25 och 30 procent. En huvudsaklig anledning till ökningen är, att man nu till följd av de ogynnsamma bärgningsförhållandena hösten 1957 räknar med en betydande ökning av importbehovet för

såväl brödsäd som fodermedel. En annan orsak till ökningen är, att oljekraftfodret nu i motsats till vad tidigare var fallet antages bli belagt med införselavgift under hela regleringsåret. Vidare antages på grundval av hittillsvarande erfarenheter av konsumtionen m. m. importen av kött komma att ej obetydligt överstiga den tidigare beräknade. En viss allmän höjning av införselavgiftsmedlen uppkommer dessutom till följd av den vid månadsskiftet oktober/november 1957 genomförda allmänna höjningen av införselavgifterna med tillämpning av den s. k. 5-procentregeln.

Uppskattningarna för regleringsåret 1958/59 utgår, anför jordbruksnämnden, från en import under normala produktions-, konsumtions- och prisförhållanden. Mot bakgrunden av den senaste tidens utveckling har nämnden därvid, i förhållande till vad som tidigare har ansetts normalt, räknat med någon ökning av importvolymen för slaktvaror och med viss minskning av importen av matpotatis. Uppskattningarna, som förutsätter en avgiftsbeläggning på i princip den nuvarande nivån, resulterar i en höjning med drygt 7 procent i förhållande till den totalinkomst av införselavgiftsmedel — omkring 72 000 000 kr. — som enligt propositionen 1956: 165 ansågs normal för regleringsåret 1956/57. Av denna höjning faller största delen på den med stöd av 5-procentregeln företagna höjningen av införselavgifterna, vilken har antagits komma att bestå även under regleringsåret 1958/59.

Vad beträffar grunderna för användningen av de inkommande införselavgiftsmedlen till ändamål, som har avsetts med principbesluten vid 1955 och 1956 års riksdagar, och inom den för dessa ändamål där avsedda ramen, har jordbruksnämnden ansett anledning icke föreligga att för regleringsåret 1958/59 föreslå ändringar i de regler, som enligt Kungl. Maj:ts förutnämnda beslut den 7 juni 1956 och den 31 maj 1957 har angivits för regleringsåren 1956/57 och 1957/58.

Jordbruksnämnden lämnar därefter följande redogörelse för bl. a. direktiven åt regleringsföreningarna såvitt avser användningen av införselavgiftsmedel.

De för regleringsåret 1956/57 influtna införselavgifterna på sockervaruområdet har tillförts jordbruksnämndens sockerregleringsfond, i vilken fond — efter verkställda utbetalningar inom ramen för sockerregleringen — vid ingången av november 1957 innestod 208 502 kr. Övriga för regleringsåret influtna införselavgiftsmedel på jordbruksområdet — med undantag för avgifterna på ärter, bönor och hampfrö, vilka alltjämt innestår hos nämnden — har i överensstämmelse med de av Kungl. Maj:t meddelade föreskrifterna till större delen redan tillgodoförts vederbörande regleringsföreningar. Av de för regleringsåret 1957/58 inflytande införselavgiftsmedlen sker successivt överföringar till de av Kungl. Maj:t angivna ändamålen. Regleringsföreningarnas dispositionsrätt över de till dem överförda införselavgiftsmedlen (och över andra regleringsmedel, som tillföres föreningarna) är begränsad eller eljest reglerad genom direktiv från nämnden. Nämnden har i sin i IX ht 1957 (s. 290—299) återgivna skrivelse den 27 november 1956 angivit eller berört innehållet i de allmänna direktiv, som då redan hade utfärdats eller var under utarbetande inom nämnden. Direktiv av detta innehåll är — såsom framgår av ett utav nämnden utfärdat cirkulär 1957: 65 — med stöd av erhållna bemyndiganden, numera utfärda-

de för samtliga regleringsföreningar, varjämte — såsom likaledes anges i sagda cirkulär — direktiven för sockerregleringen sammanfattats i en särskild, inom nämnden upprättad promemoria.

Såvitt jordbruksnämnden nu kan bedöma, föreligger icke skäl att för innevarande eller för nästkommande regleringsår i sak vidtaga någon ändring i de sålunda meddelade allmänna direktiven.

Vidare upplyser jordbruksnämnden om att nämnden i den omfattning, som medgivits enligt Kungl. Maj:ts beslut den 7 juni 1956 och den 31 maj 1957, för regleringsåren 1956/57 och 1957/58 bemyndigat vederbörande regleringsföreningar att lämna bidrag till viss fortsatt forsknings-, försöks- och upplysningsverksamhet inom föreningarnas intresseområden. Med hänsyn till det betydande värde denna verksamhet måste anses äga för föreningarnas avsättningsbefrämjande verksamhet bör enligt nämndens mening motsvarande medgivanden lämnas för regleringsåret 1958/59. Till forsknings-, försöks- och upplysningsverksamhet bör sålunda, efter bemyndigande av nämnden, under nästa regleringsår få användas såvitt angår Svenska mejeriernas riksförening u. p. a., högst 600 000 kr., såvitt angår Svensk kötthandel, ekonomisk förening, högst 50 000 kr., såvitt angår Sveriges oljeväxtintressenter, förening u. p. a., högst 250 000 kr., såvitt angår Sveriges stärkelseproducenters förening u. p. a., högst 3 000 kr. samt såvitt angår Sveriges export- och importförening för ägg, förening u. p. a., högst 20 000 kr.

Jordbruksnämnden anför i fråga om de överskott, som kan uppstå utöver de som normala ansedda inkomsterna av införselavgifter, samt om överskottens användning bl. a. följande.

Prissättningssystemet för 3-årsperioden 1956/57—1958/59 bygger, såsom framgår av propositionen 1956:165 (s. 108) bl. a. på förutsättningen, att av de under denna period inflytande införselavgiftsmedlen i princip endast så mycket skall få användas till jordbrukets prisregleringar under perioden, som enligt propositionen kunde förutses inflyta under normala förhållanden, nämligen något mer än 70 000 000 kr. per år. Vad i Kungl. Maj:ts förutnämnda beslut den 7 juni 1956 och den 31 maj 1957 har föreskrivits om användningen av införselavgiftsmedlen torde i princip avse användningen av belopp inom nyss angiven ram. De förslag, som jordbruksnämnden i det föregående har framlagt angående användningsområdet för de under regleringsåret 1958/59 inflytande införselavgiftsmedlen, tager också, såsom framgår av det tidigare anförda, sikte på avgiftsinkomsterna inom den avsedda ramen. Till frågan, i vad mån en tillämpning av de s. k. 5- och 6-procentreglerna kan motivera en utvidgning av denna ram anmäler nämnden sin avsikt att återkomma i annat sammanhang.

Med de uppgifter och beräkningar, som nu föreligger för den löpande 3-årsperioden, framkommer — särskilt till följd av den beräknade ökningen under regleringsåret 1957/58 — icke oväsentliga överskott utöver de enligt propositionen som normala ansedda inkomsterna av införselavgiftsmedel. På grund av det läge, som har uppkommit genom skördeskadorna innevarande höst, har emellertid behov även uppstått av att kunna disponera införselavgiftsmedel för vissa ändamål utöver de hittills angivna. Med anledning härav och på grundval bl. a. av nyss återgivna prognoser om större inkomster av införselavgiftsmedel än de tidigare beräknade har också en an-

Införselavgifter på jordbruksregleringens område

(Tecknet · är utsatt i uppgiftskolumnerna för varugrupper, där inflytande avgiftsmedel beräknas icke uppgå till 10 000 kr.)

Avgiftsbelagda importvaror	Regleringsåret 1/9 1956—31/8 1957. Avgiftsmedel, belöpande på import under regleringsåret (med avdrag för restitutioner) 1 000 kr.	Regleringsåret 1/9 1957—31/8 1958 (reviderad beräkning)			Regleringsåret 1/9 1958—31/8 1959			Huvudsaklig disposition av influtna och inflytande avgiftsmedel: för *regleringsåret 1956/57* enligt Kungl. Maj:ts beslut 7/6 1956, för *regleringsåret 1957/58* enligt Kungl. Maj:ts beslut 31/5 1957, för *regleringsåret 1958/59 förslag* av jordbruksnämnden. (Här bortses från förslag om speciella användningsområden för införselavgiftsmedel med anledning av 1957 års skördeskador)
		Beräknad import ton	Införselavgift (fast eller fast inom prisgränser). Kr. per 100 kg[1]	Avgiftsmedel, som beräknas inflyta för importen (med avdrag för restitutioner) 1 000 kr.	Beräknad import ton	Införselavgift (fast eller fast inom prisgränser). Kr. per 100 kg	Avgiftsmedel, som beräknas inflyta för importen (med avdrag för restitutioner) 1 000 kr.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Brödsäd samt mjöl och gryn därav:								
vete	9 493	100 000	7: 35	7 300	12 000	7: 35	880	Till föreningen Svensk spannmålshandel för prisreglering för brödsäd.
råg		50 000	7: 35	3 650	.	.	.	
övriga slag		.	.	.	.	.	.	
Ärter och bönor (för människoföda) samt hampfrö:								
bönor	599	1 500	21: 00	310	2 000	21: 00	420	Reserveras tills vidare hos jordbruksnämnden.
ärter		.	.	.	.	.	.	
hampfrö		200	21: 00	40	100	21: 00	21	
Fodermedel (samt malt):								
korn, havre, sorghum (även i form av mjöl o. d.) och sockersnitsel	4 508	60 000	5: 25	3 150	5 000	5: 25	262	För prisregleringarna för ägg, slaktvaror, mjölk och mejeriprodukter (genom Sveriges export- och importförening för ägg, föreningen Svensk kötthandel och Svenska mejeriernas riksförening); majs- och kliavgifterna i första hand för äggprisregleringen.
kli		25 000	5: 25	1 312	25 000	5: 25	1 312	
majs		15 000	(rörliga avgifter)	[2] 1 600	30 000	(rörliga avgifter)	1 500	
oljekraftfoder		150 000	(rörliga avgifter)	[2] 11 000	170 000	(rörliga avgifter)	5 100	
övriga (bl. a. malt och melass)		.	.	.	5 000	4: 25	212	
Summa	4 508			17 062			8 386	

Potatis:								Till Sveriges stärkelseproducenters förening för prisreglering för potatis.
matpotatis inkommande 16/1—30/6	35	28 000	5 :25	1 470	10 000	5: 25	525	
annan tid		2 000	7: 35	145	1 000	6: 30	63	
Stärkelse och stärkelseprodukter:								Till Sveriges stärkelseproducenters förening för prisreglering på fabrikspotatisområdet.
vete- och risstärkelse .		250	26: 25	65	250	24: 25	61	
majsstärkelse samt manioka- och arrowrot ..		2 000	36: 75	730	2 000	36: 75	735	
druv- och stärkelsesocker (glykos)	1 772	700	47: 25	[3] 160	700	47: 25	[3] 166	
dextrin, appreturmedel o. dyl.		1 200	42: 00	[3] 135	2 200	42: 00	[3] 144	
övriga slag (potatismjöl etc.)		.	.	.	.	.	.	
Summa	1 772			1 090			1 106	
Socker m. m.:								Till en hos jordbruksnämnden inrättad regleringsfond att användas för pristillägg på sockerregleringens område.
råsocker		36 000	[4] 25: 00	8 900	[6] 50 000	24: 50	[6] 12 250	
sockerraffinad (även sockerkulör)	[5]11 724	5 250	[4] 33: 00	1 610	[6] 3 470	32: 50	[6] 1 072	
sirap		100	[4] 29: 00	28	[6] 64	28: 50	[6] 18	
sockerbetor		57 500	1: 60	910	[6] 50 000	1: 60	[6] 800	
Summa	11 724			11 448			14 140	
Fettråvaror och fettvaror	19 895	69 375	31: 50	[3] 18 713	72 625	31: 50	[3] 19 876	Till föreningen Sveriges oljeväxtintressenter för regleringsbidrag och för täckande av förluster i samband med inlösen av svenskt oljeväxtfrö.

Avgiftsbelagda importvaror	Regleringsåret 1/9 1956—31/8 1957. Avgiftsmedel, belöpande på import under regleringsåret (med avdrag för restitutioner) 1 000 kr.	Regleringsåret 1/9 1957—31/8 1958 (reviderad beräkning)			Regleringsåret 1/9 1958—31/8 1959			Huvudsaklig disposition av influtna och inflytande avgiftsmedel: för *regleringsåret 1956/57* enligt Kungl. Maj:ts beslut 7/6 1956, för *regleringsåret 1957/58* enligt Kungl. Maj:ts beslut 31/5 1957, för *regleringsåret 1958/59 förslag* av jordbruksnämnden. (Här bortses från förslag om speciella användningsområden för införselavgiftsmedel med anledning av 1957 års skördeskador)
		Beräknad import ton	Införselavgift (fast eller fast inom prisgränser). Kr. per 100 kg[1]	Avgiftsmedel, som beräknas inflyta för importen (med avdrag för restitutioner) 1 000 kr.	Beräknad import ton	Införselavgift (fast eller fast inom prisgränser). Kr. per 100 kg	Avgiftsmedel, som beräknas inflyta för importen (med avdrag för restitutioner) 1 000 kr.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Mjölk- och mejeriprodukter:								Till Svenska mejeriernas riksförenings regleringskassa för prisreglering på mejeriområdet.
hårdost och dessertost.		4 900	63: 00	3 066	4 900	63: 00	3 087	
mesost		50	21: 00	10	50	21: 00	10	
smältost	3 463			.			.	
torrmjölk		500	105: 00	520	500	105: 00	525	
övriga slag (mjölk, grädde, smör, glass, m. m.)				220			225	
Summa	3 463			3 816			3 847	
Slakterivaror (samt slaktdjur; ej fjäderfä):								Till föreningen Svensk kötthandel för prisregleringen för kött och fläsk m. m.
kalvkött (ostyckat)		500	105: 00	518	1 000	105: 00	1 050	
annat nötkött (ostyckat)		16 000	79: 00	12 578	18 000	79: 00	14 220	
fläsk (ostyckat)		100	88: 00	88	500	88: 00	440	
hästkött (ostyckat)		2 500	58: 00	1 361	2 500	58: 00	1 450	
fårkött (ostyckat)	24 442	400	105: 00	419	500	105: 00	525	
charkuterivaror, organ, styckningsdetaljer (bl. a. salt hästkött) och konserver		6 370	125: 00	7 911	7 370	125: 00	9 213	
övriga slag (levande djur m. m.)				330			340	
Summa	**24 442**			**23 205**			**27 238**	

Ägg och äggprodukter m. m.:								
fjäderfäkött	1 133	1,07 milj.kr.	21 %	223	1,07 milj.kr.	21 %	225	Till Sveriges export- och importförening för ägg för prisregleringen för ägg och äggprodukter
ägg och övriga slag...				365			370	
Summa för samtliga avgifter	**77 064**			**88 887**			**77 097**	
Ränteinkomster å hos jordbruksnämnden innestående införselavgiftsmedel	308			[7]			[7]	

[1] I kolumnen anges de avgifter, som gäller fr. o. m. 1/11 1957 tills vidare; för tid dessförinnan har räknats med avgifterna före höjningen enligt 5-procentregeln.
[2] Inklusive avgifter på försäljning från beredskapslager.
[3] För restitutioner har avdragits: för glykos 165 000 kr., för dextrin 360 000 kr. regleringsåret 1957/58 och 780 000 kr. regleringsåret 1958/59 samt för fettvaror 3 000 000 kr.
[4] Fr. o. m. 1/5 1958 räknas med samma avgifter som i kolumn 7 (sista regleringsåret för socker i den nuvarande 3-årsperioden).
[5] För import 1/5—31/8 1956 (första 4 månaderna av första regleringsåret för socker) inflöt 5 200 000 kr.
[6] Avser tiden 1/9 1958—30/4 1959 (8 månader).
[7] Kan antas uppnå ungefär samma storleksordning som för regleringsåret 1956/57.

vändning till nya ändamål redan föreslagits eller övervägts för en del av de införselavgiftsmedel, som innestår hos nämnden eller beräknas komma att inflyta. Som ett led i genomförandet av vissa stödåtgärder med anledning av de aktuella skördeskadorna har sålunda Kungl. Maj:t, efter förslag av nämnden och jordbrukets förhandlingsdelegation, enligt propositionen 1957: 184 föreslagit nya användningsområden för de under regleringsåret 1957/58 inflytande införselavgifterna för fodermedel samt för upplupna och under detta regleringsår inflytande införselavgifter för ärter, bönor och hampfrö. Som resultat av vissa inom nämnden, efter överläggningar mellan nämnden och förhandlingsdelegationen, pågående övervägande angående fortsatta stödåtgärder i anledning av de inträffade skördeskadorna kan även ytterligare förslag tänkas framkomma angående ianspråktagande av viss del av införselavgiftsmedlen utöver den hittills i princip angivna ramen och till andra ändamål än de hittills medgivna.

Jordbruksnämnden anmäler sin avsikt att framdeles, när utfallet av de olika prisregleringarna på jordbrukets område bättre kan överblickas, med utgångspunkt från den för 3-årsperioden angivna totalramen, göra en mera definitiv avstämning av prisregleringarnas inkomster och utgifter av införselavgiftsmedel och till Kungl. Maj:t inkomma med förslag till disposition av överskott, som kan komma att kvarstå vid 3-årsperiodens slut, eller till annan slutlig reglering av då föreliggande »saldon».

I detta sammanhang torde få anmälas, att *veterinärstyrelsen* (skr. 28/8 1957) hemställt, att till täckande av vissa kostnader vid importkontroll av animala livsmedel under budgetåret 1958/59 anvisas ett reservationsanslag å oförändrat 30 000 kr. Styrelsen har därvid framhållit, att vissa utländska inspektionsresor torde bli nödvändiga jämväl under budgetåret 1958/59.

Vidare torde få erinras om att enligt beslut av 1956 års riksdag (prop. 1956: 165; JoU 30; rskr. 316) jordbruket skall erhålla 100 000 000 kr. av statsmedel till en särskild skördeskaderegleringsfond. Dessa medel avsågs skola utgöra en grundfond i ett planerat system för reglering av skördeskador. Frågan om anvisande av dessa medel, vilka borde ställas till förfogande den 1 juli 1957, avsågs skola upptagas i 1957 års statsverksproposition. Vidare skulle det ankomma på statens jordbruksnämnd att i samråd med skördeskadeutredningen och jordbrukets förhandlingsdelegation avge förslag till närmare bestämmelser om förvaltningen och användningen av medlen. Med hänsyn till att skördeskadeutredningen icke slutfört sitt uppdrag, har emellertid hittills någon medelsanvisning till den planerade fonden icke ägt rum. I stället har jordbruket genom beslut av Kungl. Maj:t och riksdagen såvitt gäller skador på 1956 och 1957 års skördar erhållit utfästelse om möjlighet till viss ersättning genom en modifierad tillämpning av den s. k. 4-procentregeln (IX ht 1957, p. 108).

Statens jordbruksnämnd (skr. 20/8 1957) hemställer, att — för den händelse en försäkringsmässig skadereglering ej igångsättes under nästa produktionsår — det för 1956 och 1957 års skördar av riksdagen godtagna systemet för reglering av skördeskador förlänges att gälla även för 1958 års skörd.

Jordbruksnämnden anför beträffande denna fråga i huvudsak följande.

För den händelse en försäkringsmässig skadereglering ej igångsättes under nästa produktionsår, vill nämnden — som härutinnan är ense med jordbrukets förhandlingsdelegation — föreslå, att i stället det för 1956 och 1957 års skördar av riksdagen godtagna systemet förlänges att gälla även för 1958 års skörd. Frågan om anvisande av medel till en grundfond för reglering av skördeskador blir i sådan händelse icke heller aktuell för budgetåret 1958/59.

Angående innebörden av en förlängning av det system, som beslutats för 1956 och 1957 års skördar, anför jordbruksnämnden följande.

Den s. k. 4-procentregeln skall i modifierad form tillämpas även i fråga om 1958 års skörd på så sätt att, därest kompensation för ett produktionsbortfall utöver 4 procent icke kan uppnås genom prishöjningar över de i det nya prisregleringssystemet godkända mittpriserna, statsmakterna skall lämna kontant ersättning för felande belopp, dock högst 50 000 000 kr. Skulle större kontant kompensation erfordras, skall frågan härom prövas av Kungl. Maj:t och riksdagen i särskild ordning. Med hänsyn till det nya prisregleringssystemets uppbyggnad skall 4-procentregeln icke tillämpas i händelse av god skörd. Nämnden skall, i enlighet med förfarandet åren 1956 och 1957, låta upprätta en begränsad normkalkyl för produktionsåret 1958/59 och bedömningen av skördeutfallet skall äga rum med ledning av en skörderapport per den 31 augusti 1958. Omräkning av normkalkylen bör ske endast om så påfordras av jordbrukets organisationer.

Y t t r a n d e n. *Statistiska centralbyrån* anser, att behövligt anslag för den del av kostnaderna för skördeuppskattningarna enligt provytemetod, som möjliggör skattning för hushållningssällskapsområdena, liksom hittills skall upptagas på centralbyråns stat. I den mån en utökning av dessa skördeuppskattningar erfordras även under år 1958 för skördeskadeutredningens behov bör enligt centralbyråns mening härför erforderliga medel i enlighet med jordbruksnämndens förslag utgå från prisregleringsanslaget. Storleken av detta senare belopp blir enligt centralbyrån beroende av den omfattning av 1958 års skördeuppskattningar, som kan komma att föreslås av skördeskadeutredningen och centralbyrån. Beträffande skördeuppskattningarna år 1957 anför centralbyrån bl. a. följande.

Centralbyrån har i sitt förslag till anslagsäskanden för budgetåret 1958/59 meddelat, att en slutgiltig redogörelse för 1957 års skördeuppskattningar enligt provytemetod och en plan med kostnadsberäkningar för sådana skördeuppskattningar under år 1958 ej kan föreligga färdiga förrän efter mitten av november 1957. Fältarbetet för 1957 års skördeuppskattningar har starkt försenats av den regniga väderleken. Bearbetningen i centralbyrån av materialet och därpå grundade tids- och kostnadsberäkningar för 1958 års arbeten kan ej vara avslutade förrän efter omkring 2 månader. F. n. är det ej möjligt att göra en tillförlitlig kostnadskalkyl. Centralbyrån räknar emellertid approximativt med att en skördeuppskattning av samma omfattning år 1958 som år 1957 skulle kräva ungefär samma kostnad som beräknats för år 1957 (totalt 727 000 kr.).

Skördeskadeutredningen hemställer, att det vid bestämningen av storleken för anslagsposten till diverse kostnader å prisregleringsanslaget av-

seende budgetåret 1958/59 reserveras ett belopp av 2 000 000 kr. för det medelsbehov, som kan uppkomma i samband med förberedelserna för ett permanent system för reglering av skördeskador. Utredningen framhåller därvid bl. a., att det icke är möjligt att förrän efter mitten av november 1957 framlägga en på erfarenheterna av 1957 års undersökningar grundad plan för fortsatt objektiv skördeuppskattning under år 1958. Till ledning för bedömningen av medelsbehovet för objektiv skördeuppskattning under sagda år anför skördeskadeutredningen i stället följande rörande utbyggnaden av skördeuppskattningarna.

I skrivelse den 14 februari 1957 anförde skördeskadeutredningen bl. a., att det enligt preliminära planer skulle erfordras en ungefär 4 gånger större skala vid fullt utbyggd objektiv skördeuppskattning enligt provytemetoden än den, som tillämpas under år 1957. Det ytterligare underlag för bedömningen av frågan, som utredningen sedan dess erhållit, är begränsat till ett fåtal preliminära data för vallskörden 1957. Dessa styrker i stort sett utredningens anförda uppfattning. Om det förslag till permanent skördeskadeskydd, som utredningen avser att framlägga under loppet av hösten 1957, kan medföra principbeslut under riksdagens vårsession 1958, är det nödvändigt att vidtaga sådana förberedelser, att ett permanent skördeskadeskydd baserat på en i huvudsak fullt utbyggd objektiv skördeuppskattning kan genomföras under år 1959. Sålunda borde man redan under år 1958 pröva den omfattning av skördeuppskattningarna, som erfordras vid full utbyggnad. Vidare är det angeläget att bedriva en intensiv försöksverksamhet vad avser bestämning av kvalitets- och bärgningsförluster, så att lämpliga uppskattningsmetoder kan finnas i beredskap vid exempelvis förnyade skördeskador av den typ, som kännetecknat 1957 års skörd. De sammanlagda kostnaderna härför kan beräknas uppgå till 2 000 000 à 2 500 000 kr. På grund av svårigheterna att hinna anskaffa de personella resurserna för utbyggnaden torde dock undersökningarnas omfattning få begränsas. Utredningen finner det sålunda sannolikt, att den plan, som kommer att framläggas i samråd med statistiska centralbyrån och hushållningssällskapen under senare delen av november 1957, belöper sig till en kostnad av 1 000 000 à 1 500 000 kr. Av denna kostnad kommer en sannolikt mindre del att avse den del av skördeuppskattningen, som skall ligga till grund för den officiella statistiken. Denna del bör bestridas av centralbyråns egna medel. Den del, som därutöver erfordras som förberedelse för det permanenta skyddssystemet, sannolikt den större delen, bör däremot bestridas av medel, som ställes till förfogande för jordbruksregleringen.

Skördeskadeutredningen påpekar i detta sammanhang, att de förberedelser, som kan erfordras för ett genomförande av ett permanent skördeskadeskydd under år 1959, icke endast avser utbyggnaden av den objektiva skördeuppskattningen utan även utbyggnaden av den övriga administrativa apparaten för skyddssystemet. Dessa förberedelser måste vidtagas under budgetåret 1958/59 och avser bl. a. kompletterande utredningar, anskaffning av (huvudsakligen förhyrd) statistikmaskinpark, uppläggning av diverse register och datamaskinprogram samt viss utbildnings- och informationsverksamhet. Kostnaderna härför beror givetvis på den utformning, som skördeskadeskyddet erhåller. Uppskattningsvis torde de enligt utredningen uppgå till 500 000 à 1 000 000 kr.

Departementschefen

I sin anslagsskrivelse har statens jordbruksnämnd beräknat medelsbehovet för allmänt mjölkpristillägg, extra mjölkpristillägg i norra Sverige samt leveranstillägg för mjölk under regleringsåret 1958/59 till respektive 96 000 000, 30 000 000 och 47 000 000 kronor eller till sammanlagt 173 000 000 kronor. Enligt vad jag under hand inhämtat, visar senare influtna statistiska uppgifter och verkställda beräkningar ett ökat medelsbehov för allmänt mjölkpristillägg men samtidigt minskat medelsbehov för de båda övriga bidragen. Det sammanlagda medelsbehovet för nämnda 3 ändamål torde emellertid fortfarande böra beräknas till 173 000 000 kronor.

Med beaktande av spånadslin- och hampodlingens bekymmersamma prisläge och med hänsyn till vad jordbruksnämnden och Riksförbundet Lin och hampa anfört finner jag det skäligt, att sagda odlingar beredes möjlighet till det ökade stöd, som nämnden föreslagit. Maximibeloppen för pristillägg för stödberättigad lin- och hampfiber av 1957 och senare års skördar bör sålunda höjas från 75 respektive 90 öre per kilogram till 79 respektive 94,5 öre per kilogram. Enligt vad nämnden anfört, behöver den sålunda förordade höjningen av maximibeloppen för pristillägg icke medföra någon ändring av anslagsberäkningarna vare sig för innevarande eller nästa budgetår.

I fråga om hampa har nämnden vid anslagsberäkningen för nästa budgetår utgått från ett oförändrat pristillägg av 90 öre per kilogram stödberättigad fiber och en likaledes oförändrad stödberättigad kvantitet av 720 ton spinnbar hampfiber. Med angivna utgångspunkter har bidragskostnaderna beräknats till 648 000 kronor. Denna beräkning synes kunna godtagas.

I fråga om lin har nämnden föreslagit, att i de pristilläggsberättigade kvantiteterna skall — utöver den för innevarande regleringsår fastställda kvantiteten av 1 325 ton linfiber — ingå även den kvantitet om 300 ton, för vilken pristillägg tidigare utgick vid det numera nedlagda linberedningsverket i Mellansel. Med utgångspunkt härifrån samt från ett oförändrat pristillägg av 75 öre per kilogram har nämnden beräknat bidragskostnaderna till 1 218 750 kronor. Denna utvidgning av den pristilläggsberättigade kvantiteten linfiber finner jag mig emellertid icke kunna tillstyrka. Enligt min mening bör stödet till linberedningsverket i Laholm liksom för innevarande regleringsår utgå för en sammanlagd kvantitet av 1 325 ton spinnbar linfiber och bidragskostnaderna sålunda beräknas till 993 800 kronor. Mot nämndens förslag att för bestridande av vissa kostnader för odlingsförsök m. m. liksom för innevarande budgetår beräkna ett sammanlagt belopp av 19 000 kronor har jag intet att erinra. Det totala medelsbehovet för stödjande av lin- och hampodlingen torde med hänsyn till vad jag nu anfört böra beräknas till (648 000 + 993 800 + 19 000 =) avrundat 1 700 000 kronor eller till samma belopp som det för innevarande regleringsår beräknade medelsbehovet.

Vad angår delposten till fraktbidrag för vissa fodersändningar till Norrbottens och Västerbottens län har jordbruksnämnden föreslagit dennas slo-

pande och i samråd med lantbruksstyrelsen förordat, att ett motsvarande belopp tillföres anslaget Bidrag till produktionsbefrämjande åtgärder i Norrland m. m. Såsom redan framgått av vad jag anfört vid anmälan av nämnda anslag, har jag icke funnit mig böra tillstyrka nämndens och styrelsens förslag. Under förevarande anslag torde sålunda enligt oförändrade grunder böra beräknas ett belopp av 1 250 000 kronor för fraktbidrag för fodersändningar till Norrbottens och Västerbottens län.

Jordbruksnämnden har föreslagit, att under förevarande anslag till diverse kostnader i samband med jordbruksregleringen beräknas ett belopp av 5 000 000 kronor. Det äskade beloppet överstiger med 1 400 000 kronor det för innevarande regleringsår beräknade. Beloppet är liksom tidigare avsett att användas bland annat till ersättning åt Svenska mejeriernas riksförening för handhavandet av vissa med regleringen av mjölk och mejeriprodukter sammanhängande uppgifter, till kostnaderna för stödet åt ull- och smågrisproduktionen, cereala undersökningar, bidrag till Föreningen Mjölkpropagandan för föreningens allmänna verksamhet, förut omförmälda bidrag till Svensk matpotatiskontroll samt fortsatt upplysnings- och demonstrationsverksamhet rörande foderkonservering ävensom till kostnaderna för särskilda statistiska undersökningar och utredningar, vilka kan befinnas erforderliga för jordbruksregleringens genomförande m. m. Därutöver bör enligt nämnden beräknas ett belopp av omkring 1 250 000 kronor för täckande av kostnaderna för en fortsatt och ytterligare utbyggd objektiv skördeuppskattning under år 1958. Med beaktande av de olika ändamål, för vilka medel sålunda bör beräknas under förevarande delpost, finner jag mig böra förorda en ökning av det för innevarande budgetår upptagna beloppet med 400 000 kronor till 4 000 000 kronor. Med hänsyn till att ställning ännu icke kunnat tagas till frågan om ett permanent system för reglering av skördeskador, finner jag mig icke kunna tillstyrka, att — såsom skördeskadeutredningen föreslagit — i förevarande sammanhang medel beräknas för de förberedelser, som under budgetåret 1958/59 kan bli erforderliga i samband med att ett dylikt system kan komma att införas.

Vid bifall till vad jag sålunda förordat, kommer det sammanlagda medelsbehovet till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område under regleringsåret 1958/59 att uppgå till (173 000 000 + 1 700 000 + 1 250 000 + 4 000 000 =) 179 950 000 kronor.

Såsom framgår av det föregående har jordbruksnämnden i sin anslagsskrivelse beräknat den sammanlagda behållningen på förevarande anslag vid utgången av budgetåret 1957/58 till omkring 10 000 000 kronor. Enligt vad jag under hand inhämtat, visar emellertid senare influtna statistiska uppgifter och verkställda beräkningar, att sagda behållning kan beräknas till omkring 11 700 000 kronor. Jag har för avsikt att senare denna dag vid anmälan av anslag å tilläggsstat under nionde huvudtiteln för budgetåret 1957/58 i enlighet med jordbruksnämndens framställning föreslå, att av nämnda behållning ett belopp av 5 000 000 kronor tages i anspråk för täckande av en del av utgifterna för tidigare omnämnda kompensation åt

Svenska mejeriernas riksförening för utebliven prishöjning på konsumtionsmjölk under andra halvåret 1957. Återstoden av den nu beräknade behållningen — omkring 6 700 000 kronor — bör enligt min mening tagas i anspråk för att täcka medelsbehovet för de prisreglerande åtgärderna under regleringsåret 1958/59. Ifrågavarande anslag bör sålunda för budgetåret 1958/59 uppföras med (179 950 000 — 6 700 000 =) avrundat 173 000 000 kronor.

Jordbruksnämndens beräkningar av de medel, som genom uttagande av införselavgifter å jordbruksregleringsvaror kan komma att inflyta under regleringsåret 1958/59, föranleder ingen erinran från min sida. Totalt bör sålunda även enligt min mening inkomsterna av införselavgifter uppskattas till ett belopp av omkring 77 000 000 kronor. Jag vill emellertid framhålla osäkerheten i dessa beräkningar till följd av svårigheterna att förutse bland annat importutvecklingen. Jag kan även ansluta mig till nämndens förslag, att för regleringsåret 1958/59 inflytande införselavgiftsmedel inom den av 1956 års riksdag godtagna normalramen användes till de ändamål, som för regleringsåren 1956/57 och 1957/58 angivits i propositionen 1956: 165 och 1957 års statsverksproposition (IX ht s. 307). Med hänsyn till bland annat den användning för bidrag m. m. i anledning av skadorna å 1957 års skörd av beräknade överskott utöver normalramen av införselavgiftsmedel, som beslutats av 1957 års riksdag (prop. 1957: 184; JoU 39; rskr. 391; prop. 1957: 194; JoU 40; rskr. 402), finner jag i likhet med nämnden, att man — utöver nyssnämnda direktiv och anvisningar — icke nu bör närmare bestämma de belopp, som under regleringsåret 1958/59 skall användas för olika ändamål.

Därest riksdagen icke har något att erinra mot vad sålunda föreslagits, torde det — i likhet med vad som skett för innevarande regleringsår — få ankomma på Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, på jordbruksnämnden att utfärda närmare bestämmelser om användningen av införselavgiftsmedlen till olika ändamål. Vidare torde nämnden i enlighet med dennas eget förslag böra åläggas att framdeles, när utfallet av de olika prisregleringarna bättre kan överblickas, med utgångspunkt från den för 3-årsperioden angivna normalramen verkställa en mera definitiv avstämning av prisregleringarnas inkomster och utgifter av införselavgiftsmedel samt till Kungl. Maj:t inkomma med förslag till disposition av överskott, som kan komma att kvarstå vid 3-årsperiodens slut, eller till annan slutlig reglering av då föreliggande saldon.

I anslutning till vad som gäller för innevarande regleringsår har jordbruksnämnden vidare föreslagit, att av de under regleringsåret 1958/59 inflytande avgiftsmedlen på jordbruksområdet vissa belopp skall få användas för forsknings-, försöks- och upplysningsverksamhet av i huvudsak samma art som hittills och till högst samma belopp som för innevarande regleringsår. Vad nämnden såvitt nu är i fråga föreslagit, finner jag mig böra tillstyrka. Därest riksdagen icke har något att erinra häremot, torde det efter

Kungl. Maj:ts bemyndigande få ankomma på nämnden att inom ramen för de angivna beloppen besluta om medlens närmare användning.

I detta sammanhang torde jag få behandla veterinärstyrelsens förut återgivna yrkande om att till täckande av kostnader vid importkontroll av animala livsmedel under budgetåret 1958/59 skall anvisas ett reservationsanslag av oförändrat 30 000 kronor. Jag vill därvid först erinra om att Kungl. Maj:t i 1956 års statsverksproposition (IX ht s. 224) föreslog, att för täckande av veterinärstyrelsens kostnader vid importkontroll av animala livsmedel en extra avgift — icke överstigande 0,2 öre per kilogram av varans nettovikt, dock minst 50 öre för varje infört parti — skulle uttagas av importörerna samt att de medel, som på detta sätt inflöt, skulle inlevereras till statsverket. Samtidigt skulle enligt Kungl. Maj:ts förslag under nionde huvudtiteln anvisas ett särskilt reservationsanslag, till storleken ungefär motsvarande summan av de influtna avgifterna. Jordbruksutskottet (JoU 1956: 1, p. 84) hade intet att erinra mot att medel för täckande av ifrågavarande kostnader anvisades under ett särskilt reservationsanslag, men ansåg, att ett uttagande av den föreslagna importavgiften skulle komma att medföra en så — relativt sett — betydande ökning av arbetsuppgifter och administrationskostnader, att övervägande skäl talade emot att en dylik avgift skulle uttagas. Med hänsyn härtill borde berörda kontrollkostnader helt täckas i vanlig ordning. Riksdagen godtog jordbruksutskottets förslag (rskr. 1956: 9).

Enligt min mening bör emellertid ifrågavarande kostnader belasta priset för berörda varor. Detta torde också kunna ske utan någon ökning av arbetsuppgifter och administrationskostnader, därest det för ändamålet erforderliga beloppet uttages genom en höjning av de av jordbruksnämnden upptagna införselavgifterna för berörda varor. Med hänsyn till det ringa belopp per kilogram, till vilket höjningen skulle komma att uppgå, torde emellertid därmed kunna anstå, särskilt som införselavgifterna beräknas komma att uppgå till större belopp än som omedelbart avsetts för regleringsändamål. Mot den av veterinärstyrelsen gjorda beräkningen av medelsbehovet å 30 000 kronor har jag intet att erinra. Jag finner mig sålunda böra förorda, att de för täckande av veterinärstyrelsens kostnader vid importkontroll av animala livsmedel för budgetåret 1958/59 erforderliga medlen skall utgå ur de införselavgiftsmedel för kött och fläsk m. m., som upptages med stöd av 6 § förordningen den 7 juni 1956 (nr 401) angående reglering av införseln av vissa levande djur och jordbruksprodukter m. m. Liksom tidigare bör ifrågavarande medel disponeras enligt bestämmelser, som Kungl. Maj:t efter framställning av veterinärstyrelsen meddelar i varje särskilt fall.

Såsom framgått av skördeskadeutredningens förut återgivna yttrande beräknar utredningen, att ett permanent, efter försäkringsmässiga grunder uppbyggt skördeskadeskydd icke kan genomföras förrän under år 1959. Den av 1956 års riksdag i princip beslutade grundfonden i ett planerat system för reglering av skördeskador kan därför icke ge jordbrukarna skydd mot missväxt eller skördeskador år 1958. Vid sådant förhållande finner jag mig,

för att jordbrukarna icke skall stå helt utan skydd för förluster genom skördeskador å nämnda års skörd, böra föreslå, att det för 1956 och 1957 års skördar av riksdagen godtagna systemet för reglering av skördeskador skall förlängas att gälla även för 1958 års skörd. Till frågan om anvisande av medel för nyssnämnda grundfond torde jag få återkomma, då frågan om utformningen av ett system för skördeskadereglering blir aktuell.

Vad jag sålunda föreslagit innebär, att den s. k. 4-procentregeln skall i modifierad form tillämpas även i fråga om 1958 års skörd på så sätt att, därest kompensation för ett produktionsbortfall utöver 4 procent icke kan uppnås genom prishöjningar över de i det gällande prisregleringssystemet godkända mittpriserna, statsmakterna skall lämna kontant ersättning för felande belopp, dock högst 50 000 000 kronor. Skulle större kontant kompensation erfordras, bör frågan härom bli prövad av Kungl. Maj:t och riksdagen i särskild ordning. Med hänsyn till det gällande prisregleringssystemets uppbyggnad bör 4-procentregeln icke tillämpas i händelse av god skörd. Jordbruksnämnden bör i enlighet med förfarandet år 1957 låta upprätta en begränsad normkalkyl för produktionsåret 1958/59. Bedömningen av skördeutfallet år 1957 har skett med ledning av en skörderapport per den 31 augusti. Med hänsyn till dels vad riksdagen år 1956 uttalat angående fördelningen av en eventuell kontant ersättning, dels erfarenheterna av den på 4-procentregeln baserade skördeskaderegleringen under år 1957 anser jag mig emellertid böra förorda, att för år 1958 bedömningen av skördeutfallet bör äga rum med ledning av skörderapporten per den 15 oktober 1958. Omräkning av normkalkylen bör ske endast om så påfordras av jordbrukets organisationer.

I detta sammanhang torde få anmälas, att Kungl. Maj:t den 22 mars 1957 utfärdat kungörelse (nr 55) om ändrad lydelse av 9 § förordningen den 7 juni 1956 (nr 401) angående reglering av införseln av vissa levande djur och jordbruksprodukter m. m. Enligt 9 § andra stycket i den ursprungliga lydelsen skulle införselavgift erläggas till tullverket i den ordning, som är föreskriven beträffande tull. Till följd av den krisartade utvecklingen av de internationella sockerpriserna i samband med världshändelserna hösten och vintern 1956/57 steg det inhemska sockerpriset till den övre prisgränsen. För att möjliggöra en normal import och en jämn prisutveckling inom landet blev det i sagda läge nödvändigt att låta införselavgifterna på socker undergå relativt täta växlingar. Av praktiska skäl ansågs det emellertid icke lämpligt att låta tullanstalterna, på sätt som var förutsatt i nyssnämnda förordning, medverka vid uppbörden av relativt starkt fluktuerande införselavgifter. Föreskrifterna om uppbörden har därför i omförmälda kungörelse kompletterats med en bestämmelse, att därest Kungl. Maj:t för visst eller vissa varuslag så föreskriver, införselavgift skall inbetalas till jordbruksnämnden. Sådan föreskrift, gällande tills vidare fr. o. m. den 1 april 1957, har beträffande sockervaror meddelats av Kungl. Maj:t i kungörelsen den 22 mars 1957 (nr 56) med särskilda bestämmelser rörande uppbörden av införselavgift för socker m. m., vilken emellertid upphävts med utgången av december 1957.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) till *Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område* för budgetåret 1958/59 anvisa ett reservationsanslag av 173 000 000 kronor

b) bemyndiga Kungl. Maj:t att höja maximum för det statliga pristillägget för spånadslin- och hampfiber av 1957 och senare års skördar från 75 respektive 90 öre för kilogram spinnbar vara till 79 respektive 94,5 öre för kilogram

c) lämna utan erinran vad i det föregående anförts beträffande användningen av de medel, som under regleringsåret 1958/59 inflyter genom upptagande av införselavgifter ävensom andra i samband med jordbruksregleringen influtna eller under sagda regleringsår inflytande avgiftsmedel samt

d) godkänna vad i det föregående föreslagits beträffande regleringen av skördeskador å 1958 års skörd.

[39] **4. Kostnader för beredskapslagring av livsmedel och fodermedel m. m.**

	Anslag	Nettoutgift
1955/56	14 000 000	11 644 910
1956/57	15 000 000	13 447 742
1957/58 (statsliggaren s. 874)	15 000 000	
1958/59 (förslag)	15 000 000	

Y r k a n d e. *Statens jordbruksnämnd* (skr. 20/8 1957) hemställer, att anslaget för budgetåret 1958/59 höjes med 5 000 000 kr. till 20 000 000 kr.

M o t i v. Till stöd för sin framställning anför nämnden i huvudsak följande.

Beträffande kostnaderna för den beredskapslagring av spannmål — brödsäd och majs — samt oljekraftfoder, som enligt beslut av Kungl. Maj:t och riksdagen administreras av Svensk spannmålshandel, ekonomisk förening, har föreningen för regleringsåret 1958/59 i skrivelse till nämnden den 14 augusti 1957 framlagt vissa beräkningar, vilka bygger på förutsättningen, att beredskapslagren under sagda regleringsår skall utgöra av brödsäd 300 000 ton, av majs 15 000 ton och av oljekraftfoder 75 000 ton. Föreningen räknar sålunda för hela regleringsåret med beredskapslagring av brödsäd i den omfattning, som enligt gällande riksdagsdirektiv skall anses normal. Beredskapslagret av oljekraftfoder förutsättes skola alltjämt uppgå till den förhöjda kvantitet, som av nämnden beslutades i anledning av det spända internationella läget under hösten 1956 (IX ht 1957, p. 110). I lagret av oljekraftfoder skall enligt vad nämnden sedermera beslutat — till en kvantitet av omkring 2 000 ton — även ingå linkaksmjöl. Föreningens beräkningar förutsätter vidare, att föreningen till erforderliga avskrivningskostnader för inlagrad brödsäd och majs liksom hittills skall kunna anlita den tidigare för avskrivningsändamål anvisade behållningen på reservationsanslaget Kostnader i samband med Svenska spannmålsaktiebolagets verksam-

het ävensom hos föreningen uppkommande försäljningsvinster. Med nu angivna utgångspunkter beräknar föreningen sitt anslagsbehov för beredskapslagring under nästkommande budgetår till sammanlagt 18 500 000 kr. Härvid räknar föreningen bl. a. — på grund av höjda räntesatser m. m. — med avsevärt högre utgifter för räntor än vad som beräknades för innevarande regleringsår och, med hänsyn till det sannolika behovet av prissänkningar vid utförsäljning av äldre partier i samband med omsättningar, även med väsentligt större försäljningsförluster än för innevarande år. Övriga beräknade kostnadsökningar hänför sig huvudsakligen till den förutsatta ökningen av vissa beredskapslager samt till allmän fördyring av arbetskostnader m. m.

Nämnden har ansett sig i huvudsak kunna biträda föreningen Svensk spannmålshandels antaganden och beräkningar för regleringsåret 1958/59, varvid nämnden dock ställt sig något tveksam i fråga om beräkningen av försäljningsförluster och övriga kostnader vid omsättning. Nämnden har därför velat förorda föreningens anslagsäskande med en jämkning nedåt till 18 000 000 kr.

Kostnaderna för fortsatt beredskapslagring — genom jordbruksnämndens försorg — under budgetåret 1958/59 av andra varor än de nyss angivna beräknas av nämnden till i stort sett samma belopp som det för innevarande budgetår avsedda eller omkring 1 000 000 kr. för socker, omkring 300 000 kr. för risgryn och kaffe, omkring 200 000 kr. för fettvaror och omkring 400 000 kr. för mjöl, ärter och bönor. Vad beträffar den hittillsvarande posten för linfrö eller kraftfoder av linfrö (linfrökakor), avser nämnden — som nyss berörts — att föreningen Svensk spannmålshandel skall upptaga en beredskapslagring av linkaksmjöl. I nämndens egen regi skall i stället för linfrö (eller linfrökakor) lagras en motsvarande kvantitet linolja. Kostnaderna härför under budgetåret 1958/59 kan uppskattas till 100 000 kr. Sammanlagt räknar nämnden sålunda för nyssnämnda budgetår med ett anslagsbehov till kostnader för beredskapslagring genom nämndens egen försorg av i runt tal 2 000 000 kr.

Vidare upplyser nämnden, att den förutsatt, att ifrågavarande anslag under budgetår 1958/59 liksom tidigare skall få tagas i anspråk för täckande av sådana förluster, som kan uppkomma i anledning av att försäkringen av beredskapslagrade varor i vissa fall har ersatts av statliga, av jordbruksnämnden utställda garanti- eller ansvarsförbindelser.

Slutligen anmäler nämnden, att Svenska lagerhusaktiebolaget efter framställning från nämnden börjat genomföra ett program för anskaffning av statliga lagerhus. Programmet omfattar uppförande av ett antal mindre byggnader för lagring av lämpliga livsmedel eller livsmedelsråvaror i Dalarne och Norrland i syfte att förbättra den lokala beredskapen. De förändringar i fråga om beredskapslagringen inom nämndens verksamhetsområde, som kan föranledas av att dessa lagerhus successivt tages i anspråk under innevarande och nästa budgetår, har icke ansetts bli av den storleksordning eller beskaffenhet, att de i väsentlig mån kan påverka beräkningen av medelsbehovet till kostnaderna för ifrågavarande beredskapslagring.

Departementschefen

Till täckande av kostnaderna för beredskapslagring av livsmedel och fodermedel har jordbruksnämnden beräknat ett belopp av 20 000 000 kronor. Med hänsyn till den hittillsvarande belastningen på anslaget och den minskning av beredskapslagren av brödsäd, som föranletts av skördeskadorna hösten 1957, samt med beaktande av den sannolika lagerutvecklingen under regleringsåret 1958/59 finner jag mig emellertid böra förorda, att anslaget för nästa budgetår trots höjda ränte- och arbetskostnader upptages till oförändrat 15 000 000 kronor. Ur anslaget bör i enlighet med vad nu gäller medel få ställas till förfogande för infriande av jordbruksnämndens garanti- och ansvarsförbindelser för oförsäkrade varor, vilka lagras för statligt ändamål men formellt förblir i enskild ägo.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kostnader för beredskapslagring av livsmedel och fodermedel m. m.* för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 15 000 000 kronor.

[40] 5. **Producentbidrag till vissa innehavare av mindre jordbruk**

	Anslag	Nettoutgift
1955/56	47 000 000	43 526 579
1956/57	45 000 000	42 057 205
1957/58 (statsliggaren s. 874)	41 500 000	
1958/59 (förslag)	39 000 000	

Lantbruksstyrelsen (skr. 16/8 1957) hemställer, att anslaget för budgetåret 1958/59 minskas med 2 500 000 kr. till 39 000 000 kr. Medelsbehovet har beräknats med ledning av från lantbruksnämnderna inhämtade uppgifter.

Departementschefen

Då jag icke har något att erinra mot den av lantbruksstyrelsen gjorda beräkningen av anslagsbehovet för ifrågavarande ändamål för nästa budgetår, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Producentbidrag till vissa innehavare av mindre jordbruk* för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 39 000 000 kronor.

[41] **6. Odlings- och byggnadshjälp åt innehavare av vissa kronolägenheter m. m.**

	Anslag	Nettoutgift
1955/56	3 300 000	2 774 924
1956/57	3 300 000	3 061 124
1957/58 (statsliggaren s. 882)	3 300 000	
1958/59 (förslag)	3 300 000	

Av det för innevarande budgetår anvisade anslaget har 1 500 000 kr. ställts till lantbruksstyrelsens och 1 800 000 kr. till domänstyrelsens förfogande.

Y r k a n d e n. *Lantbruksstyrelsen* och *domänstyrelsen* hemställer i skrivelser den 16 resp. 27 augusti 1957, att anslaget för nästa budgetår upptages med ett till (1 500 000 + 2 000 000 =) 3 500 000 kr. förhöjt belopp.

M o t i v. Till stöd för sin framställning anför *lantbruksstyrelsen* i huvudsak följande.

Vid 1955 års riksdag underströk jordbruksutskottet i sitt utlåtande nr 9 angelägenheten av att främst av sociala motiv ytterligare påskynda upprustningen av de med förevarande anslag avsedda kronolägenheterna. Utskottet räknade med att lantbruksstyrelsen skulle komma att framlägga förslag angående den för ändamålet erforderliga ökningen av anslaget. Vidare borde enligt utskottet bl. a. övervägas om en ökad decentralisering till lantbruksnämnderna av beslutanderätten i hithörande ärenden kunde genomföras i syfte att effektivisera verksamheten. Med stöd av verkställda utredningar framlade lantbruksstyrelsen till 1956 års riksdag förslag i ämnet, därvid styrelsen förordade en årlig medelsanvisning för ändamålet av 2 000 000 kr. under 3 år fr. o. m. budgetåret 1956/57. Den föreslagna ökningen av medelsanvisningen — 500 000 kr. per år — skulle enligt lantbruksstyrelsens beräkningar göra det möjligt att slutföra upprustningen av samtliga de under lantbruksorganisationens förvaltning stående lägenheter, som avses med anslaget inom 3 år räknat från den 1 juli 1956. Med dittillsvarande anslag och takt beräknade lantbruksstyrelsen, att upprustningen i Västerbottens och Norrbottens län skulle draga ytterligare drygt 3 år resp. ungefär 4 år. I 2 skrivelser den 22 och 31 oktober 1955 avgav lantbruksstyrelsen förslag till ändring av kungörelsen den 20 juni 1947 (nr 267) angående upplåtelse av norrländska fjällägenheter, m. m. samt kungörelsen den 2 juni 1950 (nr 339) med vissa bestämmelser rörande äldre kronolägenheter ävensom till andra åtgärder samt lämnade en redogörelse för vissa från turismens och friluftslivets organisationer inhämtade synpunkter på hithörande lägenheters betydelse för organisationernas verksamhet.

I 1956 års statsverksproposition förklarade föredragande departementschefen, att han med hänsyn bl. a. till den återhållsamhet beträffande statsutgifterna, som borde iakttagas icke var beredd att framlägga något förslag om ökning av ifrågavarande anslag. Vidare hade departementschefen — på grund av att de utav styrelsen framlagda förslagen i övrigt berörande ifrågavarande lägenheter var föremål för remissförfarande — icke heller kunnat upptaga dessa till behandling. I enlighet med Kungl. Maj:ts medelsberäkning för budgetåret 1956/57 anvisades alltså ett oförändrat belopp av 1 500 000 kr. För innevarande budgetår har anvisats samma belopp.

I detta sammanhang bör erinras om att Kungl. Maj:t den 11 maj 1956 anbefallde lantbruksstyrelsen att i samråd med domänstyrelsen — med beaktande av vad jordbruksutskottet anfört i sitt utlåtande 1956: 16 — företaga

en av utskottet förordad översyn rörande dispositionen av ifrågavarande kronolägenheter. Den härav föranledda utredningen väntas bli slutförd under loppet av hösten 1957 och innefattar förslag bl. a. om överförande av ett antal lägenheter inom skogslandet i Västerbottens och Norrbottens län från lantbruksorganisationen till domänverket. En sådan åtgärd kommer givetvis att medföra, att medelsåtgången för lägenheternas förvaltning i fortsättningen minskas för lantbruksstyrelsens del men i stället ökas hos domänstyrelsen. Då emellertid lantbruksstyrelsens arbete med upprustningen av lägenheternas byggnader f. n. i främsta rummet är inriktat på att avhjälpa bristfälligheterna på sådana lägenheter, vilka är belägna i fjälltrakterna, där hårt klimat och utsatt enslighet gör skyndsamma förbättringsåtgärder särskilt angelägna, och vilka beräknas kvarstå under lantbruksstyrelsens ledning och uppsikt, avser lantbruksstyrelsens äskande av medel för ändamålet till större delen åtgärder på sagda lägenheter i fjällbygderna. Det sammanlagda medelsbehovet hos lantbruksstyrelsen och domänstyrelsen för verksamheten för samtliga de kronolägenheter varom här är fråga kan näppeligen påverkas av hur lägenheternas förvaltning uppdelas på ämbetsverken. Under de senare åren har för verksamheten årligen anvisats till lantbruksstyrelsen 1 500 000 kr. och till domänstyrelsen 1 800 000 kr. eller tillhopa 3 300 000 kr. Ehuru det program och den kostnadsram, som lantbruksstyrelsen tidigare framlagt på riksdagens begäran, alltjämt synes erbjuda en lämplig lösning av frågan om en påskyndad upprustning av lägenhetsbeståndet, anser sig lantbruksstyrelsen under anförda förhållanden icke böra för nästkommande budgetår påyrka sådan ökning av medelsanvisningen för sin verksamhet med upprustningen, att denna kan forceras i den takt, som av sociala motiv eljest fortfarande är påkallad och som skulle förutsätta höjning av det nuvarande anslaget. Än mindre kan lantbruksstyrelsen finna anledning att räkna med minskat medelsbehov nästa år.

Lantbruksstyrelsen föreslår sålunda, att ett oförändrat belopp av 1 500 000 kr. ställes till dess förfogande under budgetåret 1958/59. Lantbruksstyrelsen finner det dock lämpligt att låta stå öppet för Kungl. Maj:t att pröva huruvida någon jämkning bör ske av medelsfördelningen mellan lantbruksstyrelsen och domänstyrelsen med hänsyn till de ändringar i förvaltningen, som må föranledas av förenämnda utredning.

Från förevarande anslag utgår medel till avträdesersättningar, flyttningsbidrag, skatter m. m. Å andra sidan tillföres anslaget inflytande medel i form av arrendeavgifter, brandriskpremier m. m. För löpande budgetår har sagda båda poster beräknats till 175 000 kr. resp. 50 000 kr. De förändringar, som härvidlag kan uppkomma under nästföljande budgetår, torde enligt lantbruksstyrelsen icke få den storleksordning, att de har någon betydelse för anslagsberäkningen.

Domänstyrelsen erinrar först om att i statförslaget för budgetåret 1954/55 redogörelse lämnades för resultatet av den utredning, som domänstyrelsen på Kungl. Maj:ts uppdrag verkställt angående åtgärder för lösning av byggnadsfrågorna inom ifrågavarande verksamhet. Domänstyrelsen hänvisar till denna redogörelse, vilken återgivits i IX ht 1954 s. 263. Till stöd för sitt anslagsäskande anför domänstyrelsen vidare.

Såsom i nyssnämnda huvudtitel upplystes, utgick domänstyrelsen från en saneringstid i fråga om byggnaderna av 10 år, räknat fr. o. m. budgetåret

1954/55. I enlighet med denna saneringsplan har under de senaste åren upptagits ett årligt belopp av 1 200 000 kr. för byggnadshjälp och utlämnat virke. En under år 1957 företagen ny inventering av det kvarstående behovet av förbättringsarbeten på byggnaderna vid ifrågavarande lägenheter bekräftar, att ett årligt belopp av denna storlek erfordras, om det uppställda 10-årsprogrammet skall kunna genomföras. Emellertid har många lägenhetsinnehavare nu fått vänta länge på att få hjälp till utförande av angelägna byggnadsförbättringar och bor f. n. under mycket otillfredsställande förhållanden. Med hänsyn därtill finner domänstyrelsen det vara synnerligen önskvärt, att saneringen av byggnadsbeståndet forceras så, att den tidigare beräknade saneringstiden minskas med åtminstone något år. Härför torde erfordras en höjning av det årliga anslaget för byggnadshjälp och utlämnat virke till 1 400 000 kr. Vid beräkningen av det äskade beloppet, 2 000 000 kr., har domänstyrelsen på nu anförda skäl upptagit 1 400 000 kr. för byggnadshjälp och utlämnat virke. I övrigt har styrelsen beräknat 90 000 kr. till bidrag till jord- och betesförbättring, 90 000 kr. till bidrag till vattenförsörjning, 40 000 kr. till vissa övriga bidrag, 20 000 kr. till kostnader för diken och vägar, 20 000 kr. till byggnadssakkunnig hjälp, 40 000 kr. till skatter samt 300 000 kr. till avträdesersättningar, flyttningsbidrag och bidrag vid inlösen av kronolägenheter. Det för sistnämnda ändamål upptagna beloppet torde ännu några år framåt komma att bli en relativt stor post. Detta beror främst på den höga medelåldern bland lägenhetsinnehavarna. Många av dem önskar av åldersskäl lämna lägenheterna inom de närmaste åren och de bör då enligt domänstyrelsen tillerkännas ersättning för det arbete, de utfört på lägenheterna, oavsett om dessa skall nedläggas eller upplåtas till ny brukare. Domänstyrelsen framhåller vidare, att äskandena förutsätter, att fördelningen av de ifrågavarande lägenheterna på lantbruksstyrelsen och domänstyrelsen förblir oförändrad. Därest ett i olika sammanhang diskuterat överförande av ett 100-tal fjällägenheter från lantbruksstyrelsens till domänstyrelsens förvaltning kommer till stånd redan den 1 juli 1958, beräknas en ökning av det äskade anslaget med omkring 200 000 kr. vara erforderlig.

Yttrande. *Statskontoret* anför, att ämbetsverket med hänsyn till den återhållsamhet beträffande statsutgifterna, som i nuvarande budgetära läge torde vara nödvändig, icke kan förorda, att upprustningen av de under domänstyrelsen lydande kronolägenheterna forceras. Till byggnadshjälp och utlämnat virke torde därför böra beräknas ett oförändrat belopp av 1 200 000 kr. Domänstyrelsens uppskattning av medelsbehovet i övrigt har icke givit statskontoret anledning till erinran.

Departementschefen

Den av lantbruksstyrelsen berörda utredningen rörande dispositionen av ifrågavarande kronolägenheter har numera inkommit till jordbruksdepartementet och varit föremål för remissbehandling. De i utredningen framlagda förslagen, som icke synes beröra storleken av förevarande anslag, överväges inom departementet.

Vad härefter angår frågan om beräkningen av medelsbehovet under detta anslag finner jag mig icke kunna biträda domänstyrelsens förslag att för en ökning av takten i upprustningen av ifrågavarande lägenheter för nästa budgetår höja styrelsens belopp med 200 000 kronor till 2 000 000 kronor. Mot lantbruksstyrelsens anslagsberäkning har jag däremot icke något

att erinra. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att sedermera fastställa ram för styrelsernas ifrågavarande verksamhet ävensom att vid behov medge höjning av denna.

Vid bifall till vad jag sålunda föreslagit, bör anslaget för nästa budgetår uppföras med oförändrat 3 300 000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Odlings- och byggnadshjälp åt innehavare av vissa kronolägenheter m. m.* för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 3 300 000 kronor.

[42] **7. Bidrag till bokföringsverksamheten inom jordbruket**

	Anslag	Nettoutgift	Reservation vid budgetårets utgång
1955/56	789 600	705 464	839 053
1956/57	789 600	705 977	922 676
1957/58 (statsliggaren s. 863)	930 100		
1958/59 (förslag)	1 126 600		

Yrkande. *Lantbruksstyrelsen* (skr. 16/8 1957) hemställer, att anslaget för budgetåret 1958/59 uppföres med 1 126 600 kr.

Motiv. Ersättningen för arbetet med den jordbruksekonomiska undersökningen, vilket ombesörjes av hushållningssällskapen, Sveriges lantbruksförbund och ett antal bokföringsföreningar, har utgått med oförändrat belopp sedan budgetåret 1953/54 och utgör f. n. för gård 250 kr. för inventering, journalisering, bokslut m. m. och 50 kr. i reseersättning. I en till Konungen ställd, till lantbruksstyrelsen inkommen skrift har Sveriges lantbruksförbund anhållit, att förstnämnda ersättning måtte höjas med 65 kr. till 315 kr. för gård. Med hänsyn till löneutvecklingen från 1953 finner styrelsen det nödvändigt, att en uppräkning av ersättningen sker. Styrelsen, som sålunda tillstyrker bifall till förbundets ansökning, hemställer att ersättningen för ifrågavarande arbete måtte fastställas till 315 kr. för gård. Reseersättningen torde däremot kunna utgå med oförändrat belopp. Den härför erforderliga anslagshöjningen uppgår till 162 500 kr.

Fr. o. m. budgetåret 1953/54 utgår såsom bidrag till avlönande av 2 ekonomikonsulenter ett belopp av 20 000 kr., fördelat med 10 000 kr., på ett vart av Jönköpings läns hushållningssällskap samt Göteborgs och Bohus läns hushållningssällskap. Ersättningen för den jordbruksekonomiska undersökningen i dessa sällskap utgår i stället med ett från 300 kr. till 205 kr. per gård nedsatt belopp. I skrivelse till lantbruksstyrelsen den 6 juni 1957 har förstnämnda hushållningssällskaps förvaltningsutskott anfört bl. a. följande.

När verksamheten igångsattes år 1953 utgjorde lönekostnaden för ekonomikonsulenten, som då placerades i lönegrad Ce 27, 16 370 kr. Genom att

självt å egen, nyinrättad bokföringsbyrå taga hand om bl. a. bokföringsarbetet med den jordbruksekonomiska undersökningen och låta ekonomikonsulenten bli ledare för detta, beräknade förvaltningsutskottet, att hushållningssällskapets direkta kostnad för ekonomikonsulentverksamheten skulle stanna vid omkring 2 000 kr. Med hänsyn till gällande praxis har hushållningssällskapet funnit sig böra uppflytta konsulenten efter 2 års anställning i den för konsulenter hos hushållningssällskapen med agronomutbildning vanliga, dåvarande lönegrad 29. Lönekostnaderna har emellertid stigit framförallt genom höjningen av den allmänna lönenivån och den särskilda lönereglering, som nyligen genomförts för bl. a. hushållningssällskapens befattningshavare. Lönekostnaden utgör därför f. n. 24 540 kr. Då statsanslaget till ekonomikonsulentverksamheten är oförändrat, innebär detta, att hushållningssällskapet ensamt får bära en ökning av lönekostnaderna med ej mindre än 8 170 kr. En annan omständighet har försvagat det ekonomiska underlaget för den ifrågavarande konsulentverksamheten. De båda hushållningssällskapen, till vilka särskilt statsbidrag för nämnda verksamhet utgår, får nämligen vidkännas minskning av statsbidraget till den jordbruksekonomiska undersökningen. Detta statsbidrag, som i vanliga fall utgår med sammanlagt 300 kr. för varje i undersökningen deltagande gård, minskas sålunda med 95 kr. till 205 kr. för nämnda båda sällskap. Inom Jönköpings läns hushållningssällskap deltager f. n. 67 gårdar i denna undersökning. Anslaget till ekonomikonsulentverksamheten minskas följaktligen med ej mindre än 6 365 kr., och det statliga understödet till denna verksamhet utgör alltså i verkligheten endast 3 635 kr. Hushållningssällskapets möjligheter att självt kompensera förutnämnda ökning av kostnaderna och den verkliga minskningen av statens stöd till ekonomikonsulentverksamheten är mycket begränsade och har på allra sista tiden starkt försämrats. Som av en inom Hushållningssällskapens förbund i februari 1957 utarbetad promemoria angående hushållningssällskapens omkostnader under åren 1950—1956 framgår, har sällskapens kostnader för löner, arvoden, rese- och traktamentersättningar, telefon och expenser stigit avsevärt mycket mera än det statliga omkostnadsanslaget till hushållningssällskapen. Detta gäller även Jönköpings läns hushållningssällskap, som för verksamhetsåret 1956 uppvisar ett driftsunderskott å icke mindre än 26 530 kr. 17 öre.

Lantbruksstyrelsen finner det skäligt, att Jönköpings läns hushållningssällskap samt Göteborgs och Bohus läns hushållningssällskap beredes någon gottgörelse för de merutgifter, som dessa sällskap åsamkas på grund av ekonomikonsulentverksamheten. Denna ersättning synes styrelsen lämpligen böra utgå i form av höjt bidrag till avlönande av ekonomikonsulenterna. Styrelsen föreslår därför, att detta bidrag för vartdera sällskapet höjes med 5 000 kr. till 15 000 kr. för år. I fråga om övriga delposter i den jordbruksekonomiska undersökningen föreslår styrelsen ändring endast beträffande anslaget till byggnadsinventering och skogstillväxtuppskattning. Efter en beräknad nyanskaffning av 250 gårdar eller 10 procent av totalantalet gårdar torde kostnaderna för ifrågavarande ändamål kunna uppskattas till 10 000 kr., varför en sänkning av posten kan göras med 26 000 kr.

Kostnaderna för bokföringsverksamheten under budgetåret 1958/59 fördelar sig enligt styrelsens förslag på följande sätt.

	1957/58	Ökning eller minskning
1. Inventering, kontering och journalisering ..	417 500	+ 112 500
2. Bokslut	195 625	+ 50 000
3. Resekostnader.....	125 000	—
4. Ekonomikonsulentverksamhet	20 000	+ 10 000
5. Ersättning åt deltagande lantbrukare	72 000	—
6. Bokföringsmaterial.....	37 500	—
7. Kurser för bokförare m. fl.....	7 500	—
8. Publikationstryck	6 000	—
9. Den till undersökningen knutna nämnden ..	2 000	—
10. Byggnadsinventering och skogstillväxtuppskattning	36 000	— 26 000
Summa	919 125	+ 146 500
11. Ordnad bokföring vid mindre jordbruk	61 000	—
Totalsumma	980 125	+ 146 500

Den kassamässiga behållning, som finnes å anslaget, är enligt styrelsen redan till fullo disponerad.

I detta sammanhang torde få anmälas, att *Hushållningssällskapens förbund* i skrift den 24 september 1957 anhållit, dels att ersättningen för det lokala arbetet inom den jordbruksekonomiska undersökningen höjes till 365 kr. per brukningsdel, dels att de hushållningssällskap, som uppbär statsbidrag för anställande av ekonomikonsulent, fortsättningsvis erhåller samma ersättning för nämnda arbete som övriga härvid medverkande. Till stöd för sin framställning anför förbundet i huvudsak följande.

Nu utgående ersättningar för det lokala arbetet inom den jordbruksekonomiska undersökningen, vilket handhas av hushållningssällskapen, Sveriges lantbruksförbunds driftsbyråer och vissa bokföringsföreningar, fastställdes år 1953. De beräkningar, som föregick ifrågavarande beslut, var baserade på det allmänna löne- och kostnadsläge, som rådde under år 1951. Sedan dess har det skett stora förändringar såväl i fråga om löner som övriga med verksamheten förenade kostnader. Inte minst under innevarande år har ökningarna varit mycket betydande och ersättningarna understiger nu väsentligt de utgifter, som vederbörande organ själva får vidkännas för det lokala undersökningsarbetet. Vidare må framhållas, att de merutgifter, som dessa organ måst påtaga sig för undersökningens upprätthållande, under innevarande år ävenledes stigit genom undersökningens utökning med omkring 500 brukningsdelar. Det är därför nödvändigt, att ersättningen för det lokala arbetet nu höjes. Ifrågavarande ersättning uppgår nu till 300 kr. per brukningsdel och år. Av detta belopp är 70 kr. avsett för primärmaterialets insamling, 100 kr. för dettas journalisering, 80 kr. för boksluts upprättande och 50 kr. för de med arbetet förenade rese- och traktamentskostnaderna. Med hänsyn till den allmänna löne- och kostnadsutvecklingen är en 25-procentig uppräkning av åtminstone de 3 förstnämnda kostnadsposterna mer än väl motiverad. En sådan uppräkning skulle innebära, att dessa 3 delersättningar höjes till resp. 90, 125 och 100 kr. Detta skulle, om ersätt-

ningen för rese- och traktamentskostnader bibehålles oförändrad, innebära att den totala ersättningen per brukningsdel ökas med 65 kr. till 365 kr.

Fr. o. m. år 1954 utgår till vartdera Jönköpings samt Göteborgs och Bohus läns hushållningssällskap statsbidrag med 10 000 kr. per år för anställande av ekonomikonsulent. Statsbidraget tillkom för att i någon mån få prövat den i olika sammanhang förordade anordningen med till sällskapen knutna ekonomikonsulenter, som bl. a. skulle svara för eller leda det lokala arbetet inom den jordbruksekonomiska undersökningen. Sedermera har ytterligare några sällskap inrättat ekonomikonsulenttjänster utan att för de härmed sammanhängande kostnaderna erhålla särskilt statsbidrag. För nyssnämnda 2 sällskap är emellertid förhållandet av angivet statsbidrag förenat med föreskriften, att ersättningen för det lokala arbetet inom den jordbruksekonomiska undersökningen endast skall utgöra 205 kr. per brukningsdel, d. v. s. 95 kr. mindre än vad som utgår i övrigt. Berörda föreskrift medför en mycket väsentlig nedskärning i den utgående ersättningen och innebär, att sällskapen själva måste stå för den väsentligaste delen av lönekostnaderna för ifrågavarande befattningshavare. Dessa är avlönade och har tillerkänts pensionsförmåner efter samma villkor, som gäller för övriga konsulenter inom resp. sällskap, samt har helt naturligt fått samma nominella löneförhöjningar, som kommit andra tjänstemän till del. Det sammanlagda beloppet av höjningarna sedan statsbidraget fastställdes är förhållandevis mycket stort och det är därför synnerligen befogat, att det statliga bidraget nu ökas. Detta synes lämpligast ske på så sätt, att den till berörda sällskap utgående ersättningen för arbetet med den jordbruksekonomiska undersökningen ej längre räknas ned. Dessa sällskap bör alltså i fortsättningen erhålla samma ersättning för nyssnämnda arbete som övriga medverkande i undersökningen.

Yttrande. *Statskontoret* anför, att ersättningen för arbetet med den jordbruksekonomiska undersökningen i stort sett synes ha beräknats efter de verkliga kostnader, som insamlings- och bokslutsarbetet bedömts medföra. Nu utgående ersättningar fastställdes år 1953. Med en uppskattningsvis beräkning efter 20 procent av därefter — t. o. m. 1958 — inträffad lönestegring skulle ersättning för inventering, journalisering, bokslut m. m., som f. n. utgår med 250 kr. för gård, uppgå till 300 kr. eller totalt, inklusive 50 kr. i reseersättning, till 350 kr. Därest alltjämt de verkliga kostnaderna skall anses böra i huvudsak täckas av statsmedel, torde erinran icke kunna riktas mot en höjning till 350 kr. Det i så fall ökade medelsbehovet torde emellertid ge anledning överväga olika åtgärder för att begränsa kostnaderna för ifrågavarande ändamål. Den föreslagna höjningen av bidraget till avlönande av 2 ekonomikonsulenter avstyrker statskontoret med hänsyn till verksamhetens försökskaraktär. Ämbetsverket erinrar i detta sammanhang om sin skrivelse till riksdagens jordbruksutskott den 15 februari 1957 angående ökat anslag till ekonomikonsulentorganisationen. Statskontoret framhöll där, att frågan huruvida och i vilken utsträckning bidrag av statsmedel borde ställas till förfogande för nämnda verksamhet, torde böra bli föremål för prövning av utredningen rörande upplysnings- och rådgivningsverksamheten på jordbrukets område.

Departementschefen

Nu utgående ersättning till hushållningssällskapen, Sveriges lantbruksförbund och ett antal bokföringsföreningar för det lokala arbetet med den jordbruksekonomiska undersökningen har såvitt avser inventering, kontering, journalisering och bokslut sedan budgetåret 1953/54 utgått med oförändrat belopp av 250 kronor per gård, som deltager i undersökningen. Med hänsyn till löneutvecklingen sedan denna tid finner jag det — för att återställa realvärdet av ersättningen — i likhet med lantbruksstyrelsen nödvändigt, att en uppräkning av ersättningen sker. Härför erfordras såsom styrelsen föreslagit en höjning med 65 kronor till 315 kronor per gård. Den totala kostnadsökningen till följd härav kan beräknas till 162 500 kronor.

Till ett vart av hushållningssällskapen i Jönköpings samt Göteborgs och Bohus län utgår sedan budgetåret 1953/54 ett belopp å 10 000 kronor såsom bidrag till avlönande av en ekonomikonsulent. Ersättningen till dessa hushållningssällskap för nyssnämnda arbete för den jordbruksekonomiska undersökningen har emellertid med hänsyn härtill utgått med ett med 95 kronor per gård nedsatt belopp. Lantbruksstyrelsen har föreslagit, att bidraget till avlönande av nämnda ekonomikonsulenter höjes för vardera sällskapet med 5 000 kronor till 15 000 kronor per år. Med hänsyn till de merutgifter, som ifrågavarande hushållningssällskap åsamkas på grund av ekonomikonsulentverksamheten och de stegrade kostnaderna för denna, finner jag mig böra biträda styrelsens förslag, vilket alltså innebär en kostnadsökning i denna del med 10 000 kronor.

Mot styrelsens förslag att minska beloppet för byggnadsinventering och skogstillväxtuppskattning med 26 000 kronor har jag intet att erinra. Med hänsyn till att under innevarande budgetår av medelsbehovet 50 000 kronor täckes av reserverade medel och någon reservation icke kan beräknas föreligga vid ingången av budgetåret 1958/59, bör anslaget å andra sidan uppräknas med sistnämnda belopp.

Vid bifall till vad jag sålunda förordat, bör förevarande anslag för nästa budgetår uppföras med (930 100 + 162 500 + 10 000 — 26 000 + 50 000 =) 1 126 600 kronor.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till bokföringsverksamheten inom jordbruket* för budgetåret 1958/59 anvisa ett reservationsanslag av 1 126 600 kronor.

[43] **Avskrivning av stödlån till jordbrukare m. fl.** Med anledning av de skador, som i vissa delar av landet uppstått på 1950 och 1951 års skördar, anvisade 1951 års riksdag under kapitalbudgeten, fonden för låneunderstöd, till stödlån till jordbrukare dels ett investeringsanslag av 3 000 000 kr. å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1950/51 (prop. 1951: 79; JoU 34; rskr. 332), dels ock ett investeringsanslag av 20 000 000 kr. å tilläggsstat

I till riksstaten för budgetåret 1951/52 (prop. 1951: 219; JoU 50; rskr. 381). Enligt beslut av 1952 års riksdag (prop. 1952: 253; JoU 58; rskr. 448) fick de båda investeringsanslagen tagas i anspråk jämväl för utlämnande av stödlån med anledning av 1952 års skördeskador. Vidare anvisades av 1953 års riksdag under kapitalbudgeten, fonden för låneunderstöd, till stödlån till jordbrukare ett investeringsanslag av 30 000 000 kr. å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1952/53 (prop. 1953: 47; JoU 4; rskr. 64). Enligt beslut av 1954 års riksdag fick omförmälda, tidigare anvisade investeringsanslag tagas i anspråk jämväl för utlämnande av stödlån med anledning av 1954 års skördeskador. Till samma ändamål anvisade riksdagen vidare under kapitalbudgeten, fonden för låneunderstöd, till stödlån till jordbrukare dels ett investeringsanslag av 5 000 000 kr. å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1954/55 (prop. 1954: 223; JoU 47; rskr. 392), dels ett investeringsanslag av 25 000 000 kr. å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1954/55 (prop. 1955: 57; JoU 6; rskr. 118). Vidare fick omförmälda, tidigare anvisade investeringsanslag enligt beslut av 1955 års riksdag tagas i anspråk jämväl för utlämnande av stödlån med anledning av 1955 års skördeskador. Därutöver anvisade riksdagen till samma ändamål under kapitalbudgeten, fonden för låneunderstöd, till stödlån till jordbrukare dels ett investeringsanslag av 60 000 000 kr. å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1955/56 (prop. 1955: 203; JoU 36; rskr. 366), dels ett investeringsanslag av 7 000 000 kr. å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1955/56 (prop. 1956: 14; JoU 4; rskr. 83). Sammanlagt har sålunda till stödlån till jordbrukare under åren 1950—1956 anvisats investeringsanslag till ett belopp av 150 000 000 kr. Vidare har riksdagen vid 1957 års höstsession (prop. 1957: 184; JoU 39; rskr. 391) medgivit, att den behållning å tidigare under statens utlåningsfonder anvisade investeringsanslag till fonden för supplementär jordbrukskredit, som kvarstår, sedan de ansökningar om lån ur fonden, som inkommit före den 1 december 1957, handlagts i gällande ordning, må överföras till fonden för låneunderstöd och under benämningen stödlån till jordbrukare användas till bestridande av kostnaderna för stödlån med anledning av 1957 års skördeskador. Genom beslut den 13 december 1957 har Kungl. Maj:t beslutat om dylik överföring till ett belopp av 43 900 000 kr.

Bestämmelser rörande låneverksamheten har meddelats i kungörelserna den 8 juni 1951 (nr 369) om stödlån till jordbrukare, den 14 december 1951 (nr 766) om stödlån till jordbrukare som lidit skada genom svartrost m. m., den 19 december 1952 (nr 764) om stödlån till jordbrukare (ändrad lydelse av 4 § enligt kungörelse den 25 november 1955, nr 594), den 10 december 1954 (nr 723) om stödlån till jordbrukare, den 25 november 1955 (nr 593) om stödlån till jordbrukare samt den 13 december 1957 (nr 650) om stödlån till jordbrukare.

Utöver bestämmelser om avskrivning av oguldna lånefordringar innehåller kungörelserna icke några stadganden om avskrivning av stödlånen. Det har emellertid framstått som alltmera angeläget att utforma särskilda regler för avskrivning av stödlånen.

Genom beslut den 2 november 1956 uppdrog Kungl. Maj:t åt lantbruksstyrelsen att utreda frågan om avskrivningsregler för stödlån, som utlämnats till jordbrukare m. fl. i anledning av skördeskador åren 1952, 1954 och 1955. Med skrivelse den 7 mars 1957 har *lantbruksstyrelsen* överlämnat en promemoria med *utredning och förslag rörande avskrivningsregler för stödlån på grund av skördeskador åren 1952, 1954 och 1955, m. m.*, vilken utarbetats av särskilda av lantbruksstyrelsen utsedda utredningsmän. Över promemorian har remissutlåtanden avgivits av statskontoret, riksräkenskapsverket, statens jordbruksnämnd, fullmäktige i riksbanken, fullmäktige i riksgäldskontoret, Sveriges lantbruksförbund, Riksförbundet Landsbygdens folk och Hushållningssällskapens förbund. Dessutom har Småbrukarnas riksförbund beretts tillfälle att avgiva utlåtande. I ärendet har vidare skrifter inkommit från Hallands och Norrbottens länsförbund av RLF.

Jag torde här i korthet få redogöra för de i promemorian och lantbruksstyrelsens skrivelse framlagda förslagen.

Promemorian innehåller i fråga om nu gällande avskrivningsregler bl. a. följande.

Kungörelserna om de under 1950-talet utlämnade stödlånen innehåller bestämmelser om att avskrivning av fordran på grund av utlämnat lån skall underställas Kungl. Maj:t. Hittills har endast ett 40-tal avskrivningsärenden prövats. Att antalet är så litet beror bl. a. givetvis på den korta tid, som förflutit, sedan lånen beviljades. Endast de 3 första låneserierna har sålunda börjat amorteras. Det är vidare att märka, att lånen i de 2 första serierna var få. I förarbetena till lånekungörelserna har icke angivits, hur vidsträckt Kungl. Maj:ts rätt att medge avskrivning skall vara. Vederbörande departementschef har endast i propositionen 1951: 79 om stödlån i anledning av 1950 års skördeskador uttalat, att Kungl. Maj:t borde äga befogenhet att avskriva lånefordringar, där så skulle finnas påkallat. Emellertid må erinras om vad Kungl. Maj:ts cirkulär till statsmyndigheterna den 21 juni 1940 (nr 677) i detta hänseende innehåller. I cirkuläret föreskrives sålunda bl. a., att Kungl. Maj:t jämlikt generellt bemyndigande av riksdagen äger att med avseende å lån från statens utlåningsfonder och sådana under fonden för låneunderstöd redovisade lånefordringar, som hänför sig till anslag för viss lånerörelse, i den mån ej annat föranledes av för viss låneverksamhet meddelade särskilda bestämmelser, efter prövning av omständigheterna i varje föreliggande fall, biträda ackord i eller utom gäldenärs eller löftesmans konkurs ävensom eljest vid gäldenärs eller löftesmans obestånd helt eller delvis efterge långivarens rätt, så ock, där särskilt vägande skäl därtill föranleder, medge betalningsanstånd även i fall då dylikt anstånd ej påkallas av gäldenärs eller löftesmans iråkade obestånd. Enligt det generella bemyndigandet äger Kungl. Maj:t vidare beträffande viss lånerörelse eller i särskilda fall, i den omfattning så prövas lämpligt, uppdraga åt underordnad myndighet eller såvitt angår lån under bl. a. riksbankens förvaltning, åt denna att besluta i nyss angiven fråga. I samband med tillkomsten av bemyndigandet uttalades bl. a., att i de fall då i vederbörande lånekungörelse stadgades, att fråga om avskrivning skulle underställas Kungl. Maj:t, detta ansågs innebära vidsträcktare befogenhet för Kungl. Maj:t än enligt det generella bemyndigandet. Tillämpningen av cirkulärets bestämmelser utmärkes av stor restriktivitet. Kravet på obestånd som förutsättning för avskrivning synes sålunda tolkas så att, förutom då låntagaren avlidit och dödsboet saknar ut-

mätningsbara tillgångar, avskrivning icke anses böra ske med mindre än att utmätningsförsök företagits mot låntagaren utan resultat samt låntagaren även framdeles kan antagas komma att sakna förutsättningar att återbetala lånet. Sådana förutsättningar torde vanligtvis icke anses föreligga, om ej vederbörande nått sådan ålder, att hans ekonomiska förhållanden icke kan väntas bli nämnvärt förändrade under hans återstående livstid eller han på grund av sjukdom eller lyte får anses varaktigt oförmögen att försörja sig. I vad mån avskrivning av stödlånefordringar enligt de i ifrågavarande lånekungörelser intagna avskrivningsbestämmelserna skett under mindre stränga förutsättningar än enligt nu angivna praxis i fråga om tillämpningen av förenämnda cirkulär låter sig icke med säkerhet bedömas med ledning av hittills prövade ärenden.

I promemorian konstateras, att behov av särskilda avskrivningsregler för stödlån förefinnes. Härom anföres bl. a. följande.

I utlåtande till jordbruksutskottet den 5 mars 1956 över motionerna I: 390 och II: 322, likalydande, till 1956 års riksdag framhöll lantbruksstyrelsen, att den visserligen icke kunde tillstyrka införande av ett system med avskrivning genom utförande av förbättringsarbeten men att detta icke innebar, att det enligt styrelsens mening saknades anledning att överväga, huruvida särskilda avskrivningsregler kunde behövas för stödlånen. Styrelsen sade sig tvärtom vara väl medveten om att det i ett stort antal fall skulle bli förenat med stora svårigheter för låntagarna att återbetala lånen och samtidigt stanna vid jordbruket. Styrelsen fann därför angeläget, att härmed sammanhängande frågor utreddes. Såsom styrelsen vidare framhöll, har utlämnandet av stödlånen ytterst syftat till att låntagarna med hjälp av lånen skall kunna stanna vid jordbruket. Av vad i föregående avsnitt anförts torde framgå, att befrielse från skyldighet att inbetala stödlån eller avskrivning av ogulden lånefordran på grund av sådant lån enligt de regler, som f. n. tillämpas, i allmänhet icke kommer i fråga, förrän indrivningsåtgärder vidtagits mot låntagaren. Nämnda regler synes ej heller lämna utrymme för ett tillräckligt hänsynstagande till syftet med lånen. Även vid utnyttjande av alla nu till buds stående möjligheter att medge lättnader i betalningsskyldigheten genom förlängning av amorteringstiden m. m. föreligger uppenbarligen fara för att indrivningsåtgärder måste vidtagas även mot sådana låntagare, vilkas bristande förmåga att fullgöra betalningsskyldigheten beror av omständigheter, för vilka de icke själva kan lastas, med påföljd att de drives från jordbruket och att därmed även nämnda syfte blir förfelat.

Därefter behandlas i promemorian frågan om det är möjligt att utarbeta regler för avskrivning av stödlån efter schematiska grunder. Utredningen finner ej tillräckliga skäl tala för en allmän omprövning av samtliga lån i syfte att verkställa avskrivning efter schematiska normer utan förordar ett system med individuell prövning. Ett sådant system måste ur rent administrativa synpunkter bli enklare än en allmän prövning efter schablonmässiga grunder. Den utredning, som erfordras i det enskilda fallet blir visserligen icke mindre omfattande men antalet fall, som måste prövas, blir avsevärt mindre, varjämte arbetet sprides över en lång tidrymd. I fråga om skälen mot en avskrivning efter schematiska regler anföres vidare bl. a. följande.

Rent tekniskt sett skulle det ej bjuda några svårigheter att bygga upp ett system, enligt vilket man avgjorde frågor om avskrivning av stödlån med ledning av ganska enkla uppgifter om vederbörande låntagares inkomst- och förmögenhetsförhållanden samt försörjningsplikt. Några dylika uppgifter finnes emellertid icke nu utan måste insamlas från alla låntagare. Vidare skulle det, även om sådana uppgifter insamlades, återstå ett flertal svårigheter, när det gällde att bedöma förmögenhetsställning, inkomstförhållanden och försörjningsbörda ävensom en mängd andra icke siffermässiga faktorer, som i hög grad påverkar den faktiska betalningsförmågan men icke låter sig bedöma schablonmässigt. Man skulle sålunda icke nå ett tillfredsställande resultat genom schematiska regler. Sådana regler skulle dessutom ha den nackdelen, att det bland låntagare, som enligt dessa regler skulle befinnas berättigade att erhålla avskrivning, kunde finnas många, som i och för sig hade förmåga att fullgöra sin betalningsskyldighet. Man skulle också få räkna med att det skulle bli nödvändigt att sätta gränserna för den automatiska befrielsen så pass lågt, att det i ett ej alldeles oväsentligt antal fall skulle behövas lättnader eller total befrielse även för sådana låntagare, vilka icke skulle bli berättigade till avskrivning enligt de schematiska reglerna.

Utredningen utgår i sin promemoria i fortsättningen från att betalningsskyldigheten i det ojämförligt största antalet fall skall kunna fullgöras på sätt som från början varit avsett, enär det rör sig om en långivning, som beslutats under den uttryckliga förutsättningen, att lånen skall återbetalas. Då i visst fall svårigheter uppkommer för en låntagare att fullgöra betalningsskyldigheten, bör man enligt utredningen i första hand inrikta sig på att göra det lättare för honom att återbetala lånet. Utredningen förordar därför en uppmjukning av amorteringsvillkoren och en samordning av amorteringsbestämmelserna i de olika låneserierna. I fråga om de gällande reglerna anföres i huvudsak följande.

Beträffande alla de 3 låneserier, varom här är fråga, gäller att lånen är amorteringsfria under de första 2 åren och därefter skall återbetalas med en femtedel om året. Om särskilda skäl föreligger må lantbruksnämnden medge förlängning av amorteringstiden till högst 10 år eller, såvitt angår 1955 års lån, i undantagsfall till högst 15 år. Därjämte kan i fråga om 1952 års lån, om särskilda skäl föreligger, den amorteringsfria tiden förlängas till högst 4 år, varvid dock amorteringsplanen skall avpassas så, att lånet kan beräknas bli slutbetalat senast 12 år efter dess beviljande.

Enligt utredningens mening finnes icke anledning att ha olika amorteringsregler för de olika låneserierna. Beträffande samtliga dessa lån synes nämligen behovet av att kunna anpassa återbetalningen efter låntagarens förmåga vara lika stort. Förlängning av den amorteringsfria tiden bör sålunda kunna medges även för 1954 och 1955 års lån. Likaså bör den för sistnämnda års lån medgivna möjligheten att utsträcka amorteringstiden till 15 år finnas även för 1952 och 1954 års lån.

I fråga om den amorteringsfria tiden anför utredningen, att uppskov med att påbörja amorteringen synes böra kunna medges främst i sådana fall, då låntagaren utsatts för upprepade svåra skördeskador eller då han nyligen tillträtt jordbruket eller nyligen måst genomföra mera kost-

nadskrävande förbättringsarbeten och hans ekonomi i samband därmed utsatts för stora påfrestningar. Även eljest, då ekonomiska svårigheter uppkommit på grund av särskilda förhållanden och dessa kan bedömas vara av övergående natur, bör ett sådant uppskov kunna medges, om det bedömes vara ägnat att förbättra låntagarens förutsättningar att senare betala lånet. Det beslutande organet bör dock enligt utredningens mening äga fritt pröva om och i vad mån förlängning av den amorteringsfria tiden kan anses motiverad av omständigheterna i det särskilda fallet. Prövningen bör vara fri även på det sättet, att den icke genom föreskrifter begränsas att avse endast lånebelopp av viss storlek.

I flertalet fall torde emellertid en förlängning av amorteringstiden vara den åtgärd, som är mest ägnad att underlätta återbetalningen av lånet. Ej heller vid avgörandet av sådana ärenden bör enligt utredningen det beslutande organet vara bundet vid på förhand angivna förutsättningar utan bör ha möjlighet att inom vida gränser från fall till fall avgöra, vilken amorteringstid som kan vara behövlig för låntagaren. Om så undantagsvis skulle behövas, bör därför enligt utredningen förlängning kunna medges även utöver 15 år. En sådan frihet torde vara av särskild betydelse, då fråga är om låntagare, som samtidigt har att amortera flera stödlån. Härigenom möjliggöres nämligen en avpassning av de årliga amorteringsbeloppen, så att den samlade amorteringsskyldigheten blir såvitt möjligt jämnt fördelad över en längre period. En sådan avpassning bör även kunna ske med hänsyn till annan låntagarens skuld.

Jämväl vid ett utnyttjande av alla de möjligheter att underlätta låntagarens amorteringsbörda, som skulle följa av vad som sålunda förordats, torde man emellertid ha att räkna med att det ofta kommer att bli svårt för låntagaren att inbetala amortering och ränta å föreskriven tid. F. n. tillämpar riksbanken vid förvaltningen av lånen den praxis, att anstånd med betalning av förfallna amorteringar och räntor kan beviljas av vederbörande kontor för en tid av högst 6 månader. Efter samråd med lantbruksnämnden kan även längre anstånd medges. I och för sig torde de möjligheter, som sålunda redan finnes i detta hänseende, vara fullt tillräckliga. Det organ, som framdeles skall besluta i dessa ärenden, synes dock enligt utredningens mening lämpligen böra uttryckligen bemyndigas att, efter fri prövning av omständigheterna i det enskilda fallet, meddela anstånd med erläggande av ränta och amortering.

Vad utredningen sålunda anfört innebär bl. a., att det beslutande organet, i de fall då låntagaren har svårigheter att fullgöra sina förpliktelser enligt låneförbindelsen, i första hand skall söka träffa en uppgörelse med honom om sådana ändringar i lånevillkoren att återbetalningen underlättas i erforderlig mån. Sådana uppgörelser torde även i åtskilliga fall, då det skulle vara meningslöst att vidtaga indrivningsåtgärder, kunna leda till att lånet blir helt eller åtminstone delvis betalat. En förutsättning för att förhandlingar härom skall kunna upptagas och genomföras med avsett resultat torde emellertid vara att det beslutande organet icke blott utrustas med den hand-

lingsfrihet, som av utredningen förordats, utan även bemyndigas att på ansökan av låntagaren besluta om befrielse från återbetalningsskyldighet helt eller delvis samt om avskrivning av lånefordran.

I promemorian behandlas därefter frågan om avskrivning m. m. med hänsyn till syftet med långivningen. Utredningen förordar därvid avskrivningsregler för stödlånen, som i viss utsträckning ansluter sig till motsvarande regler för statliga bosättningslån. Härom anföres i promemorian bl. a. följande.

Till en början kan förtjäna nämnas, att riksbanken beträffande lån från fonden för supplementär jordbrukskredit (kung. 1956: 608) bemyndigats att på bankmässiga grunder avgöra frågor om avskrivning av fordran på grund av låntagares obestånd. Ett bemyndigande av den omfattning utredningen ifrågasatt torde emellertid icke böra begränsas till att avse endast sådana fall, då avskrivning skulle kunna anses motiverad vid en rent bankmässig bedömning av låntagarens betalningsförmåga, utan bör även innefatta rätt för det beslutande organet att efterge eller avskriva lånefordringen, när detta är påkallat för att syftet med stödlånet ej skall förfelas. Avskrivningsregler av denna vidsträcktare natur, där hänsyn även kan tagas till långivningens syfte eller eljest sociala synpunkter kan beaktas, innebär i och för sig icke något helt nytt inom den statliga utlåningsverksamheten. Det finnes nämligen redan statliga lån, som förenats med befogenheter i berörda hänseenden för det låneförvaltande organet. Härmed åsyftas närmast de statliga studie- och bosättningslånen. De avskrivningsregler, som gäller för bosättningslånen, har utredningen funnit i viss utsträckning kunna tjäna som förebild för de regler, som utredningen i detta hänseende anser vara erforderliga för stödlånen.

Beträffande grunderna för nu ifrågavarande avskrivning anför utredningen i huvudsak följande.

Befrielse från skyldighet att återbetala stödlån bör liksom i fråga om bosättningslånen i första hand kunna medges i vissa fall då en låntagare avlidit. Såsom förutsättning härför synes dock böra uppställas, att det måste antagas bli förenat med synnerliga svårigheter för den efterlevande maken att återbetala lånet och samtidigt sörja för sig och familjen. Vidare bör befrielse från återbetalningsskyldighet kunna medges, då låntagarens försörjningsförmåga, i förhållande till försörjningsplikten, på lång sikt väsentligt försämrats till följd av sjukdom eller annan orsak och låntagaren på grund därav måste anses för framtiden ur stånd att återbetala lånet annorledes än efter avyttring av jordbruket eller av för jordbruksdriften nödiga inventarier. I dylika fall bör eftergift kunna medges, även om tiden för lånets återbetalning ännu ej utgått.

När tillräckliga förutsättningar enligt vad nu anförts icke föreligger för befrielse från återbetalningsskyldighet bör i stället, om ingen eller ringa utsikt finnes att utfå resterande lånebelopp, avskrivning av lånefordringen kunna beslutas, sedan tiden för lånets återbetalning gått tillända. I synnerhet bör så kunna ske, om sociala skäl talar för att man bör avstå från att vidtaga indrivningsåtgärder. Syftet med långivningen synes sålunda exempelvis motivera, att man vid avgörande av dylika ärenden skall kunna be-

akta angelägenheten av att låntagaren och hans familj får behålla sin bostad och åtnjuta de lättnader i försörjningen, som jordbruket kan bereda, om det därigenom kan undvikas, att familjen kommer att ligga det allmänna till last. Viss hänsyn synes emellertid även böra tagas till om låntagaren gjort vad han kunnat för att sköta och underhålla sitt jordbruk.

Föreligger förutsättningar för att låntagaren skall befrias från betalningsskyldighet eller lånefordran skall avskrivas men finnes säkerhet för lånet, som skulle kunna utnyttjas med utsikt att den utestående lånefordringen täckes åtminstone till någon del, synes det utredningen stå i överensstämmelse med långivningens syfte, att man vid övervägande av frågan, huruvida säkerheten skall tagas i anspråk, bör beakta, att en dylik åtgärd direkt eller indirekt skulle kunna försätta låntagaren i just en sådan situation, som man vill undvika genom möjligheten att efterge eller avskriva fordringsanspråket. Härjämte synes det utredningen rimligt, att sådana skäl av social natur, som kan tala för att man skall avstå från att vidtaga indrivningsåtgärder mot en låntagare, även bör kunna beaktas vid indrivning hos en borgensman. Det beslutande organet synes i dylika lägen böra äga avstå från att utnyttja för lånet ställd säkerhet.

Utredningen framhåller i detta sammanhang, att ett bemyndigande för det beslutande organet att avgöra frågor om avskrivning av lånefordran givetvis även bör innefatta rätt att godtaga ackord i anledning av låntagarens obestånd.

I promemorian behandlas därefter frågan om b e s l u t a n d e o r g a n m. m. Förvaltningen av stödlånen omhänderhaves numera av riksbanken med den inskränkningen, att det ankommer på vederbörande lantbruksnämnd att fatta beslut i frågor om uppsägning av lån samt att frågor om avskrivning av lån skall hänskjutas till Kungl. Maj:t för avgörande. Därjämte ankommer det på lantbruksnämnden att i egenskap av lånebeviljande organ besluta i frågor rörande ändring i amorteringsvillkoren. Enligt utredningens mening talar starka skäl för att det nu skall uppdragas åt riksbanken att i fortsättningen helt handha förvaltningen av lånen. Härom anföres i promemorian i huvudsak följande.

Enligt utredningens mening är en sådan ordning en nödvändig förutsättning för att låneärendena skall kunna handläggas med erforderlig smidighet och skyndsamhet. En sådan koncentration av ärendenas handläggning synes även motiverad av önskemålet om största möjliga enhetlighet i tillämpningen. Riksbanken bör härvid i princip ha befogenhet att med iakttagande av de av utredningen förordade riktlinjerna för handläggningen av dylika ärenden fatta alla de beslut, som kan anses sakligt motiverade i det enskilda fallet. Riksbanken bör sålunda äga att icke blott medge anstånd med fullgörande av räntebetalning och amortering samt besluta om ändring i amorteringsvillkoren i den utsträckning, som kan anses erforderlig, även om därigenom den i lånekungörelserna angivna amorteringstiden skulle komma att överskridas, utan också besluta om uppsägning av lån samt avskrivning av lånefordringar och om befrielse helt eller delvis från betalningsskyldighetens fullgörande.

Enligt vad utredningen förut förordat, skall emellertid befrielse från återbetalningsskyldighet och avskrivning av lånefordran kunna medges icke blott då en sådan åtgärd skulle kunna anses motiverad vid en rent bankmässig bedömning utan även om den finnes påkallad för att syftet med långivningen ej skall förfelas. Med hänsyn härtill synes det lämpligt, att riksbanken vid sin prövning av dylika frågor alltid skall höra lantbruksnämnden. I denna fråga anföres i promemorian vidare följande.

Det bör härvid ankomma på lantbruksnämnden att göra en så omfattande utredning, som kan anses påkallad med hänsyn till ärendets beskaffenhet. Man får sålunda räkna med att lantbruksnämnden skall bedöma saluvärdet av fastigheten och övriga tillgångar i jordbruket ävensom låntagarens möjligheter att fortsätta med jordbruksdriften. Men även i andra frågor — exempelvis rörande anstånd med erläggande av amortering eller ränta, uppsägning av lån eller vidtagande av exekutiva åtgärder — kan det finnas anledning, att lantbruksnämndens mening först inhämtas. För att samarbetet mellan de bägge organen skall ge önskvärt resultat synes det härutöver angeläget, att lantbruksnämnden fortlöpande hålles underrättad om riksbankens åtgöranden i låneärendena och att lantbruksnämnden å sin sida lämnar riksbanken upplysningar om sådana förhållanden, som genom ortsombuden eller eljest kommer till lantbruksnämndens kännedom och kan vara av betydelse för låneförvaltningen. Riksbanken bör vidare ha möjlighet att — mot ersättning efter i huvudsak samma grunder som gäller i fråga om ersättning till ortsombud för uppdrag åt nämnden — direkt anlita lantbruksnämndens ortsombud för införskaffande av upplysningar rörande låntagare m. m. samt för utförande av mindre omfattande utredningar i låneärenden.

Utredningen anser, att det bör anförtros åt fullmäktige i riksbanken att bestämma angående fördelningen av beslutanderätten i olika frågor mellan riksbankens direktion och kontoren samt att i samråd med lantbruksstyrelsen utfärda de föreskrifter i övrigt, som kan behövas för förvaltningen av lånen och det härför erforderliga samarbetet mellan riksbanken och lantbruksnämnderna.

I fråga om besvärsförfarandet påpekas i promemorian följande.

Såsom framgår av vad förut anförts, har förvaltningen av stödlånen alltsedan den 1 juli 1954 omhänderhafts av riksbanken med den inskränkning att lantbruksnämnd skolat avgöra vissa frågor. Besvär över lantbruksnämnds beslut har härvid kunnat föras hos lantbruksstyrelsen. I övrigt har riksbankens direktion varit besvärsmyndighet. Om såsom utredningen förordar förvaltningen av stödlånen i sin helhet överflyttas från lantbruksnämnderna till riksbanken, torde riksbankens direktion komma att bli besvärsmyndighet beträffande alla ärenden rörande lånens förvaltning. Därav följer även, att Kungl. Maj:t upphör att vara besvärsmyndighet beträffande dessa ärenden, enär talan mot beslut av riksbankens direktion föres hos fullmäktige i riksbanken. Ehuru detta förhållande icke givit utredningen anledning till erinran, finner den sig dock böra framhålla att, om en annan ordning skulle anses önskvärd, förbehåll därom torde böra göras i samband med den av utredningen nu förordade utvidgningen av riksbankens uppdrag.

Enligt direktiven har utredningen vidare haft att beakta, huruvida såsom villkor för avskrivning bör föreskrivas, att låntagaren skall ha

utfört vissa förbättringsarbeten å den av honom brukade fastigheten. Utredningen finner sig emellertid icke kunna förorda dylika villkor. Till stöd för sin uppfattning anför utredningen i huvudsak följande.

Till en början må erinras om att såväl 1930-talets stödlån som 1940-talets krislån, vilka i viss utsträckning kunde avskrivas mot utförande av förbättringsarbeten å brukningsenheten, till skillnad mot de nu aktuella stödlånen tillkom under trycket av allmänna krissituationer. I särskilt hög grad torde detta gälla de förstnämnda lånen, vilkas utformning fick en stark prägel av den i början av 1930-talet rådande stora arbetslösheten. Avsikten med att dessa lån fick återbetalas genom utförande av arbete var sålunda bl. a., att man därigenom ville skapa arbetstillfällen. Att märka är vidare, att det för såväl dessa lån som de senare krislånen därjämte redan från början förutsattes, att de normalt till huvudsaklig del skulle återbetalas genom utförande av arbete, medan man däremot vid tillkomsten av 1950-talets lån uttryckligen utgick från att lånen skulle återbetalas i vanlig ordning. På grund av anförda förhållanden synes jämförelser med de tidigare stöd- och krislånen icke kunna ge några hållbara motiv för att man nu skulle införa ett dylikt avskrivningssystem för 1952—1955 års stödlån.

Vidare bör beaktas, att en möjlighet att föreskriva utförande av förbättringsarbete som villkor för avskrivning kan bli av verkligt värde endast i ett jämförelsevis litet antal fall. Såsom lantbruksstyrelsen anfört i sitt förut berörda yttrande till jordbruksutskottet den 5 mars 1956, måste man nämligen som en förutsättning vid tillämpningen av sådana bestämmelser uppställa, att ifrågakommande arbeten skall vara sådana, som enligt rationaliseringskungörelsen kan stödjas med statsbidrag. Enligt utredningens mening torde urvalet i vart fall böra begränsas till sådana åtgärder, som kan tänkas vara av värde för höjande av jordbrukets effektivitet på längre sikt. Det borde sålunda exempelvis icke ifrågakomma att föreskriva upprustningsåtgärder beträffande byggnader, försåvitt dessa kan beräknas komma till användning endast under en kortare tidrymd. Med tanke på den omsvängning, som f. n. pågår inom de mindre brukningsenheterna dels i riktning mot kreaturslös jordbruksdrift, dels i riktning mot större brukningsenheter, synes sålunda stor försiktighet böra iakttagas med att här driva fram nyinvesteringar.

Förutom upprustningsåtgärder beträffande byggnader är det i första hand betesförbättring, stenröjning och täckdikning samt anläggande av jordbruksvägar, som skulle kunna komma i fråga i detta sammanhang. Vad stenröjningsverksamheten angår är denna emellertid begränsad till vissa naturliga områden och den har därjämte under senare år bedrivits i stor omfattning tack vare det förhållandevis gynnsamma statliga stöd, som utgått till densamma, och man torde nu på många håll ha nått så långt som med hänsyn till de förhållanden, som nu råder och kan väntas komma att föreligga inom jordbruket, kan anses ekonomiskt försvarligt. Vad angår betesförbättring, täckdikning och anläggning av jordbruksvägar föreligger väl i och för sig i stora delar av landet behov av utökad verksamhet och ur rent jordbruksekonomiska synpunkter skulle det därför otvivelaktigt många gånger kunna anses önskvärt, att utförande av dylika åtgärder kunde uppställas som villkor för avskrivning av beviljade stödlån. Här har man emellertid anledning att beakta, vilket f. ö. givetvis gäller även beträffande förbättringsåtgärder av annat slag, att sådana åtgärder medför jämförelsevis stora direkta kostnadsutlägg för låntagaren och därför är mindre lämpliga för ändamålet.

Med hänsyn till den ekonomiska belastning, som utförandet av förbätt-